

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MALATYA ARAPGİR İLÇESİNDE BULUNAN
VAKIF CAMİLERİNDEKİ TAŞINIR KÜLTÜR
VARLIKLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Emine GÜZEL

HAZIRLAYAN
Kenan DOĞAN

MALATYA-2023

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MALATYA ARAPGİR İLÇESİNDE BULUNAN VAKIF CAMİLERİNDEKİ
TAŞINIR KÜLTÜR VARLIKLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Kenan DOĞAN

DANIŞMAN

Doç. Dr. Emine GÜZEL

MALATYA-2023

Onur Sözü

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım “Malatya, Arapgir İlçesinde Bulunan Vakıf Camilerindeki Taşınır Kültür Varlıkları” isimli tez çalışmasının, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmadan yazdığımı ve yararlandığım bütün kaynakları “Kaynakça” bölümünde uygun bir biçimde gösterdiğimi belirtir ve bunu onurumla tasdik ederim.

Kenan DOĞAN

Yüksek Lisans Tezi
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Nisan, 2023

Malatya Arapgir İlçesinde Bulunan Vakıf Camilerindeki Taşınır Kültür Varlıkları

ÖZET

Malatya ve ilçelerinde tarih boyunca birçok medeniyetin yaşadığı görülmektedir. Bölge, bu medeniyetlere ait birçok izleri içerisinde barındırmaktadır. Böyle kadim bir kültüre sahip bölgede yapmış olduğumuz çalışmamızı, Malatya İli Arapgir İlçesinde bulunan vakıf camilerindeki taşınır kültür varlıkları ele alınarak sınırlandırılmıştır. Bu çalışmayla Arapgir ilçesinin, hat, ahşap, dokuma, yazma, tezhip ve maden sanatından örnekler ele alınmış ve bu alanlarda günümüze gelmiş eserler tanıtılmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışmayla camilerde bulunan eserlerin, kayıt altına alınması, bilim dünyasına kazandırılması, korunması ve gelecek nesillere aktarılması amaçlanmıştır. Ayrıca ilçedeki eserlerin, Anadolu'nun diğer bölgelerinde yapılmış benzer örneklerle karşılaştırılması yapılarak ilçenin dönemi içerisinde bu sanat dallarında bulunduğu konumu gösterilmeye çalışılmıştır.

İlçede bulunan Vakıflar Genel Müdürlüğü mülkiyetindeki camilerin içerisinde yer alan 142 taşınır kültür varlığı eserin incelendiği bu tezde, öncelikle tez konusu, önemi, kaynak ve araştırma, kullanılan metot ve düzen anlatıldıktan sonra ilçenin kısa bir tarihçesine değinilmiştir. Daha sonra taşınır kültür varlıklarının yer aldığı camilerin tarihi ve mimarisi hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Çalışmanın katalog kısmında eserler tanıtılırken öncelikle künye bilgisi olarak bulunduğu yer, kullanılan malzeme ve cinsi, camiye geliş şekli, tarih ve ölçüleri verilmiş daha sonra detaylıca eserler anlatılmıştır. Eserler kendi içerisinde kullanılan malzemeye göre tasniflendirilmiş olup bu tasnifleme içerisinde madeni eşyalar, ahşap eserler, yazma eserler, dokuma eserler ve diğer eserler şeklinde gruplandırılmıştır. Son kısımda ise eserler hakkında genel bir izah yapılarak kültür varlıklarının kendi bölgesi ve Türkiye içerisindeki yeri ve diğer eserlerle karşılaştırma yapılarak sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Arapgir, Vakıf, Cami, Taşınır Kültür Varlıkları.

Sayfa Sayısı: 312

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Emine GÜZEL

Master Thesis

INONU UNIVERSITY

INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

April, 2023

**Portable Cultural Properties In The Foundation Mosques Located in Malatya
Arapgir District**

ABSTRACT

Malatya and its districts are a cradle to many civilizations, and they contain several works of these civilizations. In this work of ours, portable cultural assets of foundation mosques found in Malatya Province Arapgir District have been discussed. With the study of ours that we have done in the region with such an ancient culture, it has been limited by considering the portable cultural assets in the foundation mosques in Malatya Province Arapgir District. With this study, it has been aimed to record the works found in mosques, bring them to the world of science, protect them and transfer them to future generations. In addition, by comparing the works in the district with the similar examples made in the other regions of Anatolia, the position of the district in these branches of arts during the period is tried to be revealed.

In this thesis, which examines the 142 portable cultural assets in the mosques belonging to Vakıflar Genel Müdürlüğü (the General Directorate of Foundations) in Malatya Province Arapgir District, first of all after the issue of the thesis, its importance, resource and research, the method and order used have been explained, brief history of the district is stated. Later, a brief information is given about the history and architecture of the mosques where portable cultural assets are located. While introducing of the works in the catalogue section of the study, primarily the location as information of identity tag, the material and type used, the way it came to the mosque, the date and dimensions are given, and then the works are explained in detail. The works are classified by the material used in them, and within the classification, they are classified as metal objects, wooden works, manuscripts, woven works and the other work groups. In the last section, a general explanation about the works is made and the

place of cultural assets in their own region and in Turkey is concluded by comparing them with other works.

Key Words: Arapgir, Foundation, Mosque, Portable Cultural Assets.

Page Number: 312

Thesis Supervisor: Associate professor. Emine GÜZEL

ÖN SÖZ

Malatya, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Havzasında yer almakta olup geçiş güzergâhında bulunmasıyla her zaman için önemli bir konuma sahip olmuştur. Bu özelliği ile birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan bu kadim şehrin önemli ilçelerinden biri de Arapgir'dir. Geçmişin izlerini barındıran ilçede bugün birçok yapı ayakta olup bu yapılar içerisinde farklı eserlerden oluşan çok sayıda taşınır kültür varlığı mevcuttur.

Çalışmamızda, Malatya İli Arapgir İlçesindeki vakıf camilerinde bulunan kültür varlıkları ele alınmıştır. 13 ayrı camide bulunan toplam 142 parçadan oluşan bu eserler; elyazması, hat levhası, dokuma türü eserler ile madeni ve ahşap malzemeli eserlerden oluşmaktadır.

Arkeoloji ve sanat tarihi açısından önemli yere sahip bu eserler ait oldukları dönemin sanatsal, sosyal, kültürel, teknik ve ilmi yönlerinden seviyelerini yansıtma yönünden önemlidir. Dolayısıyla bu çalışmayla yörenin hat, ahşap, dokuma, yazma, tezhip ve maden sanatında vermiş olduğu eserleri tanıtmak ve yörenin söz konusu alanlarda hangi seviyede olduklarını ortaya koymak amaçlanmıştır.

Tez çalışmamızda ele aldığımız ve tarihi kültürümüzün bir parçası olan eserlerin büyük bir bölümünü yazı sanatının sergilendiği yazma eserler ve hat levhaları oluşturmaktadır. Söz konusu bu eserler, tezyinat ve içerik bakımından önemli olduğu gibi, bulunduğu dönemin ve yörenin özelliklerini yansıtma yönüyle de önemlidir.

Maden sanatı Türklerin en eski sanatlarından biridir. Maden işlemeciliği noktasında önemli bir yeri olan Arapgir'de yer alan madeni eserlere bakıldığında hepsinin dönem özelliklerini yansıttığı görülür. Çalışmamızda incelediğimiz eserlerin çoğu döküm birkaç tanesi ise dövme tekniği ile yapılmış, yüzeylerinde ise kazıma ve delik işi tarzında süslemelere yer verilmiştir.

İncelediğimiz dokuma eserlere bakıldığında birçoğunun Osmanlı'nın son dönemi ve Cumhuriyet dönemine ait olduğu görülür. Bunların hepsi Malatya yöresine ait eserler olup dönem özelliklerini yansıttığı gibi bölgeye has süsleme ve motifleri yansıtması bakımından da önemlidir.

İncelenen eserler genel olarak değerlendirildiğinde dönem ve bölge özelliklerini yansıtması ve diğer bölgelerde yer alan dönem eserleri ile kıyaslandığında bölgenin bu sanatlarda bulunduğu noktayı göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

Bu çalışma sürecinde bana yol gösteren değerli hocam Doç. Dr. Emine Güzel'e, çalışmamın her safahatında her türlü destek ve yardımını gördüğüm çok kıymetli meslektaşlarım Selda Yıldırım, Bayram Çelik, Selman Kardeşlik'e, çalışma sahasında her türlü nezaket ve yardımlarından dolayı Arapgir halkına, ecdat yadigârına sahip çıkarak gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan Vakıflar Genel Müdürlüğü ve çalışanlarına teşekkürü borç bilirim.

Kenan DOĞAN

Nisan - 2023

İÇİNDEKİLER TABLOSU

ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖN SÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER TABLOSU	VI
KISALTMALAR	IX
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	X
GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Konusu, Önemi ve Özgünlüğü	1
1.2.Araştırmanın Amacı	2
1.3.Araştırmanın Kapsamı	3
1.4.Araştırmanın Yöntemi.....	3
1.5.Literatür Bilgisi	4
1.BÖLÜM.....	6
ARAPGİR İLÇESİ VE VAKIF ESERLERİ	6
1.1.Arapgir İlçesi Tarihi ve Coğrafi ve Sosyal Durumu	6
1.1.1.Arapgir İlçesi Tarihi	6
1.1.2.Arapgir İlçesinin Coğrafi ve Sosyal Durumu	7
1.2.Arapgir İlçesinde Bulunan Vakıf Camileri.....	9
1.2.1.Kavasbaşı Gedeleş Cami	10
1.2.2.Gümrükçü Osman Paşa Cami	13
1.2.3.Cafer Paşa Cami.....	17
1.2.4.Mirliva Ahmet Paşa (Bey) Cami	21
1.2.5.Hacı Yahya Cami	25
1.2.6.Kayakesen Köyü Gügümcübaşı Hüseyin Ağa Cami	28
1.2.7.Hacı Bayramlı Cami	31
1.2.8.Şakir Paşa (Çobanlı) Cami	33
1.2.9.Göz Cami	36
1.2.10.Süleyman Çavuş Cami.....	39
1.2.11.Hacı Şerif Ağa Cami	42
1.2.12.Ayşe Hanım Cami	45
1.2.13.Hacı Ahmet Efendi Cami.....	48
2.BÖLÜM.....	50
Arapgir İlçesi Vakıf Camilerinde Bulunan Taşınır Kültür Varlıkları	50
KATALOG	50

1.Katalog No: 1. Kavasbaşı Gedeleş Cami.....	50
1.1.Yazma Eserler	50
1.2.Madeni Eserler	93
2.Katalog No: 2. Arapgir Gümrükçü Osman Paşa Cami.....	95
2.1.Yazma Eserler	95
2.2.Madeni Eserler	98
2.3.Hat Levha Eserler	102
2.4.Ahşap Eserler	132
2.5.Dokuma Eserler.....	136
3.Katalog No: 3. Cafer Paşa Cami.....	139
3.1.Madeni Eserler	139
3.2.Hat Levha Eserler	145
4.Katalog No: 4. Mirliya Ahmet Paşa (Bey) Cami	146
4.1.Madeni Eserler	146
4.2.Dokuma Eserler.....	161
4.3.Diğer Eserler.....	165
5.Katalog No: 5. Hacı Yahya Cami.....	167
5.1.Madeni Eserler	167
5.2.Dokuma Eserler.....	169
5.3.Yazma Eserler	176
5.4.Madeni Eserler	184
5.5.Hat Levha Eserler	192
5.6.Dokuma Eserler.....	194
5.7.Diğer Eserler.....	196
6.Katalog No: 7. Hacı Bayramlı Cami.....	198
6.1.Yazma Eserler	198
7.Katalog No: 8. Şakir Paşa (Çobanlı) Cami	204
7.1.Madeni Eserler	204
7.2.Ahşap Eserler	208
7.3.Diğer Eserler.....	212
8.Katalog No: 9. Güz Cami.....	214
8.1.Yazma Eserler	214
8.2.Madeni Eserler	228
8.3.Hat Levha Eserler	235

8.4.Diğer Eserler.....	238
9.Katalog No: 10. Süleyman Çavuş Cami.....	240
9.1.Yazma Eserler	240
9.2.Madeni Eserler	243
10.Katalog No: 11. Hacı Şerif Ağa Cami.....	248
10.1.Yazma Eserler	248
10.2.Dokuma Eserler.....	250
11.Katalog No: 12. Ayşe Hanım Cami.....	254
11.1.Madeni Eserler	254
11.2.Hat Levha Eserler	266
11.3.Dokuma Eserler.....	267
11.4.Diğer Eserler.....	268
12.Katalog No: 13. Hacı Ahmet Efendi Cami.....	269
12.1.Yazma Eserler	269
12.2.Madeni Eserler	272
12.3.Ahşap Eserler	275
12.4.Dokuma Eserler.....	276
3.BÖLÜM.....	278
Değerlendirme ve Karşılaştırma.....	278
3.1.Dokuma Eserler.....	281
3.1.1.Kilimler	281
3.1.2.Halı Seccade.....	284
3.2.Madeni Eserler	285
3.2.1.Şamdanlar	286
3.2.2.Buhurdan ve Kandiller	294
3.3.Yazma Eserler	295
3.3.1.Cilt Yönünden Değerlendirme	295
3.3.2.Tezhip Yönünden Değerlendirme.....	297
3.4.Hat Levhalar.....	303
3.5.Ahşap Eserler ve Diğer Eserler.....	307
3.6.Diğer Eserler.....	309
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	310
KAYNAKÇA	311

KISALTMALAR

AVEM	Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
C	Cilt
cm	Santimetre
çev.	Çeviren
DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı
EVBM	Erzurum Vakıflar Bölge Müdürlüğü
f	Fotoğraf
H	Hicri
km	Kilometre
KSVM	Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi
M	Miladi
m	Metre
M.Ö	Milattan Önce
M.S	Milattan Sonra
MVBM	Malatya Vakıflar Bölge Müdürlüğü
No	Numara
S	Sayı
s	Sayfa
ŞVBM	Şanlıurfa Vakıflar Bölge Müdürlüğü
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
vb.	Ve Benzeri
yy	Yüzyıl

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

- Fotoğraf 1:**Cami kuzey cephesi ve minaresi
- Fotoğraf 2:**Cami güney ve doğu cepheden görünümü
- Fotoğraf 3:** Cami iç görünümü
- Fotoğraf 4:**Minber ve mihraptan görünüm
- Fotoğraf 5:** Cami güney cephesi
- Fotoğraf 6:** Cami kuzey cephe- son cemaat kısmı
- Fotoğraf 7:** Cami iç mekânı
- Fotoğraf 8:** Cami iç mekânı ve mahfil kısmı
- Fotoğraf 9:** Cami doğu cephesi
- Fotoğraf 10:**..... Cami genel görünüm
- Fotoğraf 11:**..... İç mekan görünümü –minber ve mihrap kısmı
- Fotoğraf 12:** İç mekan görünümü-mahfil kısmı
- Fotoğraf 13:**Cami batı cephesi
- Fotoğraf 14:** Cami güney ve doğu cephesi
- Fotoğraf 15:** Son cemaat yeri
- Fotoğraf 16:** Cami iç görünümü
- Fotoğraf 17:** Cami genel görünüm
- Fotoğraf 18:** Kuzey ve batı cephe
- Fotoğraf 19:** Cami iç mekân-mihrap ve minber kısmı
- Fotoğraf 20:** Cami kuzey ve batı cephesi
- Fotoğraf 21:** Cami kuzey cephe
- Fotoğraf 22:** Cami iç görünümü

- Fotoğraf 23:** Cami mihrap-minber ve mihrap görünümü
- Fotoğraf 24:** Cami kuzey cephe
- Fotoğraf 25:** Cami doğu ve güney cepheleri
- Fotoğraf 26:** Cami mihrap ve minber görünüm
- Fotoğraf 27:** Cami doğu cephesi
- Fotoğraf 28:** Cami batı ve kuzey cephesi
- Fotoğraf 29:** Cami mihrap ve minberden görünüm
- Fotoğraf 30:** Cami mahfil kısmından görünüm
- Fotoğraf 31:** Cami doğu ve kuzey cepheleri- cami giriş kapısı
- Fotoğraf 32:** Cami güney cephe
- Fotoğraf 33:** Cami iç görünümü
- Fotoğraf 34:** Cami mahfilden görünüm
- Fotoğraf 35:** Cami son cemaat kısmı
- Fotoğraf 36:** Cami güney cephesi
- Fotoğraf 37:** Cami iç görünümü
- Fotoğraf 38:** Cami mahfil kısmı
- Fotoğraf 39:** Caminin doğu ve güney cepheleri
- Fotoğraf 40:** Cami doğu ve güney cepheler
- Fotoğraf 41:** Cami mahfil görünümü
- Fotoğraf 42:** Cami mihrap ve minberden görünüm
- Fotoğraf 43:** Cami kuzey ve batı cepheleri
- Fotoğraf 44:** Cami güney ve doğu cepheleri
- Fotoğraf 45:** Cami iç mekân görünümü

- Fotoğraf 46:** Cami mihrap ve minberi
- Fotoğraf 47:** Cami doğu cephesi
- Fotoğraf 48:** Cami güney cephesi
- Fotoğraf 49:** Cami iç görünümü
- Fotoğraf 50:** Kur'an-ı Kerim serlevhası
- Fotoğraf 51:** Eserin iç sayfaları
- Fotoğraf 52:** Serlevha kısmı
- Fotoğraf 53:** Eserin cildi
- Fotoğraf 54:** Kur'an-ı Kerim'in serlevhası
- Fotoğraf 55:** Eserin iç sayfaları
- Fotoğraf 56:** Eserin cildi
- Fotoğraf 57:** Eserin ilk sayfasında yer alan vakıf kaydı
- Fotoğraf 58:** Kur'an-ı Kerim'in serlevhası
- Fotoğraf 59:** Eserin arka kapağı
- Fotoğraf 60:** Eserin ön kapağı
- Fotoğraf 61:** Eserin iç sayfaları
- Fotoğraf 62:** Vakfiye Mührü (temellük kaydı)
- Fotoğraf 63:** Eserin iç sayfaları ve cüz gülü
- Fotoğraf 64:** Eserin en son sayfası
- Fotoğraf 65:** Eserin ilk sayfası
- Fotoğraf 66:** Eserin iç sayfaları
- Fotoğraf 67:** Eserin orijinal kısmı ile sonradan eklenen kısmı
- Fotoğraf 68:** Eserin cildi

Fotoğraf 69:	Eserin iç sayfaları
Fotoğraf 70:	Eserin iç sayfaları
Fotoğraf 71:	Eserin son sayfası
Fotoğraf 72:	Eserin cildi
Fotoğraf 73:	Vakıf Mührü (temellük kaydı)
Fotoğraf 74:	Eserin serlevhası
Fotoğraf 75:	Eserin iç sayfaları
Fotoğraf 76:	Eserin son sayfaları
Fotoğraf 77:	Eserin cildi
Fotoğraf 78:	Eserin serlevhası
Fotoğraf 79:	Eserin iç sayfaları
Fotoğraf 80:	Eserin son sayfaları
Fotoğraf 81:	Serlevha süsleme ayrıntısı
Fotoğraf 82:	Eserin cildi
Fotoğraf 83:	Eserin serlevhası
Fotoğraf 84:	Eserin iç sayfaları
Fotoğraf 85:	Eserin hatime sayfası
Fotoğraf 86:	Eserin cildi
Fotoğraf 87:	Cildin sırt kısmı
Fotoğraf 88:	Eserin serlevhası
Fotoğraf 89:	Eserin iç sayfaları
Fotoğraf 90:	Eserin son sayfası
Fotoğraf 91:	Eserin ön kapağı
Fotoğraf 92:	Eserin arka kapağı

Fotoğraf 93:	Eserin iç sayfaları
Fotoğraf 94:	Eserin orjinal sayfası ve sonradan eklenen sayfası
Fotoğraf 95:	Bakara Suresinin ilk ayetlerinin yer aldığı sayfa
Fotoğraf 96:	Eserin cildi
Fotoğraf 97:	Eserin ilk sayfası
Fotoğraf 98:	Eserin iç sayfaları
Fotoğraf 99:	Eserin son sayfaları
Fotoğraf 100:	Eserin ön kapağı
Fotoğraf 101:	Eserin arka kapağı
Fotoğraf 102:	Eserin serlevhası
Fotoğraf 103:	Eserin hatime sayfası
Fotoğraf 104:	Eserin cildi
Fotoğraf 105:	Eserin iç sayfaları
Fotoğraf 106:	Eserin iç sayfaları
Fotoğraf 107:	Eserin serlevhası
Fotoğraf 108:	Bakara Suresi ilk ayetleri
Fotoğraf 109:	Eserin cildi
Fotoğraf 110:	Eserin son sayfası
Fotoğraf 111:	Eserin serlevhası
Fotoğraf 112:	Eserin iç sayfaları
Fotoğraf 113:	Eserin son sayfaları
Fotoğraf 114:	Eserin arka kapağı
Fotoğraf 115:	Eserin ön kapağı

- Fotoğraf 116:** Şamdan gövde ve kaide kısmı
- Fotoğraf 117:** Şamdanın kaidesinde yer alan yazı kısmı
- Fotoğraf 118:** 1. Cüzün serlevhası
- Fotoğraf 119:** Eserin ilk sayfalarında yer alan vakıf kaydı
- Fotoğraf 120:** 27.cüz ilk sayfası
- Fotoğraf 121:** Cüz takımı / 1. cüzün serlevhası- 30. cüzün son sayfası
- Fotoğraf 122:** Cüzün iç sayfaları
- Fotoğraf 123:** Şamdan A genel görünüm
- Fotoğraf 124:** Şamdan B genel görünüm
- Fotoğraf 125:** Fotoğraf 74'deki şamdanın kaidesinde yer alan yazı kısmı
- Fotoğraf 126:** Şamdan A genel görünüm
- Fotoğraf 127:** Şamdan B genel görünüm
- Fotoğraf 128:** Hat levha (A)
- Fotoğraf 129:** Hat levha (B)
- Fotoğraf 130:** Fotoğraf 128'deki hat levhanın ketebe kısmı
- Fotoğraf 131:** Hat levha (A)
- Fotoğraf 132:** Hat levha (B)
- Fotoğraf 133:** Hat levha (A)
- Fotoğraf 134:** Hat levha (B)
- Fotoğraf 135:** Hat levha (A)
- Fotoğraf 136:** Hat levha (B)
- Fotoğraf 137:** Hat levha (A)

- Fotoğraf 138:** Hat levha (B)
- Fotoğraf 139:** Hat levha (A)
- Fotoğraf 140:** Hat levha (B)
- Fotoğraf 141:** Hat levha (A)
- Fotoğraf 142:** Hat levha (B)
- Fotoğraf 143:** Hat levha
- Fotoğraf 144:** Hilye-i Şerif
- Fotoğraf 145:** Sol alttaki tarih kısmı
- Fotoğraf 146:** Hat levhanın üst kısmında yer alan vefk
- Fotoğraf 147:** Hat levha
- Fotoğraf 148:** Sol alt kısmında hattat ve tarih kısmı
- Fotoğraf 149:** Hat levha
- Fotoğraf 150:** Hat levha
- Fotoğraf 151:** Hat levha
- Fotoğraf 152:** Ketebe kısmı
- Fotoğraf 153:** Hat levha
- Fotoğraf 154:** Hat levha
- Fotoğraf 155:** Hat levha
- Fotoğraf 156:** Hat levha
- Fotoğraf 157:** Hat levha orta alanı
- Fotoğraf 158:** Hat levha
- Fotoğraf 159:** Hat levha orta alanı
- Fotoğraf 160:** Hat levha
- Fotoğraf 161:** Hat levha

- Fotoğraf 162:** Hat levha
- Fotoğraf 163:** Hat levhanın ketebe kısmı
- Fotoğraf 164:** Hat levha
- Fotoğraf 165:** Hat levha
- Fotoğraf 166:** Vaaz kürsüsü
- Fotoğraf 167:** Vaaz kürsüsü oturma alanının korkuluk kısmı
- Fotoğraf 168:** Vaaz kürsüsü oturma kısmı korkuluk detayları
- Fotoğraf 169:** Vaaz kürsüsü alt korkuluk detayları
- Fotoğraf 170:** Rahleler
- Fotoğraf 171:** Seccade
- Fotoğraf 172:** Seccadenin ayak kısmı
- Fotoğraf 173:** Kilim
- Fotoğraf 174:** Şamdan A genel görünüm
- Fotoğraf 175:** Şamdan B genel görünüm
- Fotoğraf 176:** Şamdan genel görünüm
- Fotoğraf 177:** Şamdan genel görünüm
- Fotoğraf 178:** Minber kitabesi
- Fotoğraf 179:** Şamdan genel görünüm
- Fotoğraf 180:** Kaidede yer alan kitabe şeridi
- Fotoğraf 181:** Şamdan genel görünüm
- Fotoğraf 182:** Şamdan genel görünüm
- Fotoğraf 183:** Şamdan genel görünüm
- Fotoğraf 184:** Şamdan genel görünüm
- Fotoğraf 185:** Kaidede yer alan kitabe

- Fotoğraf 186:** Şamdan genel görünüm
- Fotoğraf 187:** Buhurdan
- Fotoğraf 188:** Buhurdan
- Fotoğraf 189:** Hazne ve kapak kısmında yer alan süsleme şeritleri
- Fotoğraf 190:** Buhurdan
- Fotoğraf 191:** Buhurdan
- Fotoğraf 192:** Kilim
- Fotoğraf 193:** Kilim
- Fotoğraf 194:** Duvar saati
- Fotoğraf 196:** Şamdanlar genel görünüm
- Fotoğraf 197:** Halı seccade
- Fotoğraf 198:** Halı seccade üst kısmı
- Fotoğraf 199:** Kilim
- Fotoğraf 200:** Kilim
- Fotoğraf 201:** Kilim süsleme detayı
- Fotoğraf 202:** Kilim
- Fotoğraf 203:** Eser serlevhası
- Fotoğraf 204:** Eserin cildi
- Fotoğraf 205:** Eserin iç sayfaları
- Fotoğraf 206:** Eserin iç sayfaları
- Fotoğraf 207:** Eserin cildi
- Fotoğraf 208:** Eserin iç sayfaları
- Fotoğraf 209:** Eserin son sayfaları
- Fotoğraf 210:** Eserin cildi

- Fotoğraf 211:** Son sayfadaki ketebe kaydı
- Fotoğraf 212:** Eserin iç Sayfaları
- Fotoğraf 213:** Eserin cildi
- Fotoğraf 214:** Eserin iç sayfaları
- Fotoğraf 215:** Eserin cildi
- Fotoğraf 216:** Eserin iç Sayfaları
- Fotoğraf 217:** Deri cildi
- Fotoğraf 218:** Kaidedeki kitabe
- Fotoğraf 219:** Şamdan mumluk ve damlalık kısmı
- Fotoğraf 220:** Şamdanlar
- Fotoğraf 221:** Şamdanlar genel görünüm
- Fotoğraf 222:** Kaidede yer alan kitabe
- Fotoğraf 223:** Buhurdan
- Fotoğraf 224:** Buhurdan
- Fotoğraf 225:** El şamdanı
- Fotoğraf 226:** Hat levha
- Fotoğraf 227:** Kâbe örtüsünde bir parça
- Fotoğraf 228:** Duvar saati
- Fotoğraf 229:** Eserin serlevhası
- Fotoğraf 230:** Eserin son sayfaları
- Fotoğraf 231:** Eserin cildi
- Fotoğraf 232:** Eser ketebe kaydı
- Fotoğraf 233:** Eserin serlevhası
- Fotoğraf 234:** Eserin son sayfaları

- Fotoğraf 235:** Eserin arka kapağı
- Fotoğraf 236:** Eserin ön kapağı
- Fotoğraf 237:** Şamdanlar
- Fotoğraf 238:** Şamdan
- Fotoğraf 239:** Şamdan gövde ayrımı
- Fotoğraf 240:** Şamdanlar
- Fotoğraf 241:** Şamdan gövde kısmı
- Fotoğraf 242:** Rahleler
- Fotoğraf 243:** Rahlelerin dış yüzü
- Fotoğraf 244:** Sandık yandan görünüm
- Fotoğraf 245:** Sandık üst kapak
- Fotoğraf 246:** Burç küresi
- Fotoğraf 247:** Burç küresi üstten görünüm
- Fotoğraf 248:** Eserin ketebesı
- Fotoğraf 249:** Eserin iç sayfaları
- Fotoğraf 250:** Eserin iç sayfaları
- Fotoğraf 251:** Eser cildi
- Fotoğraf 252:** Eserin serlevhası
- Fotoğraf 253:** Eserin iç sayfaları
- Fotoğraf 254:** Eser son sayfası
- Fotoğraf 255:** Eserin cildi
- Fotoğraf 256:** Eserin son sayfası
- Fotoğraf 257:** Eserin serlevhası
- Fotoğraf 258:** Eserin cildi

Fotoğraf 259:	Eserin serlevhası
Fotoğraf 260:	Eserin son sayfaları
Fotoğraf 261:	Eser iç sayfaları
Fotoğraf 262:	Eserin ön kapağı
Fotoğraf 263:	Eserin arka kapağı
Fotoğraf 264:	Eserin giriş sayfası
Fotoğraf 265:	Eserin fihristi
Fotoğraf 266:	Vakfiye Mühürleri (temellük kaydı)
Fotoğraf 267:	Eserin son sayfası
Fotoğraf 268:	Eserin cildi
Fotoğraf 269:	Şamdan
Fotoğraf 270:	Şamdan üstten görünüm
Fotoğraf 271:	Şamdan
Fotoğraf 272:	Şamdan üstten görünüm
Fotoğraf 273:	Şamdanlar
Fotoğraf 274:	Şamdan
Fotoğraf 275:	Buhurdan
Fotoğraf 276:	Buhurdan
Fotoğraf 277:	Hat levha
Fotoğraf 278:	Hat levha
Fotoğraf 279:	Hat levha
Fotoğraf 280:	Duvar saati
Fotoğraf 281:	Saat mekanizması
Fotoğraf 282:	Saatin taç kısmı

- Fotoğraf 283:** Cüz takımı-1.cüzün serlevhası-30.cüzün son sayfa kısmı
- Fotoğraf 284:** 1.cüzün serlevhası
- Fotoğraf 285:** Cüzün iç sayfaları
- Fotoğraf 286:** 30.cüzün son sayfası
- Fotoğraf 287:** Şamdan
- Fotoğraf 288:** Kaidede yer alan kitabe kısmı
- Fotoğraf 289:** Şamdan
- Fotoğraf 290:** Şamdan
- Fotoğraf 291:** Kaidede yer alan kitabe kısmı
- Fotoğraf 292:** Eser iç sayfalarından görünüm
- Fotoğraf 293:** Eser iç sayfaları
- Fotoğraf 294:** Eserin ön kapağı
- Fotoğraf 295:** Eserin arka kapağı
- Fotoğraf 296:** Kilim
- Fotoğraf 297:** Kilim orta alan detayı
- Fotoğraf 298:** Kilim cicim
- Fotoğraf 299:** Süsleme kuşaklarından detay
- Fotoğraf 300:** Şamdan
- Fotoğraf 301:** Buhurdan
- Fotoğraf 302:** Kandil
- Fotoğraf 303:** Buhurdan
- Fotoğraf 304:** Şamdan (A)
- Fotoğraf 305:** Şamdan (B)
- Fotoğraf 306:** Şamdan

- Fotoğraf 307:** Bardak
- Fotoğraf 308:** Bardak kitabe kısmı
- Fotoğraf 309:** Mum söndürme makası
- Fotoğraf 310:** Hat levha
- Fotoğraf 311:** Kilim
- Fotoğraf 312:** Duvar saati
- Fotoğraf 313:** 1. Cüz 'un serlevhası
- Fotoğraf 314:** 30. Cüzün ketebe sayfası-1. Cüzün serlevhası
- Fotoğraf 315:** Cüz takımı
- Fotoğraf 316:** Cüz takımı ve sandığı
- Fotoğraf 317:** Buhurdan
- Fotoğraf 318:** Gövdedeki kitabe
- Fotoğraf 319:** Şamdan (A)
- Fotoğraf 320:** Şamdan (B)
- Fotoğraf 321:** Sakalı şerif sandığı
- Fotoğraf 322:** Kilim
- Fotoğraf 323:** Orduzu Köşebaşı Cami içerisinde yer alan kilim
- Fotoğraf 324:** MVBM deposunda yer alan kilim
- Fotoğraf 325:** Mağaraönü Cami içinde yer alan kilim
- Fotoğraf 326:** AVEM 535 numaralı envanterde yer alan eser
- Fotoğraf 327:** AVEM 286 envanterine kayıtlı eser
- Fotoğraf 328:** AVEM 65 envanterine kayıtlı eser
- Fotoğraf 329:** Darende Çakır Mehmet Cami içerisinde yer alan eser

- Fotoğraf 330:** MVBM deposunda yer alan halı seccade
- Fotoğraf 331:** MVBM deposunda yer alan halı seccade
- Fotoğraf 332:** Şanlıurfa Rızvaniye Cami içerisindeki şamdan
- Fotoğraf 333:** AVEM 2154 nolu envanter
- Fotoğraf 334:** AVEM 2155 nolu envanter
- Fotoğraf 335:** AVEM 2161 nolu envanter
- Fotoğraf 336:** AVEM 2164 nolu envanter
- Fotoğraf 337:** AVEM 2171 nolu envanter
- Fotoğraf 338:** AVEM 2354 nolu envanter
- Fotoğraf 339:** AVEM 2366 nolu envanter
- Fotoğraf 340:** AVEM 2641 nolu envanter
- Fotoğraf 341:** Çavuşoğlu Ömer Ağa Caminde yer alan eser
- Fotoğraf 342:** Çavuşoğlu Ömer Ağa Caminde yer alan eser
- Fotoğraf 343:** Çavuşoğlu Ömer Ağa Caminde yer alan eser
- Fotoğraf 344:** AVEM 2337 nolu envanter
- Fotoğraf 345:** MVBM deposunda yer alan 22 nolu eser
- Fotoğraf 346:** MVBM deposunda yer alan 17 nolu eser
- Fotoğraf 347:** MVBM deposunda yer alan 15 nolu eser
- Fotoğraf 348:** MVBM deposunda yer alan 12 nolu eser

- Fotoğraf 349:** Elâzığ Saray Cami içerisinde yer alan eser
- Fotoğraf 350:** AVEM 2157 nolu envanter
- Fotoğraf 351:** AVEM 2334 nolu envanter
- Fotoğraf 352:** AVEM 2396 nolu envanter
- Fotoğraf 353:** AVEM 2398 nolu envanter
- Fotoğraf 354:** AVEM 2408 nolu envanter
- Fotoğraf 355:** AVEM 2437 nolu envanter
- Fotoğraf 356:** AVEM 2442 nolu envanter
- Fotoğraf 357:** AVEM 2444 nolu envanter
- Fotoğraf 358:** AVEM 2455 nolu envanter
- Fotoğraf 359:** EVBM deposu 311 nolu envanter
- Fotoğraf 360:** EVBM deposu 316 nolu envanter
- Fotoğraf 361:** EVBM deposu 324 nolu envanter
- Fotoğraf 362:** EVBM deposu 355 nolu envanter
- Fotoğraf 363:** EVBM deposu 449 nolu envanter
- Fotoğraf 364:** EVBM deposu 737 nolu envanter
- Fotoğraf 365:** AVEM deposu 2617 nolu envanter
- Fotoğraf 366:** EVBM deposu 2635 nolu envanter
- Fotoğraf 367:** EVBM deposu 457 nolu envanter

- Fotoğraf 368:** EVBM deposu 458 nolu envanter
- Fotoğraf 369:** EVBM deposu 459 nolu envanter
- Fotoğraf 370:** EVBM deposu 460 nolu envanter
- Fotoğraf 371:** EVBM deposu 463 nolu envanter
- Fotoğraf 372:** EVBM deposu 517 nolu envanter
- Fotoğraf 373:** AVEM deposu 2553 nolu envanter
- Fotoğraf 374:** EVBM deposu 467 nolu envanter
- Fotoğraf 375:** AVEM 2541 nolu envanter
- Fotoğraf 376:** EVBM deposu 692 nolu envanter
- Fotoğraf 377:** EVBM deposu 643 nolu envanter
- Fotoğraf 378:** Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi deposu
- Fotoğraf 379:** EVBM deposu 537 nolu envanter
- Fotoğraf 380:** EVBM deposu 545 nolu envanter
- Fotoğraf 381:** EVBM deposu 555 nolu envanter
- Fotoğraf 382:** EVBM deposu 573 nolu envanter
- Fotoğraf 383:** EVBM deposu 656 nolu envanter
- Fotoğraf 384:** EVBM deposu 623 nolu envanter
- Fotoğraf 385:** Malatya Yeşilyurt Zaviye Cami
- Fotoğraf 386:** EVBM deposu 539 nolu envanter

- Fotoğraf 387:** EVBM deposu 702 nolu envanter
- Fotoğraf 388:** EVBM deposu 1055 nolu envanter
- Fotoğraf 389:** MVBM deposu
- Fotoğraf 390:** KSVM deposu
- Fotoğraf 391:** MVBM deposu
- Fotoğraf 392:** MVBM deposu
- Fotoğraf 393:** EVBM deposu 542 nolu envanter
- Fotoğraf 394:** KSVM deposu
- Fotoğraf 395:** ŞVBM deposu
- Fotoğraf 396:** AVEM deposu 2678 nolu envanter
- Fotoğraf 397:** MVBM deposu
- Fotoğraf 398:** EVBM deposu 538 nolu envanter
- Fotoğraf 399:** EVBM deposu 544 nolu envanter
- Fotoğraf 400:** EVBM deposu 545 nolu envanter
- Fotoğraf 401:** EVBM deposu 548 nolu envanter
- Fotoğraf 402:** EVBM deposu 551 nolu envanter
- Fotoğraf 403:** EVBM deposu 571 nolu envanter
- Fotoğraf 404:** EVBM deposu 574 nolu envanter
- Fotoğraf 405:** EVBM deposu 575 nolu envanter

- Fotoğraf 406:** EVBM deposu 576 nolu envanter
- Fotoğraf 407:** EVBM deposu 659 nolu envanter
- Fotoğraf 408:** EVBM deposu 682 nolu envanter
- Fotoğraf 409:** EVBM deposu 692 nolu envanter
- Fotoğraf 410:** EVBM deposu 996 nolu envanter
- Fotoğraf 411:** EVBM deposu 1074 nolu envanter
- Fotoğraf 412:** EVBM deposu 1084 nolu envanter
- Fotoğraf 413:** KSVM deposu
- Fotoğraf 414:** KSVM deposu
- Fotoğraf 415:** KSVM envanter 56
- Fotoğraf 416:** KSVM envanter 57
- Fotoğraf 417:** KSVM envanter 63
- Fotoğraf 418:** KSVM envanter 69
- Fotoğraf 419:** ŞVBM deposu
- Fotoğraf 420:** ŞVBM deposu
- Fotoğraf 421:** ŞVBM deposu
- Fotoğraf 422:** ŞVBM deposu
- Fotoğraf 423:** AVEM Deposu 2504 nolu envanter
- Fotoğraf 424:** AVEM deposu 2507 nolu envanter

Fotoğraf 425: EVBM deposu 532 nolu envanter

Fotoğraf 426: EVBM deposu 887 nolu envanter

Fotoğraf 427: EVBM deposu 1153 nolu envanter

Fotoğraf 428: EVBM deposu 743 nolu envanter

Fotoğraf 429: EVBM deposu 900 nolu envanter

Fotoğraf 430: EVBM deposu 1227 nolu envanter

Fotoğraf 431: KSVM 73 nolu envanter

Fotoğraf 432: KSVM 94 nolu envanter

Fotoğraf 433: KSVM deposu

Fotoğraf 434: KSVM 98 nolu envanter

Fotoğraf 435: KSVM 96 nolu envanter

Fotoğraf 436: KSVM 104 nolu envanter

Fotoğraf 437: KSVM deposu

Fotoğraf 438: KSVM deposu

Fotoğraf 439: KSVM 100 nolu envanter

Fotoğraf 440: MVBM deposu

Fotoğraf 441: MVBM deposu

Fotoğraf 442: AVEM 2471 nolu envanter

Fotoğraf 443: AVEM 2608 nolu envanter

Fotoğraf 444: AVEM 2472 nolu envanter

Fotoğraf 445: EVBM 845 nolu envanter

Fotoğraf 446: AVEM 2224 nolu envanter

Fotoğraf 447: KSVM 72 nolu envanter

Fotoğraf 448: AVEM 2515 nolu envanter

Fotoğraf 449: EVBM 742 nolu envanter

Fotoğraf 450: AVEM 2225 nolu envanter

Fotoğraf 451: AVEM 2225 nolu envanter

GİRİŞ

Malatya gerek merkezi gerekse ilçeleriyle tarih boyunca pek çok kültür ve medeniyete ev sahipliği yapmış önemli bir yerleşim yeridir. Böyle olmasının en önemli sebebi hiç şüphesiz bulunduğu konum ile alakalıdır. Bu kültür zenginliği kendisini mimaride olduğu gibi el sanatlarında da göstermektedir. Tezimizde bu zenginliğin bir kısmını oluşturan Malatya iline bağlı Arapgir ilçesinde bulunan Vakıflar Genel Müdürlüğü mülkiyetinde ki camiler içerisinde yer alan taşınır kültür varlıkları konu edinmiştir.

1.1. Araştırmanın Konusu, Önemi ve Özgünlüğü

Tezimizin konusunu Malatya İli Arapgir İlçesinde bulunan Vakıflar Genel Müdürlüğü mülkiyetinde yer alan camilerdeki taşınır kültür varlıkları oluşturmaktadır. Hepsinin ayrı ayrı vakıf kaydı bulunan bu camiler, toplam 13 tane olup, içerisinde şamdan, halı, kilim, hat levhası, ahşap, madeni eser, duvar saati ile el yazması Kur'an-ı Kerimlerin yer aldığı toplam 142 eser incelenmiştir. Vakıf yolu ile bir araya gelmiş olan bu eserler; 32 yazma, 49 madeni eser, 36 hat levhası, 13 dokuma eser, 7 ahşap eser, 4 duvar saati ve 1 adet burç küresinden oluşmaktadır.

İncelediğimiz ahşap eserler arasında Osmanlı klasik ve son dönemine ait eserler bulunmaktadır. Eserler arasında klasik döneme ait 1 vaaz kürsüsü ve minber kitabesi yer alırken son dönem özellikleri taşıyan 4 adet rahle, 2 tane sakalı şerif sandığı yer alır. Yazma eserlerin tümü Osmanlı son dönemine ait eserlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla eserlerde var olan süslemelerde dönem özellikleri yanında batı etkisi de görülmektedir. İncelediğimiz bu eserler, 26 adet Kur'an-ı Kerim, 3 adet cüz takımı, 3 adet fıkıh kitabı olmak üzere 32 yazma eserden oluşmaktadır. Çalışmamızda incelediğimiz hat levha sayısı ise 36 adettir. Dokuma eserleri olarak, 1 adet halı seccade, 11 adet kilim ve 1 adet Kâbe örtüsü olmak üzere toplam 13 dokuma eser ele alınmış olup eserler, Osmanlı son dönemi ve Cumhuriyet dönemlerine aittir. Madeni eser grubunda 49 eser bulunmaktadır. Tümü Osmanlı son dönemine ait olan bu eserler içerisinde 39 şamdan, 8 buhurdan, 1 bardak ve 1 mum söndürme makası yer almaktadır. Ayrıca eserler arasında almaşık malzeme yapısı nedeniyle belirli bir gruba dâhil edemediğimiz ve

katalog kısmında diğer eser grubu olarak vermiş olduğumuz 4 adet duvar saati ve 1 tane de burç küresi bulunmaktadır.

Taşınır kültür varlıkları, ortaya konduğu dönemde yaşam, sanat, gelenek ve görenek gibi yönleri yansıtmaları bakımından önemlidir. Bu eserler boyut ve göz önünde olmamaları nedeniyle tahrip edilmeye ve bilinçsizce yok edilmeye mimari eserlere nazaran daha çok maruz kalmaktadır. İşte böyle bir konunun ele alınarak çalışılması bu eserlerin tanıtılarak göz önüne serilmesi neticesinde bu eserlerin korunması açısından oldukça önemlidir. Ayrıca bu çalışma sayesinde bu eserlerin envanter çalışması yapılarak kayıt altına alınması sağlanacak ve bu alanda çalışma yapacaklara kaynak teşkil edecektir. İncelenen tüm bu taşınır kültür varlıkları genelden özele dikkate alındığında Osmanlının son döneminde birçok sanat dalının taşrada ne boyutta olduğunu ortaya koyması ve Arapgir ilçesinin bu dönemde halı, ahşap, maden ve yazı sanatında bulunduğu konumu göstermesi bakımından da oldukça önemlidir.

Tezimizde ele almış olduğumuz tüm eserler daha önce herhangi bir kitap, makale veya tez gibi çalışmalarda ele alınmamıştır. Gerek Malatya İlinde gerekse Arapgir İlçesinde mimari eserler (taşınmaz kültür varlıkları) birçok çalışmada ele alınmıştır. Ancak bu bölgede yer alan taşınır kültür varlıklarına yönelik kapsamlı bir çalışmanın olmadığı gözlemlenmiş olup bu doğrultuda bir çalışmanın gerekliliği düşünülerek çalışmamıza başlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Yapılan çalışma neticesinde ele alınan eserlere yönelik birkaç amaç hedeflenmiştir. Öncelikle envanter çalışması yapılarak eserlerin kayıt altına alınması ve bu sayede eserlerin gelecek nesillere aktarımının sağlanması amaçlanmıştır. Eserlerde görülen sorun ve sıkıntıların dile getirilerek eserlerin daha sağlıklı korunmasına katkı sağlamak amaçlanmıştır. Son olarak bu bölgede taşınır kültür varlıkları yönünden yeteri derecede incelemenin olmadığından dolayı böyle bir çalışma ile bölgenin bu sanat dallarında ortaya koymuş olduğu değerleri göz önüne sererek eserlerin tanıtımı ve bölgenin dönemi içerisinde bu sanat dallarında bulunduğu yerin gösterilmesi amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın kapsamı oluşturulurken öncelikle bölge belirlemesi yapılarak Arapgir İlçesi belirlenmiştir. İlçe merkezi ve köyleri dikkate alındığında birçok eserin olması nedeniyle bu eserlerden Vakıflar Genel Müdürlüğü mülkiyetindeki yer alan camilerin içerisinde yer alan taşınır kültür varlığı eserler ile sınırlandırılmıştır. Bunun neticesinde 13 cami içerisinde 142 adet taşınır kültür varlığı tespit edilerek çalışmanın sınırları belirlenmiştir. Bu taşınır kültür varlıkları içerisinde 49 madeni eser, 36 hat levhası eser, 32 yazma eser, 13 dokuma eser, 7 ahşap eser, 4 duvar saati ve 1 adet burç küresinden meydana gelmektedir.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmamız kapsamında ilçede bulunan vakıf camileri belirlenerek cami içerisindeki konumuza dâhil edilen eserler tespit edilmiştir. Öncelikle eserler ve bunların yer aldığı camiler hakkında Malatya Vakıflar Bölge Müdürlüğünde hazırlanmış belgeler incelenmiş, sonrasında şehrin ve ilçenin tarihi üzerine yazılmış kitap, makale, il yıllıkları, bilimsel araştırmalar çalışmamızda kullanılmak üzere bir araya getirilmiştir.

Saha çalışmasında, eserlerin bulunduğu camilerin ölçüleri ve resimleri alınarak gerekli bilgiler toplanmıştır. Daha sonra cami içerisindeki taşınır kültür varlığı olan eserlerin ölçüleri alınarak fotoğraf çekimleri yapılmış ve son olarak söz konusu eserler fonksiyonlarına göre bir tasnife tabi tutularak yazma işleme geçilmiştir.

Çalışmamız giriş dâhil 3 bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, araştırmanın konusu, önemi, özgünlüğü ile araştırmanın kapsamı ve yöntemi ile literatür çalışmaları hakkında bilgilere yer verilmiştir. 1. bölümde Arapgir İlçesinin tarihçesi ve coğrafi yapısına değinilmiş olup taşınır kültür varlıklarının yer aldığı camilerin tarih, plan ve mimarisi hakkında kısa bir bilgilendirme yapılmıştır. 2. bölümde katalog kısmına yer verilmiş olup burada eserlerin tanımı yapılmıştır. Eserler tasnifleme yapılarak tek tek anlatılmıştır. Tasnifleme yapılırken her eser kendi cami içerisinde yer verilmiş olup eserler malzeme türüne göre gruplanarak sırasıyla yer verilmiştir. Cami içerisindeki eserler ahşap, madeni, yazma, hat levha, dokuma eserler ve malzeme açısından almasıık bir yapıya sahip olmalarından ötürü diğer eserler şeklinde 6 bölüme ayrılmıştır. Eserlerin camiye geliş şekli, kullanılan malzeme ile cinsi, dönemi ve ölçüleri ile ilgili

bilgileri verildikten sonra tanımları yapılmıştır. 3. Bölümde değerlendirme ve karşılaştırma kısmına yer verilmiştir. Bu bölümde eserler gruplar halinde ele alınarak farklı bölgelerdeki benzer taşınır kültür varlıkları ile karşılaştırılması yapılarak değerlendirmesi yapılmıştır. Son bölümde ise sonuç kısmına ve öneriler kısmına yer verilmiştir. Son olarak kaynakça ve özgeçmişe yer verilmiştir.

1.5. Literatür Bilgisi

Çalışmamıza başlamadan önce inceleyeceğimiz eser gruplarıyla ve Arapgir ilçesi ile ilgili kaynaklara ulaşılmıştır. Ancak yapmış olduğumuz çalışmanın konusu itibari ile daha önce yapılmış bir çalışma bulunmamakta olup burada daha çok Arapgir üzerine yapılan çalışmalar ile sanat dallarında yapılmış çalışmalara yer verilecektir.

• Kitaplar

- Korkmaz Şen- Celal İnce “Arapgir İlçesinin Tarihçesi ve Kültür Varlıkları” Ankara 2018.
- Kemal Kutgün Eyüpgiller “Arapgir: Tarih, mimari ve yaşam. Taşınmaz kültür varlıkları envanteri.” İstanbul. 2014.
- Fikri Yücel “Arapgir Tarihi” Arapgir.1967.
- Bekir Eskici “Malatya Türk-İslam Dönemi Eserleri I” Malatya. 2013.
- İsmail Aytaç “Malatya Türk İslam Yapıları II” Malatya. 2013.
- Mine Erberk “Çatalhöyük’ten Günümüze Anadolu Motifleri”
- Yusuf Durul’un, Anadolu Kilimlerinden Örnekler,
- Ülker Enginsoy, İslam Maden Sanatının Gelişimi
- İlhan Özkeçeci ve Şule Özkeçeci’ye ait Türk Sanatında Tezhip
- İnci A. Birol ve Çiçek Derman’a ait Türk Tezyini Sanatlarında Motifler

• Makaleler-Bildiriler

- Abdüsselam Uluçam “Arapgir Gümrükçü Osman Paşa Cami Hakkında” Vakıflar Dergisi. S.20. Ankara 1988.
- Abdüsselam Uluçam “Arapgir de ki Mimari Anıtların Bugünkü Durumu” Battalgazi ve Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu- Tebliğler Malatya 1986.
- Abdüsselam Uluçam “Eski Arapgir’de Bir Akkoyunlu Eseri: Şeyh Hasan Camii” IX Uluslararası Türk Sanatları Kongresi. İstanbul 1995.

- H. Rahmi Ünal “Arapgir de Osmanlı Öncesi Devirden Bilinmeyen İki Anıt” Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi. Erzurum 1972.
- Yusuf Halaçoğlu “Arapkir” TDV İslam Ansiklopedisi Cilt 3. İstanbul 1991.
 - Tezler
- M. Kadir Oğuzer “Arapgir Ulu Cami Rölöve ve Restorasyonu” Gazi Üniversitesi-Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi 1991.
- Taylan Koç “Arapgir Türk İslam Eserleri” Atatürk Üniversitesi – Fen Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Lisans Tezi 2003.
- Özlem Karakoç “Arapgir Türk İslam Eserleri” Atatürk Üniversitesi – Fen Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Lisans Tezi 2004.
- Ahmet Yakman “163 nolu Arapgir Şer’iye Siciline Göre Arapgir” İnönü Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi 2015.
- Korkmaz Şen “Arapgir İlçesinin Kültür Varlıkları” Atatürk Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018.
- Ömer Eyigün “Arapgir ve Çevresinin Tarihi Coğrafyası” İnönü Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi 2020.

Yukarıda belirtmiş olduğumuz tüm çalışmalara bakıldığında genel anlamda Arapgir bölgesinin tarihi ve mimari yapılarından bahsetmişlerdir. Yapmış olduğumuz çalışma ile ilgili herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bu anlamda tüm çalışmalar elden geçirilmiş tezimizde yer verilmesi gereken yerlerde yararlanılmış ve kaynakça kısmında gösterilmiştir.

1. BÖLÜM

ARAPGİR İLÇESİ VE VAKIF ESERLERİ

Bu bölümde Arapgir İlçesinin tarihçesi ve coğrafi ve sosyal durumundan bahsedilecek olup devamında taşınır kültür varlıklarının yer aldığı 13 caminin tanıtımı yapılacaktır.

1.1. Arapgir İlçesi Tarihi ve Coğrafi ve Sosyal Durumu

Arapgir birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. İlçe, bölgenin stratejik önemine sahip olması nedeniyle tüm devletlerin ve imparatorlukların ele geçirmek için sürekli mücadele ettiği bir nokta olmuştur. Bu nedenle bölge sık sık el değiştirmiş ve birçok medeniyetin bu topraklarda izleri bulunmaktadır.

1.1.1. Arapgir İlçesi Tarihi

Malatya ilinin 114 km kuzeyinde yer alan Arapgir ilçesi birçok kaynaktan Deskousa, Dascousa, Deskuza gibi isimlerle zikredilmiştir.¹ Türk tarihçi İsmâil Hâmî Dânişmend, eserlerinde Arapgir'i "Arapka, Arapça, Araprakes" diye vermektedir. Bizans kaynaklarında ise "Araprakes" diye geçmektedir.² Evliya Çelebiye göre "Zamanı kadimdeki banisi belli değildir. Muhammed yedi yaşında iken Arap Hatemi Taî Nuşirevan derdinden bizar olarak Mekke'ye gelmiş ve Abdulmuttalip ile görüşmüş onların izni ile Arapgir'e gelip mesken edinmiştir. İşte Arap Hatemi Taî'nin adına göre bu memleketin adı Arapgir kalmıştır."³

Çok eski bir tarihi geçmişe sahip olan Arapgir ilçesinin tarihi, Malatya ili ile yaşıt denecek kadar eskidir. Yerleşim merkezinin M.Ö.1200 yıllarında kurulduğu ve ilk yerlilerin "Muşkiler" olduğu bilinmektedir. Arapgir kronolojik olarak Protohititler, Hititler, Persler, Romalılar, Bizanslılar, İslam Uygarlıkları, Anadolu Selçukluları,

¹ Abdüsselam Uluçam, "Arapgir Osman Paşa Cami Hakkında", Vakıflar Dergisi 20 (1986), s.119.

² Fikri Yücel, *Arapgir'in Tarihi* (Arapgir: Arapgir Matbaası, 1967), s.7.

³ Evliya Çelebi, *Seyahatname*, çev. Mehmed Zillioğlu (İstanbul: Üçdal, 1992), s.104.

Anadolu Beylikleri ve Osmanlı dönemini sırasıyla yaşamış ve bu kültürlerin etkisi altında kalmıştır.⁴

Arapgir M.Ö 853’de Asur egemenliğine, daha sonra Urartu hâkimiyetine girmiştir. M.Ö 612 tarihinden sonra Medlerin egemenliğine giren bölgede Med egemenliği İskender’in Anadolu’ya girdiği M.Ö 330 yılına kadar sürmüştür. M.Ö 44 yıllarında ise Doğu Anadolu ve Arapgir Romalıların eline geçmiştir.⁵

İslam Devletinin genişlemesiyle Arapgir ve bölge 7. yüzyıldan itibaren İslam akınlarına sahne olmuş ve nihayet 659 yılında İslam hâkimiyetine girmiştir. Bölge, Bizans ve Müslüman Araplar arasında güç mücadeleleriyle sürekli el değiştirmiştir.⁶

Belli bir dönem danışmentlerin idaresinde kalan bölge, 1178 yılında Selçuklu Devletinin bir sancağı olmuş, Selçuklular ile Moğollar arasında yaşanan Köseadağ Savaşında Selçukluların yenilmesiyle bölge Moğolların eline geçmiştir. Anadolu Beylikleri döneminde ise önce Karakoyunluların, daha sonra Akkoyunluların idaresi altında bulunmuştur.⁷

Yavuz Sultan Selim’in 1516 İran Seferi dönüşünde Arapgir ve Malatya bölgesi Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. Bu yıllarda bölge Diyarbekir Beylerbeyliğine dâhil edilmiş, 1548 yılında gelindiğinde ise Sivas eyaleti sancaklarından biri olmuştur. 1878 yılında ise Arapgir bir kaza olarak Elazığ’a bağlamıştır.⁸

Arapgir İlçesi 1927 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesinde ise Malatya Vilayetine bağlı bir ilçe merkezi olarak görülmektedir.⁹ Eski dönemlerde yerleşim merkezi olan Eskişehir denilen bölgede yaşayan insanlar 1783/1784 yıllarında bağ ve bahçe evlerinin bulunduğu günümüzdeki bölgeye taşınarak günümüz Arapgir ilçesi kurulmuştur.¹⁰

1.1.2. Arapgir İlçesinin Coğrafi ve Sosyal Durumu

⁴ Mevlüt Oğuz, *Malatya Tarihi* (İstanbul: Günlük Ticaret Gazetesi Tesisleri, 1985); Arapgir Belediyesi, “Arapgir”, *Belediye Bülteni* 1 (2006). s.4.

⁵ Yusuf Halaçoğlu, “Arapkir”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1991). s.328.

⁶ Korkmaz Şen, *Arapgir İlçesinin Tarihçesi ve Kültür Varlıkları* (Ankara: Akademisyen Kitapevi, 2018). s.7.

⁷ Yapıcı, *Osmanlı Vilayet Sâlnâmelerinde Malatya*, s.31.

⁸ Arapgir Kaymakamlığı, *Cumhuriyetin 75. yılında Arapgir* (Malatya, 1998); Arapgir Belediyesi, “Arapgir”; Şen, *Arapgir İlçesinin Tarihçesi ve Kültür Varlıkları*, s.7.

⁹ Arapgir Kaymakamlığı, *Cumhuriyetin 75. yılında Arapgir*; Halaçoğlu, “Arapkir”, s.328

¹⁰ Yapıcı, *Osmanlı Vilayet Sâlnâmelerinde Malatya*, s.31.

Arapgir, Doğu Anadolu Bölgesi'nde Malatya İline bağlı bir ilçemizdir. Arapgir 39°.05' kuzey enlemi 38°.30' doğu boylamı arasında bulunmaktadır. Malatya İline 117 km kuzeyinde yer alır. İlçenin kuzeyinde Erzincan'ın Kemaliye ve Sivas'ın Divriği ilçeleri doğusunda Elâzığ, Ağın ve Keban ilçeleri yer alır.¹¹

Engelibeli ve dağlık bir yapıya sahip olan ilçe 950 km² lik toprağa sahiptir. İlçe merkezde rakım 1170m'dir. En yüksek yeri 2020m yüksekliğindeki Göl dağıdır.¹² İlçede tipik karasal iklim egemendir. Yazlar sıcak ve kurak, kışları ise soğuk ve kar yağışlıdır. Yağışların büyük çoğunluğu ilkbahar ve kış aylarında düşer.¹³ Karasal iklimin sonucu olarak bitki örtüsü büyük ölçüde bozkırdır. 95.600 hektarlık alanın sadece 4.097 hektarı orman arazisidir. Bu ormanların önemli bir kısmını meşeler oluşturmaktadır. Kozluk ve Berenge vadilerinde farklı bitki türleri görülmektedir. İlçenin yıllık sıcaklık ortalaması 11,7° dir. En sıcak ayı temmuz en soğuk ayı aralıktır. Bölgenin yıllık yağış miktarı 560,3mm dir. Yağışların çoğunluğu ilkbahar aylarında düşmektedir. En az yağışı ise yaz aylarında almaktadır. İlçenin kuzey ve batısı yüksek olduğundan poyraza kapalı olup ilk bahar aylarında lodos rüzgârı ile karların erimesine yardımcı olur.¹⁴

Yerüstü su kaynakları açısından baktığımızda ilçede Sarıçiçek yaylasından doğan Çit çayı, Eskişehir Vadisinden akan Göz çayı ilçenin başlıca akarsularıdır. Göl dağı (2020m) Çotan Kasa dağı (1850) Karababa dağları ilçenin belli başlıca yükseltilerdir. İlçenin tek ovası Deren Gezen Ovasıdır. Sarıçiçek Yaylası ise en önemli yaylasıdır.

Arapgir'in nüfusu 2022 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre 9.964 kişidir. İlçede okuma yazma oranı %99'dir.¹⁵

İlçenin ticaret yolları üzerinde olması, tarihsel süreç içerisinde kültürel gelişimini desteklemiştir. Tarım arazisinin sınırlı oluşu, Arapgir'de tarımsal üretimi sınırlandırmaktadır.¹⁶ İlçe ekonomisini büyük ölçüde tarım ve hayvancılık oluşturur.

¹¹ Arapgir Belediyesi, "Arapgir".s.11.

¹² Ahmet Şentürk, *Malatya* (Malatya: Aksa Yayınları, 1984).s.86.

¹³ Özgür Yücel Yakar vd., *Sosyal Kültürel ve Ekonomik Yönleri İle Malatya* (Malatya: Malatya Valiliği, 2004).s.44.

¹⁴ Komisyon, *Arapgir Yıllığı* (Arapgir, 1986).s.52.

¹⁵ www.malatya.gov.tr/arapgir

¹⁶ Hasan Demirbağ- Fahreddin Fırat, *Medeniyetin Beşiği Malatya* (Malatya, 2013).s.358.

Bölgenin engebeli olmasından dolayı sebzeçilik ve meyvecilik gelişmiştir. Bölgede; üzüm, reyhan, biber, patlıcan, salatalık, fasulye yetiştirilir. Sarıçiçek yaylası civarı da hayvancılığın olduğu bölgedir.

Engibeli araziden dolayı ilçenin mahalleleri dağınık bir yerleşim göstermektedir. Mahalleler arasındaki bu uzaklık konutlar arasında da görülür. Konutlar bağ ve bahçe içerisinde kalmıştır.¹⁷

1.2. Arapgir İlçesinde Bulunan Vakıf Camileri

Vakıf Kültür Varlığı: Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce idare ve temsil ettiği vakıflara ait 2863 sayılı kanun kapsamındaki yurtiçi ve yurtdışı kültür ve tabiat varlıklarına denir. Bu anlamda eski eser niteliği taşımayıp ancak yine Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce idare ve temsil edilen vakıfların mülkiyetinde bulunan yapılarda bulunmaktadır. Bu nedenle bu camiler gerek kurum içerisinde gerekse toplumda vakıf camileri olarak ifade edilmektedir. Bu kısımda ilçede bulunan ve içerisinde taşınır kültür varlığı bulunan vakıf camilerin kısa tanımı yapılacaktır.

¹⁷ Arapgir Kaymakamlığı, *Cumhuriyetin 75. yılında Arapgir*.s.109.

1.2.1. Kavasbaşı Gedeleş Cami

Zohrap Mahallesiinde bulunan cami tapununun 236 ada, 11 parsel numarasında kayıtlıdır. Arapgir’de eski şehir mevkiinde yer alan caminin mülkiyeti Evkafı Mazbutadan Kavasbaşı Vakfı’na aittir. Yapı mahallenin tek camisi olup, sonradan yapılan müdahaleler ile yapının orijinalliği bozulmuştur. Cami 2013 tarihinde eski eser olarak tescil edilmiş olup gurubu I. grup yapı olarak belirlenmiştir¹⁸. Cami bir bodrum kat üzerine iki katlı, kâgir olarak inşa edilmiştir. Cami içerisinde harime geçiş sağlayan giriş kapısının üzerinde yer alan kitabede 1249 H./1833 M. tarihi yazmakta olup banisi Gedeleşzâde İbrahim Ağa’dır.

Kareye yakın dikdörtgen bir plana sahip olan camide yapı malzemesi olarak kerpiç ve taş kullanılmıştır. Kerpiç ve taş duvarların yüzeyi beton sıva ile kaplanmıştır. Toprak dam kırma saç çatıyla örtülmüştür. (Fotoğraf 1.) Camiye batı duvarında yer alan ve betonarme merdivenle çıkılan metal çift kanatlı bir kapıyla giriş sağlanmaktadır. Bu kapıdan girildiğinde dikdörtgen formda bir ön mekâna girilmektedir. Bu ön mekânın sağında harim, solunda ise imam odası şeklinde düzenlenmiş bir bölüm, girişin tam karşısında da minareye, odunluğa ve kadınlar mahfiline geçişin sağlandığı bir diğer bölüm yer almaktadır. Harime, mihrabın tam karşısında yer alan iki kanatlı, ahşap sade bir kapı ile girilmektedir. Kapıdan girince sağda yer alan ahşap merdivenle kadınlar mahfiline çıkış sağlanmaktadır. Dikdörtgen planlı harimde, üst örtü iki ahşap direk taşınmakta olup, direkler silindirik formdadır. Harim 7 adet dikdörtgen formlu ahşap abajur pencere ile aydınlatılmaktadır. Mihrap nişi oldukça sadedir. Mihrabın sağında yer alan ahşap minber ile solunda yer alan vaaz kürsüsü ahşap malzemedendir olup günümüz yapımıdır. (Fotoğraf 3-4.) Caminin doğu duvarının orta noktasında camiye bitişik olarak yapılmış minaresi yer alır. Tek şerefeli olan minare silindirik gövdeli ve konik külahlıdır.¹⁹ (Fotoğraf 1-2.)

¹⁸ 31.07.2013 tarih ve 1044 sayılı Sivas Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Kararı

¹⁹ Emine Güzel- Kenan Doğan, “Arapgir Kavasbaşı Gedeleş Cami ve Camideki El Yazması Kur’an-ı Kerimler”, *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 11/ (2021), 105-158.

“Kavasbaşı Gedeleş Cami içerisinde yer alan yazma eserler tez çalışma dönemi içerisinde makale olarak yayınlanmış olup, her sayfada ayrı ayrı kaynak olarak gösterilmemiştir.”

Fotoğraf 1: Cami kuzey cephesi ve minaresi

Fotoğraf 2: Cami güney ve doğu cepheden görünümü

Fotoğraf 3: Cami iç görünümü

Fotoğraf 4: Minber ve mihraptan görünüm

1.2.2. Gümrükçü Osman Paşa Cami

Osman Paşa Mahallesinde bulunan tapunun 407 ada, 8 parsel numarasında kayıtlıdır. Yapı Arapgirli Gümrük Emini ve Kıbrıs Muhassılı Osman Paşa Bin Ömer Ağa Vakfına aittir. Eser 1977 yılında I. grup yapı olarak tescillenmiştir.²⁰

Caminin duvarları üzerinde üç ayrı kitabe vardır. İlk kitabe avluya geçiş sağlayan kapı üzerinde olup burada: Bakara Suresi 238. ayet yazılı olup 1239 H./1824M. tarihi okunur. İkinci kitabe avlu kapısının sağında çeşme üzerindedir. Bu kitabedeki tarih 1209 H./ 1795 M. tarihini gösterir. Üçüncü kitabede yapım kitabesi olup son cemaat yerinden asıl mekâna girişi sağlayan kapı kemerli dolgusu üzerinde yer alır. Bu kitabede yapının banisi Osman Paşa olup yapım tarihi ise 1228H/1813M.'dir.²¹

Caminin kuzey kısmında ahşaptan yapılmış, boydan boya beş gözlü ve iki katlı son cemaat kısmı yer alır. Orta kısmında cepheden hafif dışa taşan dikdörtgen alan içerisinde yuvarlak kemerli niş ve onun da içinde hafif basık kemerli kapı açıklığı yer alır. Kapının üzerindeki alınlıkta iki sütun altı sıralı olmak üzere toplam 12 satırlı kitabe kısmı yer alır. (Fotoğraf 6.) Cami içten içe 10X10 m ölçülerinde olup tek kubbeli ele alınmıştır. Kubbeye geçiş pandantiflerle sağlanmıştır. Son cemaate uygun bir şekilde iki katlı ahşaptan mahfil kısmı yer alır. (Fotoğraf 8.) Beden duvarları yüksek ele alınmış olup iki katlı pencere sistemi yer alır. Alttaki pencereler kare, üsttekiler ise yuvarlak kemerli olarak ele alınmıştır. Alttaki pencerelerin dış cephe yüzeylerinde silme ile yuvarlak kemer nişlerine yer verilerek görünümde bir bütünlük sağlanmıştır. Güney ve kuzey cephelerde ikişer, batı ve doğu cephelerde üçer pencere olmak üzere toplam 20 pencere yer alır. Ayrıca dört adet pencere de kubbe kasnağında yer almaktadır. (Fotoğraf 5.)

Güney cephenin orta kısmında, üst kısmı dilimli kemer formunda mihrap nişine yer verilmiştir. Mihrabın en dış kısmında silmelerle dikdörtgen bir pano içerisine alınmıştır. Üstteki silmelerin alt kısmında birbirine geçme dairelere yer verilmiş olup orta kısmında kapı tokmağına benzer bir kabara onun üzerinde yivli bir kabara ve kabarayı çevreleyen kemer ve sütunlu bir alan yer alır. Bu panonun iç kısmında testere

²⁰ Kültür Bakanlığı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun, 09.09.1977 tarih ve 283 nolu toplantı kararı.

²¹ Komisyon, *Malatya Kültür Envanteri* (Malatya: Malatya Valiliği, 2014). s.197.

dişi formunda bir dikdörtgen daha yer alır. Bu kısmın üst kısmında kumaş edasını yansıtan püskül tarzında sarkıtlar yer alır. Bu iki dikdörtgen arasında kalan boşluğın üst kısmında birer kenarı dilimli üzerinde çiçek deseni yer alan kabarlara yer verilmiştir. Kabarayı üç yönden plastik değerde bitkisel süslemelere yer verilmiştir. Mihrap nişinin kemer kısmını dönen bordür içerisinde yarım dairelerin birbirine geçme yaptığı bir süslemeye yer verilmiştir. Kemerin başlangıç kısmından mihrap dikdörtgen alanını yatay olarak ikiye bölen zencirek tarzında bir bordür uzanır. Mihrabın sağında taştan yapılmış minbere yer verilmiştir. Minberin kapısı yuvarlak kemerli olup iki yanında kare sütunceleri yer alır. Sütunceleri köşe kısımları spiral şeklinde dilimli ele alınmıştır. Kemerin köşe dolgularında mühr-ü süleymanlara yer verilmiştir. Kemer formundaki tepeliğin alt kısmında minberin kitabesi yer alır. Kitabede 1238H/1823M tarihi yer alır. (Fotoğraf 7.)

Minber merdivenlerinin korkuluklarında birbirine geçme yapan sekizgenlere yer verilmiştir. Köşk destekleri sekizgen olarak ele alınmış destek araları kırık kemer şeklinde ele alınmıştır. Alt kısmı kubbe formunda sonra konik şekilde sonlanan bir külahlı bulunur. Minberin yan kısmında biri geçit kısmında ikisi süpürgelik kısmında kademeli bir şekilde küçülen üç adet kırık kemerli nişe yer verilmiştir. Nişler dikdörtgen bir silme içine alınmıştır. Bu nişlerin köşe kısımlarında ve köşk kemer köşe kısımlarında madalyonlar içerisinde mühr-ü süleyman, çiçek ve geometrik şekillerin yanı sıra selvi, papatya gibi bitkisel motiflere yer verilmiştir. (Fotoğraf 7.)

Cami dışardan destek payandalarıyla desteklenmiştir. Köşelerde yer alan payandalar büyük ele alınmış olup bu iki payanda arasında daha küçük ele alınmış birer payanda daha yer alır. Orta kısmında yer alan bu payandaya sadece kuzey cephede yer verilmemiştir. Kubbe kasnağı, cami beden duvarlarına uygun olarak 16 küçük payanda ile çevrilmiştir. (Fotoğraf 5.)

Minare, caminin kuzeydoğu köşesinde yer alır. Tamamen kesme taştan yapılmış minare, kare kaideli olup pabuçluktan sonra on altı köşeli olarak yükselmektedir. Tek şerefeli olup yüksek ve konik bir külahla sonlanmaktadır. (Fotoğraf 6.)

Fotoğraf 5: Cami güney cephesi

Fotoğraf 6: Cami kuzey cephe- son cemaat kısmı

Fotoğraf 7: Cami iç mekânı

Fotoğraf 8: Cami iç mekânı ve mahfil kısmı

1.2.3. Cafer Paşa Cami

Osman Paşa Mahallesiinde tapunun 409 ada 22 parselinde kayıtlıdır. Eser Şeyh Hasan Bey Vakfına aittir. Cami 1977 yılında I. grup yapı olarak tescillenmiştir.²²

Minare kapısı üstündeki kitabede 1105H/1694M tarihi okunmaktadır. Bu Cafer Paşa'nın yaptırdığı onarımı belgelemektedir. Asıl yaptıranın ise Arapgir'in Onar Köyü'nde türbesi olan Şeyh Hasan olduğu öne sürülmektedir. Ancak, Şeyh Hasan'ın XIII. yy 'da yaşadığı düşünülürse, caminin planı için bu tarih erkendir. Camiyi XIV. yy 'da yaşamış, İlhanlıların hakanı Ebu Said Bahadır'ın Anadolu genel valiliğine atadığı (1334) kimse olan Şeyh Hasan'ın yaptırdığı sanılmaktadır.²³

Başka bir kaynaklarda ise; Şeyh Hasan Bey tarafından tekke (meydanevi) olarak inşa edilmiştir. Selçuklulara ait eser 1220'li yıllarda yapılmıştır.²⁴ Şeyh Hasan Caminin Akkoyunlular zamanında yaptırıldığını ifade edilmektedir.²⁵

Başbakanlık Osmanlı Arşivleri'nde bulunan beratta (1118H) ve birçok belgede Cafer Paşa Caminin Rakka Valisi Emir Yusuf Paşa Vakfına ait olduğu dolayısıyla Cafer Paşa Caminin olduğu yerde Alevi inancı ile bağlantılı bir tekke yapısı olduğu sonradan yıkıldığı ve yerine 1694 yılında Rakka Valisi Emir Yusuf vakfına bağlı olarak Cafer Paşa tarafından yeniden cami olarak inşa edilmiştir.²⁶

Bizim kanaatimizce minare ve camide kullanılan malzemelerin aynı olmaması, minare kapısında süsleme yapılıp harime geçiş sağlayan kapının süslemesiz ele alınması gibi nedenlerle 1694 yılını veren kitabenin bir onarım kitabesi olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla 1694 yılında yapıya minare ve aynı tarih kitabesi olan minber ile vaaz kürsüsü eklenmiştir. Bu nedenle yapının daha önceki dönemlere ait olduğu düşünmek gerekir. Dolayısıyla plan özelliklerine bakıldığında yapı için en ideali XIV. yy. tarihlendiren ifadelerin doğru olacaktır.

²² Kültür Bakanlığı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun, 09.09.1977 tarih ve 283 nolu toplantı kararı.

²³ Komisyon, "Malatya", *Yurt Ansiklopedisi* (İstanbul, 1982). s.5496; *Arapgir Yıllığı* (Arapgir, 1986). s.104; Komisyon, *Malatya Kültür Envanteri*.s.188.

²⁴ Semra Emek, *Malatya-Arapgir Şeyh Hasan (Cafer Paşa) Cami, Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Raporu* (ts.).

²⁵ Uluçam, "Arapgir de ki Osmanlı Dönemi Yapıları". s.2431.; Abdüsselam Uluçam, "Arapgir de ki Mimari Anıtların Bugünkü Durumu", *Arapgir de ki Mimari Anıtların Bugünkü Durumu* (Halk Kültürü Sempozyumu-Tebliğler, Malatya, 1986).s.142.

²⁶ Şen, *Arapgir İlçesinin Tarihçesi ve Kültür Varlıkları*.s.30.

Cami mihrap önü kubbeli iki yanında birer ve kuzey yönünde üç küçük tonozlu mekâna yer verilmiştir. Yapının doğu cephesinin kuzey köşesinde bir kapı ile son cemaat kısmına girilmektedir. Son cemaat yeri düz bir çatı ile kapatılmış olup bu kısımda mihrap nişi, harime geçişi sağlayan kapı ve minareye geçişi sağlayan kapıya yer verilmiştir. Son cemaat kısmı daha önceleri sadece bir sundurma tarzında ele alınmış olup 2007 yılında VGM tarafından yapılan restorasyonda duvar eklenmiştir. Harime yuvarlak kemerli kapı açıklığı ile geçilmektedir. İç mekânın orta kısmında kubbeli bir mekân iki yanında çapraz tonozlu birer yan mekân ve kuzey tarafında ortadaki daha geniş ele alınmış yatay uzanan çapraz tonozlu üç mekândan oluşmaktadır. Kuzeyde yer alan tonozlu mekanların olduğu kısımda mahfile yer verilmiştir. Doğudaki tonozlu mekân daha önceleri yıkılmış olup bu kısım 2007 yılında yapılan restorasyonla tamamlanmıştır. Cami iç mekânı doğu, batı yönünde 3'er pencere ve güney cephede tonozlu mekanlara bakan birer mazgal pencere ile aydınlatılmaktadır. (Fotoğraf 9.)

Kubbeli mekânın güney duvarında mihrap nişine yer verilmiştir. Mihrap tamamen kesme taştan yapılmış olup nişi yuvarlak kemerli ele alınmıştır. Niş dikdörtgen pano içerisine alınmış ve bu panonun üst kenarlarında üzerinde balıksırtı motiflerinin yer aldığı iki konsol yer alır. Konsollar arasında iç kısımları dilimli ele alınmış baklava dilimleri yer verilmiştir. Yapının sağında son yapılan restorasyonda eklenmiş bir minberi bulunmakta olup camiye ait asıl minberi Şakir Paşa Caminde bulunmaktadır. (Fotoğraf 11.) Aynı şekilde vaaz kürsüsü de Gümrükçü Osman Paşa Caminde olup katalog kısmında ele alınmıştır. Minberin kitabesi hala camide bulunmaktadır. Bu esere de katalog kısmında değinilmiştir.

Yapıda malzeme olarak almalı malzeme kullanılmış olup kemer, kapı, pencere, mihrap ve minarede kesme taş, diğer yerlerde yontma taş kubbenin kasnak alanı haricinde ise tuğla malzeme kullanılmıştır. Kubbesi dıştan sekizgen ele alınmış olup üst örtü kurşun ile kaplanmıştır. (Fotoğraf 10.)

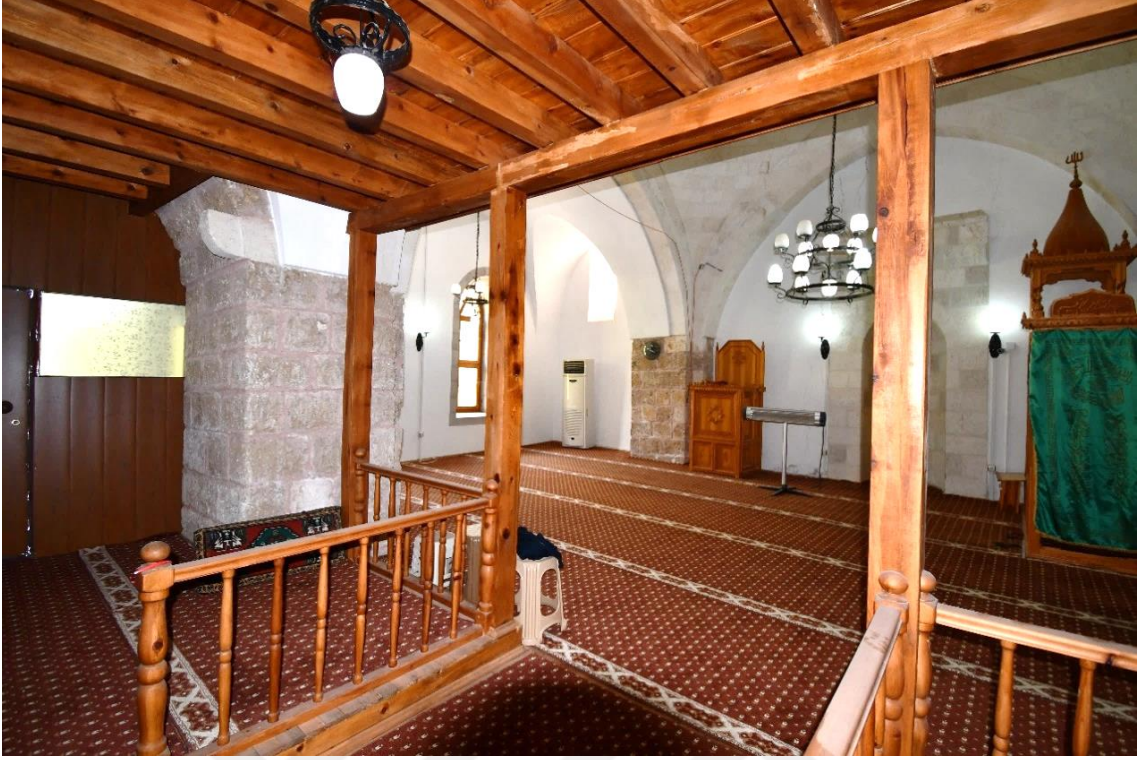
Onikigen gövdeli kalın minare kesme taştan yapılmıştır. Minarenin kapısı üzerinde 1105 H (1694) tarihi okunmaktadır. Kare kaideli olup gövde de kırmızı renkli kesme taşlarla oluşturulmuş kuşaklar vardır. Minare, tek şerefeli olup şerefe altı üç sıra mukarnasla dolgulanmıştır. (Fotoğraf 10-11.) Minare kapısında süslemelere yer verilmiştir.

Fotoğraf 9: Cami doğu cephesi

Fotoğraf 10: Cami genel görünüm

Fotoğraf 11: İç mekan görünümü –minber ve mihrap kısmı

Fotoğraf 12: İç mekan görünümü-mahfil kısmı

1.2.4. Mirliya Ahmet Paşa (Bey) Cami

Çarşı Mahallesiinde tapununun 667 ada 11 parselinde kayıtlıdır. Eser Seyyid Şah Mirliya Ahmet Bey Bin Süleyman Paşa Vakfına aittir. Cami 1977 yılında I. grup yapı olarak tescillenmiştir.²⁷ Cami halk arasında Çarşı Camisi diye de anılmaktadır.

Caminin giriş kapısı üzerindeki kitabeliği boştur. Caminin Ahmet Paşa tarafından 1165H /1752M. yılında yaptırıldığı düşünülmektedir. Cami çarşıdaki diğer yapılarla birlikte yangın geçirmiş 1313H./ 1895M. yılında Sultan II. Abdülhamid tarafından tamir ettirilmiştir.²⁸ K. Şen'e göre Caminin 1408 yılında vakfiyesi düzenlenmiş olup dolayısıyla caminin bu yıl veya birkaç yıl önce yapılmış olacağı, burada bulunan kitabenin bu camiye ait olmadığı Arapgir'de ki Yeni Camiye ait bir kitabe olduğunu belirtmiştir. Ancak eski caminin yıkıldığı muhtemelen 1755 tarihli Çarşı Hamamının camiye vakıf olarak yapıldığı sırada caminin yeniden inşa edildiği söylenebilir.²⁹

Minber üzerindeki kartuş içerisindeki kitabede “Şefi-ül Hakkı fil mahşer Muhammed sahip-ül minber sene 1315 yazılıdır.” Bu kitabeden anlaşıldığı kadarıyla minber 1315H / 1897M yangınından sonra 1314H / 1896M. yılında ki onarımında yapılmıştır.³⁰

Caminin kuzeyinde ön tarafı açık üç tarafı kapalı dört ahşap sütunla üst örtünün taşındığı son cemaat kısmı bulunur. Son cemaat kısmının batı duvarında minare kapısı güney duvarında yuvarlak kemer nişli bir mihrabiye yer alır. Hafif basık kemerli bir kapı ile harime geçilir. (Fotoğraf 15.) Harim kısmı dikdörtgen planlı olup mihraba paralel üç sahına ayrılmıştır. Harim üzeri ahşap çatıyla örtülmüştür. Üst örtü iki sıralı sütunlarla taşınmaktadır. Sütunların dördü ortada, diğer dördü ise yarısı duvara gömülmüş haldedir. Düz tavan, sivri kemerler üzerine oturmaktadır. İç mekân, alttaki pencereler büyük üsttekiler alttakilere nazaran daha küçük olan toplam yirmi iki pencere ile aydınlatılmaktadır. Girişin iki yanından ahşap merdivenle çıkılan mahfil yer alır. Dış cephe duvarları doğu ve batıdan ikişer, kible yönünde üçer payanda ile desteklenmiştir.

²⁷ Kültür Bakanlığı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun, 09.09.1977 tarih ve 283 nolu toplantı kararı.

²⁸ Uluçam, “Arapgir de ki Osmanlı Dönemi Yapıları”.s.2426.

²⁹ Şen, *Arapgir İlçesinin Tarihçesi ve Kültür Varlıkları*.s.49-50.

³⁰ Koç, *Arapgir Türk İslam Eserleri* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Lisans Tezi, 2003).s.20.

Yatay şekilde silmeler uzanmakta olup bu silmeler üç cephe boyunca tüm duvarları dolandır. Bu şekilde payanda ve silmelerle cephe karelere bölünmüştür. Meyilli arazide yer aldığı için doğu ve güney duvarları iki katlı bir görünüm sağlamaktadır. (Fotoğraf 13-14.)

Güney duvarın orta kısmında yuvarlak kemerli mihrap nişi, iki yanı yuvarlak sütünceli ele alınmıştır. Kemer köşe dolgusunda kabara şeklinde iki çiçek motifi ve ortada bir demir halka yer alır. Bu alan üç yönden üç bordürle çevrelenir. En dıştaki süslemesiz olup üst kısmı tek sıra mukarnas şeklinde ele alınmıştır. Yanındaki bordürde karşılıklı “C” formunda süslemeler yer alırken en içteki bordürde alttan yukarı uzanan ve iki yana ayrılarak kıvrılan palmet motifleri yer alır. Mihrap nişinin üst kısmındaki alanda, altta kenarları dilimli ve uç kısmı kıvrımlı bir uzantı plastik değerde ele alınmış olup orta kısmında çiçek formunda bir kabara yer alır. Hemen üstünde zıt yöne bakan benzer şekilde sadece alt kısımları da kıvrımlı süsleme yer alır. Bunların iki yanında çiçek formunda kabara yer alır. En üst kısmında madalyon içerisinde hayat ağacı yer almaktadır. (Fotoğraf 16.)

Ceviz ağacından yapılmış minberde baştan sona kadar bitki motifleriyle bezenmiştir. Korkuluk şebekeleri kıvrık dal ve palmetlerden oluşmaktadır. Yan aynalık kısımlarında vazodan çıkan bir bitki motifi yer alır. Vazoyu andıran altlıklara sahip yivli kapı ve köşk kısmının sütunceleri bulunmaktadır. Korkuluğun alt kısmında bordür gibi uzanan alan, geçit kısmının kapı ve kemer kenarları köşk kemerinin köşe dolgularında kıvrık dallar, palmet ve çiçek motiflerinin yer aldığı süslemeler yer alır. Köşkün konik bir külahı bulunur. Benzer korkuluğa sahip ele alınmış vaaz kürsüsü bulunur. Ahşaptan yapılmış kürsünün korkuluklarında palmet ve rumilere yer verilmiştir. Ayrıca aynı tarz ele alınmış, sütuna asılı ahşaptan yapılmış bir müezzin mahfiline yer verilmiştir. (Fotoğraf 16.)

Caminin kuzeybatısında yer alan minareye, son cemaat yerinden geçilen süslemeli bir kapıdan çıkılmaktadır. Kare kaideli minare, onaltıgen bir gövdeye sahiptir. Şerefe altı mukarnaslarla dolgulanmıştır. Şerefenin üst kısmında kırmızı renkli taşlarla oluşturulmuş bir kuşak yer alır. Minare üzeri kurşunla kaplanmış olup mağrip mimarisinde ki gibi bir külahla sonlandırılmıştır. (Fotoğraf 13.) Yapı inşa malzemesi olarak, moloz taş, keme taş ve tuğla malzeme kullanılmıştır.

Fotoğraf 13: Cami batı cephesi

Fotoğraf 14: Cami güney ve doğu cephesi

Fotoğraf 15: Son cemaat yeri

Fotoğraf 16: Cami iç görünümü

1.2.5. Hacı Yahya Cami

Yukarı Çöreng Mahallesiinde, tapunun 745 ada 2 numaralı parselinde kayıtlıdır. Eser Evkafı Mazbutadan Hacı Yahya Vakfına aittir. Cami 2013 yılında I. grup yapı olarak tescillenmiştir.³¹

Caminin iki kitabesi bulunur. Bunlardan biri güney cephesinin batı köşesinde yer alır. Burada “Binai Cami Şerifi 1247” yazılıdır. Diğer kitabe ise kuzey batı köşede yer alıp kitabede “Tecdidî 1212” yazılıdır. “Tecdidî” kelime anlamı “Yenileme” anlamına geldiğinden bu bir onarım kitabesidir. Ancak onarımın inşa tarihinden önce bir tarihi göstermesi mümkün değildir. Candan Ülkü “Caminin kitabesindeki üst satırdaki yazı el yazısıdır, dolayısıyla tarih de el yazısı olmalıdır. O zaman tarih 1313H’ olduğunu ifade etmektedir.”³² Buda miladi tarih olarak 1895 tarihini vermektedir.

Cami meyilli bir arazide yer aldığı için camiye batıda yer alan birkaç merdivenle inilerek kuzeyde yer alan bir kapı ile giriş sağlanır. (Fotoğraf 18.) Bu kapıdan bir hole geçiş sağlanır. Bu holün sağında ve solunda birer oda yer alır. Doğudaki oda bugün son cemaat olarak kullanılmakta olup doğuda bir kuzeyde iki kare pencere ile aydınlanır. Ayrıca birde mihrap nişi bulunur. Batıdaki kapalı kısım ise mahfile ve minareye giriş sağlayan bir mekân konumundadır. Holdeki zemin kaplamasına bakıldığında taş kaplama olup dış zemine uygun bir kaplamadır. Dolayısıyla hol ve yanındaki mekanlar sonradan ekleme olması muhtemeldir. Holün sonunda kare formda bir kapıdan harim kısmına girilir. 10,50X8,65 m ölçülerinde ki cami kareye yakın plana sahiptir. Harim kısmının güney duvarının ortasında üst kısmı yuvarlak ele alınmış mihrap nişi yer alır. Nişin iç ve dış kenarında bordür şeklinde kıvrık dallı palmet motiflerinin yer aldığı birer bordür yer alır. İki yanında sütünceli olup sütüncelerin üst kısmında irili ufaklı taş yapıştırma ile taş kemer formu oluşturulmuştur. Kemerin üzerinde yuvarlak ve yivli bir kabara iki yanında yıldız motifleri yer alır. Bu kısmın hemen üzerinde küçük bir mihrap aydınlatma penceresi yer alır. Tüm bu alan silme bir şeritle dikdörtgen alan içerisine alınmış olup silmeden içeri doğru sivrilen kabartma şeklinde üçgenler yer alır. Mihrabın iki yanında duvar nişleri yer alır. Bu kısmın iki yanında birer pencere yer alır. (Fotoğraf 19.) Doğu cephede üç batı cephede bir olmak üzere toplam altı büyük pencere ile

³¹ Sivas Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun, 31.07.2013 tarih ve 62 nolu toplantı kararı.

³² Canan Ülkü, “Arapgir Hacı Yahya Cami”, *Sosyal Bilgiler Dergisi* 19 (2018), s.6.

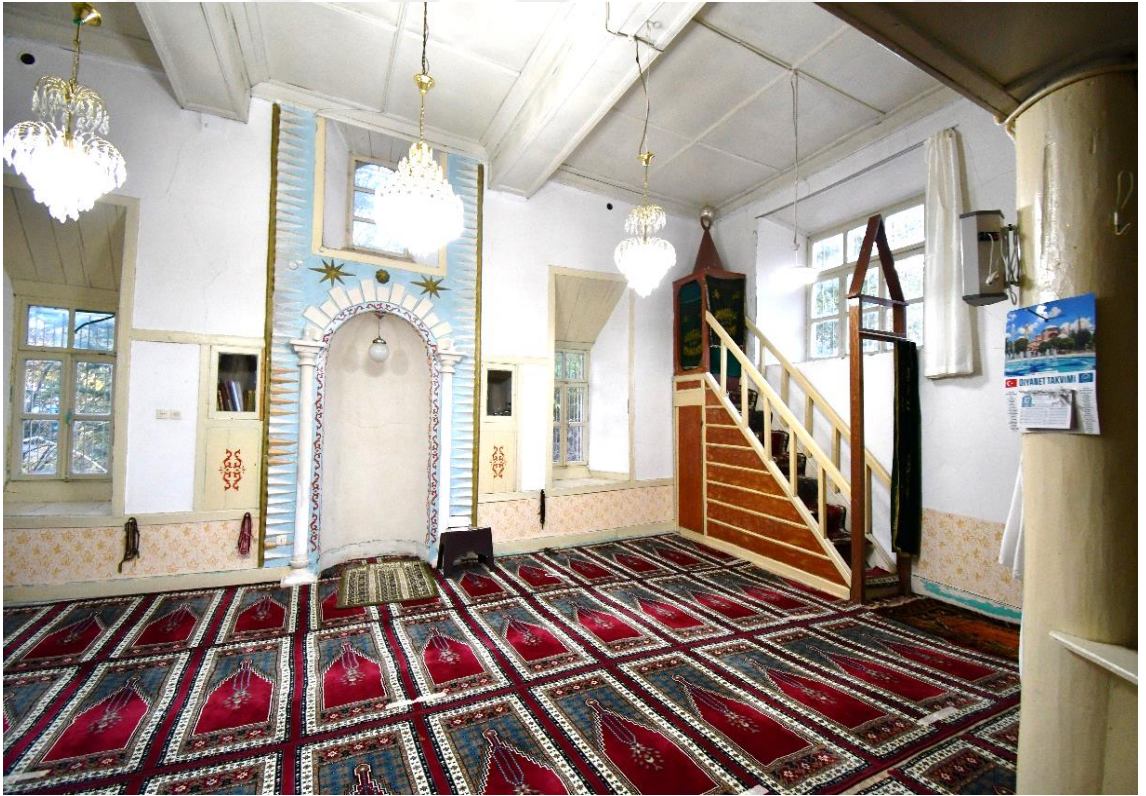
aydınlatılmaktadır. Pencereler dikdörtgen formda olup iç mekânın daha fazla aydınlatılması ve soğuğa karşı daha etkili olan, dıştan içe doğru genişleyen bir forma sahiptir. Mihrap nişinin sağında ahşap bir minberi yer alır. Minber sonradan yapılmış olup bir özelliği bulunmamaktadır. Harimin giriş yönünde iki ahşap direğe oturan mahfili bulunur. (Fotoğraf 19.) Cami üst örtüsü içerden kontrplak malzeme ile kapatılmış dıştan üzeri saçlı kırma çatı ile kapatılmıştır. Minare caminin kuzey batı köşede yer almakta olup tek şerefeli yuvarlak gövdeli olup kısa ele alınmıştır. (Fotoğraf 17.) Cami meyilli bir arazi üzerine inşa edildiğinden doğu yönünde iki katlı ele alınmıştır. Alt kat kısmı bugün lojman olarak tasarlanan bir mekân ile odunluk yer alır.

Fotoğraf 17: Cami genel görünüm

Fotoğraf 18: Kuzey ve batı cephe

Fotoğraf 19: Cami iç mekân-mihrap ve minber kısmı

1.2.6. Kayakesen Köyü Gügümcübaşı Hüseyin Ağa Cami

Kayakesen Mahallesi, Köyiçi mevkiinde yer almaktadır. Tapuda 165 ada 1 parsel numarasında kayıtlı caminin mülkiyeti Gügümbaşızade Hacı Hüseyin Vakfı'na aittir. Cami 2019 yılında I. grup yapı olarak tescillenmiştir.³³

Yapının harime geçiş sağlayan kapı üzerindeki kitabesinde Besmele-i Şerif altında 1308H/1891M tarihi yer alır. İçerde yer alan taşınır kültür varlıklarında görülen tarihlerde bunu doğrular niteliktedir. Bunlara baktığımızda 1307, 1309 ve 1310 hicri tarihleri vardır.

Cami iki katlı ele alınmış olup 9X11 m bir alana sahiptir. Alt katın girişi kuzey cephede bulunan bir kapı ile sağlanır. (Fotoğraf 20.) Üst kata kuzeybatı köşeden bir merdivenle çıkılır. Batı duvarının kuzey köşe yönündeki bir kapı ile son cemaat kısmına giriş sağlanır. Dikdörtgen bir son cemaat kısmı bulunmaktadır. Son cemaat kısmında bir mihrap nişi yer alır ve dört pencere ile aydınlatılır. Son cemaatin güney duvarında dikdörtgen bir kapı açıklığı ile harim kısmına girilir. Girişin tam karşısında üst kısmı yuvarlak kemerli mihrap nişi yer alır. Mihrabın sağında ahşap bir minber solunda ise ahşap bir vaaz kürsüsü yer alır. Giriş yönünde ahşap direklere oturan mahfil yer alır. İç mekân güneyde iki, doğu ve batı cephede üçer pencere ile aydınlatılmıştır. Pencere dış kısmında dikdörtgen forma sahipken iç kısımda üst kısımları yuvarlak kemer formunda ele alınmıştır. (Fotoğraf 22-23.) Yapı üst örtüsü içerde kontrplak dışarda ise kırma çatı kiremitle kapatılmıştır. Caminin minaresi batı duvarın ortasında yer almaktadır. Minare düzgün kesme taştan kare kaideli, silindirik gövdeli, tek şerefeli ve konik külahlı olarak tasarlanmıştır. (Fotoğraf 20.)

Zemin katta dikdörtgen planda giriş mahalli ve bu mekâna açılan üç farklı odadan oluşan toplam dört ayrı mahal bulunmaktadır. Buradaki mekanlar abajur pencere şeklinde pencereler ile aydınlatılmaktadır.

³³ Sivas Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun, 20.09.2019 tarih ve 281 nolu toplantı kararı.

Fotoğraf 20: Cami kuzey ve batı cephesi

Fotoğraf 21: Cami kuzey cephe

Fotoğraf 22: Cami iç görünümü

Fotoğraf 23: Cami mihrap-minber ve mihrap görünümü

1.2.7. Hacı Bayramlı Cami

Seküsü Mahallesiinde bir tepe üzerinde yer alır. Eser tapununun 355 ada 3 parsel üzerine kayıtlıdır. Cami Yemen Fatih Gazi Sinan Paşa Bin Ali Bey Vakfına kayıtlı olup 1990 yılında yapılmıştır.

Moloz taştan yapılmış olup içerden sıvalı, dış kısımda geniş derz dolgulu ele alınmıştır. Üst örtü beton tabla ile kapatılmış dışardan kırma çatılı üzeri saçla kapatılmıştır. Camiye kuzeydeki bir kapı ile giriş sağlanır. (Fotoğraf 24.) Burada düz ve dar ele alınmış bir son cemaat kısmı yer alır. Son cemaat kısmından mahfile çıkış sağlayan merdiven ile abdest alma mekanlarına yer verilmiştir.

Kare alana sahip harim kısmında giriş yönünde kadınlar mahfili yer alır. Cami mekânı her cephede üçerli dikdörtgen formlu, üstekiler daha küçük iki sıralı pencere ile aydınlatılmaktadır. Girişin tam karşısında üst kısmı yuvarlak mihrap nişi yer alır. Mihrabın sağında ahşap minberi yer alır. Mahfil iki betonarme sütuna oturmaktadır. (Fotoğraf 25-26.) Caminin minaresi yoktur.

Fotoğraf 24: Cami kuzey cephe

Fotoğraf 25: Cami doğu ve güney cepheleri

Fotoğraf 26: Cami mihrap ve minber görünümü

1.2.8. Şakir Paşa (Çobanlı) Cami

Çobanlı Mahallesinde yer almaktadır. Tapunun 656 ada 2 parsel numarasında kayıtlı caminin mülkiyeti Erkanı Harbiye Reisi Mehmed Şakir Paşa Vakfına aittir. Cami 2007 yılında II. Grup yapı olarak tescillenmiştir.³⁴

1308H / 1891M. tarihinde Çobanoğlularından Şakir Paşa tarafından yaptırılmıştır. Kuzey-güney yönünde, kare planlı bir harim ve harime kuzeyde birleşik son cemaat yeri ile son cemaat yerine kuzeybatı köşede birleşik minare yer alır. Eğimli arazi üzerine oturan yapı güney cephesinde iki katlı ele alınmış olup alt katında değişik amaçlar için kullanılan bölümler bulunmaktadır. Cami içten içe 8.50x8.50m olup kare planlı olarak ele alınmıştır. İnşa malzemesi siyah moloz taş olup her üç sıra arasına ahşap halılara yer verilmiştir. Ahşap destekli son cemaat yerinden geniş bir kapıyla harime geçilmektedir. Etrafında geometrik çerçeveli çiçek motifleri bulunan kapının üzerinde inşa kitabesi yer alır. İç mekân güneyde iki, doğu ve batıda üçer pencere ile aydınlatılma sağlanmıştır. Girişi son cemaat yerinden ahşap bir merdivenle çıkılan mahfil bulunur. Ahşap çatı ile örtülü üst örtü iki ahşap direk ile desteklenmektedir. (Fotoğraf 28.)

Mihrabı taş malzemedен yapılmıştır. Yuvarlak kemerli mihrap nişinin kemer kısmı dişli ele alınmış olup kemerinin üst kısmında bir kabarıya yer verilmiştir. Mihrabın sağında yer alan minber Cafer Paşa camine ait bir eserdir. Minber kapısı üzerinde dikdörtgen parçaların farklı yönlerde dizilerek hareketlendirilmiştir. Bu dizinlerle üst kısımda ve alt kısımda birer rüzgârgülü oluşturulmuştur. Minber yan aynalığı da kapıdaki gibi farklı ebattaki parçaların farklı dizilimleri ile oluşturulmuştur. Korkuluk kısmı yivli parçaların somunla birbirine bağlanmış edası vermektedir. Minber dört ayağa oturan bir külahla son bulur. Vaaz kürsüsü mihrabın sol köşesinde duvara montelenmiş olup günümüz yapımıdır. (Fotoğraf 29-30.) Yapının kuzeybatı köşesinde yer alan minareye giriş mahfilden sağlanmaktadır. Kare kaideli olup silindirik gövdelidir. Gövde de iki tane bileziğe yer verilmiştir. Şerefe altlığı damla şeklindeki mukarnaslarla dolgulanmıştır. Konik bir külahla sonlanır. (Fotoğraf 27-28.)

³⁴ Sivas Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun, 28.11.2007 tarih ve 49 nolu toplantı kararı.

Fotoğraf 27: Cami doğu cephesi

Fotoğraf 28: Cami batı ve kuzey cephesi

Fotoğraf 29: Cami mihrap ve minberden görünüm

Fotoğraf 30: Cami mahfil kısmından görünüm

1.2.9. Göz Cami

Göz Mahallesinde bulunur. Tapunun 280 ada 2 parseline kayıtlıdır. Tescil edilmiş bir yapı değildir. Mülkiyeti Evkafı Mazbutadan Kavasbaşı Vakfına aittir.

Cuma namazlarında cemaate yetersiz geldiği için camiye dönüştürülmesi için 1839 tarihli bir arşiv belgesi bulunmaktadır.³⁵ Kitabesi olmadığı için yapım tarihi bilinmemekte olup cami beraatında 1904 tarihi yazmaktadır. Cami içerisinde yer alan eserlerde sadece iki eserde tarih bulunur. Katalog 91’de yer alan eserde 1307H/1890M tarihi yer alırken Katalog 95’deki eserin temellük kitabesinde 1262H/1846M tarihi yer alır.

Meyilli bir arazi üzerine kurulmuş cami kare planlıdır. Camiye doğu cephede yer alan bir kapıdan girilir. (Fotoğraf 31.) Girilen bu alan dikdörtgen planda olup iki katlı ele alınmıştır. Buradan bir merdivenle üst kata çıkılır. Bu mekân doğu yönde yan yana iki kare pencere ve kuzeyde küçük ele alınmış iki dikdörtgen pencere ile aydınlatılır. Giriş kısmında ki mekânın güney duvarından harime geçilir. Harim kısmı iki doğu biride güney cephede olmak üzere üç pencere ile aydınlatılır. Giriş tarafında üç ahşap destekle taşınan mahfil kısmı bulunur. Mahfilin orta kısmı yarım daire formunda bir balkon şeklinde öne çıkıntılıdır. (Fotoğraf 34.)

Güney cephenin ortasında yer alan mihrap nişinin üst kısmı kademeli daralmaktadır. Mihrabın sağında ahşap bir minberi yer almakta olup herhangi bir özelliğe sahip değildir. (Fotoğraf 33.)

Üst örtü içerden kontrplakla kapatılmış olup dışardan saç kaplı kırma çatıyla örtülmüştür. (Fotoğraf 32.)

³⁵ Şen, *Arapgir İlçesinin Tarihçesi ve Kültür Varlıkları*.s.184-185.

Fotoğraf 31: Cami doğu ve kuzey cepheleri- cami giriş kapısı

Fotoğraf 32: Cami güney cephe

Fotoğraf 33: Cami iç görünümü

Fotoğraf 34: Cami mahfilden görünüm

1.2.10. Süleyman Çavuş Cami

Hezenek Mahallesiinde bulunur. Tapunun 553 ada 3 parselinde kayıtlıdır. Eser Süleyman Çavuş Cami Şerifi Vakfına aittir. Cami tescilli eser olmayıp Cumhuriyet döneminde yapılmıştır. Cami içerisinde dört adet taşınır kültür varlığı bulunmakta olup, bunlardan ikisinde tarih yer almakta olup bunlar aynı tarihi taşınır. Şamdanlarda yer alan tarihlerde 1303H /1886M tarihleri yer alır.

Camiye giriş kuzey cepheden sağlanır. Son cemaat bölümü kuzey cephede yer alır. Son cemaat kısmı iki yandan duvarla kapalı olup ön kısmı demir doğramalı camekan ile sonradan kapatılmıştır. (Fotoğraf 35.) Bu kısımdan minareye ve mahfile çıkışı sağlayan bir merdiven yer alır. Son cemaatte yer alan dikdörtgen bir kapı açıklığından harime geçilir.

Girişin tam karşısında mermerle kaplı mihrap nişi yer alır. Mihrabın sağında bulunan minber, günümüz yapımıdır. (Fotoğraf 37.) Yapı batı cephe hariç diğer cephelerde yer alan dikdörtgen pencereler ile aydınlatılmaktadır. Yapının üst örtüsü giriş yönünde iki, mihrap kısmında duvara oturan iki olmak üzere dört kolun ve bu kolonlara yatay olarak yerleştirilen kirişle desteklenmiş olup dışarıdan kırma çatılı olup üzeri saç ile kapatılmıştır. Ahşap kolon ve kirişlerin üzeri giydirme yapılmış olup, bu ahşap giydirme üzerinde kıvrık dallar içerisinde yaprak ve çiçek motiflerinin yer aldığı kalem işi süslemeler yer alır. (Fotoğraf 37-38.)

Caminin minaresi 1995 yılında yapılmış olup, caminin batı cephesinde son cemaat yeri ile harimin birleştiği noktada yer alır. Taş kaplamalı minare kare kaideli yuvarlak gövdeli ve tek şerefelidir. (Fotoğraf 35-36.)

Fotoğraf 35: Cami son cemaat kısmı

Fotoğraf 36: Cami güney cephesi

Fotoğraf 37: Cami iç görünümü

Fotoğraf 38: Cami mahfil kısmı

1.2.11. Hacı Şerif Ağa Cami

Berenge Mahallesi Hacı Şerif Ağa Caddesi üzerindedir. Tapunun 639 ada 8 parselinde kayıtlıdır. Eser Hacı Şerif Ağa Cami Vakfına aittir. Eski Cami yıkılarak bugünkü cami 2001 yılında yapılmıştır.

Eski tarihli caminin neden yıkıldığı bilinmemekte olup eski camiye ait olan kitabe yeni caminin duvarına monte edilmiş olup üzerinde “Tecdidi sene 1291” (1874 miladi) tarihli kitabe bulunmakta olup bu onarım kitabesidir. Caminin güney doğusunda 2010 yılında tescillenmiş çeşmesi bulunmaktadır. Çeşme üzerinde kitabede 1290H/1873M tarihi yer almakta olup büyük ihtimalle onarım sırasında yapılmıştır.

Cami betonarme olarak yapılmıştır. Yapının kuzey yönünde dört sütuna oturan kubbeli üç gözlü son cemaat yeri vardır. Son cemaat yerinden harime geçiş sağlayan kapı ve mahfile çıkış sağlayan merdiven yer alır. Kapının tam karşısında sivri kemer nişli cini kaplamalı mihrabı yer alır. Sağında ahşap minber, solunda ahşap vaaz kürsüsü yer alır. (Fotoğraf 42.) Giriş yönünde iki betonarme sütuna oturan mahfil kısmı yer alır. (Fotoğraf 41.) Harim kısmında iki katlı pencere ve kubbe kasnağındaki pencereler ile üç katlı bir pencere sistemi ile aydınlatılmaktadır. Yapının üst örtüsü sekizgen kasnaklı tek kubbe ile kapatılmıştır. Kasnağın köşe kısımlarına gelen kısımlarda çeyrek kubbeler yer alır. Yapı dış cephede iç içe silmeli kemerler içerisine alınmış kemer, köşe dolguları ve sütunlar taş kaplamalı kemer içleri sıvalı olarak ele alınmıştır. (Fotoğraf 39-40.)

Yapının doğu cephesinin son cemaat yeri ile harim birleşim noktasında kare kaideli yuvarlak gövdeli tek şerefeli minaresi yer alır. (Fotoğraf 39.)

Fotoğraf 39: Caminin doğu ve güney cepheleri

Fotoğraf 40: Cami doğu ve güney cepheler

Fotoğraf 41: Cami mahfil görünümü

Fotoğraf 42: Cami mihrap ve minberden görünüm

1.2.12. Ayşe Hanım Cami

Yukarıyence Mahallesinde bulunur. Tapunun 543 ada 10 parselinde kayıtlıdır. Mülkiyeti Yemen Fatih Gazi Sinan Paşa Bin Ali Bey Vakfına aittir. Yapı 2021 yılında I. grup yapı olarak tescillenmiştir.³⁶

Dikdörtgen plana sahip cami 6X9m ölçülerindedir. Caminin kuzeyinde iki tarafı kapalı bir son cemaat kısmı yer alır. Bu kısım demir bir camekânla sonradan kapatılmıştır. (Fotoğraf 43.) Son cemaatin batı tarafındaki duvarın kuzey yüzüne bakan yerde 1241H/1826M tarihli inşa kitabesi yer alır. Yapının banisi Ali Baba Zade Hacı Süleyman Ağa'dır.

Son cemaatin güney duvarında harime geçiş sağlayan dikdörtgen kapı açıklığı üzerinde ayrı bir kitabesi yer alır. Bu kitabede yer alan tarih ise 1306H/1889M tarihi yer alır. Harime girişte altta ahşapla kaplanarak ongen hale getirilmiş iki ahşap desteğin taşıdığı mahfil kısmı bulunur. Mahfil ile destek direklerinin köşe dolgularında dilimli konsollara yer verilerek kemer görünümü sağlanmıştır. Mahfilin korkuluklarının üst kısmı kafes şeklinde ele alınmıştır. Yapı üst örtüsü ahşap giriş direkleri ile örtülmüş olup dışardan kırma saçla kaplanmıştır. (Fotoğraf 43-44.)

Caminin güney cephesinde yuvarlak kemerli mihrap nişi yer alır. Nişin iki yanında üst örtüyü destekleyen iki ahşap direk yer alır. Mihrabın sağında ahşap minbere yer verilmiştir. Minberde süslemeye verilmemiş olup ahşabın farklı kesim ve yerleştirilmesi ile hareketlilik sağlanmıştır. (Fotoğraf 45-46.)

Caminin doğu cephesine bitişik iki katlı ele alınmış müstemilatı bulunmaktadır. Burada yer alan Latin harflerle yazılmış bir kitabe "Tamir 1956" ibaresi yazmaktadır. Caminin batı tarafında hazire kısmı bulunmaktadır.

³⁶ Sivas Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun, 15.01.2021 tarih ve 333 nolu toplantı kararı.

Fotoğraf 43: Cami kuzey ve batı cepheleri

Fotoğraf 44: Cami güney ve doğu cepheleri

Fotoğraf 45: Cami iç mekân görünümü

Fotoğraf 46: Cami mihrap ve minberi

1.2.13. Hacı Ahmet Efendi Cami

Seküsü Mahallesi, Hacı Bayramlı Sokak'ta yer alır. Tapununun 355 ada 3 parselinde kayıtlıdır. Yapı tescilli değildir. Mülkiyeti Yemen Fatih Gazi Sinan Paşa Bin Ali Bey Vakfına aittir.

Harime geçişi sağlayan kapının alınlığında yer alan tarihte 1393H/1973M tarihi yer alır.

Yapıya doğu cepheden bir kapıyla son cemaat kısmına girilir. Bu kısım iki katlı ele alınmış olup güney cephesinde iki kanatlı bir kapı ile harime geçilir. (Fotoğraf 47.) Harimin girişinde betonarme ve bir sütunla destekli mahfili yer alır. Girişin sağında ahşaptan yapılmış görevli odası bulunmaktadır. Harim kısmı doğu cephede üç güney cephede ise iki olmak üzere toplam beş kare pencere ile aydınlatılmaktadır. Üzeri betonarme olup dışardan kırma saç ile örtülüdür. (Fotoğraf 47-48-49.)

Güney cephenin orta kısmında yuvarlak kemer formlu mihrap nişi yer alır. Sağında ise özeliği olmayan günümüz yapımı ahşap minberi yer alır. (Fotoğraf 49.)

Fotoğraf 47: Cami doğu cephesi

Fotoğraf 48: Cami güney cephesi

Fotoğraf 49: Cami iç görünümü

2. BÖLÜM

Arapgir İlçesi Vakıf Camilerinde Bulunan Taşınır Kültür Varlıkları

Bu bölümde tezimizin asıl konusu olan vakıf camilerinde bulunan taşınır kültür varlıkları ele alınacaktır. Eserler anlatılırken belli bir tasnife ve sıraya göre anlatılacak, her eser öncelikle kendi bulunduğu cami içerisinde ele alınacaktır. Daha sonra cami içerisinde yer alan eserler malzeme yapısına göre tasniflenerek madeni eserler, yazma eserler, hat levhalar, dokuma eserler, ahşap eserler ve diğer eser gruplarına ayrılarak sırasıyla anlatılacaktır. Her bir eser anlatılırken eserin; adı, malzemesi, türü, tarihi ve ölçüleri verildikten sonra tanımı yapılacaktır.

KATALOG

1. Katalog No: 1. Kavasbaşı Gedeleş Cami

Cami içerisinde 15 adet yazma eser 1 adet madeni eser olmak üzere toplam 16 adet eser bulunmaktadır.

1.1.Yazma Eserler

Katalog No	: 1
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Deri-Kâğıt
Fotoğraf No	: 50-51-52-53
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 18.yy
Ölçüleri	: Boy: 33,5cm / En: 25cm / Kalınlık: 5cm

Tanımı: Nesih hatla yazılmış olan Kur'an-ı Kerim deri ciltlidir. Deri cildin kenar kısımlarında ince şerit şeklinde parlak sarı renkte sıralı lale motifleri vardır. (Fotoğraf 53.)

Tamamen süslemeli olan serlevha sayfası bulunmaktadır. Sayfaların orta merkezinde yazı bulunmaktadır. Yazının alt ve üst kısmında serberk kısımları, iki

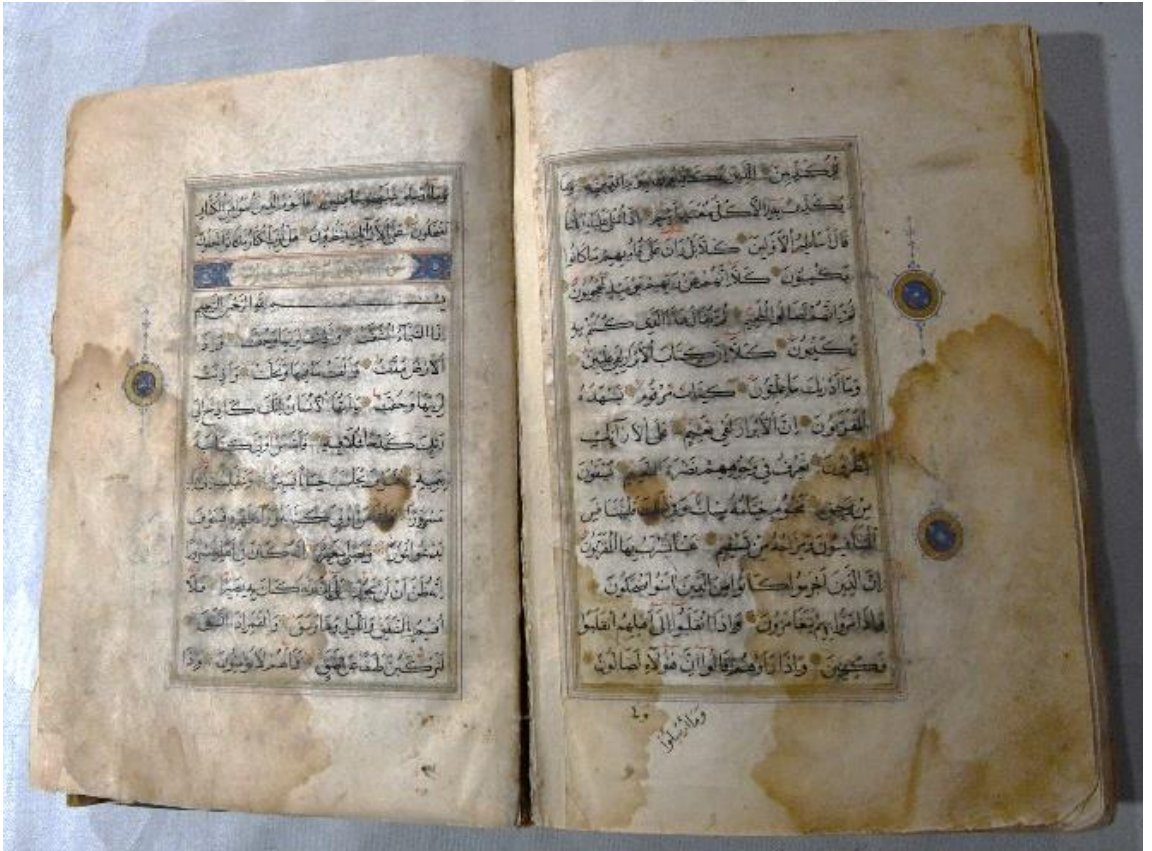
yanında ise koltuk kısımları yer alır. Bu alanı üç yönden altın yaldızlı bir kuşak onun da dışında süslemeli bir bordür çevreler. Bordürün uzun kenarların orta kısmında hâşiye kısmına taşan süslemeler yer alır. Serberklerin (Sure başlıkları) orta kısımları boş bırakılmış diğer kısımlar tüm alanda yer alan benzer bir süsleme tezyinatı söz konusudur. Mavi ve kahverengi renklerin hâkim olduğu süslemelerde bitkisel motifler ağırlıkta olup geometrik şekillere yer verilmiştir. Bitki motiflerinin içerisinde yarı üsluplaştırılmış çiçek, goncagül, hatâyi çiçek motifleri vardır. Bu çiçek motifleri arasında yapraklarla bezeli sarmaşık dal motifleri ve tirfil motifleri yer alır. Üç yönden hâşiye kısmına tığlar uzanmaktadır. Serlevha kısmındaki durak işaretleri şeşhâne formunda ele alınmıştır. (Fotoğraf 50-52.)

Diğer sayfalardaki Ayetler birbirinden serlevhadaki benzer durak işaretleri ile ayrılır. Bu sayfalardaki yazılar cetvelle (cedvel) çevrelenmiştir. Sayfa hâşiye kısımlarında aşere gülleri yer alır. Bu güllerin merkezi daire formunda olup zemin mavi renktedir Serlevhada görülen süslemelerde yer alan goncagül motifleri burada da yer alır. Dış kısmını dolanan altın yaldızlı süslemesiz bir şerit onun da dışında düz mavi renk çizgi ile çevrelenmiş daire formu yer alır. Bu kombinasyondan aşağı ve yukarı uzanan tığ motiflerini yer almaktadır. Aşere gülleri 10 ayette bir kullanılmışsa da buna tam bağlı kalınmamış bazı yerlerde rastgele yerleştirilmiştir. Sure başlıkları kenar kısımları benzer süslemeli dolgu kısmı yer alırken ortada olan süslemesiz olup ayet kısmı yer alır. Surelerin okunuşu sırasında duraklama için kullanılan harfler kırmızı renk mürekkeple yazılmıştır. (Fotoğraf 51.)

Eserde herhangi bir tarih bulunmamakta olup kullanılan süsleme ve diğer unsurlara göre eser 18.yy. dönem özelliklerini yansıtmaktadır.

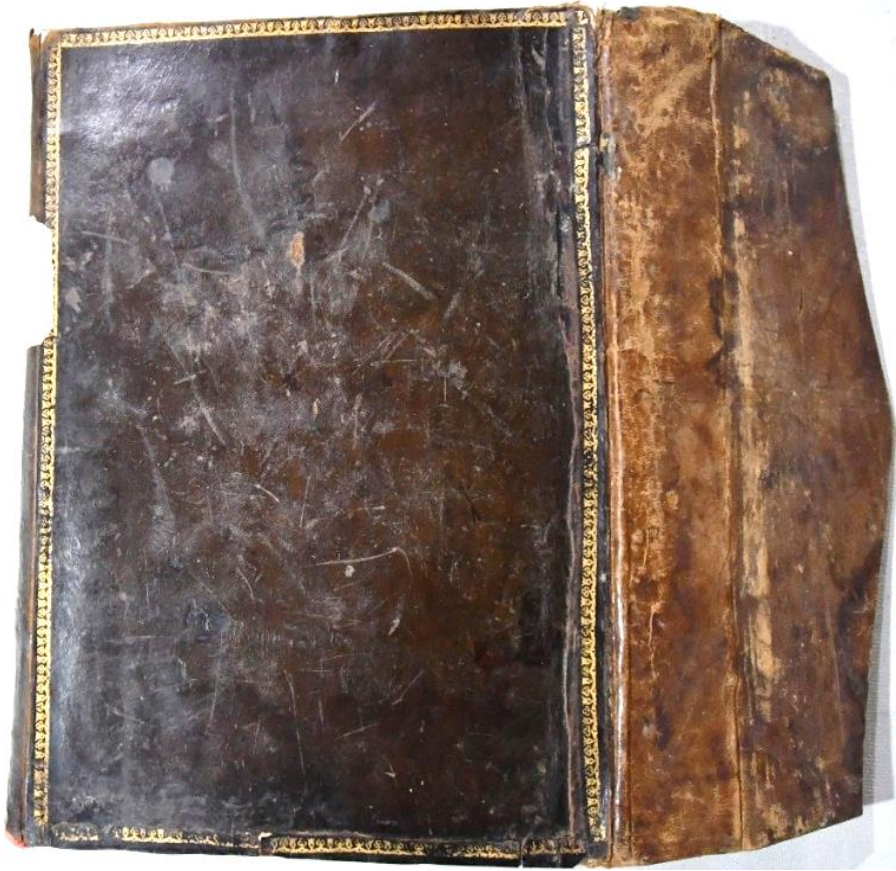
Fotoğraf 50: Kur'an-ı Kerim serlevhası

Fotoğraf 51: Eserin iç sayfaları

Fotoğraf 52: Serlevha kısmı

Fotoğraf 53: Eserin cildi

Katalog No	: 2
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Deri-Kâğıt
Fotoğraf No	: 54-55-56-57
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi / Dönemi	: 1280H / 1863M
Ölçüleri	: Boy: 17cm / En: 12cm / Kalınlık: 3.2cm

Tanımı: Nesih hatla yazılmış Kur'an-ı Kerim deri ciltlidir. Cilt üzerine kazıma ve kakma tekniğinde süslemeler yer alır. Cilt kapağının kenar kısmında zencirek motifli bir şeritle çevrelenmektedir. Köşelerde köşebent ortada ise şemse yer alır. Bu alanların içerisinde bitki motifleri yer alır. Ayrıca şemse kısmının kenarları nokta oymalarla çevrelenmiş olup noktalar alt ve üst kısmında salbek şeklinde ele alınmıştır. Bunlar ortada tek nokta kenarda beş noktanın çevrelemesiyle çiçek formunda ele alınmıştır. Cildin sırt kısmı ve sertâp kısmında zencirek motifi yer alır. Miklebi kapak kısmı şeklinde ele alınmış olup burada sadece kapak kısmı tarafında iki adet köşebent yer alır. (Fotoğraf 56.)

Serlevha sayfası tezhipte süslenmiştir. Sayfaların orta kısmında madalyon şeklinde ele alınmış iç kısmında ayet yazıları yer alır. Yazı kısmında ayet satır aralarında beynessutur süsleme ile ayrılmış olup ayet aralarında yuvarlak durak işaretleri yer alır. Bu alan dıştan yukarı doğru 'U' formunda bir cetvelle çevrelenmiştir. Cetvelle ayet kısmı arasında kalan boşluklar içinde penç motifleri ve aralarında rumi motifleri yer alır. Üst kısmında dikdörtgen formda serberk kısmı yer alır. Sarberkin üst kısmında ise kubbe formunda taç kısmı yer alır. Taç kısmında penç ve goncagül motifleri ile aralarında yaprak motifleri yer alır. Ayrıca kubbe formundaki taç kısmının iki kenar kısmı dendan formunda ele alınmıştır. Taç kısmı ile serberk kısmını birbirinden ayıran kurt motifli bir bordür ve ikisini çevreleyen kırık hatlı bir bordür yer alır. Taç kısmından gelişi güzel ele alınmış dışa doğru uzanan tığ motifleri yer alır. (Fotoğraf 54.)

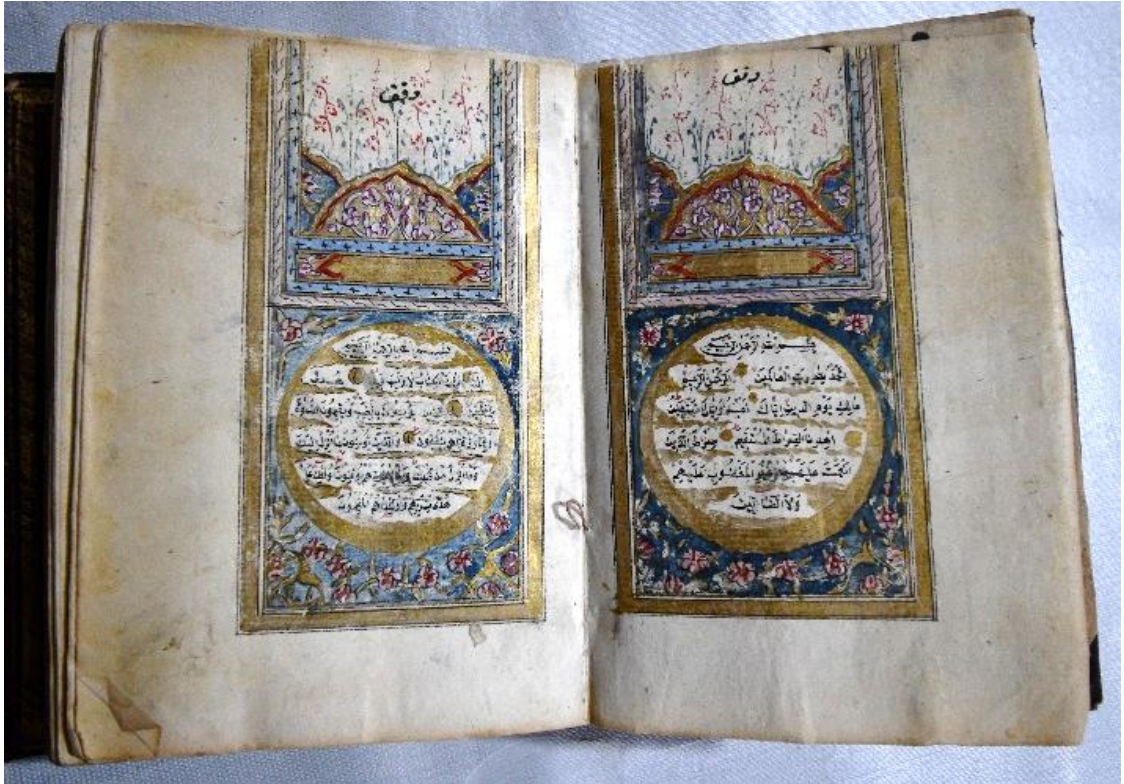
Diğer sayfalarda yer alan yazıların etrafı kırmızı renkte cetvelle çevrelenmiştir. Durak işaretleri yuvarlak formunda olup sayfa kenarlarında iki farklı cüz gülleri yer almaktadır. Cüz güllerinin merkezinde daire kenar kısımları yıldız formunda yâda altı yapraklı çiçek formunda ele alınmıştır. Bu güllerden aşağı ve yukarı uzanan tığ motifleri

yer alır. Sure başları kırmızı renk mürekkeple yazılmış olup dikdörtgen alan içerisine alınmıştır. (Fotoğraf 55.)

Eserin ön kısmında yer alan vakıf kaydında 1280H/1863M tarihi yazılıdır. (Fotoğraf 57.) Burada yer alan yazıda:

قد وقفت هذه المصحف الشريف لرضاء الله تعالى وقفا صحيحاً مُؤَبَّداً وَ أَنَا مَا دَامَ وَجُودِي صَاحِبًا أَقْرَأُهُ (لَا يُرْهَنُ وَلَا يُودَعُ وَلَا يُوهَبُ كَمَا قَوْلُهُ تَعَالَى فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ فَانْمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) (صاحب الخيرات والحسنات جعفر طيار بن ابراهيم سنه ١٢٨٠) yazının anlamı “Muhakkak ki ben bu Mushaf’ı şerifi, Allah’ı Teâlâ’nın rızası için vakfi sahih ile ebedi olarak vakfettim. Ben yaşadıkça okuyabildiğim sürece okumak, daha sonra, rehin ve emanet verilmemek, hibe edilmemek üzere vakfettim. Nasıl ki Allah Teâlâ’nın dediği gibi, kim bunu duyduktan sonra değiştirirse bu günah o kişinin boynunadır. Muhakkak ki Allah en iyi bilen ve en iyi duyardır. Sahibul hayrat vel hasenat Cafer Tayyar bin İbrahim. Sene 1280” yazmaktadır.

Kur’an-ı Kerim’in son sayfaları eksiktir.

Fotoğraf 54: Kur’an-ı Kerim’in serlevhası

Fotoğraf 55: Eserin iç sayfaları

Fotoğraf 56: Eserin cildi

Fotoğraf 57: Eserin ilk sayfasında yer alan vakıf kaydı

Katalog No	: 3
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Deri-Kâğıt
Fotoğraf No	: 58-59-60-61-62
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1236H/1821M
Ölçüleri	: Boy: 16.3cm / En: 10cm / Kalınlık:4cm

Tanımı: Nesih hatla yazılmıştır. Kur'an-ı Kerim deri ciltli olup cilt üzerinde kazıma ve kakma tarzında yapılmış süslemeler yer alır. Cildi yıpranmış olup kakmalarda dökülmeler oluşmuştur. Kapağın en dış kısmında ince şerit halinde zencirek uzanır. Zencereğin iç kısmında köşebentler yer alır. Kapak merkezinde şemse alt ve üst kısmında salbek yer alır. Bu alanların iç kısımlarında dal motifleri arasında rumi ve penç motifleri yer alır. (Fotoğraf 59-60.)

Kur'an-ı Kerimin ilk sayfaları eksik olup sadece Fatiha Suresi'nin olduğu sayfa bulunmaktadır. Orta alanda ayet kısmı bulunmakta olup şeşhâne durak işaretleri yer alır. Tüm alan 'U' formunda altın yaldızlı cetvelle çevrelenmiş olup alt kısmında farklı iki renkte ele alınmış kırık hatlı bordür ile çevrelenmiş serberk kısmı yer alır. İki yanında iç kısmı balıksırtı motifli koltuk kısımları bulunur. Yazının üstünde kırık hatlı bir bordürle çevrelenmiş alttakine göre daha dar alınmış süslemesiz serberk kısmı yer alır. Bu alanın üst kısmında ise kubbe formulu taç kısmı yer alır. Taç kısmının içerisinde penç ve yaprak motiflerine yer alır. Taç kısmından yukarı doğru özensiz ele alınmış saz yaprağı tığ motifleri yer alır. (Fotoğraf 58.)

Diğer sayfada yer alan yazı kısımları kırmızı renk cetvelle çevrelenmiş olup sure başlıkları da aynı çizgi ile dikdörtgen içerisine alınmıştır. Durak işaretleri bu kısımlarda da unvan sayfasındaki ile aynı formda ele alınmıştır. (Fotoğraf 61.)

Haşiye kısımlarında yer alan vakfiye mühürlerinde (temellük kitabesi) birinde هَذَا (عَبْدُهُ أَبُو بَكْرٍ) “Onun kulu Mustafa sene 1236” diğesinde ise (عَبْدُهُ مُصْطَفَى) “Onun kulu Ebubekir” yazmaktadır. (Fotoğraf 62.)

Fotoğraf 58: Kur'an-ı Kerim'in serlevhası

Fotoğraf 59: Eserin arka kapağı

Fotoğraf 60: Eserin ön kapağı

Fotoğraf 61: Eserin iç sayfaları

Fotoğraf 62: Vakfiye Mührü (temellük kaydı)

Katalog No	: 4
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Deri / Kâğıt
Fotoğraf No	: 63-64-65
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 18.5cm / En: 12cm / Kalınlık: 3.2cm

Tanımı: Nesih hatla yazılmıştır. Serlevha ve ketebe sayfası bulunmamaktadır. Eksik sayfaları olup deri olan cilt kısmının sadece sırt kısmı mevcuttur. (Fotoğraf 64.)

Eserin iç sayfalarında yer alan yazılar yer yer yeşil renkli mürekkeple yer yer ise altın yaldızla yapılmış cetvelle çevrelenmiştir. Durak işaretleri yuvarlak formda olup yeşil renkle boyanmıştır. Surelerin sonları cetvelle aynı tarz ele alınmış şeritle ayrılmıştır. Sayfaların haşiyeye kısımlarına denk gelen yerlerde stilize ele alınmış yıldız çiçek motifi ve bu motiften aşağı yukarı uzanan tığ motifinin olduğu cüz gülleri yer alır. Tezhip motif çizgilerinin içi başarılı bir boyama yapılamayarak yer yer boş kalmıştır. (Fotoğraf 63.)

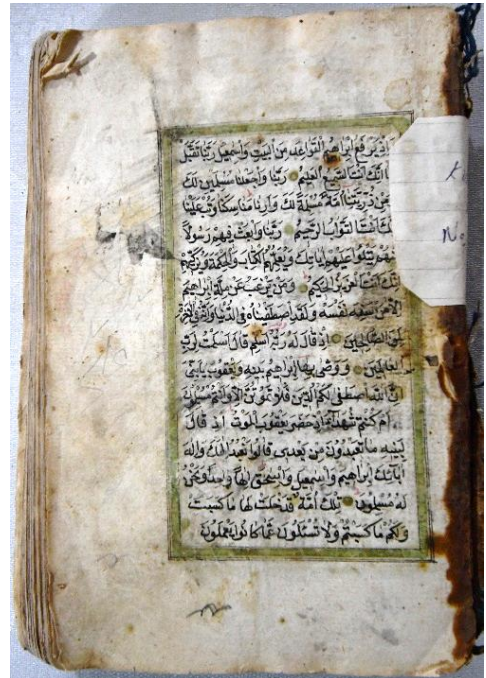
Yazı hattı, süsleme ve diğer örneklerle yapılan kıyaslama neticesinde eseri 19.yy. tarihlemek mümkündür.

Fotoğraf 63: Eserin iç sayfaları ve cüz gülü

Fotoğraf 64: Eserin en son sayfası

Fotoğraf 65: Eserin ilk sayfası

Katalog No	: 5
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Deri / Kâğıt
Fotoğraf No	: 66-67-68
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 20.5cm / En: 16cm / Kalınlık: 6.5cm

Tanımı: Nesih hatla yazılmıştır. Deri ciltli olup cildin üzeri sonradan kâğıtla kaplanmıştır. Mıklebi kaplama yapılmamış olup üzerinde yuvarlak formda kazıma tekniğinde süslemelerle hareketlilik sağlanmıştır. (Fotoğraf 68.)

Serlevha kısmı sonradan eklenmiş olup sadece Fatiha kısmı vardır. Diğer orijinal alanlarda cetvele yer verilmemiş olup ancak yazılar nizami şekilde yazılmıştır. Ayet araları kırmızı mürekkep ile yazılmış üçlü “vav” ile durak işareti yapılmıştır. Ayrıca okumanın durak işaretleri de kırmızı renkte ele alınmıştır. Son kısımda yer alan sayfaların son 2 yaprağı sonradan eklenmiştir. Ayrıca eserin birçok sayfası mevcut değildir. Sonradan eklenen sayfalardaki durak işaretleri yuvarlak formda ele alınmıştır. (Fotoğraf 66-67.)

Eserin tarihleme yapmak için pek unsur olmasa da yazı ve bulunduğu cami göz önüne alındığında 19.yy tarihlendirilebilmek mümkündür.

Fotoğraf 66: Eserin iç sayfaları

Fotoğraf 67: Eserin orijinal kısmı ile sonradan eklenen kısmı

Fotoğraf 68: Eserin cildi

Katalog No	: 6
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Deri / Kâğıt
Fotoğraf No	: 69-70-71-72-73
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy. başları
Ölçüleri	: Boy: 17.5cm / En: 11cm / Kalınlık: 3cm

Tanımı: Nesih hatla yazılmış olan Kur'an-ı Kerim'in eksik sayfaları mevcuttur. Eser deri ciltli olup bir kapağı mevcuttur. Kapak üzerinde en dışta deri üzerine kazılmış zencirek motifi yer alır. Zencereğin iç kısmında kakma tekniğinde yapılmış sarı renkte bir bordür yer alır. Bordür içerisinde köşelerde köşebent merkezinde şemse yer alır. Bu alanların içerisinde dal üzerinde goncagül ve penç motifleri ve dallardan uzanan yaprak motiflerinden oluşan süslemeler yer alır. (Fotoğraf 72.)

Ser levhası mevcut olmayıp diğer sayfalardaki yazıların etrafı cetvelle çevrelenmiştir. Cetvelin dışında kırmızı mürekkeple çizilmiş tek çizgi bir cetvel daha yer alır. Yazıda ki durak işaretlerinin içleri altın yaldızlı ele alınmış olup durak işaretleri daire formunda ve kenarlarında dört noktalı olarak ele alınmıştır. Sayfa kenarlarında merkezi altın yaldızlı daire formunun kenarlarında altı yapraklı ve iki yöne uzanan tığların bağlandığı cüz gülleri vardır. Cüz güllerinin desen çiziminin iç boyaları eksik bırakılmış tığlarda gelişi güzel ele alınmıştır. (Fotoğraf 69-70-71.)

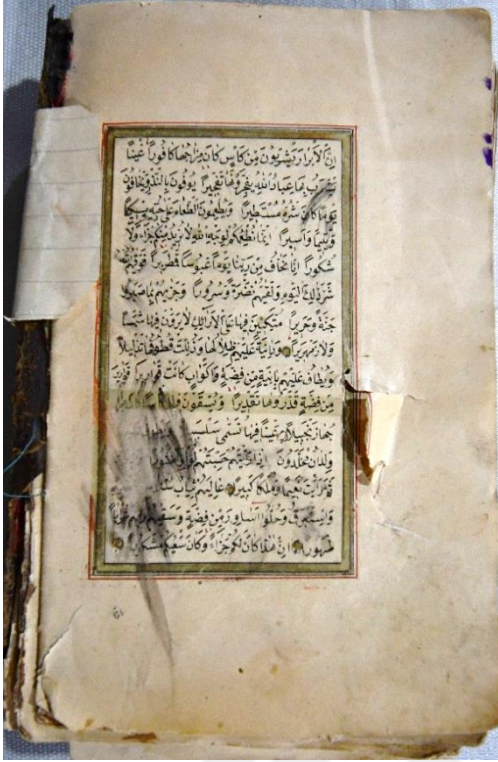
Eseri tarihlendirme yapacak olursak deri cildi desen ve yazı yönünde değerlendirilirse 19.yy. başlarına tarihlendirmek mümkündür. Haşiye kısmında yer alan vakfiye mühründe (وقف حاجه جميله حيرتي) "Vekafe Hace Cemile Hayratı" yazar. (Fotoğraf 73.)

Fotoğraf 69: Eserin iç sayfaları

Fotoğraf 70: Eserin iç sayfaları

Fotoğraf 71: Eserin son sayfası

Fotoğraf 72: Eserin cildi

Fotoğraf 73: Vakıf Mührü (temellük kaydı)

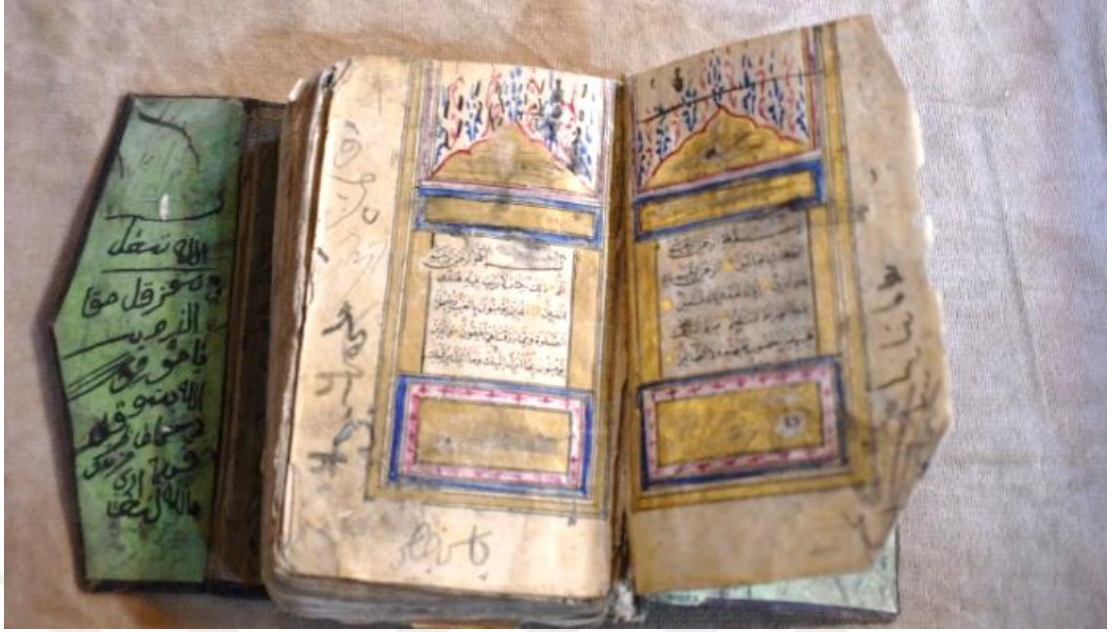
Katalog No	: 7
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Deri / Kâğıt
Fotoğraf No	: 74-75-76-77
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 16cm / En: 10cm / Kalınlık: 4cm

Tanımı: Nesih hatla yazılmış olan Kur'an-ı Kerim'in kapağı deri kaplamalı olup üzerinde süsleme bulunmamaktadır. Sadece kapağın miklebi üzerinde baklava dilimi motifleri yer alır. (Fotoğraf 77.)

Eserin serlevhası süslemeli ele alınmıştır. Burada yer alan yazılar "U" formunda geniş bir cetvelle çevrelenmiştir. Bu alanın merkezinde yazı kısmı yazının iki yanında koltuk kısımları yer alır. Alt ve üst kısımlarında serberk kısımları yer alır. Alttaki serberk kısmı daha büyük ele alınmıştır. Bu alan farklı renklerde iki bordürle diğer alanlardan ayrılır. Üstteki serberk ise bir bordürle diğer yerlerden ayrılır. Hemen üzerinde kubbe formunda taç kısmı yer alır. Taç kısmı ayet başlıkları koltuk ve cetvel tamamen altın yaldızlı olup süslemeye yer verilmemiştir. Taç kısmında yukarı doğru özensiz şekilde yerleştirilmiş tuğlara yer verilmiştir. (Fotoğraf 74.)

Diğer sayfalarda yer alan yazılar cetvelle çevrelenmiştir. Serlevhada yer verilen altın yaldızlı daire formlu durakların yerine burada basit küçük boyutlu ele alınan ve kırmızı mürekkeple çizilmiş yuvarlak durak işaretleri yer alır. Ayet başlıkları cetvelle aynı çizgi ile dikdörtgen içine alınmış olup iç kısmındaki yazılar genellikle kırmızı renk mürekkeple yazılmıştır. Eserde yer yer yırtılma ve deforme olsa da eser tamdır. (Fotoğraf 75-76.)

Kullanılan tezhipteki süsleme ve renklere bakıldığında eseri 19.yy. tarihlendirebiliriz.

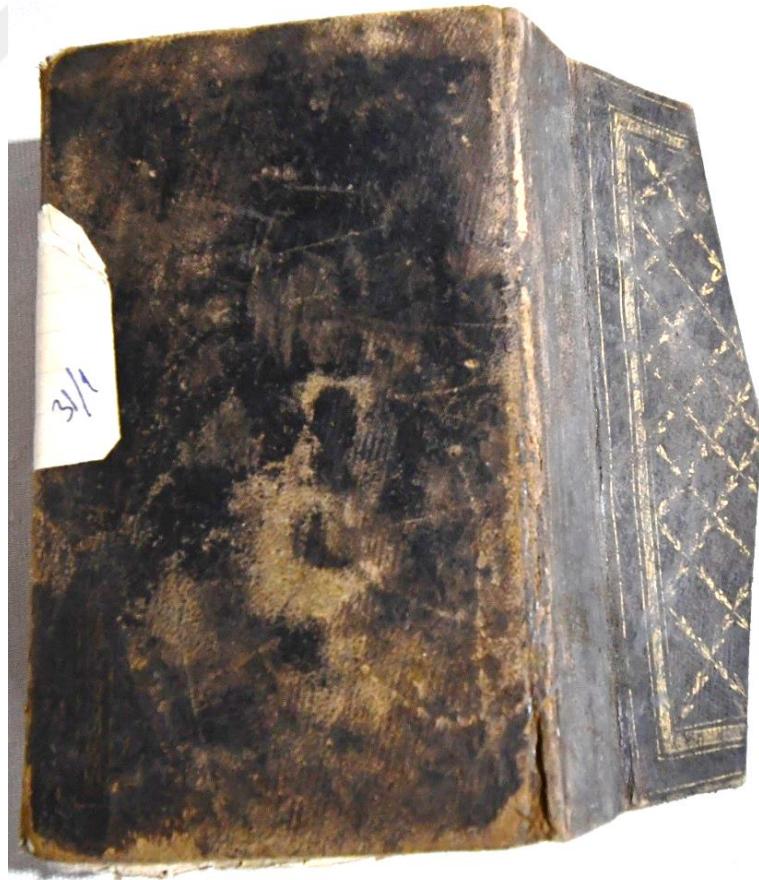
Fotoğraf 74: Eserin serlevhası

Fotoğraf 75: Eserin iç sayfaları

Fotoğraf 76: Eserin son sayfaları

Fotoğraf 77: Eserin cildi

Katalog No	: 8
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Deri / Kâğıt
Fotoğraf No	: 78-79-80-81-82
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 19cm / En: 12.5cm / Kalınlık: 5cm

Tanımı: Nesih hatla yazılmış Kur'an-ı Kerim deri ciltle kaplanmıştır. Deri cilt üzerine kakma ve kazıma tekniğinde süslemelere yer verilmiş olup kakmalar dökülmüş olup sadece izleri kalmıştır. Sırt kısmında tamir görmüş ayrı bir deri yapıştırılmıştır. Geri kalan kısımda belli olduğu kadarı ile köşelerde köşebentlere yer verilmiş merkezinde şemse yer alır. (Fotoğraf 82.)

Serlevhası kısmı yazı kenarlarına yapıştırma tarzında süsleme mevcuttur. Bu süslemede penç, yarısluplaştırılmış çiçek motifleri ve dilimli yaprak motifleri yer alır. Serberk kısımları dikdörtgen şerit içerisinde alınmış olup içindeki yazılar kırmızı renk mürekkeple yazılmıştır. Orta alanda yazı kısmı yer almakta olup aralardaki durak işaretleri altta iki üstte bir olmak üzere üç nokta şeklinde ele alınmıştır. (Fotoğraf 78-81.)

Diğer sayfalardaki yazılar benzer şekilde ele alınmış olup yazılar kırmızı mürekkeple ele alınmış cetvelle çevrenmiştir. Ayrıca okuma durak harfleri de kırmızı renkte ele alınmıştır. Eserin sayfalarında yıpranma olsa da eser tamdır. (Fotoğraf 79-80.)

Eserin cilt ve yazı yönünde değerlendirildiğinde eseri 19.yy. tarihlendirmek mümkündür.

Fotoğraf 78: Eserin serlevhası

Fotoğraf 79: Eserin iç sayfaları

Fotoğraf 80: Eserin son sayfaları

Fotoğraf 81: Serlevha süsleme ayrıntısı

Fotoğraf 82: Eserin cildi

Katalog No	: 9
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Kâğıt
Fotoğraf No	: 83-84-85-86-87
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1242H / 1827M
Ölçüleri	: Boy: 17.8cm / En: 11cm / Kalınlık: 3.5cm

Tanımı: Kur'an-ı Kerim nesih hatla yazılmıştır. Yeşil renkte ele alınmış mukavva meşin cildi yer alır. Kapağın kenar kısmında dolanan ince bir çizgi yer alır. Bunun dışında süsleme olmayıp kapağın sırt kısmı beş panoya bölünmüştür. Panolar içerisinde petek tarzında baklava dilimleri içerisinde üç nokta ile hareketlendirilmiştir. (Fotoğraf 86-87.)

Serlevhası tamamen tezhip süslemeli ele alınmıştır. Yazının olduğu kısmın iki yanında birbirine geçme ulama bordür formunda koltuklar yer alır. Yazının alt ve üst kısmında serberk kısımları yer alır. Bu başlıkların kenar kısmında ince birer bordür dolandır. Yazının dış kısmı haşiye alanı tamamen süslemeli ele alınmıştır. Üç yönden dış kısmı testere dişli geniş bir bordür çevreler. Bu alanda dışa doğru saz yaprağı motifli tığlara yer verilmiştir. Bordür içerisinde kıvrık dallar, goncagül ve penç motifleri yer alır. Penç motifleri mor, pembe ve mavi renklerle boyanmış diğer kısımlar tamamen altın yaldızlı ele alınmıştır. Serberk kısımları süslemesiz ele alınmıştır. Yazı aralarında beynessutur süslemelere yer verilmiş olup durak işaretleri farklı ele alınmıştır. Bunlar yuvarlak formunda penç motifi formunda ele alınmıştır. (Fotoğraf 83.)

Diğer sayfalarda yer alan yazılar altın yaldızlı cetvelle çevrelenmiştir. Durak işaretleri yuvarlak ele alınmıştır. Ayet başlıkları altın yaldızlı ele alınmıştır. Ayrıca çiçek formunda cüz güllerine yer verilmiştir. Cüz gülünün alt ve üst kısmında uzanan tığ motifleri yer almaktadır. (Fotoğraf 84-85.)

Eser tam olup hatime sayfasında (سنه ١٢٤٢ في ٢٥ ر) 1242H/1827M tarihi yer almaktadır. (Fotoğraf 85.)

Fotoğraf 83: Eserin serlevhası

Fotoğraf 84: Eserin iç sayfaları

Fotoğraf 85: Eserin hatime sayfası

Fotoğraf 86: Eserin cildi

Fotoğraf 87: Cildin sırt kısmı

Katalog No	: 10
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Deri / Kâğıt
Fotoğraf No	: 88-89-90-91-92
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy:16cm / En: 10.5cm / Kalınlık: 4.5cm

Tanımı: Nesih hatla yazılmış olan Kur'an-ı Kerim deri ciltle kaplanmıştır. Oldukça yıpranmış olan cildin üzerinde kazıma tekniği ile yapılmış süslemeler yer alır. Kapak kısmının kenar köşelerinde köşebentlere yer verilmiştir. Ortada şemse yer almakta olup şemsenin iç kısmı zeminden yükselen rumi ve penç motifleri ile süslenmiştir. (Fotoğraf 91-92.)

Serlevhası tezhip süslemeli ele alınmıştır. Tezhipli alan dıştan “U” formunda altın yaldızlı bir cetvelle çevrenmiştir. Cetvelin hemen içinde “L” formunda mavi renkte zencirek tarzında bir bordür yer alır. Serberk kısımları bir bordür ile çevrenirken ortadaki ayet yazı alanı ise iki bordürle çevrenmiştir. Taç kısmı kubbe formunda ele alınmış olup dış kısmı dilimli ele alınmıştır. Taç alanının içerisinde dal ve yaprak motifleri ile bereketi temsil eden nar motifleri yer almaktadır. Yazı kısmının kenar kısımlarında yer alan boş alanlar dilimli formda ele alınmış ve iç kısımları altın yaldızlı bordür şeklinde ele alınmıştır. Yazının satır aralarında beynessutur motifleri yer almakta olup daire formunda durak işaretleri yer alır. (Fotoğraf 88.)

Diğer sayfalarda alan ayet yazıları altın yaldızlı cetvelle çevrenmiştir. Ayet başlıkları altın yaldızlı ince şerit şeklinde ele alınmış olup durak işaretleri serlevhada yer alan durak işaretleri ile benzer şekilde yuvarlak ele alınmıştır. Okunurken duraklamayı gösteren harfler kırmızı renk mürekkeple yazılmıştır. Eserin İnsan Suresinden sonrası eksiktir. (Fotoğraf 89-90.)

Eserin cilt kısmında ki düzen, süsleme gerekse tezhipli kısımlarında kullanılan motiflere bakıldığında eseri 19.yy. tarihlendirilebiliriz.

Fotoğraf 88: Eserin serlevhası

Fotoğraf 89: Eserin iç sayfaları

Fotoğraf 90: Eserin son sayfası

Fotoğraf 91: Eserin ön kapağı

Fotoğraf 92: Eserin arka kapağı

Katalog No	: 11
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Deri / Kâğıt
Fotoğraf No	: 93-94-95-96
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy:16.5cm / En: 11.5cm / Kalınlık: 4cm

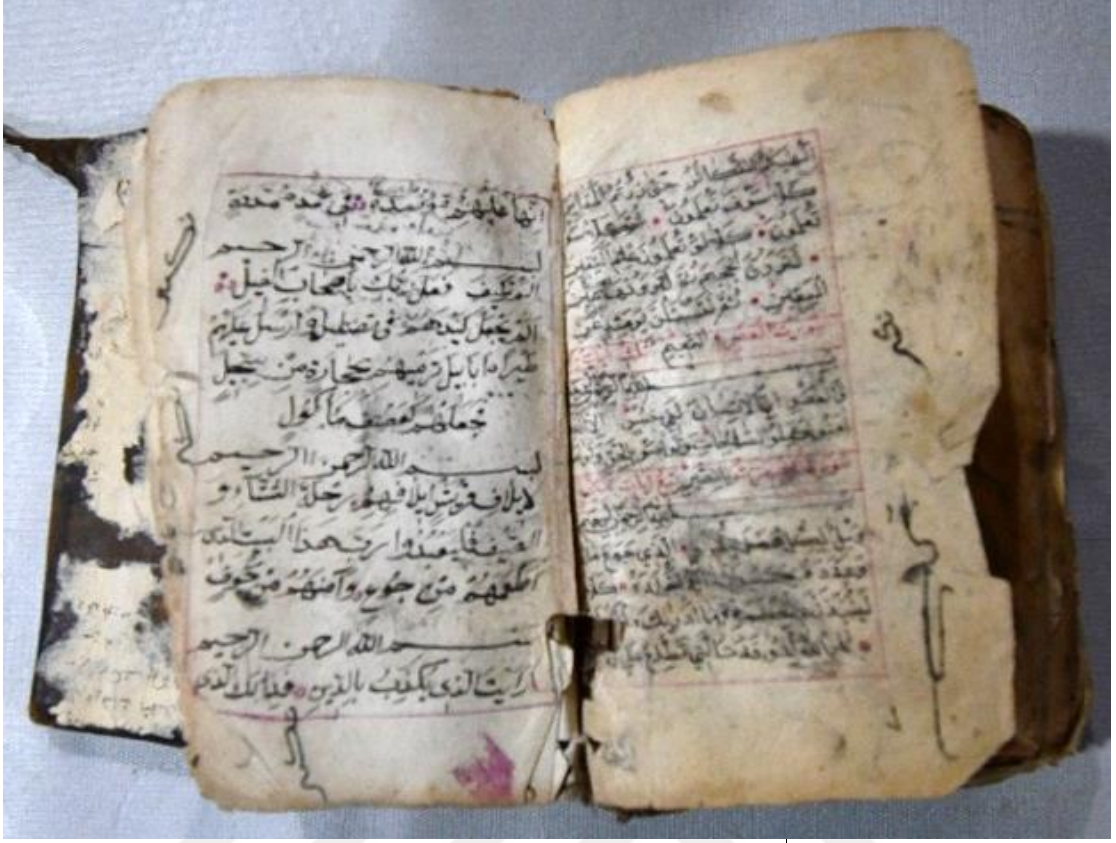
Tanımı: Kur'an-ı Kerim nesih hatla yazılmış olup deri cilt ile kaplanmıştır. Cilt üzerinde süslemelere yer verilmemiştir. (Fotoğraf 96.)

Eserin ilk iki ve son iki sayfası sonradan eklenmiştir. (Fotoğraf 94.) Burada ser levhası ve son sayfası basit karalama tarzında kırmızı mürekkeple çevrenmiştir. Eserin orijinal kısımları kırmızı renkte bir cetvelle çevrenmiştir. (Fotoğraf 95.) Ayet başlıkları ince şerit içerisine alınmış olup kırmızı renkte mürekkeple yazılmıştır. Durak işaretleri küçük ve yuvarlak formda olup kırmızı renkte ele alınmıştır. Okumada durmayı gösteren harflerde aynı renkte kırmızı mürekkeple yazılmıştır. (Fotoğraf 93-94.)

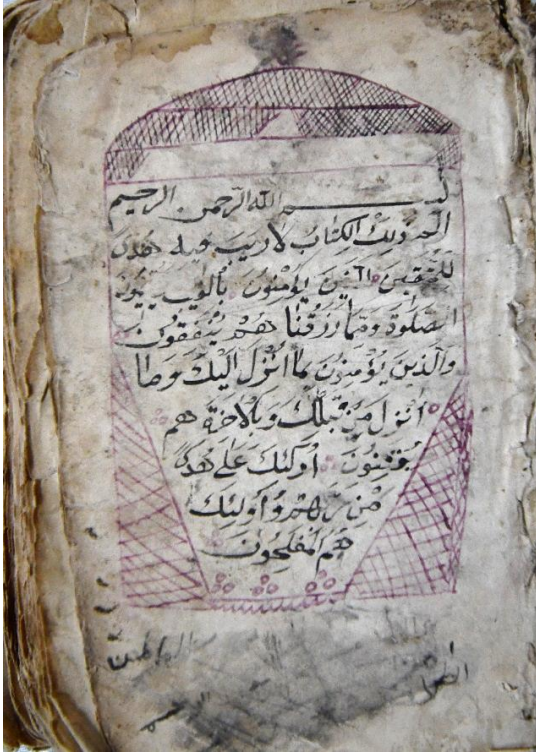
Eserin hat ve bulunduğu cami dikkate alındığında eseri 19.yy. tarihlendirebiliriz.

Fotoğraf 93: Eserin iç sayfaları

Fotoğraf 94: Eserin orjinal sayfası ve sonradan eklenen sayfası

Fotoğraf 95: Bakara Sûresinin ilk
ayetlerinin yer aldığı sayfa

Fotoğraf 96: Eserin cildi

Katalog No	: 12
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Deri / Kâğıt
Fotoğraf No	: 97-98-99-100-101
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 29.5cm / En:19.5cm / Kalınlık: 6cm

Tanımı: Kur'an-ı Kerim nesih hatla yazılmış olup deri cilt ile kaplanmıştır. Cilt üzerinde süslemelere yer verildiği ancak zaman içerisinde kaybolduğu görülmektedir. Cildin ön kapağın ortasında bir şemse belli olmakta olup üzerinde süslemelerin izi hafif belli olup tam belli olmamaktadır. (Fotoğraf 100-101.)

Eserin son dört sayfası ve baş kısmındaki sayfaları eksiktir. İlk sayfa sonradan eklenmiştir. Bunun da sadece bakara suresinin ilk ayetlerinin olduğu kısım yer alır. Bu kısım kırmızı renk cetvelle çevrelenmiş iç içe yerleştirilmiş yarım daire formunda taç kısmı ve alt kısımda zencirek tarzında ele alınmış bordür yer alır. Bu süslemeler basit ve özensiz ele alınmıştır. (Fotoğraf 97.)

Eserin orijinal kısımları kırmızı renkte tek çizgi cetvelle çevrelenmiştir. Durak işaretleri kırmızı renkte olup damla motifi tarzında ele alınmıştır. İnce şerit içerisine alınan ayet başlıkları da kırmızı renk mürekkeple yazılmıştır. (Fotoğraf 98-99.)

Eseri diğer eserlerle kıyaslandığımızda 19.yy'a tarihlendirmek mümkündür.

Fotoğraf 97: Eserin ilk sayfası

Fotoğraf 98: Eserin iç sayfaları

Fotoğraf 99: Eserin son sayfaları

Fotoğraf 100: Eserin ön kapağı

Fotoğraf 101: Eserin arka kapağı

Katalog No	: 13
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Deri / Kâğıt
Fotoğraf No	: 102-103-104-105-106
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1296H / 1879M
Ölçüleri	: Boy:14.5cm / En:10cm / Kalınlık: 2.8cm

Tanımı: Kur'an-ı Kerim nesih hatla yazılmıştır. Deri ciltli olup cildin üzerine kazıma tekniğinde süslemelere yer verilmiştir. Cildin kenar kısmında yer alan bordürde kıvrık dallar içerisinde iki yöne uzanan hatâyî motifleri yer alır. Bu bordürlerin köşe kısımları iki kıvrık dalın birleşimin noktasından içe ve bordüre doğru uzanan birer lale motifleri yer alır. Cildin ortasında köşelerdeki uygulamaya benzer şekilde kıvrık dallardan şemse oluşturulmuştur. Sertap kısmında benzer süslemenin yer aldığı dört madalyona yer verilmiş olup cildin mıklebinde bordürde yer alan süsleme ile benzer bir süsleme şeridi yer alır. (Fotoğraf 103-104.)

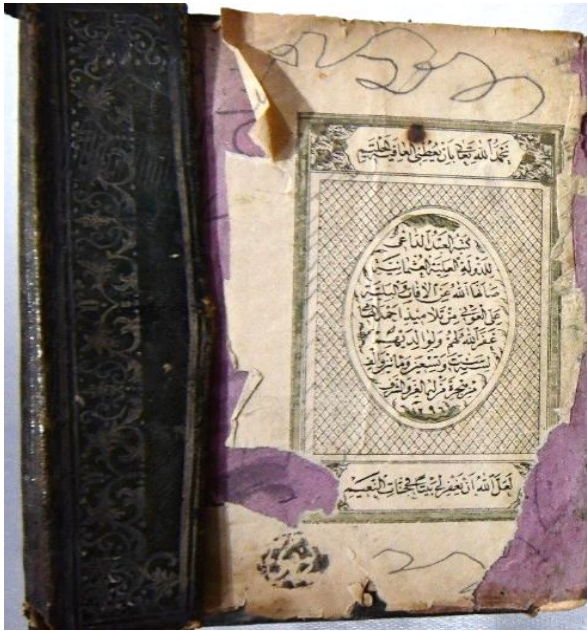
Serlevhası rokoko üslubunda süslemelere yer verilmiştir. Sayfaların merkezinde ayet kısımları yer alır. Durak işaretleri penç motifi tarzında ele alınmıştır. Yazı bir cetvelle çevrelenmiş olup haşiye kısmında neredeyse tüm alanı kapsayan süsleme kısmı yer alır. Süslemeler dört yönde büyük kıvrık dallar ve içerisinde yaprak motifleri yer alır. Bu dalların kenar köşe ve orta kısımlarında merkezinde goncagül alt kısmında iki yana uzanan penç motifleri yer alır. Bu alanı kıvrık dallar, dilimli yapraklar ve dalları saran sarmaşık motifleri ile süslenmiştir. (Fotoğraf 102.)

Diğer sayfalardaki ayetler altın yaldızlı cetvelle çevrelenmiştir. Ayetler arasında yer alan durak işaretleri penç motifi şeklinde ele alınmıştır. Sayfaların bazılarında haşiye kısmında penç, rumi ve hançer yaprakları ile süslemeli cüz güllerine yer verilmiştir. Ayet başlıkları şerit şeklinde ele alınmış ortada yazı kısmı kenar kısımlarında çapraz şekilde uzanan dal ve dalların birleşim noktasında penç motifine yer verilmiştir. (Fotoğraf 105-106.)

En sonda hatime sayfası yer alır. Dikdörtgen pano içerisine alınmış olup alt ve üst kısmında başlık kısımları yer alır. Ortada elips madalyon içerisinde yazı yer alıp yazı içeriğinde dua edilmiş alt kısmında ise 1296H/1879M tarihi yazmaktadır. Elips alan ile dikdörtgen arasında kalan kısımlar küçük dilimli petek tarzında dizayn edilmiştir. (Fotoğraf 103.)

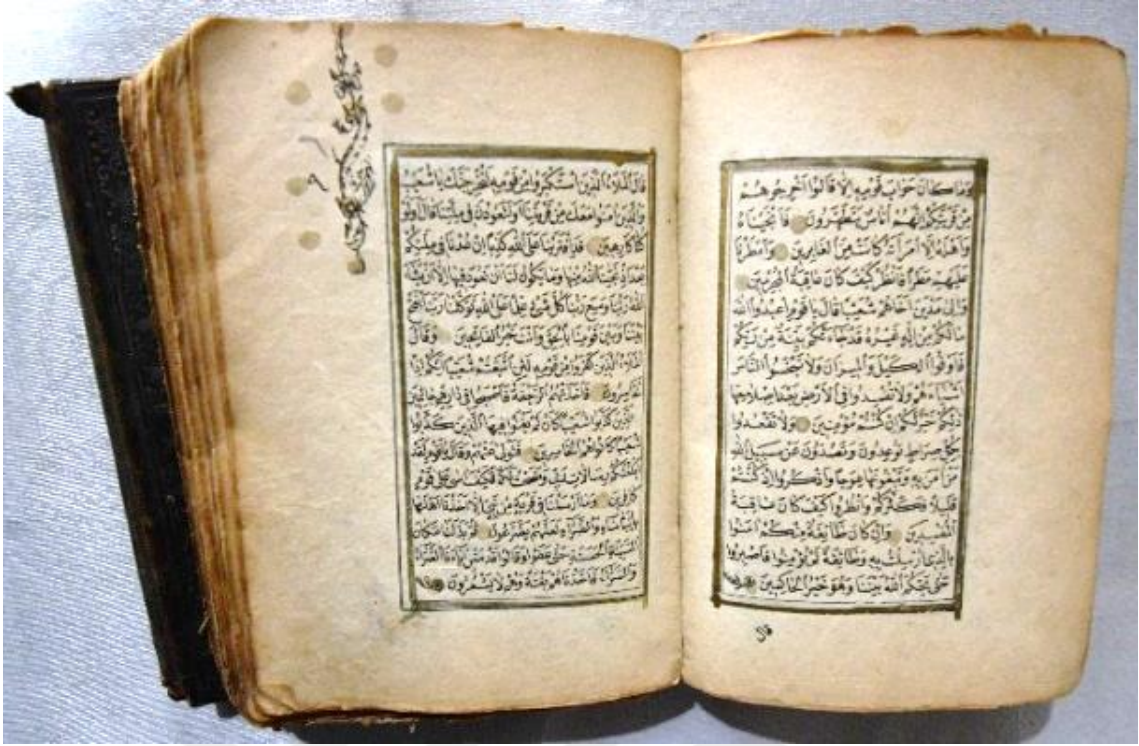
Fotoğraf 102: Eserin serlevhası

Fotoğraf 103: Eserin hatime sayfası

Fotoğraf 104: Eserin cildi

Fotoğraf 105: Eserin iç sayfaları

Fotoğraf 106: Eserin iç sayfaları

Katalog No	: 14
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Deri / Kâğıt
Fotoğraf No	: 107-108-109-110
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy:17cm / En:12.5cm / Kalınlık:3.5cm

Tanımı: Nesih hatla yazılmış olan Kur'an-ı Kerim deri ciltle kaplanmış olup cilt üzerinde kazıma tekniği ile yapılmış süslemeler yer alır. Kapağın dış kısmında ince şerit halinde zencirek motifli bir bordürle çevrelenmektedir. Kapağın orta kısmında şemse içerisinde ise kıvrık dallar arasında goncagül motifleri yer alır. Şemsenin dış kenarında nokta şeklinde kazıma tekniğinde süslemeler yer alırken alt ve üst kısmında salbek şeklinde ele alınmıştır. Bu noktalar ortada tek, kenar kısmında ise altı noktayla çiçek formunda ele alınmıştır. Kapağın sertâp kısmının kenar kısmında ince bir şerit halinde zencirek motifli bordür yer alır. Sertap üzerinde iki çizgi birbirine geçmeler yapmakta olup orta alanlarında kapakta yer alana benzer şekilde nokta kazımlarla çiçek formunda süslemeler yer verilmiştir. Miklebin üç kenarında zencirek bir bordür uzanır. Uç kenarının orta kısmında kapaktaki formatta küçük bir şemse ve etrafında nokta kazıma süsleme ile hareketlilik sağlanmıştır. (Fotoğraf 109.)

Serlevhası süslemeli ele alınmıştır. “U” formunda altın yaldızlı bir cetvel ile oluşturulan alanın merkezinde yazı alanına yer verilmiştir. Yazılar aralarında beynessutur motifleri yer alır. Ayet sonlarında daire formunda durak işaretleri yer alır. Ayet başında yer alan bismelenin “mim” harfinde başa uzanan bitki motifi yer alır. Yazı alanının iki yanında birbirine geçme ulama bordür formunda koltuklar yer alır. Yazı alanının alt ve üst kısmında serberk kısımları yer alır. Alttaki daha geniş ele alınmış olup bu kısımların orta kısmı boş bırakılmış kenar kısımlarında penç ve yaprak motiflerine yer verilmiştir. Serberk alanları tamamen, taç kısmını ise üç yönünden çevreleyen birer kurt motifli bordür yer alır. Üst kısmında kubbe formulu taç kısmı yer alır. Taçtan yukarı doğru saz yaprağı motifli tığlar aralarında gelişi güzel çizilmiş tığlar uzanır. Taç kısmının içerisinde kıvrık dal içerisinde penç ve goncagül motifleri ile bezenmiştir. Her iki sayfanın haşiye kısmında süsleme kısımları deforme olmuş birer madalyon ve madalyonlarda aşağı ve yukarı uzanan tığlar yer alır. (Fotoğraf 107-108.)

Diğer sayfalardaki yazılar kırmızı mürekkeple çizilmiş cetveller içerisine alınmış olup durak işaretleri serlevhada yer alan durak işaretlerine benzer formda ele alınmıştır. Sûre başları ince şerit içerisinde kırmızı ve yer yer siyah mürekkeple yazılmıştır. Okumada durak yerlerini gösteren harflerde kırmızı renk mürekkeple yazılmıştır. (Fotoğraf 110.)

Süsleme cilt kompozisyonu açısından değerlendirildiğinde eseri 19.yy. tarihlendirmek mümkündür.

Fotoğraf 107: Eserin serlevhası

Fotoğraf 108: Bakara suresi ilk ayetleri

Fotoğraf 109: Eserin cildi

Fotoğraf 110: Eserin son sayfası

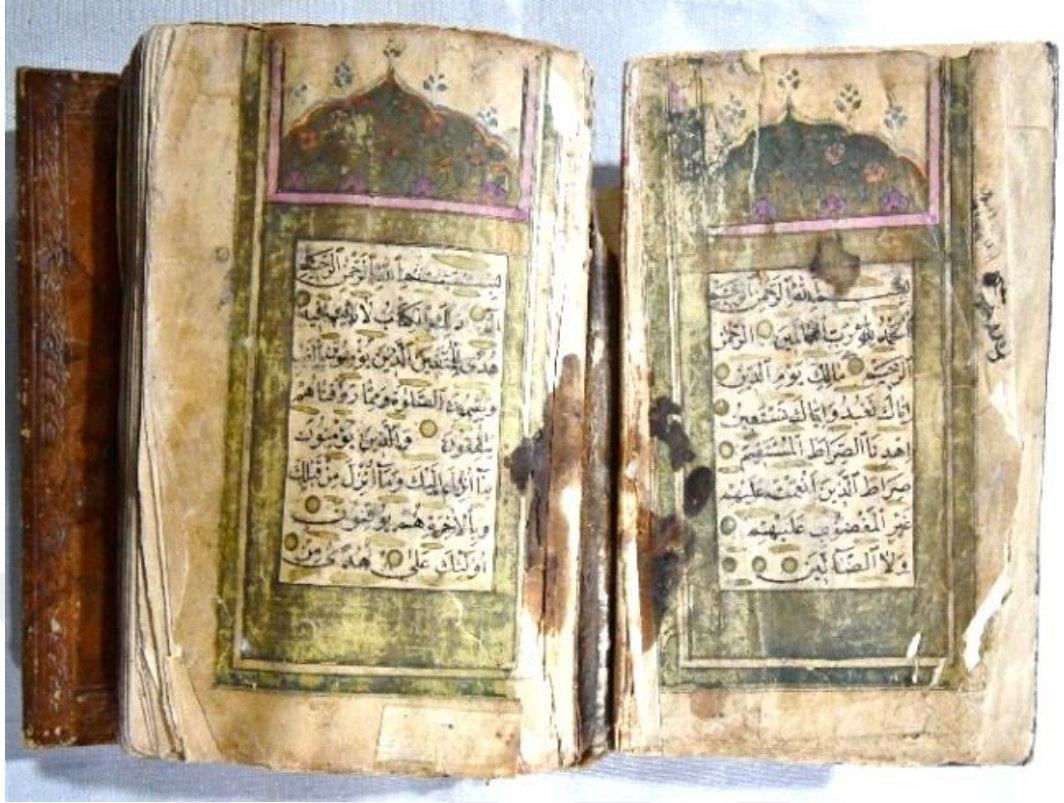
Katalog No	: 15
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Deri / Kâğıt
Fotoğraf No	: 111-112-113-114-115
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 16cm / En: 10.5cm / Kalınlık: 4.5cm

Tanımı: Kur'an-ı Kerim nesih hatla yazılmıştır. Eser deri cilt ile kaplanmış olup cilt üzerinde kazıma tekniğinde süslemelere yer verilmiştir. Kapağın kenar kısmında zencirek motifli bir bordür çevrelemektedir. Orta kısımda şemse ve şemseden aşağı ve yukarı uzanan salbek kısmı yer alır. Şemse içerisinde kıvrık dallar arasında penç ve goncagül motifleri yer alır. Salbek içerisinde ise hatâyî motifi yer almaktadır. Miklebin kenar kısmının üç yönünde zencirek uzanır. Miklebin dış uç kenarında ise silme yer alıp uç kenar ortasında küçük bir şemseye yer verilmiştir. (Fotoğraf 114-115.)

Serlevhası tezhip süslemeli ele alınmıştır. Sayfanın merkezinde ayet kısmı yer almakta olup satır aralarında beynessutur motifleri yer alır. Düzgün yuvarlak formunda mücevher denilen durak işaretleri yer verilmiştir. Ayet kısmını dört yönden altın yaldızlı bir şerit çevreler. Bu alanın üstünde taç kısmı yer alır. Taç içerisinde farklı renklerde ele alınmış penç ve goncagül motifleri aralarında ise yaprakları olan kıvrık dallara yer verilmiştir. Tacın dış kısmında dört yapraklı tarzda ele alınmış tığlar yer almakta olup tüm alanı en dışta "U" formunda bir cetvel çevreleyerek sonlanır. (Fotoğraf 111.)

Diğer sayfada yer alan ayet yazıları altın yaldızlı bir cetvel içerisine alınmış olup durak işaretleri serlevhadakine benzer tarzda ele alınmıştır. Ayet başları cetvelle ince bir şerit içerisinde ele alınmıştır. Haşiye kısmında yıldız çiçek formunda ele alınmış cüz güllerine yer verilmiştir. (Fotoğraf 112-113.)

Eserde kullanılan cilt, süsleme, yazı gibi unsurlar incelendiğinde eseri 19.yüzyıla tarihlendirebiliriz.

Fotoğraf 111: Eserin serlevhası

Fotoğraf 112: Eserin iç sayfaları

Fotoğraf 113: Eserin son sayfaları

Fotoğraf 114: Eserin arka kapağı

Fotoğraf 115: Eserin ön kapağı

1.2.Madeni Eserler

Katalog No	: 16
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 116-117
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1287H / 1870M
Ölçüleri	: Boy:20,6cm (Gövde) / 16,5cm Kaide Çapı

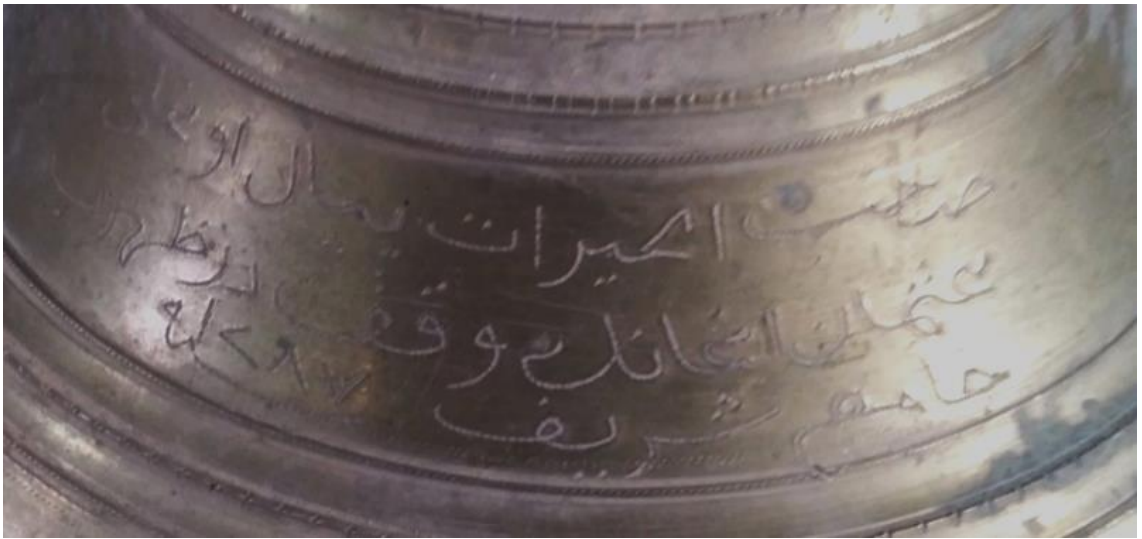
Tanımı: Yuvarlak kaidesi yukarı doğru daralan bir forma sahiptir. Kaidede ince silmelere yer verilmiş olup silmeler arasında vakıf kaydına yer verilmiştir. Bu yazıda: (صاحب الخيرات پيال اوغلى عثمان اغانك وقف در زهره جامع شريف سنه ١٢٨٧) Sahibul hayrat piyâle oğlu Osman Ağanın Vakfıdır Zohrab Cami Şerifi sene 1287” yazılıdır. (Fotoğraf 117.)

Gövde kaideden ayrılmış olup kırık durumdadır. Gövde aşağıdan yukarı daralan formunda olup üzerinde ince silmelere yer verilmiştir.

Mumluk kısmı açmamış lale formundadır. Bu kısımda da silmelere yer verilmiş olup tüm silmelerin üzerinde ince kazımlar yapılarak silmelerde hareketlilik sağlanmıştır. (Fotoğraf 116.)

Fotoğraf 116: Şamdan gövde ve kaide kısmı

Fotoğraf 117: Şamdanın kaidesinde yer alan yazı kısmı

2. Katalog No: 2. Arapgir Gümrükçü Osman Paşa Cami

Cami içerisinde 1 adet yazma eser, 4 adet madeni eser, 30 adet hat levha eser, 3 adet ahşap eser ve 2 adet dokuma eser olmak üzere toplam 40 adet eser bulunmaktadır.

2.1.Yazma Eserler

Katalog No	: 17
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Cüz Takımı / Kâğıt
Fotoğraf No	: 118-119-120-121-122
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1239H / 1824M
Ölçüleri	: Boy:22.8cm / En:17cm / Kalınlık:1cm

Tanımı: Cüz takımı nesih hatla yazılmıştır. Set içerisinde 15. cüz eksiktir. Yeşil renkli mukavva meşin cilt ile kaplanmıştır. (Fotoğraf 121.)

Birinci cüzün serlevhası süslemeli ele alınmıştır. Merkezde ayet kısmı üç yönden altın yaldızlı cetvelle çevrelenmiştir. Üst kısımlarında serberk kısmı bulunmakta olup içerisindeki yazılar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Bakara suresi kısmının alt kısmında serberke yer verilmiştir. Yazı alanlarının en üst kısmında kubbe formda taç kısmı bulunmaktadır. Sadece altın yaldızla tahrirlenmiş bu taç kısmına bağlı saz yaprağı motifli ve aralarında basit şekilde işlenmiş tığlara yer verilmiştir. Ayrıca 27. cüzün ilk sayfası da benzer şekilde süslenmiştir. (Fotoğraf 118-120-121.)

Diğer sayfa ve cüzlerin ayet yazıları altın yaldızlı cetvelle çevrelenmiş durak işaretleri de altın yaldızlı olup nokta tarzında yuvarlak formda ele alınmıştır. Ayet başlıkları ve okumada durmayı gösteren harfler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. (Fotoğraf 122.)

Sayfalarda yer yer vurulmuş vakfiye mührü (temellük kitabesi) içerisinde “Osman” yazılı olup her cüzün zahriye kısmında vakfiye kaydı yer alır. Bu yazılarda: قد وقف هذا المصحف الشريف عثمان پاشا يسر الله ما يشاء لا يباع ولا يرهن ولا يورث ولا يجار فمن بدله بعد (ما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم سنة ١٢٣٩ yazının anlamı “Bu Mushaf-ı Şerifi Osman Paşa vakfetti. Allah dilediğini kolaylaştır. (Bu Mushaf) satılmaz, rehin verilemez, miras bırakılmaz, kira olarak verilemez. Kim bunu değiştirirse bu

değiştirmenin günahı değiştirenlerin üstünedir. Allah duyardır bilendir. Sene 1239.” İfadesi yazar. (Fotoğraf 119.)

Fotoğraf 118: 1. Cüzün serlevhası

Fotoğraf 119: Eserin ilk sayfalarında yer alan vakıf kaydı

Fotoğraf 120: 27.cüz ilk sayfası

Fotoğraf 121: Cüz takımı / 1. cüzün serlevhası- 30. cüzün son sayfası

Fotoğraf 122: Cüzün iç sayfaları

2.2.Madeni Eserler

Katalog No	: 18A / 18B
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 123-124-125
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1212H / 1797M
Ölçüleri	: Boy: 52.5cm / Kaide Çapı: 21.8cm

Tanımı: Döküm tekniğini ile yapılmış şamdan kaide, gövde, mumluk ve damlalık kısmı olmak üzere dört bölümden oluşur.

Aşağıdan yukarıya doğru daralan bir forma sahip kaidesi olan şamdanın kaide yüzeyinde ince silmelerle hareketlendirilmiştir. Ortadaki sıralı silmelerle alttaki silmeler arasında kazıma tekniğinde noktalama işlemi ile yapılarak iki sıra elips silme içerisinde:

(عثمان اغا ابن الحاج عمر محصل قبرس سابق) “Osman Ağa İbni El Hac Ömer Muhassıl Kıbrıs-1 sâbik” manasında “Hacı Ömer oğlu Osman Ağa Önceki Kıbrıs Vergi Tahsildarı” yazılıdır. Yazının hemen yanında üç tuğ ve onunda yanında yaprakları olan çiçek motifi yer alır. Bu motifin hemen altında ise “sene 1212H” tarihi yer alır. Kaide dış bükey yaparak genişledikten sonra düz daralarak sonlanır. (Fotoğraf 125.)

Kaidenin düz olan üst kısmında yarım bir boğumla gövdeye geçilir. Gövdede iki adet daire formunda boğum ile üç bölüme ayrılmıştır. Her bölümün ortası dar olup alt ve üst kısmında biraz daha geniş ele alınmıştır. Boğumların alt ve üst kısmı ile dar olan orta kısımlarında birer adet silmelere yer verilmiştir. (Fotoğraf 123-124.)

Mumluğa dar bir boğumla geçilmiş olup mumluk kısmı düz ele alınmış, en üst kısmı dışbükey yaparak düz bir yükselmeden sonra sonlanmıştır. Mumluğa geçmeli daha geniş olan damlalığın mumluğa geçiş kısmı çukur olup düz devam ettikten sonra 2cm yükselerek sonlanır. Mumluk ve gövdede ince silmelerle hareketlilik sağlanmıştır. (Fotoğraf 123-124.)

Fotoğraf 123: Şamdan A genel görünüm **Fotoğraf 124:** Şamdan B genel görünüm

Fotoğraf 125: Fotoğraf 74'deki şamdanın kaidesinde yer alan yazı kısmı

Katalog No	: 19A / 19B
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 126-127
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 49.6cm / Kaide Çapı: 25.5cm

Tanımı: Döküm tekniğini ile yapılmış şamdan kaide, gövde, mumluk ve damlalık kısmı olmak üzere dört bölümden oluşur.

Alttan geniş yukarı doğru daralan etek formunda kaidesi bulunmaktadır. Kaide üzerinde ikişerli gruplar halinde ince silmelerle hareketlilik sağlanmıştır. Kaide dış bükey yaparak genişledikten sonra düz daralarak sonlanır.

Kaidenin düz olan üst kısmında yarım boğumla gövdeye geçilir. Gövdede iki adet daire formunda boğumla üç bölüme ayrılmıştır. Her bölümün ortası dar alt ve üst kısımları biraz daha geniş ele alınmıştır. Boğumların alt ve üst kısmı ile dar olan orta kısımlarında birer adet silmelere yer verilmiştir.

Mumluğa dar bir boğumla geçilmiş olup mumluk kısmı düz ele alınmıştır. En üst kısmı dışbükey yaparak düz bir yükselmeden sonra sonlanmıştır. Mumluğa geçmeli daha geniş olan damlalığın mumluğa geçiş kısmı çukur olup üst kısmı düz devam ettikten sonra 2cm yükselerek sonlanmaktadır. (Fotoğraf 126-127.)

Fotoğraf 126: Şamdan A genel görünüm

Fotoğraf 127: Şamdan B genel görünüm

2.3.Hat Levha Eserler

Katalog No	: 20A / 20B
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap
Fotoğraf No	: 128-129-130
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1228H / 1813M
Ölçüleri	: Boy: 70cm / En: 68cm Boy: 67.5cm / En: 68.5cm

Tanımı: Yuvarlak formda tahta levha üzerine siyah renk zemin boyası yapılmış üzerine sarı renkte hat yazılar yazılmıştır. Yuvarlak ahşap kenar kısmında bir çita ile dıştan kasnak şeklinde çevrelenmiştir.

Fotoğraf 128'deki eserde yer alan yazılar celi sülüs hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır. Ortadaki büyük yazıda (يا حضرة بلال الحبشى) “Ya Hazreti Bilal Habeşi” üst kısımdaki küçük yazıda (رضى الله عنه) “Radiyallahu Anh” altta ise (حرر عمر الوصفى سنة ١٢٢٨) “Harrahu Ömeril el-vasfi sene 1228” yazılıdır. (Fotoğraf 130.) Sağ alt ve sol üst tarafta iki adet stilize bitkisel süsleme yer alır.

Fotoğraf 129'daki eserde yer alan yazılar celi sülüs hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır. Ortadaki büyük yazıda (ابو عبدة) “Ebu Ubeyde” üstteki küçük yazıda ise (رضى الله عنه) “Radiyallahu Anh” yazılıdır.

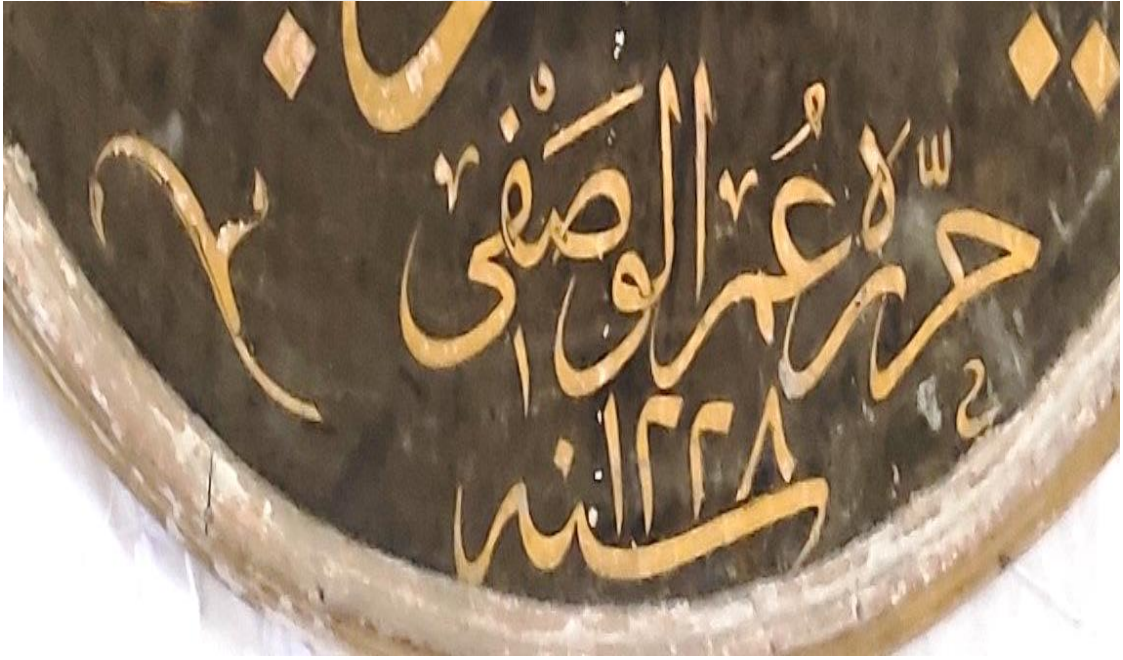
Yuvarlak formda yapılmış tüm eserler aynı hattat tarafından yazıldığı belli olmaktadır. Sadece tarih ibaresi bu levhada yer almakta olup diğer eserlerinde aynı tarihte aynı usta tarafından yapıldığı düşünüldüğünden diğer eserlerde de 1228H (1813M) tarih olarak verilecektir.

Fotoğraf 128: Hat levha (A)

Fotoğraf 129: Hat levha (B)

Fotoğraf 130: Fotoğraf 128'deki hat levhanın ketebe kısmı

Katalog No	: 21A / 21B
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap
Fotoğraf No	: 131-132
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1228H / 1813M
Ölçüleri	: Boy:67cm / En:68.5cm Boy:68.5cm / En:66.5cm

Tanımı: Yuvarlak formda tahta levha üzerine siyah renk zemin boyası yapılmış üzerine sarı renkte hat yazılar yazılmıştır. Yuvarlak ahşap kenar kısmında bir çita ile dıştan kasnak şeklinde çevrelenmiştir.

Fotoğraf 131'deki eserde yer alan yazılar celi sülüs hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır. Ortadaki büyük yazıda (سعد) “Sad” üst kısımdaki küçük yazıda (رضى الله عنه) “Radiyallahu Anh” yazılıdır. Sol altta bir adet stilize bitkisel süsleme yer alır.

Fotoğraf 132'deki eserde yer alan yazılar celi sülüs hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır. Ortadaki büyük yazıda (عبد الرحمن) “Abdurrahman” üstteki küçük yazıda ise (رضى الله عنه) “Radiyallahu Anh” yazılıdır. Sol alt kısmında ise bir adet yapraklı karanfil motifi yer alır.

Fotoğraf 131: Hat levha (A)

Fotoğraf 132: Hat levha (B)

Katalog No	: 22A / 22B
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap
Fotoğraf No	: 133-134
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1228H /1813M
Ölçüleri	: Boy:68.5cm / En: 67cm Boy:67.7cm / En: 68cm

Tanımı: Yuvarlak formda tahta levha üzerine siyah renk zemin boyaması üzerine sarı renkte hat yazılar yazılmıştır. Yuvarlak ahşap kenar kısmında bir çita ile dıştan kasnak şeklinde çevrelenmiştir.

Fotoğraf 133'deki eserde yer alan yazılar celi sülüs hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır. Ortadaki büyük yazıda (طلحه) "Talha" üst kısımdaki küçük yazıda (رضى الله عنه) "Radiyallahu Anh" yazılıdır. Alt kısmında bir adet hançer yaprağı tarzında bir süsleme yer alır.

Fotoğraf 134'deki eserde yer alan yazılarda celi sülüs hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır. Ortadaki büyük yazıda (زبير) "Zübeyr" üstteki küçük yazıda ise (رضى الله عنه) "Radiyallahu Anh" yazılıdır.

Fotoğraf 133: Hat levha (A)

Fotoğraf 134: Hat levha (B)

Katalog No	: 23A / 23B
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap
Fotoğraf No	: 135-136
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1228H /1813M
Ölçüleri	: Boy: 65.5cm / En: 69cm Boy: 68.5cm / En: 66cm

Tanımı: Yuvarlak formda tahta levha üzerine siyah renk zemin boyası yapılmış üzerine sarı renkte hat yazılar yazılmıştır. Yuvarlak ahşap kenar kısmında bir çita ile dıştan kasnak şeklinde çevrelenmiştir.

Fotoğraf 135’deki eserde yer alan yazılar celi sülüs hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır. Ortadaki büyük yazıda (حسين) “Hüseyin” sol üst kısımdaki iki satır halindeki küçük yazıda (رضى الله عنه) “Radiyallahu Anh” yazılıdır.

Fotoğraf 136’daki eserde yer alan yazılar celi sülüs hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır. Ortadaki büyük yazıda (حسن) “Hasan” devamındaki küçük yazıda ise (رضى الله عنه) “Radiyallahu Anh” yazılıdır. Alt kısmında ise bir adet stilize bitki motifi yer alır.

Fotoğraf 135: Hat levha (A)

Fotoğraf 136: Hat levha (B)

Katalog No	: 24A / 24B
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap
Fotoğraf No	: 137-138
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1228H / 1813M
Ölçüleri	: Boy: 66.5cm / En: 68cm Boy: 68.5cm / En: 66.5cm

Tanımı: Yuvarlak formda tahta levha üzerine siyah renk zemin boyası yapılmış üzerine sarı renkte hat yazılar yazılmıştır. Yuvarlak ahşap kenar kısmında bir çita ile dıştan kasnak şeklinde çevrelenmiştir.

Fotoğraf 137’deki eserde yer alan yazılar celi sülüs hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır. Ortadaki büyük yazıda (الله) “Allah” üst kısımdaki küçük yazıda (جل جلاله) “Celle Celaluhu” yazılıdır. Sağ kısmında ise rumi bitki motifi alta doğru uzanan sap kısmında ise bir adet stilize bitkisel süsleme yer alır.

Fotoğraf 138’deki eserde yer alan yazılar celi sülüs hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır. Ortadaki büyük yazıda (محمد) “Muhammed” üstteki küçük yazıda ise (عليه السلام) “Aleyhissalam” yazılıdır. Üst kısmında ise bir adet yaprağı olan karanfil motifi yer alır.

Fotoğraf 137: Hat levha (A)

Fotoğraf 138: Hat levha (B)

Katalog No	: 25A / 25B
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap
Fotoğraf No	: 139-140
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1228H /1813M
Ölçüleri	: Boy: 68.5cm / En: 66.5cm Boy: 67.5cm / En: 66cm

Tanımı: Yuvarlak formda tahta levha üzerine siyah renk zemin boyası yapılmış üzerine sarı renkte hat yazılar yazılmıştır. Yuvarlak ahşap kenar kısmında bir çita ile dıştan kasnak şeklinde çevrelenmiştir.

Fotoğraf 139'daki eserde yer alan yazılar celi sülüs hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır. Ortadaki büyük yazıda (ابوبكر) "Ebubekir" devamındaki küçük yazıda (رضى الله عنه) "Radiyallahu Anh" yazılıdır. Üst kısmında bir adet yaprak motifi yer alır.

Fotoğraf 140'ta gösterilen eserde yer alan yazılar da celi sülüs hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır. Ortadaki büyük yazıda (عمر) "Ömer" üstteki küçük yazıda ise (رضى الله عنه) "Radiyallahu Anh" yazılıdır. Sol alt kısmında ise bir adet yapraklı olan bitki motifi yer alır. Sağ üst kısmında ise diğerlerinde de görülen karanfil motifi yer alır.

Fotoğraf 139: Hat levha (A)

Fotoğraf 140: Hat levha (B)

Katalog No	: 26A / 26B
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap
Fotoğraf No	: 141-142
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1228H / 1813M
Ölçüleri	: Boy: 68.4cm / En:67cm Boy: 66cm / En: 68.5cm

Tanımı: Yuvarlak formda tahta levha üzerine siyah renk zemin boyası yapılmış üzerine sarı renkte hat yazılar yazılmıştır. Yuvarlak ahşap kenar kısmında bir çita ile dıştan kasnak şeklinde çevrelenmiştir.

Fotoğraf 141’deki eserde yer alan yazılar celi sülüs hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır. Ortadaki büyük yazıda (عثمان) “Osman” üst sol kısımdaki küçük yazıda (رضى الله عنه) “Radiyallahu Anh” yazılıdır. Alt kısmında bir adet stilize bitkisel süsleme yer alır.

Fotoğraf 142’deki eserde yer alan yazılar celi sülüs hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır. Ortadaki büyük yazıda (علي) “Ali” üstteki küçük yazıda ise (رضى الله عنه) “Radiyallahu Anh” yazılıdır. En üst kısımda ise bir adet stilize bitki motifi yer alır.

Fotoğraf 141: Hat levha (A)

Fotoğraf 142: Hat levha (B)

Katalog No	: 27
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap
Fotoğraf No	: 143
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1228H / 1813M
Ölçüleri	: Boy: 66.5cm / En: 68.5cm

Tanımı: Yuvarlak formda tahta levha üzerine siyah renk zemin boyası yapılmış üzerine sarı renkte hat yazılar yazılmıştır. Yuvarlak ahşap kenar kısmında bir çıta ile dıştan kasnak şeklinde çevrelenmiştir.

Eserde yer alan yazılar celi sülüs hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır. Ortadaki büyük yazıda (سعيد) “Said” üst kısımdaki küçük yazıda (رضى الله عنه) “Radiyallahu Anh” yazılıdır. Sol altta bir adet yaprak motifi yer alır. (Fotoğraf 143.)

Fotoğraf 143: Hat levha

Katalog No	: 28
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hilye-i Şerif (Nal'ı Şerif) / Kâğıt / Ahşap
Fotoğraf No	: 144-145-146
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1208H / 1794M
Ölçüleri	: Boy: 40.5cm / En: 29.5cm

Tanımı: Ahşap üzerine yapıştırılan kâğıt yüzeyine yapılmış süsleme ve yazılardan oluşmaktadır. Levha dıştan bir çıta ile çevrelenmiştir. Levhayı dıştan bir şerit çevreler. Şerit içerisinde yer alan kısmın her köşesinde yuvarlak birer madalyon yer alır. Madalyonlar içerisinde yazı ve birer çiçek motiflerine yer verilmiştir. Bu madalyonlar içerisinde dört halifenin adı yazılıdır. (Üst sağda; Ebu Bekir es-Sıddık radiyallahu anhu, solda; Ömer ibnu'l-Hattab radiyallahu anhu, alt sağda; Osman bin Affan radiyallahu teâla anhu ve sol at köşede Ali bin Ebî Tâlib radiyallahu anhu" yazmaktadır.)

Alt ve üst ortada dikdörtgen bir alan oluşturulmuş ve içerisinde ikişer sütun ve ikişer satırdan oluşan toplam dört satırlı bir şiir yazılmıştır. Levhanın en alt kısımda bir sıra halinde zencirek motifi yer alır.

Göbek kısmında nal kısmı yer almaktadır. Nal formu iki şeritle üç alana ayrılmıştır. Bu şeritlerden üst kısımda yer alan şeritte birbirine geçme kıvrık dallar ve rumi motifleri yer alırken alttaki şeritte zencirek motifine yer verilmiştir. Başmakam kısmında yer alan alanda, iki adet yuvarlak madalyon içerisinde yıldız motifi yer alır. Aynı alanın alt kısmında ise her sırası üçerli toplam üç satırlı dokuz alana bölünmüş vefk kısmı yer alır. Her kare içerisinde bir rakama yer verilmiştir. (Fotoğraf 146.) Bu kısımların dışında kalan yerlerde kıvrık dallara bağlı yaprak motifleri içerisinde goncagül ve penç motifleri yer alır. En tepe kısmında ise bir tane lotus çiçeği görülmektedir. Orta kısımda ki alanda dua kısmı yer alır. Buradaki dört satırlı yazı aralarında sütrelere yer verilmiştir. Onun alt kısmında ise altı satırlı bir yazı alanı yer alır. Nal formunun daralma yapan orta kısmın dış yüzünde birer yazı alanları oluşturulmuştur. Bu yazılarda Nal'ı Şerif faydalarından bahsetmektedir. (Bu nal'ı şerifi üzerinde götürmek cemi zahmetlerin zevaline sebeptir. Bu nal'ı şerifi üzerinde götürmek göz ağrısından ve hummadan ve âmâ olmadan ve su Harareten ve cemi eza veren emrazdan emin olmana sebeptir bi fazlillahi ve keramihi ve bi hürmeti sâhibihi

aleyhissalatu vesselam. Bu nal-i şerifi üzerinde bir gınaya sebeptir bu nal-i şerif bir naldır ki azamet heybeti için ederiz. Bu nal'ı şerif baş üzerinde götürülmeye layıktır. Lillahi bu nal'ı şerif suretten naldır hakikatte başların tacıdır ifadeleri yazmaktadır.) (Fotoğraf 144.)

Boşta kalan tüm alanlarda ise kıvrık dalar içerisinde rumi, goncagül ve penç motifleri yer alır. Sol alt kısmında yer alan madalyonun altında ise sene 1208H /1794M tarihi yazılıdır. (Fotoğraf 145.)

Fotoğraf 144: Hilye-i Şerif

Fotoğraf 145: Sol alttaki tarih kısmı

Fotoğraf 146: Hat levhanın üst kısmında yer alan vefk

Katalog No	: 29
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap
Fotoğraf No	: 147-148
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1228H / 1813M
Ölçüleri	: Boy: 29cm / En: 60cm

Tanımı: Ahşap levha üzerine siyah zemin boyası yapılmış olup onun üzerinde ise sarı renk ile yapılmış hat ve süslemelere yer verilmiştir.

Ortadaki yazı, iç kısmı boş iki sıra çizgi ile oluşturulmuş bir şeritle çevrelenmiştir. Şeridin köşe ve uzun kenar orta kısımlarında yer alan süslemelerde merkezlerinde bir rozet çiçek onun etrafında kıvrık dallı rumi ve stilize bitki motifleri yer alır. (Fotoğraf 147.)

Eserde ki yazılar talik hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır. Ortadaki yazıda (وَمَا تُوفِّيهِ إِلَّا بِاللَّهِ) “Vema Tevfiki illa Billah” (Hud/98) ayetin mealinde, “başarım ancak Allah’ın yardımı iledir.”³⁷ yazmaktadır. Yazının sol alt kısmında ise (الفقير يسارى) (زاده مصطفى عزت غفر لهما) “el-fakir Yesarizade Mustafa İzzet ğafera lehuma” yazılıdır. (Fotoğraf 147-148.)

Tarih kısmı tahrip olmuş durumdadır. 1228H tarihi net olmasa da okunmaktadır.

³⁷ Meal, Diyanet İşleri Başkanlığı.

Fotoğraf 147: Hat levha

Fotoğraf 148: Sol alt kısmında hattat ve tarih kısmı

Katalog No	: 30
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Cam / Ahşap
Fotoğraf No	: 149
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 38.2cm / En: 51.6cm

Tanımı: Cam altı tekniğinde yapılmıştır. Ahşap çerçeve içerisine yerleştirilmiş cam, arkasına yapıştırılmış sarı yaldızlı kâğıt ve cam üzerine yapılan boyama ve hat ile oluşturulmuş bir kompozisyon söz konusudur. Yazılar celi talik hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır.

Cam alanının en dış kısmı düz siyah renk boya ile boyanarak bir şerit halinde dolanır. Şeridin iç kısmının köşe birleşimlerinde kare alanlar oluşturulmuş devamında düz bir şekilde devam etmektedir. Şeridin uzun kenarlarda ikişer kısa kenarlarda ise birer olmak üzere dörtlü gül ve yaprak motiflerinin yer aldığı süsleme alanları yer alır. Orta alanda ise (بسم الله الرحمن الرحيم) “Bismillahirrahmanirrahim (Besmele-i Şerif)” yazılı olup besmele harflerinin birleşme yerlerinde uzanan kuyruklu harflerin kuyruk kısmında yukarı doğru uzanarak birbirine geçme yapan bir kompozisyon ve iç kısımlarında kare formunda noktalar yer alır. (Fotoğraf 149.)

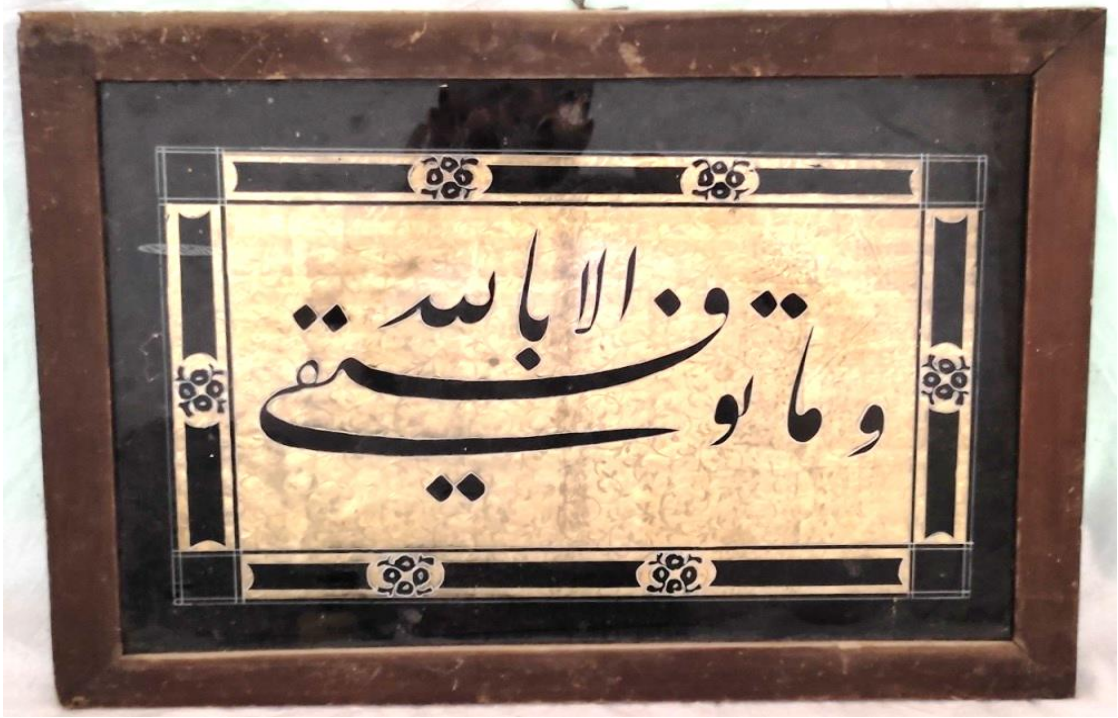

Fotoğraf 149: Hat levha

Katalog No	: 31
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap / Cam / Kâğıt
Fotoğraf No	: 150
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 37.8cm / En: 51.6cm

Tanımı: Cam altı tekniğinde yapılmıştır. Ahşap çerçeve içerisine yerleştirilmiş cam, arkasına yapıştırılmış sarı yaldızlı kâğıt ve cam üzerine yapılan boyama ve hat ile oluşturulmuş bir kompozisyon söz konusudur. Yazılar celi talik hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır.

Cam alanının en dış kısmı düz siyah renk boya ile boyanarak bir şerit halinde dolanır. Onun iç kısmında köşe birleşimlerinde kare devamında düz boyama uzun kenarlarda ikişer kısa kenarlarda birer olmak üzere dördü gül ve yaprak motifli alanların yer aldığı ikinci bir şerit yer alır. Ortadaki yazıda (وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ) “Vema Tevfiki illa Billah” (Hud/98) ayetin mealinde, “Başarım ancak Allah’ın yardımı ile dir.”³⁸ yazmaktadır. (Fotoğraf 150.)

Fotoğraf 150: Hat levha

³⁸ Meal, DİB.

Katalog No	: 32
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap / Cam / Kâğıt
Fotoğraf No	: 151-152
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1259H / 1843M
Ölçüleri	: Boy: 33.5cm / En: 51cm

Tanımı: Celi talik hatla yazılmış hat levhanın dış kısmı ahşap bir çerçeve ile çevrelenmiş, üzeri ise cam ile kapatılmıştır.

Kâğıt alanının kenar kısmında şerit şeklinde birbirini takip eden uzun kenarlarda dörder adet kısa kenarlarda ise ikişer adet altıgen formda madalyonlar yer alır. Bu madalyonların iç kısımlarında ise Farsça “şiiirler” yazılıdır. Altıgen madalyonların oluşan şeridin köşe kısmında dışa doğru uzanan palmet motifleri yer alır. Altıgen madalyonların iç kısmında bir bordür yer alır. Bordür içerisinde kıvrık dallara bağlı yaprak ve lotus çiçekleri yer alır. (Fotoğraf 151.)

Orta alanda ise yine talik hat ile (يا من هو بكل كمال كامل) Ya men Huve bi Külli Kemal Kâmil” manasında “Ey bütün kemâlin kemâli olan” yazılıdır. Hat yazının son kısmında küçük yazı ile bitki motifleri içerisinde hattat ve tarih yazılıdır. Burada yer alan yazıda tarihte “Abdulgaffar 1259” yazılıdır. (Fotoğraf 151-152.)

Fotoğraf 151: Hat levha

Fotoğraf 152: Ketebe kısmı

Katalog No	: 33
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap
Fotoğraf No	: 153
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy. başı
Ölçüleri	: Boy: 41.5cm / En: 52.5cm

Tanımı: Ahşap levha üzerine kırmızı renk boyama ile oluşturulmuş zemin ve üzerine sarı renkle yazılmış hat yazısı yer alır.

Yazı celi sülüs hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır. Hat yazıda (ما شاء الله) “Maşallah Kane” mealinde “Allah’ın istediği oldu” kelimesi yazılıdır. Ahşap zemin dış kısmında bir çıta ile yükseltilerek çerçeve oluşturulmuştur. Eserin her köşesinde yapraklardan oluşan bitki motifleri yer alır. (Fotoğraf 153.)

Fotoğraf 153: Hat Levha

Katalog No	: 34
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap / Kâğıt
Fotoğraf No	: 154
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 62cm / En: 46.5cm

Tanımı: Ahşap üzerine yapıştırılmış kâğıt üzerinde mavi renk zemin boyası üzerine sarı renk hat yazı ve süslemeler yer alır.

Orta alanda oluşturulmuş kare panoların iki yanında dikeye doğru yedişer çizgi yer alıp kenardaki hariç diğer çizgiler kendi aralarında kırılma ile yön değiştirerek birbirinin yerine geçerek uzanan zencirek formunda bir kompozisyon yer alır. Benzer çizgiler ikişerli grup halinde belli aralıklarla sekiz sıra halinde yatay yönde de hareket etmektedir.

Bu çizgilerin bitim noktalarında birbirine geçmiş dağınık halde hat yazılar yer alır. Bu yazılarda “İhlas Suresi” yazılıdır. Dikey ve yatay yönde hareket eden çizgilerin orta alanda dikine oluşmuş kare ve dikdörtgen alanlar oluşturulmuş bu alanlarda siyah zemin üzerinde (الله) “Allah” yazılıdır. Yatayda oluşmuş eseri ortadan ikiye bölen yatay bir şerit üç bölüme ayrılmış olup kırmızı zemin üzerinde bitki motifleri yer alır.

Eserin her köşesinde bahar etkisi veren yaprakları olan ortası pembe beyaz çiçeklerden oluşan birer süslemeye yer verilmiştir. Eserin tarih kısmı tahrip durumda olup okunamamaktadır. (Fotoğraf 154.)

Fotoğraf 154: Hat levha

Katalog No	: 35
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap / Cam / Kâğıt
Fotoğraf No	: 155
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 37cm / En: 52cm

Tanımı: Cam altı tekniğinde yapılmıştır. Eser, Ahşap çerçeve içerisine yerleştirilmiş cam, arkasına yapıştırılmış sarı yaldızlı kâğıt ve cam üzerine yapılan boyama ile oluşturulmuş hat ve süsleme kompozisyonundan oluşmaktadır. Yazı celi sülüs hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır.

Cam üzerinin en dış kısmı düz siyah renk boya ile boyanarak bir şerit halinde dolanır. Onun iç kısmında yer alan şerit, köşe birleşimlerinde kare alanalar oluşturulmuş devamında düz boyamalı bir alan yer aldıktan sonra uzun kenarlarda ikişer kısa kenarlarda birer olmak üzere dördü gül ve yaprak motiflerinin yer aldığı alanlar yer alır. Ortadaki istifleme yazılmış olan yazıda (فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ الرَّسُولُ اللَّهُ) “Fa'lem ennehû lâ ilâhe illallah Muhammedün Resulullah” mealinde “Bil ki muhakkak Allah’tan başka ilâh yoktur Muhammed Allah’ın elçisidir”³⁹ yazılıdır. (Fotoğraf 155.)

Fotoğraf 155: Hat levha

³⁹ Meal, DİB.

Katalog No	: 36
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap / Kâğıt
Fotoğraf No	: 156-157
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 41.5cm / En: 51cm

Tanımı: Ahşap üzerine yapıştırılmış kâğıt, kâğıt üzerine yapılmış hat ve süslemeler yer alır. Yazı celi sülüs hatla yazılmıştır.

Kâğıt üzerinde yer alan kompozisyon ilk olarak dışta bir bordür dolandır. Bordürün köşelerinde iki yana “L” formunda ve uzun kenarların orta alanında iki yana doğru uzanan altın yaldızlı yaprak ve çiçek motifleri yer alır. Bu bordürle orta alan iki çizgi ile oluşturulmuş bir şeritle ayrılmıştır. (Fotoğraf 156.)

Orta alanda köşelerde köşebentler oluşturulmuş olup köşebentler kıvrık dallı rumi motifleri ile süslenmiştir. Orta alanda tuğra tarzında yazılmış hat yazıda aşağıdan yukarıya doğru (عمر عثمان على حاي دار محمد الله ، صالو عليهم اجمعين) “Ömer, Osman, Ali Haydar, Muhammed, Allah, sallu aleyhim ecma'in” yazılıdır. Yazının dört yanında farklı boyutlarda benzer çiçeklerde oluşan motifler yer alır. Bu motiflerde yoğun yaprak demetlerinin üzerinde farklı renklerde gül ve çiçek motifleri yer alır. Yazının sağında yer alan süsleme demeti daha büyük ele alınmış olup, süsleme yer saksısından yükselen bir kompozisyonda ele alınmış ve içerisinde daha fazla gül ve çiçek motifine yer verilmiştir. Süslemeler dönem özelliklerini yansıtmakta olup batı etkisi görülmektedir. (Fotoğraf 156-157.)

Fotoğraf 156: Hat levha

Fotoğraf 157: Hat levha orta alanı

Katalog No	: 37
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap / Cam / Kâğıt
Fotoğraf No	: 158-159
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 46cm / En: 59cm

Tanımı: Ahşap üzerine yapıştırılmış kâğıt, kâğıt üzerine yapılmış hat ve süslemelerden oluşan bir kompozisyon yer alır. Yazı celi sülüs hatla yazılmıştır.

Kâğıt üzerinde yer alan kompozisyon ilk olarak dışta bir bordür dolanır. Bordür ile orta alan bir şerit ile ayrılır. Bordürün iç kısmının köşe kısımlarında köşebentler oluşturulmuş olup bunlar stilize bitki motiflerinden oluşmaktadır. (Fotoğraf 158.)

Merkezde tuğra tarzında yazılmış hat yazıda aşağıdan yukarıya doğru sırasıyla (عمر عثمان على حایدار محمد الله ، صالو علیهم اجمعین) “Ömer, Osman, Ali Haydar, Muhammed, Allah, sallu aleyhim ecma’in” yazmaktadır. Yazının dört yanında farklı boyutlarda benzer çiçeklerde oluşan motifler yer alır. Bunlardan sağ alttaki tek dal üzerinde beyaz ve mavi renkli çiçekler yer alırken diğerleri birçok dalla oluşturulmuş demet tarzında ele alınmıştır. Demetler kırmızı kurdele ile bağlanmış olup ince yaprakları olan ve üzerlerinde beyaz ve mavi renk çiçeklerin yer aldığı süslemeler yer alır. (Fotoğraf 158-159.)

Fotoğraf 158: Hat levha

Fotoğraf 159: Hat levha orta alanı

Katalog No	: 38
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap
Fotoğraf No	: 160
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1228H / 1813M
Ölçüleri	: Boy: 40.5cm / En: 99cm

Tanımı: Ahşap levha üzerine siyah zemin boyası üzerine sarı renk yazı ile yapılmış hat yazıdan oluşur. Yazı celi sülüs hatla yazılmıştır.

Ortada hat içerisinde (كَلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ) “Küllema Dahale Aleyha Zekeriyya’l Mihrab” (Al-i İmran/37.) “Zekeriyya onun yanına mihraba her girdiğinde”⁴⁰ manasındaki ayet yazılıdır. Hat yazının kenar kısımlarında ince yapraklı ve içerisinde gül motiflerinin yer aldığı bitki motifleri yer alır. Yazının son kısmında bir hançer yaprağı motifi yer alır. Yazının sonunda istif halinde küçük harflerle (كَتَبَهُ عَمْرُ الْوَصْفِيِّ سَنَةِ ١٢٢٨) “Ketebehu Ömer el Vasfi” yazılı olup alt kısmında “sene 1228H/1813M” tarihi yazılıdır. (Fotoğraf 160.)

Fotoğraf 160: Hat levha

⁴⁰ Meal, DİB.

Katalog No	: 39
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap
Fotoğraf No	: 161
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 51.2cm / En: 124cm

Tanımı: Ahşap levha üzerine kırmızı zemin boyası onun üzerine sarı renk boyası ile yazı kısmı yer alır. Yazı celi sülüs hatla yazılmıştır.

Ortada hat içerisinde (أد فرائض الله تكن مطيعا) “eddi veraizallahi tekün muti’an” “Allah’ın farzlarına karşı sorumlulukları yerine getir ki itaatkâr olasın” yazılıdır. Hat yazının kenar kısımlarında yaprak motifleri yer alır. (Fotoğraf 161.)

Fotoğraf 161: Hat levha

Katalog No	: 40
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap
Fotoğraf No	: 162-163
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1228H / 1813M
Ölçüleri	: Boy: 49cm / En: 131.5cm

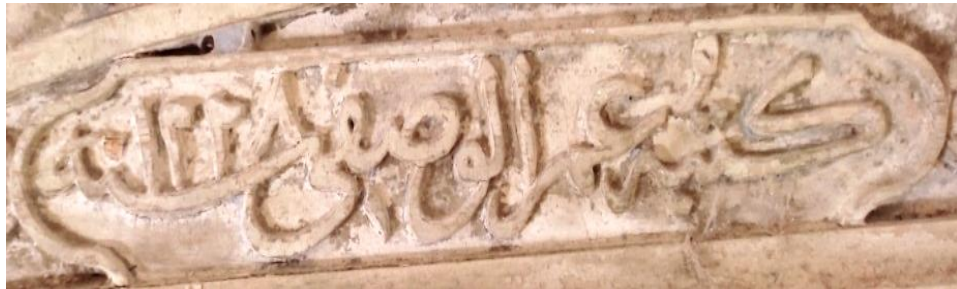
Tanımı: Ahşap levha üzerine kesilmiş hat harflerinin yapıştırılması ile oluşturulmuş bir kompozisyon söz konusudur. Yazılar sülüs hatla yazılmış ve istif tekniği kullanılmıştır.

Orta alanda yer alan yazı içerisinde (مَنْ بَنَى مَسْجِدًا بَنَى اللَّهُ لَهُ مِثْلَهُ فِي الْجَنَّةِ) “Men bena mesciden lillahî benallahu lehü beyten fi’l-cenneti” mealinde “Kim Allah rızası için bir mescit yaparsa Allah da ona cennette onun benzerini yapar” hadisi yazılıdır. Yazının kenar kısımlarında bir dal üzerinde papatya ve yaprak motifleri olan süslemeler yer alır. (Fotoğraf 162.)

Tablonun sol alt kısmında pano içerisinde ketebe kısmı yer alır. Burada “Ketebehu Ömer el Vasfi sene 1228” (كتبه عمر الوصفي سنة ١٢٢٨) yazılıdır.(Fotoğraf 163.)

Fotoğraf 162: Hat levha

Fotoğraf 163: Hat levhanın ketebe kısmı

Katalog No	: 41
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap
Fotoğraf No	: 164
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 50cm / En: 123.5cm

Tanımı: Ahşap levha üzeri kırmızı renk boya ile boyanmış olup yazı ve süslemeler sarı renk boya ile yapılmıştır. Celi sülüs hatla yazılmıştır.

Orta alanda yazılmış olan yazıda (رأس الحكمة مخافة الله) “Re’sul Hikmeti Mehafetullah” mealinde “Hikmetin başı Allah korkusudur.” hadisi yazılıdır. Yazının “Kef” harfi ile oluşmuş boşlukta ikisi üst kısmında birer dal üzerinde yaprakları olan gül motifleri işlenmiştir. Tablo dış kısımda ahşap çita ile oluşturulmuş çerçeve ile sonlanır. (Fotoğraf 164.)

Fotoğraf 164: Hat levha

Katalog No	: 42
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap
Fotoğraf No	: 165
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 51.5cm / En: 123cm

Tanımı: Ahşap levhanın zemini siyah renk boya ile boyanmış olup yazı ve süslemeler sarı renk boya ile yapılmıştır. Yazı celi sülüs hatla yazılmıştır.

Orta alanda yazılmış olan yazıda (الجنة تحت أقدام الأمهات) “el-Cennetü tahte akdâmi-l ümmehât” “Cennet annelerin ayakları altındadır” mealindeki hadisi yazılıdır. Yazının bitim kısmının alt ve üst kısmında birer uzun kenarların alt ve üst kısmında birer adet olmak üzere toplam dört adet süslemede birer dal üzerinde yaprakları olan gül motifleri işlenmiştir. Tablo dış kısmında ahşap çita ile oluşturulmuş çerçeve ile sonlanır. (Fotoğraf 165.)

Fotoğraf 165: Hat levha

2.4.Ahşap Eserler

Katalog No	: 43
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Vaaz Kürsüsü / Ahşap
Fotoğraf No	: 166-167-168-169
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 17yy
Ölçüleri	: Boy: 200cm / En:89cm / Ayak En: 51.5cm

Tanımı: Vaaz kürsüsü Cafer Paşa Camine aittir. Minberi ile benzer özelliklere sahip olup dolayısı ile minberdeki 1694 (1105H) tarihini dikkate alarak aynı döneme tarihlendirmek mümkündür.

Kürsü kare kesimli dört ayak üzerine oturur. Ayaklar arkadan yukarı doğru uzanarak yaslanma arkalığını da destekleyerek iki kule şeklinde oturma alanını geçerek sonlanır. Öndeki ayaklar kısa yükseklikten sonra son bulmaktadır. Bu kısımdan sonra ön taraftaki alan öne doğru genişletilerek oturma alanının daha geniş olması sağlanmıştır. Alttaki ayak kısmı ile gövde arasında artı formda geçmelere yer verilmiştir. Gövdenin alt kısmı tamamen kapatılmış olup ince çıtalarla panolar oluşturularak hareketlilik sağlanmıştır. (Fotoğraf 166-169.)

Oturma alanının korkulukları dış kenarları kalın bir destek çitası ile dönmekte olup aradaki boşluklar baklava dilimi şeklini oluşturan geçmelerle dizayn edilmiştir. Bu geçmeler tıpkı vida formunda olup birleşim alanları ise kare bir somun civatası tarzında ele alınmıştır. Üst kısımdaki kol destek çitasının dış yüzeyinde oyma tekniği ile oluşturulmuş iki silme, bitim kısımlarında spiral içe döngü yaparak sonlanmaktadır. Yine bu kısmın tutma kısmı yani ön baş kısmı yuvarlak formda ele alınmış olup üzeri spiral oyma ile hareketlendirilmiştir. (Fotoğraf 167-168.)

Arka yaslanma alanının üst kısmı taç formunda ele alınmış olup yukarı doğru dilimli bir şekilde daralmaktadır. Taç kısmının tepesi madalyon formda ele alınmış iç kısmında palmet motifi şeklinde ele alınmıştır. (Fotoğraf 166.)

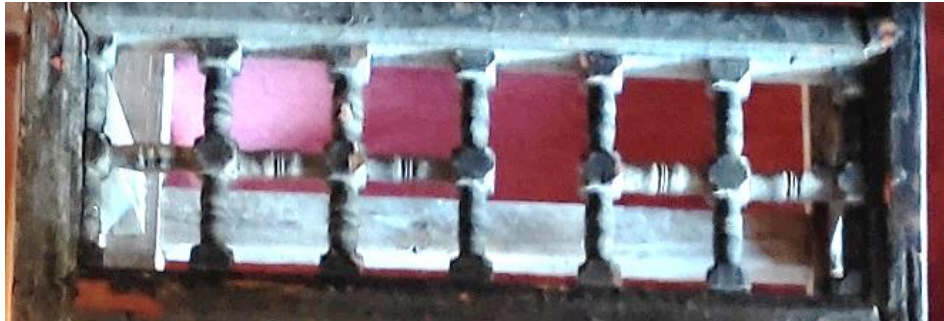
Fotoğraf 166: Vaaz kürsüsü

Fotoğraf 167: Vaaz kürsüsü oturma alanının korkuluk kısmı

Fotoğraf 168: Vaaz kürsüsü oturma kısmı korkuluk detayları

Fotoğraf 169: Vaaz kürsüsü alt korkuluk detayları

Katalog No	: 44A-44B
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Rahle / Ahşap
Fotoğraf No	: 170
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 91.5cm / En: 33cm Boy: 78cm / En: 34.3cm

Tanımı: Rahleler birbirine geçme yapan iki kanattan oluşmaktadır. “X” formunda ki rahlenin ayak kısmı kıvrımlı olup ayak açıklığı arasındaki kısım palmet motifi şeklinde tasarlanmıştır. Eser üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. (Fotoğraf 170.)

Fotoğraf 170: Rahleler

2.5.Dokuma Eserler

Katalog No	: 45
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Seccade / Yün / Bez
Fotoğraf No	: 171-172
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 20.yy
Ölçüleri	: Boy: 143cm / En: 96cm

Tanımı: Seccadenin malzemesi bez olup açık bordo renk kumaş tercih edilmiştir. İç kısmı yün alt ve üst kısmında bez ile kaplanmıştır. Bu birleşim seccadenin tüm yüzeyinde farklı yönlerde yapılan dikiş işlemi ile sağlanmış olup dikişler küçük aralık verilerek yapıldığından seccade üzerinde ayrıca hareketlilik sağlanmıştır.

İğne işi ile yapılan süslemelerde dış kısımda bir bordür şeklinde uzanan spiral dallar arasında papatya ve yaprak motifleri işlenmiştir. Benzer şekilde aynı süslemelerle ortadan yukarı doğru daralarak mihrap nişi oluşturulmuştur. Süslemeli kemer nişinin tepe kısmından aşağı doğru zincir edası verilmiş bir sarkıtın sonunda ortada kısmında papatya motifi ve aşağı sarkan beş dallı kandil süslemesine yer verilmiştir. Ayak basma kısmının iki yanında bir dal üzerinde ince kesimli uzun yaprakları olan papatya motifleri yer alır. Seccade üzerine işlenmiş olan bu bitkisel motiflerle cennetin kapısının betimlenmiş olması ve namaz kılanlara cennete giden yolun dinin direği olan namazla mümkün olabileceği gerçeğinin hatırlatılmış olması muhtemeldir. (Fotoğraf 171-172.)

Fotoğraf 171: Seccade

Fotoğraf 172: Seccadenin ayak kısmı

Katalog No	: 46
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kilim Cicim / Yün
Fotoğraf No	: 173
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 20.yy
Ölçüleri	: Boy: 483cm / En: 182cm

Tanımı: Malatya yöresine ait olan yün kilim çok sayıda yatay şeritler halinde dokunmuştur. Şeritlerin bazıları süslemesiz bazıları cicim dokuma tekniğinde süslemeli ele alınmıştır.

Süslemesiz olan şeritler kırmızı ve mavi renkte dörtlü gruplar halinde olup orta kısmında ince şerit halinde sıralı yaba motifleri yer alır. Süslemeli şeritler ise birbirine yakın süslemelere yer verilmiş olup aralarında alt ve üst kısımda iki ince şeritle üç bölüme ayrılmıştır. İnce şeritlerde sıralı yaba, baklava dilimi, zikzak ve üçgen motifleri yer alır. Ana süslemeli kuşaklarda, üçgenler, baklava dilimleri, bereket motifleri, tarak, iç içe sarmal baklava dilimleri, çengel, akrep ve pıtrak gibi motiflere yer verilmiştir. (Fotoğraf 173.)

Eserde kullanılan hâkim renkler, beyaz, kırmızı ve mavidir.

Fotoğraf 173: Kilim

3. Katalog No: 3. Cafer Paşa Cami

Cami içerisinde 4 adet madeni eser 1 adet hat levha eser olmak üzere toplam 5 adet eser bulunmaktadır.

3.1.Madeni Eserler

Katalog No	: 47A / 47B
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Bakır
Fotoğraf No	: 174-175
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 58cm / Kaide Çapı: 33.7cm Boy: 56cm / Kaide Çapı: 33.3cm

Tanımı: Dövme tekniğini ile yapılmış şamdan kaide, gövde ve mumluk olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

Alt kısmında geniş yukarı doğru daralan çan tipi formunda kaidesi bulunmaktadır. Kaidenin alt orta ve üst kısmında üç bileziğe yer verilmiştir. Kaide hafif bir kavisle genişledikten sonra düz daralarak sonlanır. Kaidenin düz olan üst kısmında bir bilezikle gövdeye geçilir. Gövdede biri başlangıçta olmak üzere üç bileziğe yer verilmiştir. (Fotoğraf 174-175.)

Mumluk gövdeden düz genişledikten sonra düz bir şekilde devam ederek sonlanır. 48B’de (Fotoğraf 175.) yer alan şamdanın mumluğunda üç tane silme ile hareketlilik sağlanmıştır.

Fotoğraf 174: Şamdan A genel görünüm

Fotoğraf 175: Şamdan B genel görünüm

Katalog No	: 48
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 176
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 84cm / Kaide Çapı: 19.4cm

Tanımı: Döküm tekniğini ile yapılmış şamdan kaide, gövde, boyun ve mumluk olmak üzere dört bölümden oluşur.

İçe paralel dışa dönük konik kaidesi kademeli bir şekilde daralmaktadır. Kaidenin yere basan alt kısmı altıgen formda ele alınmış olup 3cm düz yükseldikten sonra içeri doğru bir daralma söz konusudur. Daralmada ki kademelenme pek vurgulanmamıştır. Daralma kısımları üzerleri kazıma ile dilimli hale getirilmiş silmelerle hareketlendirilmiştir.

Kaideden gövdeye geçiş oldukça yumuşak ve zariftir. Gövdenin alt kısmında iki küçük boğuma yer verilmiştir. Bu boğumların üzerinde kâse şeklinde boğum kısımları yer alır. Kâse kısımların üst kısımları silmelerle hareketlendirilmiştir. Bu şekilde gövdede benzer kompozisyonun üç defa tekrarlanması ile sonlanır.

Omuz kısmı hafif dışa doğru genişletilerek vurgulanmış olup üst kısmında ve alt başlangıcında ince silmelere yer verilmiştir. Boyun kısmı ince ve kısa ele alınan şamdanın mumluk kısmı ise lale formunda ele alınmıştır. (Fotoğraf 176.)

Fotoğraf 176: Şamdan genel görünüm

Katalog No	: 49
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 177
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 80.5cm / Kaide Çapı: 20.5cm

Tanımı: Döküm tekniğini ile yapılmış şamdan, kaide, gövde, boyun ve mumluk olmak üzere dört bölümden oluşur.

İçe paralel dışa dönük konik kaidesi bulunur. Kaide 3cm düz yükseldikten sonra içeri doğru bir daralma söz konusudur. Kaidenin alt kısmında daralmanın olduğu yerlerde silmelere yer verilmiştir.

Gövdenin alt kısmında iki küçük bileziğe yer verilmiş olup bu bileziklerin üzerinde dışa daha taşkın bir bilezik yer alır. Gövde altıgen formda olup aşağıdan yukarı doğru genişleyerek sonlanmaktadır.

Boyun kısmının ortasında bir boğum alt ve üst kısımları geniş ele alınmış iki bölümden oluşmaktadır. Mumluk kısmının alt kısmında silmelere yer verilmiş olup lale formunda ele alınmıştır. (Fotoğraf 177.)

Fotoğraf 177: Şamdan genel görünüm

3.2.Hat Levha Eserler

Katalog No	: 50
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kitabe / Ahşap
Fotoğraf No	: 178
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1105H / 1694M
Ölçüleri	: Boy: 26.5cm / En: 58.5cm

Tanımı: Ahşap levhanın dış kısmı düz bir alandan oluşturularak şerit şeklinde yükselerek çerçeve oluşturmaktadır.

Orta alanda hatları belirlendikten sonra etrafı oyularak yapılmış yazıda celi sülüs hatla Cin Suresi 18. Ayet olan (وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا) “Ve innel mesacide lillahi fe la ted’u meallahi ehada” mealinde “Mescitler şüphesiz Allah’ındır, öyleyse oralarda Allah’a yalvarırken başkasını katmayın.”⁴¹ yazılıdır. Alttaki küçük yazıda mimar ismi geçmekte olup burada (كتبه ل الحقير حافيز محمد ميمارزاده آمله ل حاجي محمود سنه ١١٠٥) “Ketebe el Hakir Hafiz Muhammed el Mimarzade Amele el Hacı Mahmud sene1105” yazılıdır. (Fotoğraf 178.)

Fotoğraf 178: Minber kitabesi

⁴¹ Meal, DİB.

4. Katalog No: 4. Mirliva Ahmet Paşa (Bey) Cami

Cami içerisinde 8 adet madeni eser, 2 adet dokuma eser ve 1 adet duvar saati olmak üzere toplam 11 adet eser bulunmaktadır.

4.1.Madeni Eserler

Katalog No	: 51
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 179-180
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 79.5cm / Kaide Çapı: 23.5cm

Tanımı: Döküm tekniğini ile yapılmış şamdan, kaide, gövde, boyun ve mumluk olmak üzere dört bölümden oluşur.

İçe paralel dışa dönük konik kaidesi kademeli olarak daralmaktadır. Yere basan ve düz yükselen alt kısmı dilimli şekilde ele alınmıştır. Kaide üzerinde ince silmelerle hareketlilik sağlanmıştır. Kademelerin oluştuğu alanlarda dışa taşkın silmeler üzerine kazıma tekniğinde çizikler atılarak hareketlendirilmiştir. Kaidenin orta alanında tüm kaideyi dolanan Ermenice yazıda “Ana Kiliseye ait” olduğu yazmaktadır. Tarih olarak “1894” tarihi yazılıdır. (Fotoğraf 179-180.)

Gövdenin alt kısmından orta alana kadar kâse formunda boğumlarla yer verilmiş olup ortadan yukarısı ise aşağıdan yukarı genişleyen bir formda ele alınmıştır. Bu alanda bir bilezik ve üst kısmında bir kırılma yaparak en üst kısmında farklı boylarla aşağı sarkan ince silmeli alanla gövde sonlanır.

Boyun kısmı sekizgen bir formda olup ortada bir bileziğe yer verilmiştir. Orta kısmı dar, alt ve üst kısımları geniş iki bölümden oluşmaktadır.

Mumluk kısmı ise boyun kısmının devamı olan alt kısmında sekizgen devam etmekte olup, mumluğun üst kısmı düz olarak sonlanmaktadır. Genel bakımdan lale formunda ele alınmıştır. (Fotoğraf 179-180.)

Fotoğraf 179: Şamdan genel görünüm

Fotoğraf 180: Kaidede yer alan kitabe şeridi

Katalog No	: 52
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 181
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1315H / 1897M
Ölçüleri	: Boy: 83cm / Kaide Çapı: 21.5cm

Tanımı: Döküm tekniğini ile yapılmış şamdan kaide, gövde, damlalık, boyun ve mumluk olmak üzere beş bölümden oluşur.

İçe paralel dışa dönük konik kaidesi kademeli bir şekilde daralmaktadır. Kaidenin yere basan alt kısmı altıgen formda ele alınmıştır. 3cm kadar düz yükseldikten sonra içeri doğru bir daralma söz konusudur. Kaidede ince silmelerle hareketlilik sağlanmıştır.

Şamdanın gövdesi alt kısmından ortaya ve ortadan boyna kadar iki benzer forma yer verilmiştir. Bu form alttan yukarı doğru genişlemekte olup üzerinde boğumlara yer verilmiştir. Formların başlangıç kısmında iki adet bilezik devamında iki adet içe doğru kırılma ile sonlanır.

Boyun kısa ve düz olup bu kısımda damlalığa yer verilmiştir.

Mumluk kısmı alt kısmı kademeli genişleyerek düz bir formda yükselmektedir. Mumluk üzerinde ince silmelere yer verilmiştir. (Fotoğraf 181.)

Fotoğraf 181: Şamdan genel görünüm

Katalog No	: 53
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 182
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 76cm / Kaide Çapı: 19.5cm

Tanımı: Döküm tekniğini ile yapılmış şamdan, kaide, gövde, boyun ve mumluk olmak üzere dört bölümden oluşur.

İçe paralel dışa dönük konik kaidesi kademeli bir şekilde daralmaktadır. Kaidenin yere basan alt kısmı altıgen formda ele alınmıştır. Kısa bir düz yükselmeden sonra içeri doğru bir daralma söz konusudur. Kademelerin olduğu sivrilen kısımlarda silmelere yer verilmiş üzerine kazıma tekniğinde çizikler atılarak hareketlendirilmiştir.

Gövdenin alt kısmında bağlantı yerlerinde geçişi gizlemek maksadıyla yaprak deseni tarzında aşağı yöne uzanan sarkıtlara yer verilmiştir. Hemen üst kısmında bir bilezik yer alır. Gövde aşağıdan yukarı doğru genişleyen bir formda olup altıgen ele alınmıştır. Gövdenin en üst kısmında boyuna geçiş alanında alttaki gibi aşağı doğru sarkan ince silmeli sarkıtlar farklı boylarda ele alınmıştır.

Boyun kısmı altta bir bombe ile başlamakta orta kısmında altıgen bir bilezik yer almakta düz bir alandan sonra mumluğa geçilmektedir. Mumluk kısmı lale formunda ele alınmıştır. (Fotoğraf 182.)

Fotoğraf 182: Şamdan genel görünüm

Katalog	: 54
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 183
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 75cm / Kaide Çapı: 18.5cm

Tanımı: Döküm tekniğini ile yapılmış şamdan kaide, gövde, boyun ve mumluk kısmı olmak üzere dört bölümden meydana gelir.

İçe paralel dışa dönük konik kaidesi kademeli bir şekilde daralmaktadır. Kaidenin yere basan alt kısmı kısa bir düz yükseldikten sonra içeri doğru bir daralma söz konusudur.

Gövde aşağıdan yukarı doğru genişleyen bir formda olup altıgen ele alınmıştır. Gövdenin en üst kısmında boyna geçiş alanında aşağı doğru sarkan ince silmeli sarkıt, farklı boylarda ele alınmıştır.

Boyun kısmı orta kısmında üzeri yivli bir şekilde ele alınmış altıgen bir bilezik ile iki bölüme ayrılmıştır.

Mumluk kısmı hafif yukarı doğru genişleyen bir formda ele alınmış olup üzerinde silmelere yer verilmiştir. (Fotoğraf 183.)

Fotoğraf 183: Şamdan genel görünüm

Katalog No	: 55
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 184
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 60cm / Kaide Çapı: 24cm

Tanımı: Döküm tekniğini ile yapılmış şamdan, kaide, gövde, boyun ve mumluk olmak üzere dört bölümden teşekkül eder.

Gövdeye nazaran oldukça yayvan ele alınmış kaidesi içe paralel dışa dönük konik formundadır. Kaide kademeli bir şekilde daralmaktadır. Daralmanın olduğu yerlerde ince silmelere yer verilerek hareketlendirilmiştir.

Gövdenin alt kısmından ortaya kadar iki yuvarlak boğum onunda üstünde iki bilezik kabartma yer alır. Orta kısmından boyuna kadar altta geniş yukarı doğru daralan vazo formunda ele alınmıştır.

Boyun kısa ele alınmış olup ortasında bileziğe yer verilmiştir.

Mumluk kısmı düz ele alınmıştır. Mumluğun alt kısmında silmelerle hareketlilik sağlanmıştır. (Fotoğraf 184.)

Fotoğraf 184: Şamdan genel görünüm

Katalog No	: 56
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 185-186
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1315H / 1897M
Ölçüleri	: Boy: 63.3cm / Kaide Çapı: 21.2cm

Tanımı: Döküm tekniğini ile yapılmıştır. Şamdanın kaide ve gövdesi mevcuttur.

İçe paralel dışa dönük konik kaidesi kademeli bir şekilde daralmaktadır. Kaidenin yere basan alt kısmı altıgen formda ele alınmıştır. Kısa bir düz yükseldikten sonra içeri doğru bir daralma söz konusudur. Kaide üzerinde ince silmelerle hareketlilik sağlanmıştır. Kaide üzerinde yer alan yazıda (کدیك زاده مصطفى اغانك خيراتيدر ۱۳۱۵) “Gedikzade Mustafa Ağanın hayratıdır 1315” ifadesi yazmaktadır. Gövdeye geçişte aşağı doğru sarkan ince silmeli sarkıt farklı boylarda ele alınmıştır. (Fotoğraf 185-186.)

Gövde alt kısmından ortaya kadar zıt yönlü küp tarzında bombe ve çıkıntılar yer alır. Ortadan itibaren yukarı doğru genişleyerek yükselen şamdan, üzerinde bir bilezikle yukarı doğru bir kırılma yaparak sonlanır.

Boyun ve mumluk kısmı mevcut değildir. (Fotoğraf 186.)

Fotoğraf 185: Kaidede yer alan kitabe

Fotoğraf 186: Şamdan genel görünüm

Katalog No	: 57
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Buhurdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 187-188-189
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 18cm / Kaide Çapı: 9.5cm

Tanımı: Döküm tekniğinde yapılmış buhurdan, içe paralel dışa dönük konik bir kaidesi bulunur. Kaidenin alt kısmından orta kısmına kadar ince silmelere yer verilmiş olup bu silmelerin orta alanında kaideyi dolanan şerit halinde süslemeli bir kuşağa yer verilmiştir. Bu kuşakta kazıma tekniği ile yapılmış noktalardan spiral halde birbirine geçerek daire formu oluşturulmuştur. Bu daireler içerisinde çiçek motiflerine yer verilmiştir. Kaide daralarak haznenin alt kısmı ile birleştiği yerde bileziğe yer verilmiştir.

Hazne yarım küre şeklinde ele alınmıştır. Hazne kısmının üst kısmı dış bükey yaparak sonlanır. Bu kısmın dışa dönük bakan yüzey şerit halinde süsleme kuşağına yer verilmiştir. Bu kuşakta çerçeve içine alınmış sıralı bir şekilde ağaç formunda süsleme motifleri yer alır. (Fotoğraf 189.)

Kapak kısmı altta yuvarlak formda olup yukarı doğru daralarak “Mevlevi Sikkesi” formunda ele alınmıştır. Kapağın birleşim yerinde ince bir şeritte küçük daire formunda noktalama tarzında bir süsleme ile hareketlilik sağlanmıştır. Bu kısımda iç bükey ve dış bükey ile dalgalı bir alan oluşturulmuştur. Kapakta keskin daralmanın başladığı alanda dörtlü grup halinde delikler ve aralarında birer delikler açılmıştır.

Eserin kulpu kapak kısmında üç dilimli yaprak motifi tarzında kapağa birleşmiş olup hazne kısmından uzanarak ortası açık kıvrımlı bir kulp olarak haznenin alt kısmına bağlanarak sonlanır. (Fotoğraf 187-188.)

Fotoğraf 187: Buhurdan

Fotoğraf 188: Buhurdan

Fotoğraf 189: Hazne ve kapak kısmında yer alan süsleme şeritleri

Katalog No	: 58
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Buhurdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 190-191
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 10cm / Kaide Çapı: 7.4cm

Tanımı: Eserin kaidesi mevcut değildir. Kaideye vida ile bağlandığı belli olan vidalı alan ile başlayan yarım küre formunda hazne kısmı yer alır. Hazne düz ele alınmış olup süslemesizdir.

Yarım küre formunda olan kapağın üzerinde delme/kesme işi süslemelere yer verilmiştir. Bu delme işlemleri özensiz yapılmış olup büyük kesmeler yıldız formuna benzetilmeye çalışılmıştır. Bu alanların aralarında nokta deliklere yer verilmiştir.

Eserin kulp kısmı haznede yarım yay formunda olup yaprak motifi tarzında bir bağlantı ile kapağa bağlanmaktadır. (Fotoğraf 190-191.)

Fotoğraf 190: Buhurdan

Fotoğraf 191: Buhurdan

4.2.Dokuma Eserler

Katalog No	: 59
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kilim / Yün
Fotoğraf No	: 192
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy. sonu
Ölçüleri	: Boy: 343cm / En: 85cm

Tanımı: Kilim çok sayıda yatay kuşaklar halinde dokunmuştur. Malatya yöresinde 19.yüzyıl sonlarında dokunduğu düşünülmektedir.

Kuşaklar birbirine bağlantı geçişlerinde testere dişleri motiflerine yer verilmiştir. Yatay kuşaklardan yoğun süslemeli bir kuşak ve aralarında süslemesiz kuşaklar yer alır. Süslemesiz kuşakların orta kısmında iki sıra halinde içlerinde sıralı bir şekilde yaba motiflerinin yer aldığı şeritler yer alır. Yoğun süslemeli kuşaklar testere dişi motifli iki şeritle üç bölüme ayrılmıştır. Ortada kısım geniş alt ve üstte kalan alan ise daha dar ele alınmıştır.

Yoğun süslemeli olan altı kuşaktan 1 ve 6 nolu kuşaklar aynı süslemeye sahip olup orta alanda baklava dilimleri merkezlerinde örümcek motifleri yer alır. Alt ve üst kısımda kalan alanlarda stilize şekillere yer verilmiştir. Bu uygulama tüm kuşaklarda alt ve üst alanda yer alan dar şeritlerde aynen uygulanmıştır. 2 ve 4 nolu kuşaklarda orta alanında baklava dilimleri bunların iç ve kenar dolgusunda küçük ele alınmış iç içe sarmal baklava dilimleri yer alır. 3 ve 5 numaralı kuşaklarda diğer kuşaklara benzer olup baklava dilimlerinin birleşim yerleri “v” formunda içe girinti yapar şekilde ele alınmıştır. (Fotoğraf 192.)

Hâkim renkler siyah, kırmızı, sarı ve beyazdır.

Fotoğraf 192: Kilim

Katalog No	: 60
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kilim / Yün
Fotoğraf No	: 193
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 20.yy
Ölçüleri	: Boy: 333cm / En: 81cm

Tanımı: Malatya yöresine ait kilim 20.yy. da dokunulduğu düşünülmektedir. Kilim yatay kuşaklara bölünmüştür.

Kuşakların birbirine bağlantı geçişlerinde testere dişleri motiflerine yer verilmiştir. Yatay kuşaklardan yoğun süslemeli bir kuşak ve aralarında süslemesiz kuşaklar yer alır. Süslemesiz kuşaklar iki sıra halinde içlerinde sıralı bir şekilde yaba motiflerinin yer aldığı şeritlerle beş şeritli hale getirilmiştir. Yoğun süslemeli kuşaklar testere dişi motifli iki şeritle üç bölüme ayrılmıştır. Ortada kısım geniş alt ve üstte kalan alanlar ise daha dar ele alınmıştır.

Yoğun süslemeli olan altı kuşaktan 1 ve 4 nolu kuşaklar aynı süslemeye sahip olup orta alanda baklava dilimleri ve merkezlerinde stilize motifler yer alır. Köşe dolgularında örümcek motifleri yer alır. Alt ve üst kısımda kalan alanlarda stilize şekillere yer verilmiştir. Bu uygulama tüm kuşaklardaki alt ve üst alanda yer alan dar şeritlerde aynen uygulanmıştır. 2 ve 6 nolu kuşaklarda orta alanında baklava dilimleri bunların iç ve kenar dolgusunda küçük ele alınmış iç içe sarmal baklava dilimleri yer alır. 3 ve 5 numaralı kuşaklarda orta alanında baklava dilimleri bunların kenar dolgusunda küçük ele alınmış iç içe sarmal baklava dilimleri yer alır. Orta kısmında ortada dört noktalı baklava dilimi dört kenarında iç içe sarmal baklava motifleri yer alır. Baklava dilimlerinin birleşim yerleri “v” formunda içe girinti yapar şekilde ele alınmıştır. (Fotoğraf 193.)

Eserde siyah, kahverengi, sarı, kırmızı, beyaz renkler hakimdir.

Fotoğraf 193: Kilim

4.3.Diğer Eserler

Katalog No	: 61
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Saat / Ahşap / Metal
Fotoğraf No	: 194-195
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 20.yy
Ölçüleri	: Boy: 44.5cm / En:22cm / Kalınlık:10cm

Tanımı: Aşağıdan yukarı hafif şekilde daralan kaidenin ayak kısımlarının orta alanları kırık kemer formunda açıklık şeklinde ele alınmıştır. Kaidenin üst kısmında şerit şeklinde siyah renge boyanmış zemin üzerinde kıvrık dal üzerinde çiçek ve yaprak motifleri işlenmiştir. (Fotoğraf 195.)

Saat mekanizmasının olduğu sandık dikdörtgen olup yan ve arka kısmı tamamen ahşap olarak ele alınmıştır. Kapak kısmı ise ahşap bir çerçeve arada kalan alan ise cam olarak ele alınmıştır. Ahşap çerçevenin iki yanında sütüncelere yer verilmiştir. Sütüncenin orta kısmında üzeri yivli yarım küre formunda olup buradan aşağı ve yukarı uzanan iki vazo formunda ele alınmıştır. Saatin taç kısmı ortada yivli bir yarım daire yer alırken en dış kısmında ise yivli devam eden bir hattın spiral içe doğru kıvrım yaparak sonlanmaktadır. Orta kısmın en üst kısmı tepelik ile son bulur. (Fotoğraf 194.)

Yuvarlak saat kadranının etrafı ahşap ile kapatılmıştır. Arap rakamlı saat kadranının iki noktasında kurma yeri yer alır. Saat çanının sarkıtı yuvarlak ele alınmış olup üzerinde kıvrık dallı bitkisel süsleme ve içerisinde “R” ve “A” yazılıdır. Bunun arka kısmın merkezinde istiridye formu bir metal ve buradan uzanan dört sıra iç içe dairesel tel uzanır. Bu alanın sağında, üstünde ve solunda yıldız formları ve içlerinde sırası ile “C”, “V” ve “F” harfleri yazılıdır. Bu kısmın köşelere doğru bakan kısmında iki palmet motifi yer alır. (Fotoğraf 194-195.)

Fotoğraf 194: Duvar saati

Fotoğraf 195: Saat mekanizması detayı

5. Katalog No: 5. Hacı Yahya Cami

Cami içerisinde 2 adet madeni eser ve 4 adet dokuma eser olmak üzere toplam 6 adet eser bulunmaktadır.

5.1.Madeni Eserler

Katalog No	: 62A / 62B
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 196
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 65.5cm / Kaide Çapı: 22.3cm

Tanımı: Döküm tekniğini ile yapılmış olan şamdanlar kaide, gövde ve mumluk kısmı olmak üzere üç bölümden oluşurlar.

İçe paralel dışa dönük konik kaideleri kademeli bir şekilde daralmaktadır. Kaidelerin yere basan alt kısımları kısa bir düz yükselmeden sonra içeri doğru bir daralma söz konusudur. Daralmanın keskinleştiği kısımlar silme şeklinde ele alınmıştır.

Gövde kısımları aşağıdan yukarı doğru daralan bir vazo formunda ele alınmıştır. Mumluğa geçiş noktasında bir bilezik ile gövde sonlanır.

Mumluk kısımları aşağıdan yukarı doğru genişleyerek en üst kısmında dış bükey yaparak üst kısımlarını bir damlalık formunda sonlanmaktadır. Şamdanlardan 62B'nin mumluk kısmı kırık durumdadır. (Fotoğraf 196.)

Fotoğraf 196: Şamdanlar genel görünüm

5.2.Dokuma Eserler

Katalog No	: 63
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Halı Seccade / Yün
Fotoğraf No	: 197-198
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 20.yy
Ölçüleri	: Boy:159cm / En: 80cm

Tanımı: Halı seccade Malatya yöresinde dokunmuştur. Seccade dış kısmında iki ince ve bir ana bordür ile çevrelenmiştir. İnce bordürlerde balık sırtı tarzında sıralı süslemelere yer verilmiştir. Ortada yer alan ana bordürde uzun kenarlarda yaprağı ve sapı olan karanfil motifi kısa kenarlarda ise sadece ikili karanfilin yer aldığı motifler yer alır.

Orta alanda üst kısmı kademeli olarak daralan mihrap nişi motifi yer alır. Mihrap nişinin köşe dolgusunda akrep, tarak ve çengel motifleri yer alır. Mihrap nişinin tepe noktasında aşağı kadar uzanan ince bordürlerde balık sırtı motiflerinin yer aldığı süslemeye sahip bir şerit yer alır. Şerit üzerinde lacivert zeminli büyük bir sandık motifi yer alır. Bunun içerisinde Türkmen Gülü adı verilen, aslında stilize edilmiş birbirine düğümlü iki ejder figürü işlenmiştir. İkisi sandık motifinin üzerinde dört adet ise alt kısmında ikişerli grup halinde yıldız motifleri yer alır. Sandığın etrafında ve mihrap nişinin yan taraf ve alt kısmında sıralı bir şekilde çiçek motifleri yerleştirilmiştir. Diğer boşluklara gelişi güzel çakmak ve koç boynuzu motifleri yerleştirilmiştir. (Fotoğraf 197-198.)

Hâkim renkler sarı, mavi ve kırmızıdır.

Fotoğraf 197: Halı seccade

Fotoğraf 198: Halı seccade üst kısmı

Katalog No	: 64
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kilim / Yün
Fotoğraf No	: 199
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 352cm / En: 131cm

Tanımı: Malatya yöresine ait kilimde bordüre yer verilmemiştir.

Merkezinde kurtağzı motifinin yer aldığı baklava dilimi ve onunda dışında canavar izi motifi yer alır. Bu süsleme kısmının etrafını beyaz zeminli şerit halinde baklava dilimi ile kilim üç panoya bölünmüştür. Panonun orta kısmı geniş, kenardakiler daha dar ele alınmıştır. Dar panolarda iç içe baklava dilimleri ve etrafında canavar izi motifi yer alır. Orta panoda çizgileri beyaz ele alınmış iç içe baklava dilimleri ve kenarlarında canavar izi motifleri yer alır. Bu merkezde yer alan desenin alt ve üst kısmında sıralı şekilde baklava dilimlerine yer verilmiştir. Yer yer aralarda farklı geometrik şekillere yer verilmiştir. Bunların içerisinde akrep canavar izi pıtrak gibi motiflere yer verilmiştir. (Fotoğraf 199.)

Hâkim renkler olarak kırmızı, siyah, mavi ve beyazdır.

Fotoğraf 199: Kilim

Katalog No	: 65
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kilim / Yün
Fotoğraf No	: 200-201
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 20.yy
Ölçüleri	: Boy: 320cm / En: 136cm

Tanımı: Kilim Malatya yöresine ait olup Cumhuriyet döneminde (20yy) dokunulduğu düşünülmektedir.

Kilim uzun kenarlarda iki adet kısa kenarlarda ise bir adet bordüre yer verilmiştir. Sadece uzun kenarda yer alan bordürde su yolu ve buna bağlı kurt ağzı motiflerinin işlendiği birer bordür yer alır. Kilimi dört yandan çevreleyen bordür içerisinde ise koç boynuzu motiflerinin yer aldığı süslemeler yer alır. Bordürlerin orta zemin ve kendi aralarında geçişlerde testere dişi motifi şeklinde ele alınmıştır.

Orta zeminin merkezindeki kısım lacivert zeminli alt ve üst kısmındaki kırmızı renk zeminli üç panoya ayrılmış olup pano merkezlerinde baklava dilimlerine yer verilmiştir. Baklava dilimleri içerisinde merkezinde bir sandık motifi alt ve üst kısmında ikişer altıgenlere onların üstünde birer baklava dilimlerine sağında ve solunda ise üçer adet dört yapraklı çiçek motifine yer edilmiştir. Baklavaların köşe dolgusunda sağında ve solunda sıralı bir şekilde bir baklava bir altıgen şeklinde sıralanmaktadır. Baklavanın alt ve üst tepe kısmında canavar motifi yer alır. Aralarda kalan kısımlarda ise üç yapraklı ve dört yapraklı çiçek motifleri yer alır. (Fotoğraf 200-201.)

Kullanılan hâkim renler kırmızı, yeşil, beyaz ve lacivettir.

Fotoğraf 200: Kilim

Fotoğraf 201: Kilim süsleme detayı

Katalog No	: 66
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kilim / Yün
Fotoğraf No	: 202
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy. sonu
Ölçüleri	: Boy: 540cm / En: 221cm

Tanımı: Malatya yöresine ait olan kilim çift şaklı olarak dokunmuştur. Eser 19. yüzyıl sonlarına tarihlendirilebilir.

Kilim orta zemini geniş bir bordürle çevrelenmiş olup bordürün uzun kenarlarında su yolu ve buna bağlı stilize bitki motiflerine yer verilmiş olup kısa kenarlarında çınar yaprağı motifi yer almaktadır. Bordür ile orta zemin geçiş kısmı testere dişi motifi şeklinde ele alınmıştır.

Orta zemin dokuz adet altıgen panoya bölünmüştür. Panoların zemin rengi siyah, yeşil, kırmızı ve orta kısımda ki beyaz zeminli ele alınmıştır. Panoların merkezinde ortada tam alt ve üst kısmında ise birer yarım altıgen motiflerine yer verilmiştir. Altıgenler üzerinde canavar izi motifi yer alırken bu alanların sağında ve solunda dört sıra halinde, alt ve üst sıralarda üçerli orta sıradakilerde dörderli kurtağzı motifleri yer alır. Panoların dışında kalan boşlukta bir sıra halinde boşluk alanına göre büyük veya küçük ele alınan kurtağzı motifleri yer alır. (Fotoğraf 202.)

Kullanılan hâkim renkler, kırmızı, beyaz, siyah, yeşil, sarı ve mavidir.

Fotoğraf 202: Kilim

Katalog No: 6. Kayakesen Köyü Gügümcübaşı Hüseyin Ağa Cami

Cami içerisinde 6 adet yazma eser, 6 adet madeni eser, 1 adet hat levha eser, 1 adet dokuma eser ve 1 adet duvar saati olmak üzere toplam 15 adet eser bulunmaktadır.

5.3.Yazma Eserler

Katalog No	: 67
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Kâğıt / Deri
Fotoğraf No	: 203-204-205
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 14.5cm / En: 9cm / Kalınlık: 5.5cm

Tanımı: Nesih hatla yazılmış olan Kur'an-ı Kerim'in cildi deri olup cildin üzeri sonradan düz bir deri ile kaplanmıştır. Kaplanmamış olan eski cilde ait miklebi deri olup ortasında kakma tekniğinde içerisinde kıvrık dallı süslemelerin yer aldığı bir şemse yer alır. (Fotoğraf 204.)

Serlevhasının Fatiha Suresinin olduğu sayfanın büyük bir kısmı Bakara Suresinin olduğu sayfanın az bir kısmı mevcuttur. Bakara Suresinin başlangıç sayfası sonradan başka hattat tarafından yazılarak eklenmiştir. Mevcut kalan kısımlardan yazı alanı geniş bir bordürle çevrenmiştir. Yazı içerisindeki durak işaretleri yeşil renkli büyük yuvarlak formdadır. Kubbe formlu taç kısmı yer alır. Taç içerisinde bitkisel süslemelere yer verilmiştir. (Fotoğraf 203.)

Diğer sayfalardaki ayet yazıları kırmızı renk tek çizgi cetvel ile çevrenmiştir. Ayet başları dikdörtgen şerit içerisine alınmış olup kırmızı renk mürekkeple yazılmıştır. Bu sayfadaki durak işaretleri de kırmızı renkte olup nokta formunda ele alınmıştır. (Fotoğraf 205.)

Eseri cilt, yazı ve süsleme yönünden incelendiğimizde eseri 19.yy. tarihlendirebiliriz.

Fotoğraf 203: Eser serlevhası

Fotoğraf 204: Eserin cildi

Fotoğraf 205: Eserin iç sayfaları

Katalog No	: 68
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Kâğıt / Deri
Fotoğraf No	: 206-207
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy. sonu
Ölçüleri	: Boy: 16.2cm / En: 13cm / Kalınlık: 2.5cm

Tanımı: Nesih hatla yazılmış Kur'an-ı Kerim'in cildi olup cildin sadece sırt kısmı ve kapağın çok az bir kısmı mevcuttur. (Fotoğraf 207.)

Kur'an-ı Kerim'in serlevha kısmı mevcut olmayıp diğer sayfalara bakıldığında ayet yazıları kırmızı renk tek çizgi cetvelle çevrelenmiştir. Durak işaretleri yuvarlak formda olup kırmızı renkte ele alınmıştır. Kitabın başta ve sonda eksik sayfaları mevcuttur. (Fotoğraf 206.)

Eseri tarihlendirmek için yazı dışında bir veri olmayıp mevcut verilerle ve bulunduğu cami dikkate alındığında eseri 19.yy. sonuna tarihlendirmek mümkündür.

Fotoğraf 206: Eserin iç sayfaları

Fotoğraf 207: Eserin cildi

Katalog No	: 69
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Kâğıt / Deri
Fotoğraf No	: 208-209-210-211
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy. sonu
Ölçüleri	: Boy: 19cm / En: 14cm / Kalınlık: 6.5cm

Tanımı: Nesih hatla yazılmış Kur'an-ı Kerim deri ciltlidir. Cildi oldukça yıpranmış olup cilt üzerinde süslemeye yer verilmemiştir. (Fotoğraf 210.)

Kuran-ı Kerim'in ilk iki sayfası ve son on yedi sayfası sonradan eklenmiştir. Eserde süsleme cetvel durak işaretlerine yer verilmemiştir. (Fotoğraf 208-209.) Son sayfada yer alan keşide kaydında (كتبه الفقير الحقير السيد درويش حسين بن ابوبكر) “keşide el fakir el hakir el seyid derviş Hüseyin Bin Ebubekr” ifadesi yazılıdır. (Fotoğraf 211.)

Eseri bulunduğu cami ve diğer eserlerle karşılaştırıldığında 19.yy. sonuna tarihlendirmek mümkündür.

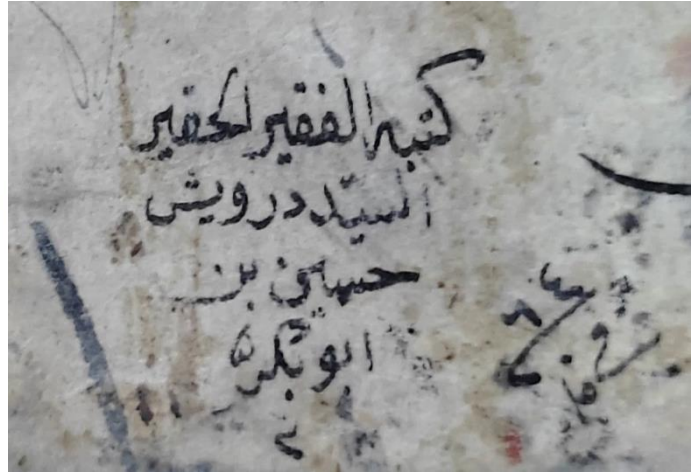
Fotoğraf 208: Eserin iç sayfaları

Fotoğraf 209: Eserin son sayfaları

Fotoğraf 210: Eserin cildi

Fotoğraf 211: Son sayfadaki ketebe kaydı

Katalog No	: 70
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Kâğıt / Deri
Fotoğraf No	: 212-213
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy. sonu
Ölçüleri	: Boy:17.5cm / En:12cm / Kalınlık:3.2cm

Tanımı: Kur'an-ı Kerim nesih hatla yazılmış olup deri ciltlidir. Yıpranmış deri cildi üzerinde süslemeye yer verilmemiştir. (Fotoğraf 213.)

Eserin başta ve sonda eksik sayfalar vardır. Diğer sayfada yer alan ayet kısımları tek çizgi olarak ele alınmış cetvel ile çevrelenmiştir. Durak işaretleri yuvarlak formda olup ayet başları dikdörtgen şerit içerisine alınmıştır. Ayet başları cetvel ve durak işaretleri kırmızı renk mürekkep ile yapılmıştır. (Fotoğraf 212.)

Eserin yazı tarzı ve camideki diğer eserlerle değerlendirdiğimizde eseri 19.yy. sonuna tarihlendirmek mümkündür.

Fotoğraf 212: Eserin iç Sayfaları

Fotoğraf 213: Eserin cildi

Katalog No	: 71
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Kâğıt / Deri
Fotoğraf No	: 214-215
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy. sonu
Ölçüleri	: Boy: 24.5cm / En: 16.5cm / Kalınlık: 4cm

Tanımı: Kur'an-ı Kerim nesih hatla yazılmıştır. Deri ciltli olup cildin ortasında kazıma tekniği ile içerisinde bitkisel motiflerin yer aldığı madalyon formunda bir şemse yer alır. (Fotoğraf 215.)

Eserin ilk ve son sayfaları sonradan yazılarak eklenmiştir. Kitabın asıl kısımlarında yer alan yazılar cetvel içerisinde alınmamış herhangi bir süslemeye yer verilmemiştir. Sadece siyah renk mürekkeple yazılmış yazılar olup yazı arasında durak işaretlerine yer verilmemiştir. Ayet bitimleri küçük bir boşluk bırakılarak belirtilmiştir. (Fotoğraf 214.)

Yazı karakteri cilt tasarımı ve cami göz önüne alındığında eseri 19.yy. sonuna tarihlendirmek mümkündür.

Fotoğraf 214: Eserin iç sayfaları

Fotoğraf 215: Eserin cildi

Katalog No	: 72
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Kâğıt / Deri
Fotoğraf No	: 216-217
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 30.5cm / En: 20cm / Kalınlık: 3.5cm

Tanımı: Nesih hatla yazılmış eser deri ciltlidir. Cildin bazı kısımları tamir görmüş üzerine parça yapıştırılmalar olmuştur. Cilt üzerinde bitkisel motifli dört köşebent ortada da şemse yer alır. (Fotoğraf 217.)

Eserin ilk sayfaları eksik olduğundan serlevhası mevcut değildir. Diğer sayfalardaki yazılar kitap birleşim yerlerinde tek çizgi diğer yönlerde iki çizgi şeklinde ele alınmış cetvelle çevrenlenmiştir. Ayet başları dikdörtgen şerit içerisinde olup durak işaretleri yuvarlak olarak ele alınmıştır. Durak işaretleri cetvel ve ayet başları kırmızı mürekkeple ele alınmıştır. (Fotoğraf 216.)

Eserin cilt tasarımı yazı ve bulunduğu cami dikkate alındığında eseri 19.yy. tarihlendirmek mümkündür.

Fotoğraf 216: Eserin iç Sayfaları

Fotoğraf 217: Deri cildi

5.4.Madeni Eserler

Katalog No	: 73A / 73B
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 218-219-220
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1307H / 1890M
Ölçüleri	: Boy: 99.5cm / Kaide Çapı: 22.5cm

Tanımı: Döküm tekniğini ile yapılmış şamdanlar kaide, gövde, boyun, damlalık ve mumluk olmak üzere beş bölümden oluşurlar.

İçe paralel dışa dönük konik kaideleri kademeli bir şekilde daralmaktadır. Kaidelerin yere basan alt kısımları kısa bir düz yükseldikten sonra iç bükey ile oluklu bir alan oluşturulmuştur. Bu alanın çıkıntı kısımları kazıma tekniği ile ince çiziklerle hareketlendirilmiştir. Bu alanın hemen üstünde genişçe bir selvi ağacı formu içerisine alınmış kitabe kısmı yer alır. Her iki eserde de aynı ifadeler yazılıdır. Kazıma tekniğinde ve nesih hatla yazılmış olan kitabe şu şekildedir:

عربكیرده عنبر كر قریسنك جامع شریفنه صاحب الخیرات حاجی احمد اغا زاده محمد شریف و علی خواجه (زاده محمد ثابت افندلر طرفلرندن وقف اولنمشدر و جامع مذکورك وقلری یوز قرق آلتی خانه اولدیغی حالده (استانبولده طوپخانهده اتمكجی باشی محله سنده اولدی ملوم اولر سنه فی ۲۷ ل ۱۳۰۷ Anbargir kariyesinin cami şerifine sahib el hayrat hacı ahmed ağazade muhammed şerif ve Ali hocazade muhammed sabit efendiler tarafından vakıf olunmuştur ve cami mezkurun akarı yüz kırk altı hane olduğu halde İstanbul'da tophanede etmekçi başı mahallesinde olduğu malum olur. Sene fi 27 L 1307" yazılıdır. (Fotoğraf 218.)

Gövde kısımları gayet uzun ele alınmıştır. Gövdelerde aynı kompozisyonun dört sefer tekrarlanmasına yer verilmiştir. Bu kompozisyon; bir bilezik ile başlar sonra yuvarlak bir boğum onun üstünde yine bilezik ve son olarak konik formlu bir boğumdan oluşur. Konik formunda ki boğumların üzerinde sıralı bir şekilde ince silmelere yer verilmiştir. (Fotoğraf 220.)

Boyun kısmı düz ele alınmış olup ortasında genişçe bir damlalığa yer verilmiştir. Bu damlalıklara bağlı bir zincir yer alıp zincire bağlı mum söndürme maşaları bulunmaktadır.

Mumluk kısmı lale formunda olup mumluğa takıp sökmeli dar bir damlalık daha bulunur. (Fotoğraf 219.)

Fotoğraf 218: Kaidedeki kitabe

Fotoğraf 219: Şamdan mumluk ve damlalık kısmı

Fotoğraf 220: Şamdanlar

Katalog No	: 74A / 74B
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Bakır
Fotoğraf No	: 221-222
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1310H / 1893M
Ölçüleri	: Boy: 77.5cm / Kaide Çapı: 32.5cm

Tanımı: Dövme tekniğini ile yapılmış şamdanlar kaide, gövde, boyun, damlalık ve mumluk kısımlarından oluşmaktadır.

Kaideleri alttan geniş yukarı doğru daralan etek formunda ele alınmıştır. Kaide üzerinde ince silmelerle birlikte üç adet plastik değerde silmelerle hareketlilik sağlanmıştır. Silmeler arasında yazıya yer verilmiş olup her iki kaidede de aynı ifadeler yazmaktadır. Bu yazılarda;

صارای جدید همایون باشقیو غولامی سعادتلو حافظ فائق اغانک اغالر جامعشریفینه رضای باری ایچون واقفیدر
سنه ۱۳۱۰

“Saray-ı cedid hümayun başkapu ğulamı se’adetlü Hafız Faik Ağa’nın ağalar cami şerifine rizasi bari için vakfıdır sene 1310” yazılıdır. (Fotoğraf 222.)

Gövdeye geçiş, kaidenin dış bükey ile bir genişleme ve devamında içe doğru düz daralma ile sağlanır. Kaidelerin düz alanına bağlanmış olan gövdeler düz bir şekilde devam eder. Gövdelerin alt ve üst kısmında iki bilezik bulunur. Bu bilezikler arasında da ikişerli üç adet silmelere yer verilmiştir.

Boyun kısımları düz ele alınmış olup bu kısımda damlalıklara yer verilmiştir. Mumluk kısımları düz olarak yükselerek sonlanır. Mumluğa geçmeli damlalık kısmı bulunmakta olup bu damlalık tıpkı alttaki damlalık ile aynı boyut ve aynı formda ele alınmıştır. (Fotoğraf 221.)

Fotoğraf 221: Şamdanlar genel görünüm

Fotoğraf 222: Kaidede yer alan kitabe

Katalog No	: 75
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Buhurdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 223-224
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy:15cm / Kaide Çapı: 10.3cm

Tanımı: Buhurdanlığın yayvan yuvarlak kaidesi bulunur. Kaide kademeli bir şekilde daralmakta olup hazneye geçiş alanı dar ele alınmıştır. Daralmanın olduğu alanlar sivrilme yaparak silme formunda yansıtılmıştır. Kısa ve dar bir kısımla hazneye geçiş sağlanır.

Hazne ve hazne kapağı yarım küre şeklinde ele alınmıştır. Hazne kapağında deliklere yer verilmiştir. Kapağın tutamak kısmı hafif eğik olarak ele alınmıştır. Buhurdanlığın sapı yılan şeklinde ele alınmış olup “S” şeklinde kaideden yükselerek yılan kafası formunun kapağa birleşmesiyle sonlandırılmıştır. (Fotoğraf 223-224.)

Fotoğraf 223: Buhurdan

Fotoğraf 224: Buhurdan

Katalog No	: 76
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: El Şamdanı / Pirinç
Fotoğraf No	: 225
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 9.5cm / Kaide Çapı: 8.4cm

Tanımı: Döküm tekniğini ile yapılmış el şamdanının içe paralel dışa dönük konik kaidesi bulunur. Kaide yere basan kısmı düz yükseldikten sonra kademeli bir daralma yapmaktadır. Ortadaki daralma kısmı sivrilmiş üzerinde ince kazımlarla hareketlilik sağlanmıştır.

Kaideden gövdeye geçiş vidalı olup bu bağlantı arasında sap kısmı monte edilmiştir. Mumluk kısmı lale formunda ele alınmış olup üst kısmı dışa doğru genişleyerek sonlanır.

Eserin sapı, parmak geçmesi ve tutulmasının kolaylaştırılması için dairesel formda tasarlanmıştır. (Fotoğraf 225.)

Fotoğraf 225: El şamdanı

5.5.Hat Levha Eserler

Katalog No	: 77
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Ahşap / Kâğıt
Fotoğraf No	: 226
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1309H / 1892M
Ölçüleri	: Boy: 43.5cm / En: 69cm

Tanımı: Ahşap çerçeve, üst kısımda cam ve altında kâğıt olup kâğıt üzerine yapılan yazı ve boyama ile yapılmış bir kompozisyon söz konusudur.

Orta alan siyah zeminli bir kuşak ile çevrelenmiştir. Kuşak üzerinde köşelerde kurdele ve kurdelenin merkezinde altı yapraklı çiçek ile uzun kenarın ortasında iki ok motifinin gösterdiği altı yapraklı birer çiçek motiflerinin yer aldığı görülmektedir.

Orta alanda büyük halde sıralı bir şekilde altı adet celi sülüs hatla “vav” yazılmış olup ara boşluklarında Amentü duası yer alır.

أَمَنْتُ بِاللَّهِ وَ مَلِكَيْهِ وَ كُتُبِهِ وَ رُسُلِهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ وَ بِالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَ شَرِّهِ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى وَ الْبَعْتِ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقًّا (أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ)
ve rusülihî ve'l yevmi'l-âhiri ve bi'l-kaderi, hayrihî ve şerrihi mina'llâhi Teâlâ ve'l-ba'sü ba'de'l mevt. Haggun Eşhedü en lâ ilâhe illAllâh ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve rasûlühü.” (Ben Allâh-ü Te'âlâ'ya, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhret gününe, kadere; hayır ve şerrin Allâh-ü Te'âlâ'nın yaratmasıyla olduğuna inandım. Öldükten sonra dirilmek de haktır. Ben şahadet ederim ki, Allâh-ü Te'âlâ'dan başka ilâh yoktur. Ve yine şahadet ederim ki, Muhammed (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem) O'nun kulu ve peygamberidir.)”⁴²

“Vav”ların üst kısmında sağdaki büyük yazıda “Amentü Billah” soldaki büyük yazıda “Velba'sü ba'de'l- mevt” yazılıdır. Bu iki yazı arasında “Kelime-i Şahadet” yazılıdır. (Fotoğraf 226.)

⁴² Meal, DİB.

Fotoğraf 226: Hat levha

5.6.Dokuma Eserler

Katalog No	: 78
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kâbe Örtüsü
Fotoğraf No	: 227
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 78cm / En: 65.5cm

Tanımı: Yeşil Kâbe örtüsünün yüzeyi ince ve kalın şeritler halinde oluşan zikzaklarla hareketlendirilmiştir.

İlk kalın zikzak şerit içerisinde (الله ولاسوا) “Hiçbir şey Allah’a denk değildir” ifadesi yazılıdır. Bunun hemen altındaki ince zikzak alanda Allah lafzı ve alttaki ince zikzağın tepe kısmında ise (كل شئ هالك الا وجهه له الحكم إليه ترجعون) “Allah’ın dışında her şey yok olacaktır.” yazıları vardır. Yine bu alan içerisinde karanfil ve gül motiflerine yer verilmiştir.

Ortadaki geniş zikzak alan içinde ise (الهم صل و سلم على الانبياء و المرسلين) ibaresi yazılıdır. Bu alanda da yine stilize bitki ve çiçek motifleri yer alır. Bu zikzak kısmının altında ki diğer ince zikzak alanda da (قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ اللهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ) İhlas Suresi yazılı olup mealinde “De ki: "O, Allah'tır, bir tektir. Allah Samed'dir. (Her şey O'na muhtaçtır; O, hiçbir şeye muhtaç değildir.) O'ndan çocuk olmamıştır (Kimsenin babası değildir). Kendisi de doğmamıştır (kimsenin çocuğu değildir). Hiçbir şey O'na denk ve benzer değildir” Bu kısmın altındaki alanda ise (لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ مُحَمَّدٌ الرَّسُولُ) (الله) “Lailahe İllallah Muhammed Resulullah” “Allah'tan başka bir ilah yoktur, Muhammed, Allah'ın resulü ve elçisidir” şeklindeki Kelime-i Tevhid yazılıdır. Örtünün etrafı püsküllü bir dokuma ile çevrelenmiştir. (Fotoğraf 227.)

Fotoğraf 227: Kâbe örtüsünde bir parça

5.7.Diğer Eserler

Katalog No	: 79
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Saat / Ahşap / Metal
Fotoğraf No	: 228
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 20.yy
Ölçüleri	: Boy: 42cm / En: 25cm / Kalınlık: 9.5cm

Tanımı: Dikdörtgen formda olup kaide kısmı biraz geniş üst kısmı ise yuvarlak saat kadranı etrafında boşluk olmaması için üç kırılma ile yarım altıgen formu ile sonlanmaktadır.

Saat mekanizmasına açılan kapağın ahşap kısmı bordür şeklinde ele alınmış olup içinde kıvrık dallı ve birbirine bağlı çınar yaprağı tarzında süslemeler söz konusudur. Saat kadranı yuvarlak olup beyaz zemin üzerinde roma rakamları orta merkezde ise etrafı kırmızıya boyanmış ay ve yıldız yapılmıştır. Bu kısmın hemen altında “Ya.Ş.A.” yazılıdır. Saatin sarkacı yanında sütüncelerin yer aldığı alt ve üst kısmı metal ortası cam bir tüp şeklinde ele alınmıştır. Üstteki metal üzerinde bitkisel süslemelere yer verilmiştir. (Fotoğraf 228.)

Fotoğraf 228: Duvar saati

6. Katalog No: 7. Hacı Bayramlı Cami

Cami içerisinde 2 adet yazma eser bulunmaktadır.

6.1.Yazma Eserler

Katalog No	: 80
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Kâğıt / Deri
Fotoğraf No	: 229-230-231-232
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1202H/1788M
Ölçüleri	: Boy: 17.5cm / En: 11cm / Kalınlık: 3.8cm

Tanımı: Nesih hatla yazılmış Kur'an-ı Kerim deri ciltlidir. Cildin kenar kısmının etrafında ince silmelerin yer aldığı zencirek bir bordür dolanır. Bordürün köşe dolgularında oyma ve kakma tekniği ile yapılmış iç kısmında penç ve yaprak motiflerinin yer aldığı süslemeli köşebentler yer alır. Cildin merkezinde benzer süslemeli ele alınmış şemse yer alır. Sertâp kısmında silmelerle dikdörtgen panolara oluşturulmuş bunların iç kısımlarında birer penç motiflerine yer verilmiştir. Kapağın miklebinde üç yönden silme ve zencirek motifli bir bordür dolanır. Kapak yönünde aynı süslemeli iki köşebent yer alır. Miklebin uç orta kısmında ise altı adet ve ortasında tek noktalı penç motifli ile bir kompozisyon yer alır. (Fotoğraf 231.)

Eserin serlevha sayfası tezhipli ele alınmıştır. Merkezde ayet kısmı bulunur. Durak işaretleri yuvarlak formda olup altın yaldızlıdır. Yazının iki yanında yastık alt ve üst kısmında serberk kısımları yer alır. Serberklerin baş ve son kısımlarında goncagül motifinde çıkan dal ve yaprak motifleri yer alırken orta kısımları boş bırakılmıştır. Koltuk kısımları da serberklerle aynı ele alınmıştır. Kitap birleşim tarafında tek yönde uzanan cetvel yer alır. Cetvelin yanında devam ederek üç yönlü bordürü takip eden kırık hatlı suyolu motif tarzında bir şerit uzanır. Şeritten sonra yazı alanını üç yönden süslemeli geniş bir bordür çevreler. Bordürde daireler oluşturan dallar ve dallara bağlı yaprak motifleri yer alır. Dairelerin birleşim noktalarında penç motifleri alt ve üst noktalarında goncagül motifleri yer alır. Bordürden haşiyeye yönlerine uzanan tığ motifleri bulunur. (Fotoğraf 229.)

Diğer sayfalardaki ayet yazıları cetvelle çevrelenmiş olup ayet başları dikdörtgen alan içerisine alınmıştır. Durak işaretleri serlevhada mücevher tarzında iken buradakiler biraz daha özensiz halde ele alınmıştır. Cetvel ve durak işaretleri altın yaldızlıdır. Sayfa haşiye kısımlarında cüz güllerine yer verilmiştir. Cüz gülleri, beş yaprak ara kısımlarında ise dilimli yaprakların yer aldığı çiçek motifi şeklide ele alınmıştır. Çiçekten aşağı ve yukarı uzanan tığ motifleri yer alır. (Fotoğraf 230.) Son sayfada yer alan hatime kısmı altın yaldızlı cetvel içerisinde merkezinde yine altın yaldızla tahrirlenmiş dikey elips bir kısım yer alır. Bu kısmın içerisinde yazı kısmı yer alır. Burada ki yazıda:

كتبه الفقير الحقير حليل الحلمي حامد الله تعالى و مصليا على نبيه صلى الله عليه و سلم في سنة ستين ومايتين و
الف

“Bunu el-fakir el-hakir Halil Hilmi Allah’a hamd Rasulüne (sallallahu aleyhi ve sellem) salât ederek yazdı. Sene 1202” yazılıdır. (Fotoğraf 232.)

Cilt düzeni, desen ve motiflere bakıldığında eseri 19.yy. başlarına tarihlendirmek mümkündür.

Fotoğraf 229: Eserin serlevhası

Fotoğraf 230: Eserin son sayfaları

Fotoğraf 231: Eserin cildi

Fotoğraf 232: Eser ketebe kaydı

Katalog No	: 81
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Kâğıt / Deri
Fotoğraf No	: 233-234-235-236
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1271H / 1855M
Ölçüleri	: Boy: 19.7cm / En: 13cm / Kalınlık: 2cm

Tanımı: Nesih hatla yazılmış Kur'an-ı Kerim deri ciltlidir. Cildin dış kenar kısmında oyma tekniği ile yapılmış zencirek motifli bir şerit dolanır. Şeridin iç kısmında bir bordür yer alıp bordür içerisinde yaprakları olan dallar içerisinde penç motifleri yer alır. Aynı süslemeye sahip iç kısmında dört köşebent ve ortada bir şemse yer alır. Şemsenin içinde farklı olarak lale motiflerine de yer verilmiştir. Miklebinde üç yönden silme ve zencirek motifli bir bordür dolanır. Kapak yönünde kapaktaki gibi iki köşebent uç orta kısmında ise altı adet ve ortasında tek noktalı penç motifleri ile bir kompozisyon yer alır. (Fotoğraf 235-236.)

Eserin serlevhasının sadece Fatiha Suresinin yer aldığı sayfanın yarısı mevcuttur. Merkezde yazı kısmı yer alıp durak işaretleri damla şeklinde ele alınmıştır. Yazı aralarında beynessutur süslemelere yer verilmiştir. İki yanındaki koltuk kısımları altın yaldızlı olup süslemesiz ele alınmıştır. Alt kısmında iki ince bordürün çevrelediği baş ve son kısmında goncagül ve yaprak motiflerinin yer aldığı ortasının boş bırakıldığı serberk kısmı yer alır. Kitap birleşim yönünde tek yönlü mavi renkli zencirek bordür yer alır. Ondan sonra altın yaldızlı tek yönlü bir şerit yer alır. Kırık hatlı pembe bir bordür katalog 80 de yer alan eserdeki gibi büyük ihtimalle üç yönden çevrelemektedir. Genişçe ele alınmış bordürün dış kısımlarında kırılmalar yaparak testere dişi formunda ele alınmıştır. Bordürün içerisinde kıvrık dallar içerisinde yaprak, penç ve goncagül motifleri yer alır. Bu bordürün bazı kısımları yarım daire formunda olup mavi zeminli diğer kısımları yeşil zemin dolgusu vardır. (Fotoğraf 233.)

Diğer sayfalarda altın yaldızlı cetvel ve altın yaldızlı yuvarlak ve damla tarzında durak işaretleri yer alır. Sayfaların haşiye kısmında cüz gülleri yer alır. Cüz gülleri aşağıdan bir sap şeklinde uzanan kısmın tepesinde yıldız formunda çiçek motifleri tarzında ele alınmıştır. Ayet başlıkları dikdörtgen alan içerisine alınmış olup iç kısmı altın yaldızlıdır. Ayet başlık yazıları beyaz renkte ele alınmıştır. (Fotoğraf 234.)

Hatime kısmı altın yaldızlı bir cetvel içerisinde pembe renkli bir bordür onun da içerisinde elips bir alan olup içerisinde yazı kısmı yer alır. Yazıda dua edilmiş olup aralarında beynessutur motiflerine yer verilmiştir. Yazının alt kısmında 1271H /1855M tarihi yer alır. Elips kısmı ile cetvel arasında kalan boşlukta ise yeşil yapraklar içerisinde penç ve goncagül motifleri yer alır. (Fotoğraf 234.)

Fotoğraf 233: Eserin serlevhası

Fotoğraf 234: Eserin son sayfaları

Fotoğraf 235: Eserin arka kapağı

Fotoğraf 236: Eserin ön kapağı

7. Katalog No: 8. Şakir Paşa (Çobanlı) Cami

Cami içerisinde 4 adet madeni eser, 3 adet ahşap eser ve 1 adet burç küresi olmak üzere toplam 8 adet eser bulunmaktadır.

7.1.Madeni Eserler

Katalog No	: 82A / 82B
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 237-238-239
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 64cm / Kaide Çapı: 22cm

Tanımı: Döküm tekniği ile yapılmış şamdanlar kaide altlığı, kaide, gövde, boyun ve mumluk kısmından teşekkül eder.

Şamdanlardan bağımsız birer kaideleri bulunur. Yayvan bu kaideler 10cm yüksekliğinde 44.5cm çapında olup üzerinde ince silmelere yer verilmiştir.

İçe paralel dışa dönük konik kaideleri kademeli bir şekilde daralmaktadır. Kaidelerin alt kısmı kısa bir düz yükseldikten sonra daralma başlar ortadan itibaren daralma artarak gövdeye geçilir.

Gövdeye geçişte dilimli ele alınmış papatya formunda bir çıkma yer alır. Bu kısımdan sonra bir bilezik daha sonra vazo formunda ele alınmış gövdeleri bulunur.

Boyun kısımları kısa ve dar ele alınmıştır. Boyunların gövde ve mumluk kısımlarına bağlantı kısımları kademeli bir şekilde ele alınmıştır.

Mumluk kısımları açmamış lale formunda ele alınmış olup mumluğa geçme damlalıklara yer verilmiştir. (Fotoğraf 237-238-239.)

Fotoğraf 237: Şamdanlar

Fotoğraf 238: Şamdan

Fotoğraf 239: Şamdan gövde ayrıntı

Katalog No	: 83A / 83B
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 240-241
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 58cm / Kaide Çapı:19cm

Tanımı: Döküm tekniği ile yapılmış şamdanlar, kaide, gövde, boyun ve mumluk kısımlarından teşekkül eder.

İçe paralel dışa dönük olan konik kaideleri yukarı doğru daralmaktadır. Kaideler üzerinde ince silmelere yer verilmiştir.

Gövdelerin başlangıç kısımlarında birer bileziğe yer verilmiştir. Daha sonra küre formunda birer boğum sonra kâse formu ve tekrar küre bir boğuma yer verilmiş olup böylelikle gövdelerde hareketlilik sağlamıştır. Bu kısımlardan sonra yukarı doğru genişleyen düz şekilde devam eden gövdeleri bulunur. Gövdeden boyun kısmına geçiş (omuz) kısmı ve kâse formu boğumların üst kenar kısımlarında silmelere yer verilmiştir. Kâse boğumların kenar kısımları kazıma tekniğinde yapılmış çizgilerle hareketlilik sağlamıştır. Küre boğumların alt ve üst kısımlarında ise üçerli silmelere yer verilmiştir.

Boyun kısımları kısa ve dar tutulmuştur.

Mumluk kısımları lale formunda ele alınmış olup mumluklara geçmeli portatif damlalıklara yer verilmiştir. (Fotoğraf 240-241.)

Fotoğraf 240: Şamdanlar

Fotoğraf 241: Şamdan gövde kısmı

7.2.Ahşap Eserler

Katalog No	: 84A \ 84B
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Rahle / Ahşap
Fotoğraf No	: 242-243
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 83cm / En: 34cm

Tanımı: Ahşap rahleler iki kanatlı ele alınmıştır. Kanatlar birbirine üç geçmeyle birleşir. “X” formunda yapılan rahlelerin kitap konan kısmında süsleme unsuruna yer verilmemiştir. Kitap alanının arka yüzlerinde sedef kakmalı birer şerit dolanır.

Ayak kısımlarının en üst kısmında süslemesiz bir dikdörtgen ortasında bir madalyon yer alır. Bu madalyonun altında ayak açıklığının hemen üstünde bir madalyon daha yer alır. Bu madalyonlarda üçgen şeklinde iki farklı renkle süslenmiştir. Kemer kısmının iki yanında orta alana kadar dıştan düz ayak ara açıklığının kenar kısmında kemerin dilimlerini takip eden şeritle oluşturulmuş panolar yer alır. Panoların ortasında yıldız formunda sedef kakmalı süslemeler yer alır. Bu alanın hemen altında iç ç e iki daire formu yer alıp içleri sedef kakmalıdır. Rahlenin ayak kemeri dilimli şekilde ele alınmıştır. (Fotoğraf 242-243.)

Fotoğraf 242: Rahleler

Fotoğraf 243: Rahlelerin dış yüzü

Katalog No	: 85
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Sakalı Şerif Sandığı / Ahşap
Fotoğraf No	: 244-245
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy:13cm / En:28cm / Yatay En:19cm

Tanımı: İki parçadan oluşan sakalı şerif sandığının dört tane çok küçük ayak çıkıntıları bulunur. Alt kısmı açık renkte olup bu kısım iç bükey ve dış bükey oluşturarak oluk formunda ele alınmıştır. Üstündeki kısım kapağa kadar hafif genişleyerek devam eder. Bu alanın ön yüzünün orta kısmında anahtar deliği bulunur. Bunun hemen altında iki yana uzanan kıvrık dallı yaprak motifleri ve üzerinde bire adet beyaz gül motifleri yer alır.

Düz ele alınmış kapağın üst kısmında süslemelere yer verilmiştir. Kapak dıştan üç adet ince silme ile çerçevelenmiş olup ortasında bitkisel süsleme yer alır. Süslemenin merkezinde dilimli yaprağı olan dört yapraklı bir çiçek, bu çiçeğin alt ve üst kısmında ikişer yöne kıvrık dallı yaprak ile beyaz çiçekler yer alır. Yine çiçeğin sağında ve solunda birer adet yaprakları olan lale motifi yer alır. (Fotoğraf 244-245.)

Fotoğraf 244: Sandık yandan görünüm

Fotoğraf 245: Sandık üst kapak

7.3.Diğer Eserler

Katalog No	: 86
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Burç Küresi / Alçı-Kâğıt /Ahşap
Fotoğraf No	: 246-247
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 20.yy
Ölçüleri	: Boy: 42cm / Çap: 28.5cm

Tanımı: Burç küresinin içerisine yerleştirildiği ahşap bir ayaklık kısmı bulunur. Zeminde kelebek formda dört ayaklı ele alınmış kaide kısmından yukarı doğru yükselen kısa boğumlu gövde kısmı yer alır. Gövdeden dört kol uzanarak küre için yarım küre formunda bir yuvarlak alan oluşturulmuştur. Bu alanın dış kısmı çokgen formunda tasarlanmıştır. Bu kuşak içerisinde üç adet daire şeride yer verilmiştir. Bu şeritlerden ilk şeritte (بالق، قوچ بوغا، ارسلان) balık, koç, boğa, arslan vb. gibi burç isimleri; ikici şeritte (mart، nisan، mayıs، temmuz vb.) mart, nisan, mayıs, temmuz vb. gibi ay isimlerine yer verilmişken, son şeritte ise (پويراز، شارق، شال، قره يل) poyraz, şark, karayel vb. gibi ülkemizde görülen rüzgâr isimleri yazılıdır. Sekizgenin dört uç kısmında ise (اخشام، ياری) gece, sabah, akşam vb. gibi vakit isimleri yazmaktadır.

Küre alçıdan yapılmış olup üzerine kâğıt yapıştırılmıştır. Kâğıt zemin üzerine dünya haritası çizilmiş olup üzerinde bazı bölge ve ülke isimlerine yer verilmiştir, Dünyayı saran metal dönengeçte ise dereceler vardır. Bu dereceleme 10'dan başlayarak 10'ar artarak veya azalarak 90° dereceye kadar gösterilir. Klasik burç kürelerinden biraz farklı ele alınmıştır. Özellikle küre tıpkı burç küresinden ziyade dünya haritası şeklinde ele alınmıştır. (Fotoğraf 246-247.)

Fotoğraf 246: Burç küresi

Fotoğraf 247: Burç küresi üstten görünüm

8. Katalog No: 9. Göz Cami

Cami içerisinde 5 adet yazma eser, 5 adet madeni eser, 3 adet hat levha eser ve 1 adet duvar saati olmak üzere toplam 14 adet eser bulunmaktadır.

8.1.Yazma Eserler

Katalog No	: 87
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kitap / Kâğıt / Deri
Fotoğraf No	: 248-249-250-251
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 933/1527
Ölçüleri	: Boy: 29cm / En: 20cm / Kalınlık: 9cm

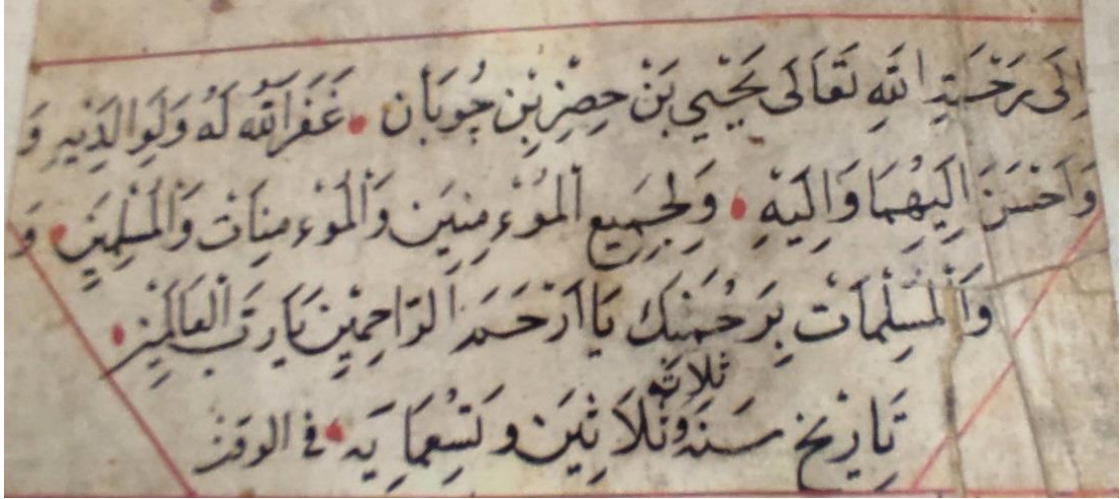
Tanımı: Fıkıh ve Tasavvuf konusunu ele alınmış olan kitap deri ciltli olup cildin kenarında ve orta kısımdaki panonun etrafında ince silmelerle bordür oluşturulmuştur. Kapağın orta kısmında yer alan panoda yaprakları olan kıvrık dallar içerisinde penç ve goncagül motifleri yer alır. (Fotoğraf 250.)

Yazı alanları tek çizgi kırmızı mürekkeple çizilmiş cetvelle çevrelenmiştir. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmış olup dikdörtgen alan içerisine alınmıştır. Bazı sayfalardaki yazılar iki sıra halinde ele alınmıştır. (Fotoğraf 249-251.)

Yazının sonunda bulunan hatime kısmında ise içinde;

إِلَى رَحْمَةِ اللَّهِ تَعَالَى يَحْيَا بْنُ خَضِرِ بْنِ جُوبَانَ عَفَرَ اللَّهُ لَهُ وَ لِوَالِدَيْهِ وَ أَحْسَنَ إِلَيْهِمَا وَ إِلَيْهِ وَ لِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ
وَ الْمُؤْمِنَاتِ وَ الْمُسْلِمِينَ وَ الْمُسْلِمَاتِ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ تَارِخَ سَنَةِ ثَلَاثَةِ وَ ثَلَاثِينَ وَ تِسْعِمِائَةٍ
فِي الْوَقْتِ

“Allah’ın rahmeti Yahya bin Çoban’ın üzerine olsun. Allah onu ve anne babasını bağışlasın. Anne babasına ve ona, bütün mümin erkeklerine ve kadınlarına bütün Müslüman erkeklerine ve kadınlarına ihsanda buyursun. Ey Rahmet edenlerin en merhametlisi! Rahmetinle tarih sene 933 vakitte” yazılıdır. (Fotoğraf 248.)

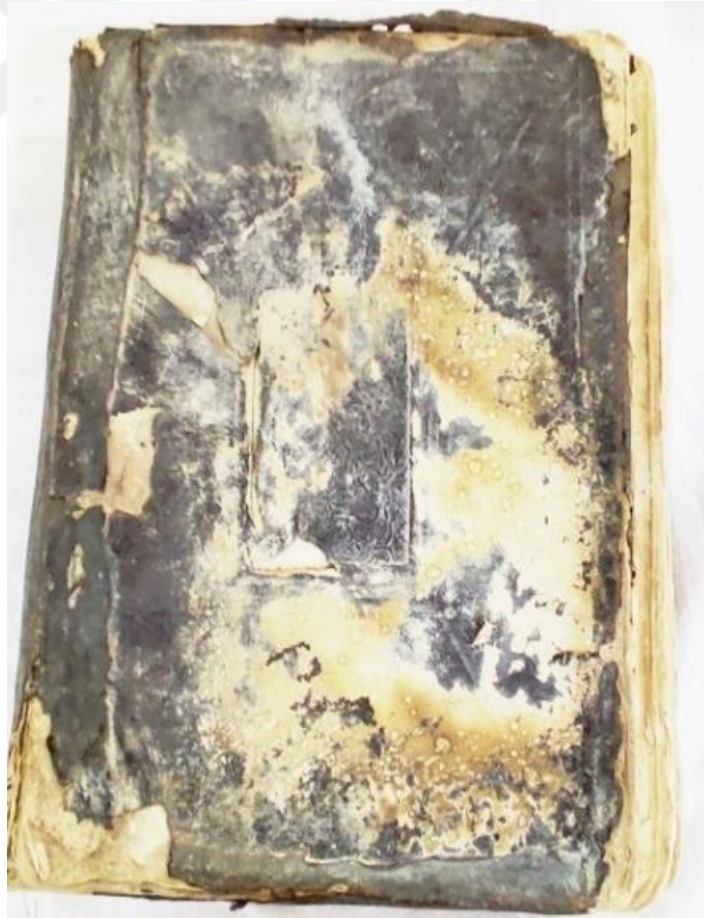
Fotoğraf 248: Eserin ketebesini

Fotoğraf 249: Eserin iç sayfaları

Fotoğraf 250: Eserin iç sayfaları

Fotoğraf 251: Eser cildi

Katalog No	: 88
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Kâğıt / Deri
Fotoğraf No	: 252-253-254-255
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy. sonu
Ölçüleri	: Boy: 25cm / En: 17cm / Kalınlık: 5cm

Tanımı: Nesih hatla yazılmış Kur'an-ı Kerim deri ciltlidir. Cildin etrafında dolanan zencirek motifli bir bordür yer alır. Bordürün köşe kısımlarında köşebentlere yer verilmiştir. Sırt kısmı tamir görmüş olup burası ve kapağın bir kısmı deri bir parça ile kaplanmıştır. Bu nedenle bu kısımda süsleme görülmemekte olup büyük ihtimalle dört köşesinde de köşebentlerin yer aldığı söylemek mümkündür. Orta alanda şemse ve şemseye bağlı aşağı yukarı uzanana salbek bulunur. Köşebent ve şemse içerisinde kıvrık dallar içerisinde yaprak ve penç motifleri yer alır. (Fotoğraf 255.)

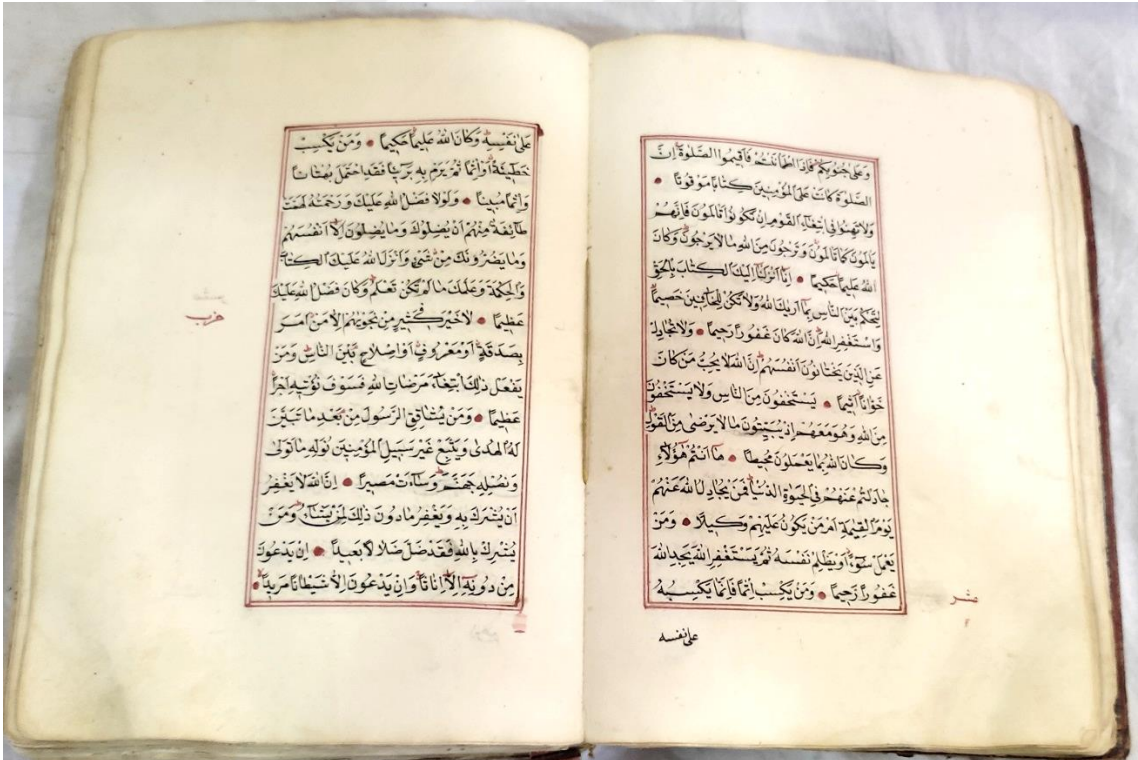
Eserin serlevhası natamam olup sayfaların merkezinde yazı kısmı yer alır. Durak işaretleri küçük yuvarlak formda olup durak işaretleri ve başlık kısmı kırmızı renk mürekkeple yapılmıştır. Yazıyı "U" formunda süslemesiz düz bir bordür çevreler. Bordürün içerisinde yatay şekilde "vakıf" yazılmıştır. Yazının alt ve üst kısımlarında dikdörtgen süslemesiz serberk kısımları yer alır. (Fotoğraf 252.)

Diğer sayfalarda yer alan yazılar cetvel içerisine alınmış olup yuvarlak durak işaretleri yer alır. Cetvel durak işaretleri ve başlıklar kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. (Fotoğraf 253-254.)

Eserin yazı, cilt ve bulunduğu cami dikkate alındığında eseri 19.yy. sonuna tarihlendirmek mümkündür.

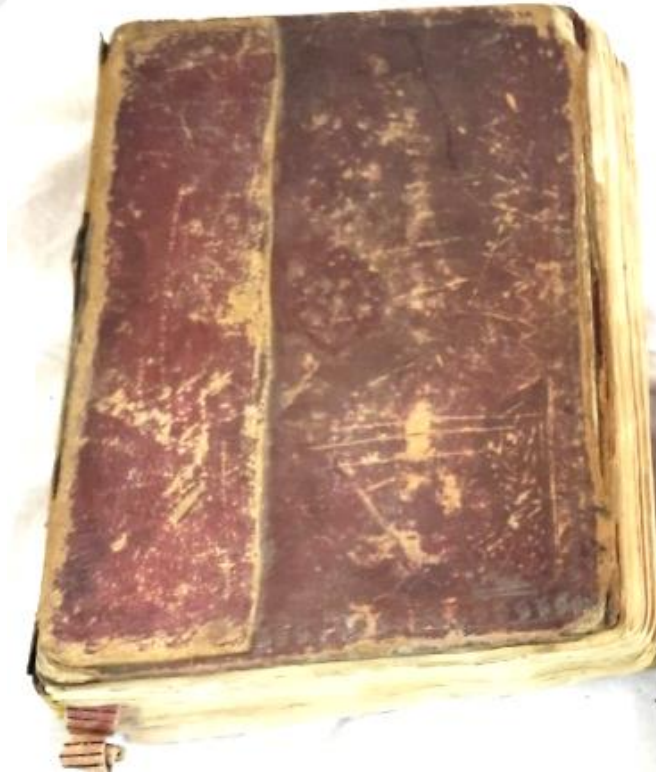
Fotoğraf 252: Eserin serlevhası

Fotoğraf 253: Eserin iç sayfaları

Fotoğraf 254: Eser son sayfası

Fotoğraf 255: Eserin cildi

Katalog	: 89
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Kâğıt / Deri
Fotoğraf No	: 256-257-258
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy:17.9cm / En:12cm / Kalınlık:3.3cm

Tanımı: Nesih hatla yazılmış Kur'an-ı Kerim deri ciltli olup cildin ortasında bir madalyon izi görünmektedir. Madalyon büyük ihtimalle üzeri kakmalı olup kalkma süslemenin döküldüğü düşünülmektedir. Kapağın miklebi üzerinde kakma bir madalyon yer alır. (Fotoğraf 256-258.)

Serlevha sayfasının sadece Fatıha Suresinin olduğu kısmı mevcuttur. Sayfanın merkezinde yazı kısmı yer alıp yazı daire formu içerisine alınmıştır. Yazı aralarında hançer yaprağı tarzında beynessuturlara yer verilmiştir. Durak işaretleri ise büyük yuvarlak formda ele alınmıştır. Daire alanının etrafında “U” formunda bir cetvelle çevrelenmiştir. Cetvel ile daire arasındaki kalan boşluklarda yeşil yaprakları olan pembe goncağül motifleri yer alır. Alt kısmında kahverengi zeminli süslemesiz serberk kısmı yer alır. Üst kısmında kubbe formunda bir taç kısmı buna bağlı tığlar yer alır. Taç içerisinde yaprak motifleri içerisinde penç motifleri yer alır. (Fotoğraf 257.)

Diğer sayfalarda yer alan yazıların içerisinde daha küçük ele alınmış yuvarlak altın yaldızlı durak işaretleri yer verilmiş olup ayet başlıkları dikdörtgen içerisine alınmış ve yer yer kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Bu sayfalardaki yazılar tek çizgi kırmızı mürekkepli cetvelle çevrelenmiştir. (Fotoğraf 256.)

Kur'an-ı Kerim'in baş ve son kısmında eksik sayfaları mevcuttur. Eser yazı, cilt ve tezhibi incelediğinde eseri 19.yy. tarihlendirmek mümkündür.

Fotoğraf 256: Eserin son sayfası

Fotoğraf 257: Eserin serlevhası

Fotoğraf 258: Eserin cildi

Katalog No	: 90
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kur'an-ı Kerim / Kâğıt / Deri
Fotoğraf No	: 259-260-261-262-263
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy:16cm / En:10.5cm / Kalınlık:4.5cm

Tanımı: Nesih hatla yazılan Kur'an-ı Kerim deri ciltle kaplanmıştır. Cildin dört köşesinde köşebent ortasında ise bir şemseye yer verilmiştir. Cildi oldukça yıpranmış olup kakma tekniğiyle yapılmış köşebent ve şemse iç kısımlarında ise bitkisel süslemelere yer verilmiştir. (Fotoğraf 262-263.)

Serlevha sayfasının Fatiha Suresinin olduğu kısmı mevcuttur. Sayfanın merkezinde yazı alanı yer alır. Ayet sonlarında yuvarlak ve bazılarının içleri dilimli durak işaretleri yer alır. Yazının "Besmele" üzerinde ve sağ alt kısmında penç motifleri yer alır. Yazının iki yanında iç kısımlarında geçmelerin yer aldığı birer koltuk bulunur. Haşiye yönündeki koltuk kurt motifli bir bordürle çevrelenmiştir. Alt ve üst kısmında balıksırtı motifli birer bordürle çevrelenmiş serberk alanları yer alır. Serberklerin kenar kısımlarında mavi zemin üzerinde yaprak ve goncagül motifleri yer alır. En üst kısımda kubbe formulu taç kısmı ve buna bağlı tığlara yer verilmiştir. Taç kısmının içerisinde dallar arasında yaprak, penç ve goncagüllerden oluşan süsleme kompozisyonu yer alır. (Fotoğraf 259.)

Diğer sayfalardaki yazılar altın yaldızlı cetvelle çevrelenmiş olup altın yaldızlı yuvarlak durak işaretleri yer alır. Sayfaların haşiye kısmında cüz güllerine yer verilmiştir. Cüz gülleri farklı farklı ele alınsa da genel olarak yuvarlak formda olup dört yönünde penç motifleri ve aşağı ve yukarı uzanan tığları mevcuttur. (Fotoğraf 260-261.)

Eseri yazı, cilt ve tezhip yönlerinden incelediğimizde 19.yy. tarihlendirilebilir.

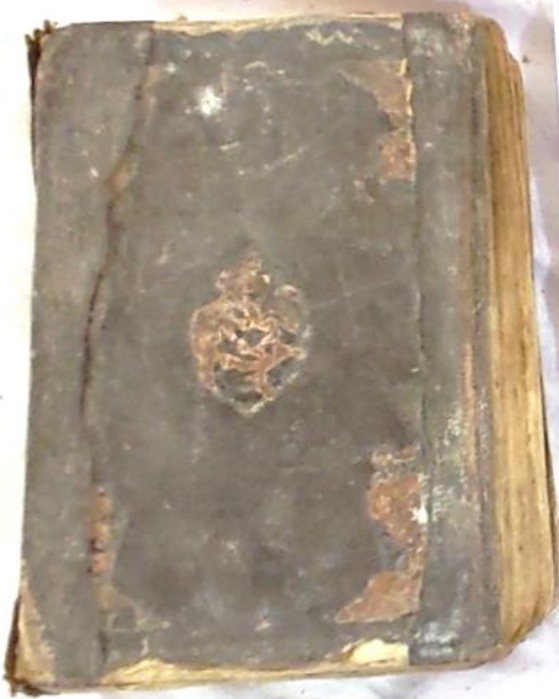
Fotoğraf 259: Eserin serlevhası

Fotoğraf 260: Eserin son sayfaları

Fotoğraf 261: Eser iç sayfaları

Fotoğraf 262: Eserin ön kapağı

Fotoğraf 263: Eserin arka kapağı

Katalog No	: 91
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kitap / Deri / Kâğıt
Fotoğraf No	: 264-265-266-267-268
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1162H (1749M) / 1196H (1782M)
Ölçüleri	: Boy: 28cm / En: 15cm / Kalınlık: 4.5cm

Tanımı: Talik hatla yazılmış olan kitap konu olarak abdest, namaz gibi konuların yer aldığı fıkıh kitabıdır. Eser deri ciltli olup cildin kenarında ince iki silme ile bir bordür uzanır. Orta kısmında yaprak ve goncagül motifleri ile bezenmiş bir şemse yer alır. (Fotoğraf 268.)

Kitabın serlevhası “U” formunda bir cetvelle çevrenmiştir. Üst kısmında kubbe formu taç kısmı ve buna bağlı tığ motifleri yer alır. Taç kısmının içerisinde yapraklarla dizayn edilmiş bitkisel süslemeler yer alır. Hemen altında bulunan serberk kısmının iki kenarında benzer süsleme mevcuttur. Altında yazı kısmı yer alıp yazı ve süslemeli alanlar cetvelle çevrenmiştir. Süsleme ve cetveller altın yaldızlı ele alınmıştır. (Fotoğraf 264.)

İlk iki sayfadan sonraki sayfalar içerisindeki yazılar tek çizgi halinde kırmızı mürekkeple yapılmış cetvel içerisine alınmıştır. Yazıların başlıklarında ve sayfa içindeki yazılarda yer yer kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Fetva kitabı olan eser dua ile başlayıp sual ve el cevap şeklinde ele alınmıştır. Kitabın başlangıcında fihriste yer verilmiştir. (Fotoğraf 265-267.)

Kitapta bulunan iki mühür bulunmakta olup birinde (حاجی محمد ۱۱۹۶) “Hacı Mahmud 1196” diğeri ise (جلال الدين ۱۱۶۲) “Celaleddin 1162” yazılıdır. (Fotoğraf 266.)

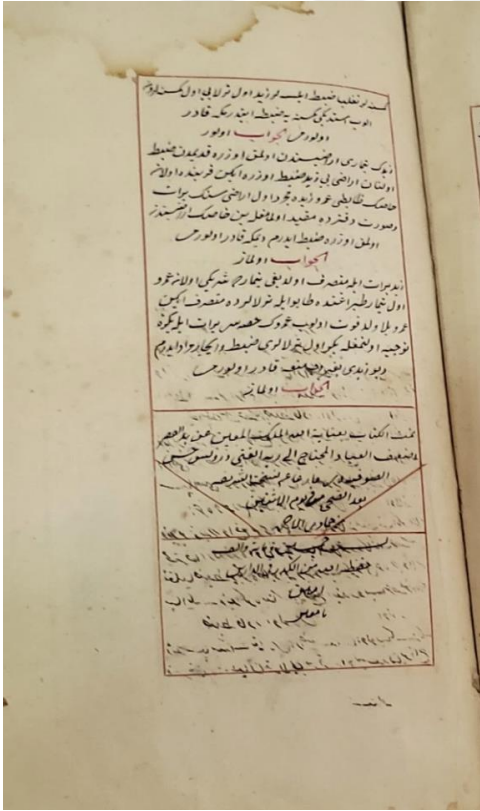
Fotoğraf 264: Eserin giriş sayfası

توضیح فی المراسم ۲۱	نوع احسن ۲۲	نوع احسن ۲۳	نوع احسن ۲۴
نوع احسن ۲۵	نوع احسن ۲۶	نوع احسن ۲۷	نوع احسن ۲۸
نوع احسن ۲۹	نوع احسن ۳۰	نوع احسن ۳۱	نوع احسن ۳۲
نوع احسن ۳۳	نوع احسن ۳۴	نوع احسن ۳۵	نوع احسن ۳۶
نوع احسن ۳۷	نوع احسن ۳۸	نوع احسن ۳۹	نوع احسن ۴۰
نوع احسن ۴۱	نوع احسن ۴۲	نوع احسن ۴۳	نوع احسن ۴۴
نوع احسن ۴۵	نوع احسن ۴۶	نوع احسن ۴۷	نوع احسن ۴۸
نوع احسن ۴۹	نوع احسن ۵۰	نوع احسن ۵۱	نوع احسن ۵۲
نوع احسن ۵۳	نوع احسن ۵۴	نوع احسن ۵۵	نوع احسن ۵۶
نوع احسن ۵۷	نوع احسن ۵۸	نوع احسن ۵۹	نوع احسن ۶۰
نوع احسن ۶۱	نوع احسن ۶۲	نوع احسن ۶۳	نوع احسن ۶۴
نوع احسن ۶۵	نوع احسن ۶۶	نوع احسن ۶۷	نوع احسن ۶۸
نوع احسن ۶۹	نوع احسن ۷۰	نوع احسن ۷۱	نوع احسن ۷۲
نوع احسن ۷۳	نوع احسن ۷۴	نوع احسن ۷۵	نوع احسن ۷۶
نوع احسن ۷۷	نوع احسن ۷۸	نوع احسن ۷۹	نوع احسن ۸۰
نوع احسن ۸۱	نوع احسن ۸۲	نوع احسن ۸۳	نوع احسن ۸۴
نوع احسن ۸۵	نوع احسن ۸۶	نوع احسن ۸۷	نوع احسن ۸۸
نوع احسن ۸۹	نوع احسن ۹۰	نوع احسن ۹۱	نوع احسن ۹۲
نوع احسن ۹۳	نوع احسن ۹۴	نوع احسن ۹۵	نوع احسن ۹۶
نوع احسن ۹۷	نوع احسن ۹۸	نوع احسن ۹۹	نوع احسن ۱۰۰

Fotoğraf 265: Eserin fihristi

Fotoğraf 266: Vakfiye Mühürleri (temellük kaydı)

Fotoğraf 267: Eserin son sayfası

Fotoğraf 268: Eserin cildi

8.2.Madeni Eserler

Katalog No	: 92
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 269-270
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 33,2 cm / Kaide Çapı: 25 cm

Tanımı: Döküm tekniğinde yapılmış şamdan, kaide, gövde, boyun ve mumluk kısmından teşekkül eder.

Şamdanın gövdeye nazaran oldukça geniş ve yayvan yuvarlak formda bir kaidesi bulunur. Kaide üzerinde ince silmelere yer verilmiş olup en dış kısmı kavis yaparak yüksek ele alınmıştır. Kaidenin ortası hafif bombe yaparak yükselerek gövdeye geçiş sağlanmıştır.

Gövde bir bilezikle başlar düz devam ettikten sonra orta kısımda üç adet boğum yer alır. Boğumların devamında düz devam ederek sonlanır. Ortadaki boğumların alttaki ve üsteki orta kısma bakan yüzleri küt gövde yönleri hafif daralma ile gövde ile bütünlük sağlar. Ortadaki ise bilezik formunda ele alınmıştır.

Boyun kısmı kısa ele alınmış olup boynun başlangıç ve bitişinde bilezıklere yer verilmiştir. Üzerinde silmelere yer verilen mumluk kısmı, yukarı doğru hafif genişleyerek sonlanır. (Fotoğraf 269-270.)

Fotoğraf 269: Şamdan

Fotoğraf 270: Şamdan üstten görünüm

Katalog No	: 93
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 271-272
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 33.5cm / Kaide Çapı: 19.7cm

Tanımı: Döküm tekniği ile yapılmış olan şamdan, kaide, gövde, boyun ve mumluktan teşekkül eder.

Şamdan kaidesinin kenarları dilimli ele alınmış olup yuvarlak formda yayvan bir forma sahiptir. Kaidenin dış kısmı kat kat ele alınmış olup dört adet belirgin keskin silmelere yer verilmiştir. Bu silmelerden sonraki kısım konik bir şekilde yükselerek gövdeye geçilir.

Gövde bir bilezik ile başlar daha sonra bir boğum, ondan sonra gövdeden hafif genişleyerek üst kısmı küt bir boğumunla devam eder. Bunun hemen üzerinde bir bilezik ve bir boğum daha yer alır. Gövdenin hareketli bu bölümünden sonra üst kısmı aşağıdan yukarı genişleyerek son bulur.

Boyun kısmı gövdenin alt kısmı ile aynı genişlikte ve benzer tarzda ele alınmış, ortada ise bir boğuma yer verilmiştir.

Mumluk kısmı düz ele alınmış olup mumluk dâhil diğer kısımlara ince silmelerle hareketlilik sağlanmıştır. (Fotoğraf 271-272.)

Fotoğraf 271: Şamdan

Fotoğraf 272: Şamdan üstten görünüm

Katalog No	: 94A / 94B
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 273-274
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 52cm / Kaide Çapı: 20.7cm

Tanımı: Döküm tekniğini ile yapılmış şamdanlar, kaide, gövde, boyun ve mumluk kısımlarından teşekkül eder.

İçe paralel dışa dönük yuvarlak kaideleri ortaya kadar kademeli daralarak geldikten sonra düz bir alan oluşur daha sonra konik formda yükselerek gövdeye geçilmektedir.

Gövdelerin alt kısmında ve üst kısmında bileziklere yer verilmiş olup orta kısmı düz ele alınmıştır. Boyun kısımları geniş bir çıkıntıdan sonra orta kısmı dar ele alınmış ve tekrar genişleyerek mumluğa geçiş yapılmıştır.

Mumlukları lale formunda ele alınmış olup mumluklara geçmeli portatif damlalıklara yer verilmiştir. (Fotoğraf 273-274.)

Fotoğraf 273: Şamdanlar

Fotoğraf 274: Şamdan

Katalog No	: 95
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Buhurdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 275-276
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 17cm / Kaide Çapı: 8.5cm

Tanımı: Döküm tekniği ile yapılmış olan buhurdanlığın, içe paralel dışa dönük yuvarlak ve yukarı doğru daralan bir kaidesi bulunur. Kaidenin alt kısmında silmelere yer verilmiş olup bu kısımda kademelenme daha belirgin ele alınmıştır.

Kaide üzerinde yükselen kısa ve dar bir boyun kısmı bulunan buhurdanlığın yarım küre formundaki haznesi süslemesiz ele alınmıştır. Kapak kısmı üç kademeli şekilde daralan küre formundadır. Her kademedeki yuvarlak deliklere yer verilmiş olup üzerinde ince silmelere yer verilmiştir. Kapağın tutamak kısmı hilal içinde yıldız formunda ele alınmıştır.

Buhurdanlığın kulp kısmı haznenin alt kısmında yukarı doğru iki kolun ayrılarak kapak birleşim noktasında birleşerek kapağa bağlanarak sonlanır. (Fotoğraf 275-276.)

Fotoğraf 275: Buhurdan

Fotoğraf 276: Buhurdan

8.3.Hat Levha Eserler

Katalog No	: 96
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Kâğıt / Cam / Ahşap
Fotoğraf No	: 277
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 42.5cm / En: 28.5cm

Tanımı: Cam altı tekniğinde yapılmıştır. Ahşap çerçevenin iç kısmında cam kısmı yer alır. Camın alt kısmında beyaz kâğıt yer almakta olup camın alt yüzünde farklı renk süsleme ve yazıdan oluşan bir kompozisyon söz konusudur.

Üzerinde bitkisel motiflerin yer aldığı ahşap bir çerçevesi bulunur. Hat yazı ve süslemeler cam üzeri boyama ile yapılmıştır. Sarı renkte bir şerit etrafı dolanmakta olup köşelerde stilize süslemelere yer verilmiştir.

Orta alanda beyaz zemin üzerine siyah renkte nesih hatla, müsenna tekniğinde yazılmış (بسم الله الرحمن الرحيم) “Besmele Şerif” yazılıdır. (Fotoğraf 277.)

Fotoğraf 277: Hat levha

Katalog No	: 97
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Kâğıt / Cam / Ahşap
Fotoğraf No	: 278
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 40cm / En: 31cm

Tanımı: Cam altı tekniğinde yapılmıştır. Ahşap çerçevenin iç kısmında cam kısmı yer alır. Camın alt kısmında beyaz kâğıt yer almakta olup cam alt yüzüne farklı renk süsleme ve yazıdan oluşan bir kompozisyon söz konusudur.

Üzerinde bitkisel motiflerin yer aldığı ahşap bir çerçevesi bulunur. Hat yazı ve süslemeler cam yüzeyine boyama ile yapılmıştır. Sarı renkte bir şerit etrafı dolanmakta olup köşelerde stilize süslemelere yer verilmiştir.

Orta alanda beyaz zemin üzerine siyah renkte celi talik hatla, müsenna tekniğinde (يا حسن ، يا حسين فاطمة ، علي ، محمد، الله) “Hasan, ya Hüseyin Fatıma, Ali, Muhammed, Allah” ifadesi yazılıdır. “Allah-Muhammed” lafısının arasında Bektaşî başlığı ve başlıktan aşağı sarkan teslim taşı görseline yer verilmiştir. (Fotoğraf 278.)

Fotoğraf 278: Hat levha

Katalog No	: 98
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat Levha / Kâğıt / Cam / Ahşap
Fotoğraf No	: 279
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 43.5cm / En: 27.8cm

Tanımı: Cam altı tekniğinde yapılmıştır. Ahşap çerçevenin iç kısmında cam kısmı yer alır. Camın alt kısmında beyaz kâğıt yer almakta olup camın alt yüzeyinde farklı renk süsleme ve yazıdan oluşan bir kompozisyon söz konusudur.

Üzerinde bitkisel motiflerin yer aldığı ahşap bir çerçevesi bulunur. Hat yazı ve süslemeler cam yüzeyine boyama ile yapılmıştır. Sarı renkte bir şerit etrafı dolanmakta olup köşelerde stilize süslemelere yer verilmiştir. Çerçevenin üst kısmında ve yanlara sarkan alanlarda sahne perdesine benzer süslemeye yer verilmiştir.

Ortada beyaz zemin üzerine siyah renkte celi talik hatla (شفاعة يا رسول الله) “Şefaât Ya Resulallah” yazılıdır. (Fotoğraf 279.)

Fotoğraf 279: Hat levha

8.4.Diğer Eserler

Katalog No	: 99
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Duvar Saati / Ahşap / Metal
Fotoğraf No	: 280-281-282
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 20.yy
Ölçüleri	: Boy: 82cm / En: 32cm / Kalınlık: 18cm

Tanımı: Saatin dikdörtgen sandık panosu bulunur. Yuvarlak saat kadranı üstten ahşap ile kapatılmıştır. Beyaz zemin üzerinde metal çıta ile iç içe iki daire formu yer alır. İki daire arasında zamanı gösteren Arap rakamları ve ara bölme işaretleri yer alır. İçteki daire içinde merkezde akrep ve yelkovan mekanizma bağlantısı sağında ve solunda kurma delikleri ve hemen altında çapraz “X” formunda iki ok motifi yer alır. Saat sarkıtı tellerle aşağı sarkan yuvarlak formdadır. Bu yuvarlak alan içerisinde “R” ve “A” harfleri bitkisel motifler içerisinde yer alır. İkisinin arasında aşağı doğru uzanan bir ok motifi yer alır ki bu denge ayarı için yapılmıştır. Okun alt kısmında sarkıttan bağımsız Sarkıtın hemen altında 0, 1 ve 2 dereceli bir denge kontrol derecesi yer alır. (Fotoğraf 280-281.)

Saat kapağının ahşap kısmının iki yanında sütünce kısımları yer almakta olup, sütünceler aşağı ve yukarı taşarak sonlanır. Saatin taç kısmı oldukça hareketli ele alınmıştır. Tacın altında yer alan yuvarlak açıklık içinde demir zil çanı yer alır. Bu kısmın üzerinde üç adet sarkıt onun üzerinde altı yapraklı iki gülbezek ve tepe kısmında bir palmete yer verilmiştir. (Fotoğraf 282.)

Fotoğraf 280: Duvar saati

Fotoğraf 281: Saat mekanizması

Fotoğraf 282: Saatin taç kısmı

9. Katalog No: 10. Süleyman Çavuş Cami

Cami içerisinde 1 adet yazma eser ve 3 adet madeni eser olmak üzere toplam 4 adet eser bulunmaktadır.

9.1.Yazma Eserler

Katalog No	: 100
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Cüz Takımı / Kâğıt
Fotoğraf No	: 283-284-285-286
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 21cm / En: 15.5cm / Kalınlık: 0.7cm

Tanımı: Cüz takımı tam olup nesih hatla yazılmıştır. Mavi renkli mukavva meşin cilt ile kaplanmıştır.

Birinci cüzün serlevhası süslemeli ele alınmış olup diğer cüzlerde böyle bir durum söz konusu değildir. Süslemeli olan cüzün unvan sayfasının merkezinde yazı kısmı bulunur. Yazı kısmı “U” formunda cetvelle çevrelenmiştir. Yazının alt ve üst kısmında kurt motifli bir bordürle çevrelenmiş kahverengi zeminli serberk kısımları bulunur. En üst kısmında dandanlı taç kısmı bulunur. Taç kısmının içerisinde kıvrık dallar içerisinde yaprak, goncagül ve penç motifleri yer alır. Yazı alanlarının köşe kısımları kahverengi renkle köşe bentler yapılmış olup Fatiha kısmının sol köşesinde hançer yaprağına ve alt kısmında üç adet penç motiflerine yer verilmiştir. Durak işaretleri yuvarlak ve kırmızı renkte ele alınmıştır. (Fotoğraf 283-284.)

Diğer sayfa ve cüzlerdeki yazılar kırmızı renkli tek çizgi cetvelle çevrelenmiştir. Ayet başlıkları dikdörtgen şerit içerisine alınmış olup kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Durak işaretleri yuvarlak formda olup bunlarda kırmızı renkte ele alınmıştır. (Fotoğraf 285.)

Eseri tezhip ve yazı açısından incelendiğinde eseri 19.yy. tarihlendirebiliriz.

Fotoğraf 283: Cüz takımı-1.cüz'un serlevhası-30.cüz'un son sayfa kısmı

Fotoğraf 284: 1.cüz'un serlevhası

Fotoğraf 285: Cüzün iç sayfaları

Fotoğraf 286: 30.cüzün son sayfası

9.2.Madeni Eserler

Katalog No	: 101
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 287-288
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1303H / 1886M
Ölçüleri	: Boy: 81.4cm / Kaide Çapı: 18.8cm

Tanımı: Döküm tekniği ile yapılan şamdan, kaide, gövde ve mumluktan teşekkül eder.

İçe paralel dışa dönük konik kaidesi kademeli bir şekilde daralmaktadır. Kaidenin yere basan kısmı düz yükseldikten sonra daralma başlar. Kaide üzerinde silmelere yer verilmiştir. Kaidenin ortasında iki silme arasında yer alan kitabesinde:

عربکر تالی بکباشی سی مصطفی افندیڭ عرمی خانمنڭ جامع شریفنه خیرات سنه ۱۳۰۳

“Arabgir tali binbaşısı Mustafa Efendi'nin Urmiye Hanımının cami şerifine hayratı sene 1303” ifadesi yazılıdır. (Fotoğraf 288.)

Gövdenin alt kısmı sıralı silmeler şeklinde ele alınmış olup devamında yer alan kısmı, sekizgen formda ele alınmıştır. Mumluğa geçiş bir boğumla sağlanmıştır.

Mumluk kısmı gövdeyle aynı kalınlıkta ele alınmıştır. Mumluk kısmında da sıralı silmelere yer verilmiştir. (Fotoğraf 287.)

Fotoğraf 287: Şamdan

Fotoğraf 288: Kaidede yer alan kitabe kısmı

Katalog No	: 102
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 289
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 74.5cm / Kaide Çapı: 20cm

Tanımı: Döküm tekniği ile yapılan şamdan, kaide, gövde ve mumluktan teşekkül eder.

İçe paralel dışa dönük konik kaidesi kademeli bir şekilde daralmaktadır. Kaidenin yere basan kısmı düz yükseldikten sonra daralma başlar. Kaide üzerinde ince silmelere yer verilmiştir.

Gövdenin alt kısmında iki grup halinde üst kısmında ise uzun ve tek parça halinde sıralı bir şekilde yivli alan oluşturulmuştur. Bu dilimli alanların arasında kalan gövde sekizgen formda ele alınmıştır. Mumluk düz ele alınmış olup üzerinde ince silmelere yer verilmiştir. (Fotoğraf 289.)

Fotoğraf 289: Şamdan

Katalog No	: 103
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 290-291
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1303H / 1886M
Ölçüleri	: Boy: 61.5cm / Kaide Çapı: 20cm

Tanımı: Döküm tekniği ile yapılan şamdan, kaide, gövde, boyun ve mumluktan teşekkül eder.

İçe paralel dışa dönük konik kaidesi kademeli bir şekilde daralmaktadır. Kaidenin yere basan kısmı 4cm kadar düz yükseldikten sonra daralma başlar. Kaide üzerinde silmelere yer verilmiştir. Kaidenin orta kısmında sıralı üç silmeye yer verilmiştir. Orta kısımdaki silmelerin altındaki yazıda:

عربکر تالی بکباشی سی مصطفی افندیڭ خیراتی سنه ۱۳۰۳

“Arabgir Tali Binbaşısı Mustafa Efendi’nin Hayratı sene 1303” yazılıdır. (Fotoğraf 291.)

Gövdenin alt kısmında iki bilezik yer almakta olup onun üstünde küre formunda bir boğum onunda üstünde bilezik ve sonra üst kısmı sıralı yivlerle hareketlendirilmiş kâse formunda bir boğum yer alır. Gövdenin orta kısmından yukarısı aşağıdan yukarı doğru genişleyen formda olup üst kısmında ince silmelere yer verilmiştir.

Boyun kısmı kısa ve ince ele alınmıştır. Mumluk kısmı ise lale formunda ele alınmıştır. (Fotoğraf 290.)

Fotoğraf 290: Şamdan

Fotoğraf 291: Kaidede yer alan kitabe kısmı

10. Katalog No: 11. Hacı Şerif Ağa Cami

Cami içerisinde 1 adet yazma eser ve 2 adet dokuma eser olmak üzere toplam 3 adet eser bulunmaktadır.

10.1. Yazma Eserler

Katalog No	: 104
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kitap / Deri / Kâğıt
Fotoğraf No	: 292-293-294-295
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 25.5cm / En: 18cm / Kalınlık: 5cm

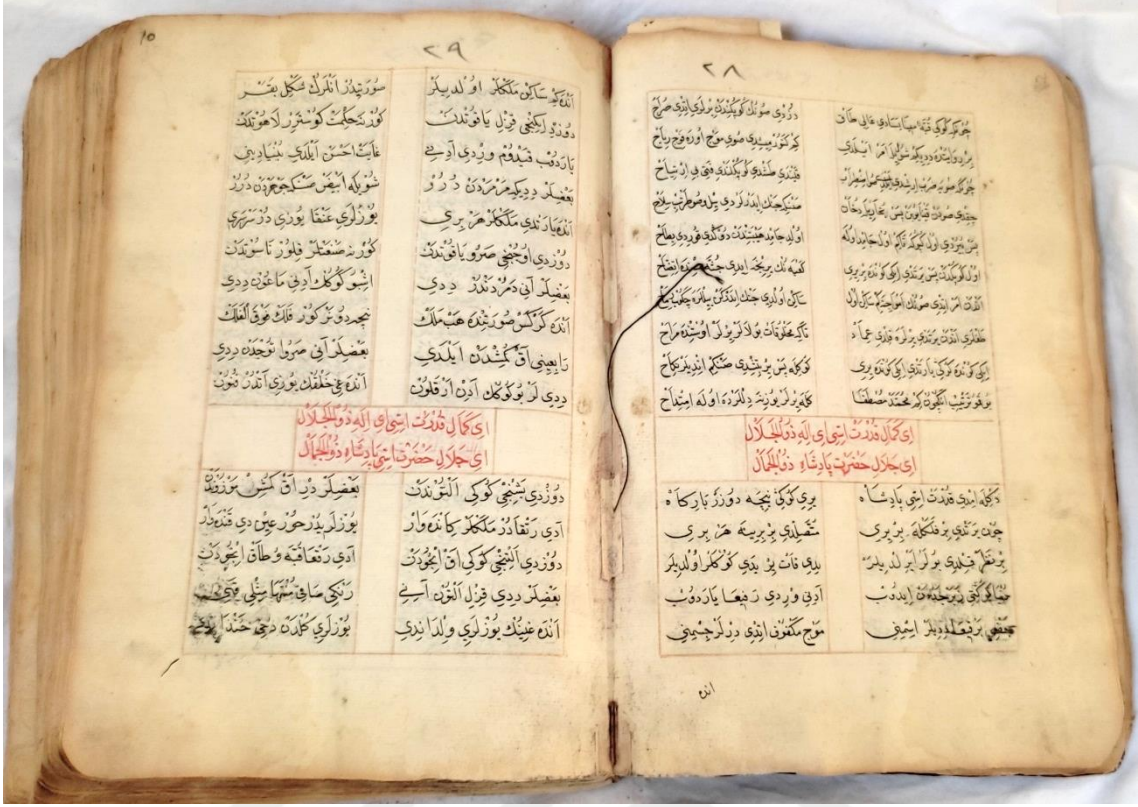
Tanımı: Fıkıh kitabının deri cildi bulunmaktadır. Cildin ortasında içerisinde kıvrık dallı bitkisel motiflerin yer aldığı bir şemse yer alır. (Fotoğraf 294-295.)

Eserin yazıları iki sıra halinde yazılmış olup her sıra ve yazı başlıkları kırmızı renkli tek çizgi cetvelle çevrelenmiştir. Konu başlıkları kırmızı renkli mürekkeple yazılmıştır. (Fotoğraf 292-293.)

Eserin cilt tasarımı, yazı ve bulunduğu cami değerlendirdiğimizde eseri 19.yy. tarihlendirebiliriz.

Fotoğraf 292: Eser iç sayfalarından görünüm

Fotoğraf 293: Eser iç sayfaları

Fotoğraf 294: Eserin ön kapağı

Fotoğraf 295: Eserin arka kapağı

10.2. Dokuma Eserler

Katalog No	: 105
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kilim / Yün
Fotoğraf No	: 296-297
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 325cm / En: 151cm

Tanımı: Malatya yöresine ait olan kilim 19.yy. da dokunulduğu düşünülmektedir. Kilim üç yönden bukağı motiflerinin yer aldığı bir şeritle çevrelenmiştir.

Ortakdaki süsleme kuşağı beyaz renkli göbekli alanla kilim üç panoya ayrılmıştır. İlk panoda sıralı koç boynuzlarının yer aldığı bir süsleme alanı daha sonra üç adet altıgenin yer aldığı içlerinde koç boynuzu ve örümcek motiflerinin yer aldığı bir kuşaktan sonra beyaz zemin alanına kadar içerisinde saç bağı, koç boynuzu, çengel, kurt ağzı gibi motiflerle süslenmiştir. Beyaz zeminli panonun merkezinde iç içe iki altıgen ve onunda merkezinde baklava motifi yer alır. Baklava motifi içerisinde koç boynuzu motifi altıgenle arasında kalan kısımda canavar izi iki altıgen arasında ise çengel motifleri yer alır. Altıgenin dışında kalan kısımlarda ise dört köşe kısmında içlerinde koç boynuzu motiflerini yer aldığı sandık motifi alt ve üst kısmında içlerinde kurt ağzı motiflerin yer aldığı baklava dilimleri yer alır. Diğer boşluklarda ise canavar, çengel, koç boynuzu, stilize şekillerin yer aldığı süslemelerle dizayn edilmiştir. Üçüncü pano ilk panoda yer alan süslemenin küçük farklılıklarla benzer şekilde ele alınmıştır. (Fotoğraf 296-297.)

Kullanılan hâkim renkler beyaz, kırmızı, siyah, kahverengi ve mavidir.

Fotoğraf 296: Kilim

Fotoğraf 297: Kilim orta alan detayı

Katalog No	: 106
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kilim Cicim / Yün
Fotoğraf No	: 298-299
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 354cm / En: 155cm

Tanımı: Malatya yöresine ait kilim çift şaklı dokunmuş olup kilim yatay şeritlere bölünmüştür.

Süsleme kompozisyona baktığımızda ortada süslemesiz bir şerit iki kenarında çakmak motiflerinin yer aldığı birer şeritle oluşturulmuş üçlü şerit kompozisyonu ve ondan sonra gelen yoğun süslemeli geniş bir kuşağın yer aldığı bir kompozisyon devam ederek ilerler. Üçlü şerit kompozisyonu sürekli aynı motiflerle geniş süslemeli kuşakların arasında yer almakta olup yoğun süslemeli kuşaklarda kendi içinde benzerlikler göstermektedir. Bu anlamda 1 ve 9 numaralı kuşaklar aynı süslemeye sahip olup içerisinde baklava dilimleri canavar izi ve saç bağı motifleri yer almaktadır. 2 ve 8 nolu kuşaklar aynı süslemeye sahip olup içerisinde geometrik motifler yer alır. 3, 5 ve 7 nolu kuşaklar aynı ele alınmış olup içlerinde merkezinde sıralı baklava motiflerin yer aldığı baklava dilimlerinin içinde örümcek ve pıtrak motiflerinin görünmekte olup dış kısımlarda kalan boşluklarda canavar izi ve örümcek motifleri yer alır. 4 ve 6 nolu kuşaklar aynı süslemeye sahip olup bu kuşaklarda da geometrik şekiller ve pıtrak motifleri yer alır. (Fotoğraf 298-299.)

Kullanılan hâkim renkler kırmızı, beyaz, mavi ve siyahtır.

Fotoğraf 298: Kilim cicim

Fotoğraf 299: Süsleme kuşaklarından detay

11. Katalog No: 12. Ayşe Hanım Cami

Cami içerisinde 9 adet madeni eser, 1 adet hat levha eser, 1 adet dokuma eser ve 1 adet duvar saati olmak üzere toplam 12 adet eser bulunmaktadır.

11.1. Madeni Eserler

Katalog No	: 107
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 300
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 53.7cm / Kaide Çapı: 19.6cm

Tanımı: Döküm tekniğini ile yapılmış şamdan, kaide, gövde, boyun ve mumluktan teşekkül eder.

İçe paralel dışa dönük konik kaidesi kademeli bir şekilde daralmaktadır. Her kademeli daralmanın olduğu yerde iki ince silmeye yer verilmiştir.

Gövde başlangıcında bir bilezik ondan sonra üzeri ince silmelerle hareketlendirilmiş aşağıdan yukarı genişleyen bir boğum onda sonra ise sıralı dört boğumlu kısım gelir. Devamında aşağıdan yukarı genişleyen vazo görünümlü her yüzeyi pahlı altıgen gövde alanı yer alır.

Boyun kısmı iki boğum ile hareketlendirilmiştir. Mumluk kısmı düz uzanmakta olup üzerinde ince silmelerle hareketlendirilmiştir. (Fotoğraf 300.)

Fotoğraf 300: Şamdan

Katalog No	: 108
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Buhurdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 301
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 12.5cm / Kaide Çapı: 8.2cm

Tanımı: Buhurdanın içe paralel dışa dönük yuvarlak kaidesi bulunur. Kaidenin üzerinde ince silmelere yer verilmiştir. Kaidenin üst kısmı daralarak bir bilezikle hazneye geçilir.

Hazne yarım küre şeklinde ele alınmış olup süslemesiz ele alınmıştır. Kapak kısmı altta yuvarlak formda olup yukarı doğru daralma yaparak sonlanır. Üst kapakta silmelere yer verilmiş olup ayrıca delik açmalara da yer verilmiştir. Tepedeki kapağın tutamak kısmı kırılmış durumdadır.

Kulp kısmı kapağı tutan yeri yılan kafası şeklinde ele alınmış olup yay formunda uzanarak kaideye bağlanarak sonlanır. (Fotoğraf 301.)

Fotoğraf 301: Buhurdan

Katalog No	: 109
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kandil / Pirinç
Fotoğraf No	: 302
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy:4.5cm / Çapı:5.7cm / Sap Kısmı:8cm

Tanımı: Kandilin alt kısmında gövdeye göre küçük yuvarlak bir kaidesi bulunur. Kaideden itibaren konik bir yapıya sahip yukarı doğru genişleyen hazne kısmı dış bükey oluşturarak düz bir alan ile sonlanır. Kandilin kulp kısmı gövdenin düz alanına iki perçin ile tutturulmuş olup tutacak kısmına doğru genişleyerek sonlanır. Geniş kısmın ortasında anahtar deliği şeklinde açıklık kısmı yer alır. (Fotoğraf 302.)

Fotoğraf 302: Kandil

Katalog No	: 110
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Buhurdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 303
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy:14.5cm / Kaide Çapı: 8.2cm

Tanımı: Döküm tekniği ile yapılmış buhurdanlığın, içe paralel dışa dönük yuvarlak konik kaidesi bulunur. Kaide kısmında ince silmelere yer verilmiştir. Kaidenin üst kısmı kademeli daralarak hazneye geçiş sağlanmıştır. Hazne ile kaide birbirine vidalı olarak bağlanmıştır.

Hazne yarım küre şeklinde ele alınmış olup ağız kısmında silmeye yer verilmiştir.

Kapak kısmı altta yuvarlak formda olup yukarı doğru daralmakta ve Mevlevi Sikkesi formunda ele alınmıştır. Kapağın birleşim yerinde ince bir şeritte kazıma ile oluşturulmuş tırtıklı bir şerit yer alır. Kapakta deliklere yer verilmiş olup tepe tutamak kısmı ince ve düz şekilde ele alınmıştır.

Kapak ve hazne kısmına yılan başı formunda bağlanan buhurdanlığın kulpu, kıvrım yaparak haznenin alt kısmıyla birleşerek sonlanır. (Fotoğraf 303.)

Fotoğraf 303: Buhurdan

Katalog No	: 111A/111B
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 304-305
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 27cm / Kaide Çapı: 12.5cm

Tanımı: Döküm tekniği ile yapılmış şamdanlar, kaide, gövde, boyun ve mumluk kısımlarından oluşur.

Kaidelerin alt kısmı sekizgen olarak ele alınmış olup 3cm kadar düz yükseldikten sonra içe doğru düz devam eder ve sonra ortadan konik formda yükselerek daralır. Kaidenin konik kısmında ince silmelere yer verilmiştir.

Gövde kısımları vazo formunda ele alınmıştır. Gövdelerin alt kısımları dar başlayarak geniş kısım olarak devam eder. Bu alandan yukarı doğru daralır bir formdadır. Üst kısmında bir bilezik ve tepe kısmı ise dış bükey yaparak vazo ağzı tarzı bir görsel sunmuştur.

Boyun kısımları dar ele alınmış olup mumluğa geçilen kısımlarında genişçe bir bileziğe yer verilmiştir. (Fotoğraf 304-305.)

Mumluk kısımları düz uzanarak sonlanmakta olup bu kısımda geçme şeklinde yapılmış damlalık yer alır. Fotoğraf 305’de yer alan şamdanın damlalık kısmı mevcut değildir.

Fotoğraf 304: Şamdan (A)

Fotoğraf 305: Şamdan (B)

Katalog No	: 112
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 306
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 58.2cm / Kaide Çapı: 20.8cm

Tanımı: Döküm tekniği ile yapılmış şamdan, kaide, gövde, damlalık, boyun ve mumluk kısımlarından oluşur.

Geniş ve yayvan ele alınan kaidenin kenarları dilimli olarak ele alınmıştır. Kaide kısmı belli bir daralma yaparak yükselmekte sonra düz ve keskin bir daralma yapar ve devamında daha konik ve yuvarlak bir kaide ile sonlanır. Kaide üzerinde ince silmelerle hareketlilik sağlanmıştır.

Gövde kısmı yuvarlak küre formunda bir boğumla başlar daha sonra aralarında bileziklerin yer aldığı ortası daha geniş alanlara yer verilmiştir. Sekiz bilezikten sonra damlalığa yer verilmiş damlalıktan sonrada dört bileziğin yer aldığı kısımla sonlanır.

Boyun kısmı gövdeye benzer şekilde olup ortada bir bileziğe yer verilmiştir.

Mumluğa geçiş yarım küre formunda ele alınmış olup mumluk düz uzanmaktadır. Mumlukta ince silmeler ile altta bir üst ağız kısmında iki bileziğe yer verilmiştir. (Fotoğraf 306.)

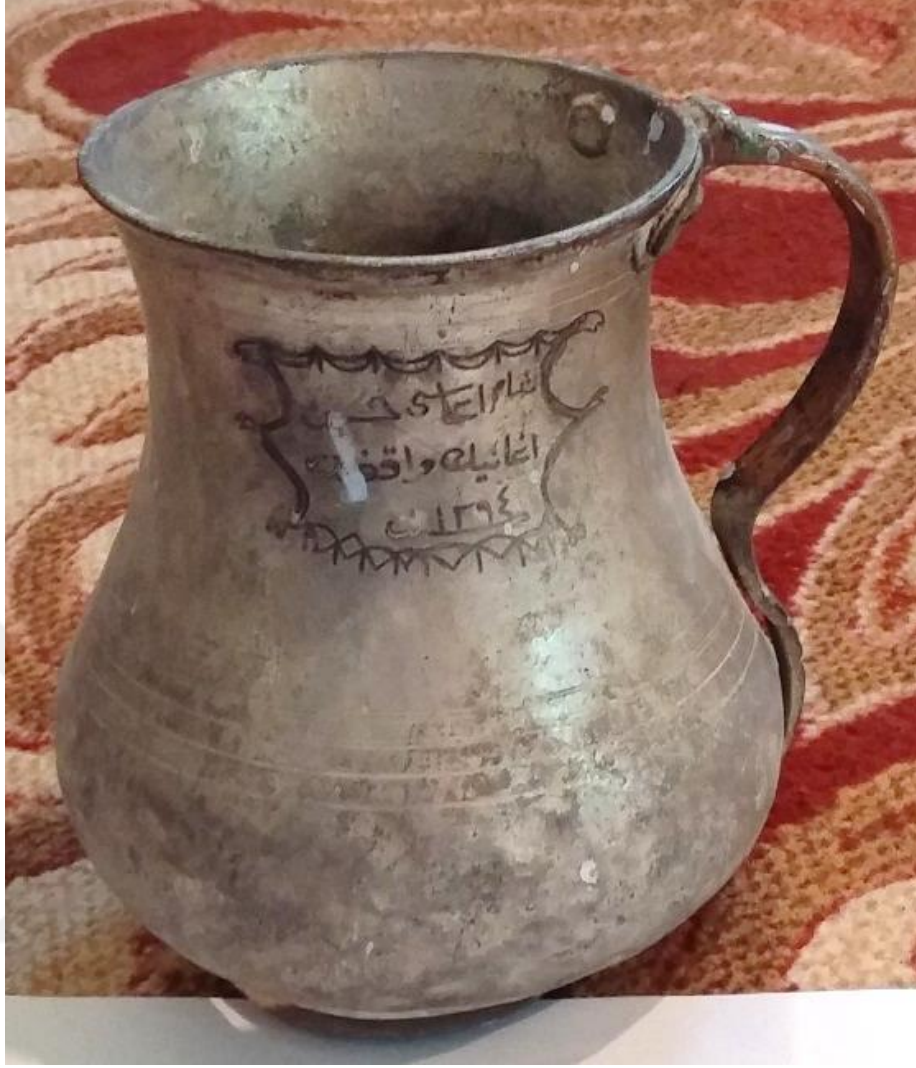
Fotoğraf 306: Şamdan

Katalog No	: 113
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Bardak / Bakır
Fotoğraf No	: 307-308
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1294H / 1877M
Ölçüleri	: Boy: 14cm / Gövde Çapı: 9.5cm

Tanımı: Bakırdan yapılmış bardağın alt kısmı dar başlayarak birden genişleme yapan bir alan ile devam eder. Daha sonra bu kısımdan yukarıya doğru daralır formdadır. Bardak üzerinde orta ve üst kısımda ince silmelere yer verilmiştir. Bu iki silme grubunun arasında vakfiye yazısı vardır.

Yazı kenarları dilimli kumaş görünümü sağlanmaya çalışılmış bir alan içerisinde yer alıp yazıda (شام آغاسی حسن آغانك وقفيدر سنه ١٢٩٤) “Şam Ağası Hasan Ağanın vakfidir sene 1294” yazılıdır. (Fotoğraf 308.)

Üst ağız kısmından yarım yay formunda uzanarak orta kısımda sonlanan tutma kulpu yer alır. (Fotoğraf 307.)

Fotoğraf 307: Bardak

Fotoğraf 308: Bardak kitabe kısmı

Katalog No	: 114
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Makas / Demir
Fotoğraf No	: 309
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Uzunluk: 17cm

Tanımı: Demir malzemedен yapılmış olan mum söndürme makası günümüz makasları formatındadır. Makasın kollarından birinde hazne ve devamı sivri bir uçla biter. Karşı kanat ise hazne kısmını örtmek için hazne kısmına uygun düz ele alınmıştır.

Parmak geçme kısmına doğru kol kısımları zikzaklı bir formatta ele alınmıştır. Parmak geçme alanları ise yuvarlak formda olup dışa bakan kenarlarında küçük çıkmalara yer verilmiştir. (Fotoğraf 309.)

Fotoğraf 309: Mum söndürme makası

11.2. Hat Levha Eserler

Katalog No	: 115
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Hat / Ahşap / Kâğıt
Fotoğraf No	: 310
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 19.5cm / En: 38cm

Tanımı: Ahşap çerçevenin iç kısmında cam yer alır. Camın alt kısmında siyah zeminli kâğıt üzerine yapılan süsleme ve hat yazılarından oluşan bir kompozisyon söz konusudur. Celi sülüs hatla istif tekniğinde yazılmıştır.

Dikdörtgen bir yapıya sahip olup dıştan ahşap çerçevesi vardır. Kâğıt zemini siyaha boyanmış süsleme ve yazı altın yaldızla ele alınmıştır. Dış kısımda bir bordür yer alır. Bordür iki yönden içerisinde kıvrımlı bir çizginin yer aldığı şerit çevreler. Geniş olan bordürde zikzak yapan bir çizgi aralarında ise çiçek ve yaprak motifleri ile süslenmiştir.

Orta alanda ise hat kısmı yer alır. Hat yazıda:

لِي مَسَّةٌ أَطْفِي بِهَا حَرَّ الْوَبَا الْحَاظِمَةِ الْمُصْطَفَى وَ الْمُرْتَضَى وَ أَبْنَاهُمَا وَ الْفَاطِمَةَ

“Benim için vebanın sıcaklığını söndüren beş kişi vardır ki bunlar: El-Mustafa ve'l-Mürteza ve onun iki evladı ve El-Fâtımadır” manasında hat yazılıdır. (Fotoğraf 310.)

Fotoğraf 310: Hat levha

11.3. Dokuma Eserler

Katalog No	: 116
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kilim / Yün
Fotoğraf No	: 311
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 325cm / En: 65cm

Tanımı: Malatya yöresine ait kilim yatay şeritlere bölünmüş bir kompozisyonda ele alınmıştır.

Kilim sekiz ana kuşağa bu kuşaklar arasında ikisi süslemeli diğerleri ise kırmızı ve lacivert zeminli beşer ince şeritlerle ayrılmıştır. Süslemeli şeritlere bakıldığında iki desenin yer aldığı görülür ki burada bir süsleme ikilisi kullanılır. Bunlardan birinde tarak motifleri yer alır diğerinde ise stilize sümbül motifleri yer alır. Ana kuşaklara bakıldığında ise hepsinde aynı kompozisyon söz konusudur. Bu kuşaklarda baklava dilimleri iç ve kenar köşe dolgularında koçboynuzu motifleri yer alır.

Kullanılan hâkim renklere bakıldığında, kırmızı lacivert, siyah ve beyaz renkler hâkimdir. (Fotoğraf 311.)

Fotoğraf 311: Kilim

11.4. Diğer Eserler

Katalog No	: 117
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Saat / Ahşap / Metal
Fotoğraf No	: 312
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 50cm / En: 30cm / Derinlik:15cm

Tanımı: Sandık kısmı dikdörtgen formda ele alınmıştır. Saat mekanizmasına açılan kapağın orta kısmı cam iki kenar kısmında ise iki sütünce yer alır.

Yuvarlak saat kadranın etrafı üst kısmı ahşap ile kapatılmıştır. Saat kadranı beyaz zemin üzerine Arap rakamları yer alır. Saatten aşağı uzanan sarkıtı beş tel sıralı olarak uzanır altta ise yuvarlak bir sarkıtı yer alır. Bu kısımda beyaz zemin üzerinde ortada bir ok resmi iki yanında kıvrık dallı süsleme içerisinde “R” ve “A” yazılıdır.

Saatın alt kısmında iki adet sütünceye uygun iki sarkıt yer alır ancak biri mevcuttur. Orta kısmında ise dilimli bir kısım yer alır. Saatın taç kısmı mevcut olmayıp ön iki köşede alttaki gibi sarkıt yer aldığı tahmin edilmektedir. (Fotoğraf 312.)

Fotoğraf 312: Duvar saati

12. Katalog No: 13. Hacı Ahmet Efendi Cami

Cami içerisinde 1 adet yazma eser, 3 adet madeni eser, 1 adet dokuma eser ve 1 adet ahşap eser olmak üzere toplam 6 adet eser bulunmaktadır.

12.1. Yazma Eserler

Katalog No	: 118
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Cüz Takımı / Kâğıt
Fotoğraf No	: 313-314-315-316
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 24.5cm / En: 17cm / Kalınlık: 1cm

Tanımı: Nesih hatla yazılmış cüz takımı tam olup eserlerin üzeri mavi renkli mukavva meşin cilt ile kaplanmıştır. (Fotoğraf 315-316.)

Birinci cüzün serlevha sayfası tezhip süslemeli ele alınmıştır. Ortada yuvarlak alan içerisine alınmış yazı kısmı bulunur. Yazı aralarında beynessutur motiflerine yer verilmiş olup ayet sonlarında dört dilimli yuvarlak durak işaretleri yer alır. Yuvarlak alan balıksırtı motifi tarzında “V” formunda süslemelerin yer aldığı bir bordür çevreler. Yuvarlak alanın köşe dolgularında yaprakları olan kıvrık dalların içerisinde penç ve goncagül motifleri yer alır. Bu alanın altında etrafı suyolu bordürle çevrelenmiş bir serberk kısmı yer alır. Serberk alanlarının iki kenar kısmında orta alanda ki süslemenin aynısı yer alırken orta kısımları boş bırakılmıştır. Yazının üst kısmında taç kısmı yer alır. Taç kısmında aynı süslemeler yer alır ve üst kısmında tığlara yer verilmiştir. Bu alan üç yönden dört bordüre yer verilmiştir. Bunlardan içerden dışa doğru ilkinde “V” desenler diğeri suyolu ve diğeri ikisi ise kurt motifli bordürler yer alır. Tüm alanı içerisinde kıvrımlı küçük çizgilerin tekrarlandığı bir bordür ile onunda dışında altın yaldızlı cetvel kısmı yer alır. (Fotoğraf 313-314.)

Eserin diğeri sayfa ve cüzlerde ki ayetler cetvelle çevrelenmiş yuvarlak formlu durak işaretleri yer alır. Ayet başları dikdörtgen içerisine alınmıştır.

30. cüzün son sayfasında yer alan dua kısmı bir cetvelle dikdörtgen pano içerisine alınmış alan bulunur. Bu alanın merkezinde yazı kısmı baklava dilimi içerisine

alınmıştır. Baklava dilimi kenar kısmı ‘V’ desenleri ile süslenmiş bir şeritle çevrelenmiştir. Yazı aralarında beynessuturlara yer verilmiştir. Dikdörtgen pano ile baklava dilimi arasında kalan boşluk yeşil renk zemin boyası üzerinde üst ve alt kısmın merkezinden iki yana doğru hilal formunda uzan yaprakları olan birer bitki motifleri yer alır. (Fotoğraf 314.)

Tezhip ve yazı yönünden değerlendirildiğinde eseri 19.yy. tarihlendirilebiliriz.

Fotoğraf 313: 1. Cüzün serlevhası

Fotoğraf 314: 30. Cüzün ketebe sayfası-1. Cüzün serlevhası

Fotoğraf 315: Cüz takımı

Fotoğraf 316: Cüz takımı ve sandığı

12.2. Madeni Eserler

Katalog No	: 119
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Buhurdan / Pirinç
Fotoğraf No	: 317
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy:16cm / Kaide Çapı:10.5cm

Tanımı: Döküm tekniği ile yapılmış buhurdan, kaide, gövde, hazne, kapak ve kulp kısımlarından oluşur.

Yayvan başlayarak konik devam eden bir kaidesi bulunur. Kaide üzerinde ince silmelerle hareketlilik sağlanmıştır.

Gövde kısmı ince ve düz uzandıktan sonra yarım küre formunda hazne kısmı yer alır. Hazne üzerinde ince silmelere yer verilmiştir. Kapak kısmının üst kısmı biraz daha konik tarzda olup küre formunda ele alınmıştır. Bu kısımda damla tarzında büyük kesikler bunların arasında ve alt ve üst kısmında sıralı deliklere yer verilmiştir. Kulp kısmı ters “L” formunda ele alınmıştır. (Fotoğraf 317.)

Fotoğraf 317: Buhurdan

Katalog No	: 120A / 120B
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Şamdan / Saç
Fotoğraf No	: 318-319-320
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 1311H / 1893M
Ölçüleri	: Boy: 74cm / Kaide Çapı: 32cm

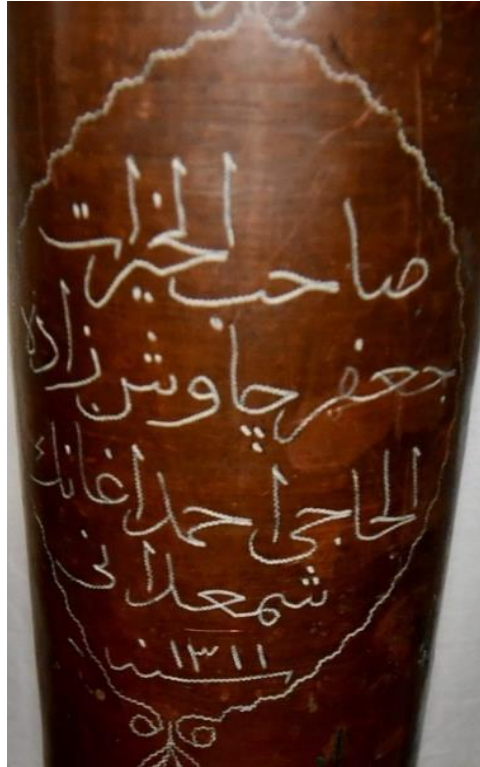
Tanımı: Saç malzemedен yapılmış bir şamdandır. Dövme tekniği ile yapılmış şamdanlar, kaide, gövde, damlalık ve mumluk kısımlarından oluşur. Yuvarlak konik bir kaidesi bulunur.

Gövdesi düz uzanarak devam eder ve mumluk kısmı ile birleşim yerinde damlalığa yer verilmiştir. Gövdede madalyon içerisinde alınmış yazıda:

صاحب الخيرات جعفر چاوش زاده الحاجى احمد اغانك شمعدانى سنه ۳۱۱

“Sahibul hayrat Cafer Çavuş zade el Hacı Ahmet Ağanın şamdanı sene 1311” yazılıdır. (Fotoğraf 318.)

Mumluk kısmı yukarıya doğru hafif genişler formdadır. Kaide, gövde ve mumlukta ince silmelere yer verilmiştir. (Fotoğraf 319-320.)

Fotoğraf 318: Gövdedeki kitabe

Fotoğraf 319: Şamdan (A)

Fotoğraf 320: Şamdan (B)

12.3. Ahşap Eserler

Katalog No	: 121
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Sandık / Ahşap
Fotoğraf No	: 321
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Yük: 14.5cm / En: 18cm / Uz: 26cm

Tanımı: Sekizgen ele alınmış ahşap sakalı şerif kutusunun kenarları dilimli sekiz küçük ayağı bulunur. Gövde kısmının anahtar mekanizma kısmının kenarlarında sedef kakmalı alanlar yer alır. Diğer yerlerde baklava dilimleri hatları belli olur. Büyük ihtimalle sandık tamamen sedef kakmalıydı ancak sonradan dökülmeler olmuştur.

Kapak kısmı kısa bir dikey yükselme yaptıktan sonra yatay yönde bir pah ve düz olan üst kısmı ile sonlanır. Düz alanın ortasında dilimli siyah taş üzerinde beyaz lotus çiçeği ve iki yana uzanan palmet ve rumi süsleme kompozisyonu yer alır. (Fotoğraf 321.)

Fotoğraf 321: Sakalı şerif sandığı

12.4. Dokuma Eserler

Katalog No	: 122
Eserin Türü / Cinsi / Malzemesi	: Kilim / Yün
Fotoğraf No	: 322
Camiye Geliş Şekli	: Vakıf
Tarihi – Dönemi	: 19.yy
Ölçüleri	: Boy: 440cm / En:161cm

Tanımı: Malatya yöresine ait eser 19.yy. da dokunulduğu düşünülmektedir. Kilim çift şaklı olarak dokunmuştur.

Kilimin orta zemini bir bordürle çevrelenmiştir. Bordürün kısa kenar kısımlarında sıralı şekilde altıgen motifleri, içlerinde karşılıklı birbirine bakan kurtağzı motifleri yer alır. Uzun kenarlarda ise üst üste sıralı eli belinde motifleri yer alırken, orta alanla bordür geçiş kısmında çift dişli testere diş motifleri yer alır.

Orta alanda tepe kısımları bukağı motifi formunda ele alınmış iç içe baklava dilimleri sonsuzluk prensibi üslubunda ele alınarak dizayn edilmiştir. Bu baklava dilimleri arasında sıralı bir şekilde kurtağzı motifleri yer alır. Baklava dilimlerinin en dış kısmında canavar izi motifi yer alır. (Fotoğraf 322.)

Kilimde hâkim renk olarak kırmızı, beyaz, siyah ve sarı renk kullanılmıştır.

Fotoğraf 322: Kilim

3. BÖLÜM

Değerlendirme ve Karşılaştırma

Bu toprakların her noktası sanat değeri bakımından oldukça zengin ve çeşitli eserler barındırmaktadır. İşte bu noktalardan biride Arapgir'dir. Mimari açıdan zengin bir kültür varlığına sahip olan ilçe el sanatları açısından da önemli eserlere sahiptir.

Mimari zenginliklerin birçoğu vakıf eseridir. Taşınır kültür varlığı eserlerinin yer aldığı camilerden birçoğu Osmanlı dönemi eseri olup camiler mimari bakımdan genel olarak mahalle camisi niteliğinde ve küçük boyutlarda ele alınmıştır. Yapılar gösteriş ve süslemeden uzak, üst örtüsü olarak ise çoğu düz dam üzeri kırma çatı ile kapanmış tarzda ele alınmıştır.

Çalışmamızın asıl konusu el sanatlarıdır. Her biri camilere vakfedilmiş İslam sanatları içerisinde önemli bir yere sahip eserlerdir. Eserler içerisinde hat levhalar, yazma eserler, madeni eserler, ahşap eserler ve saatler yer alır.

Hat sanatı ve güzel yazı Türkler de zirveye ulaşmış ve bu kültürü yüzyıllar boyunca yaşatmışlar, yaşatmaya da devam etmekte. Hat levhaları ve el yazması eserler bakımından eserler günümüze kadar gelmiş bu konuda güzel örneklerdir. İncelenen Kur'an-ı Kerimlerin tezyinat alanları; cilt bezemesi, serlevhası, serberk kısımları, sayfa sonları, hatim duası bezemesi, gül (hizip, secde ve cüz), durak (nokta), bordür, zencirek, cetvel ve tığlardır. Bu bezemeler tasarım olarak kompozisyon, teknik, motif özellikleri ve kullanılan renkler bakımından dönem etkileri göstermekte olup dönemin özelliği olarak da batı etkilerini bünyesinde taşımaktadırlar. İncelenen eserlerde yıpranmalardan dolayı desende deformasyon oluşmuştur. Cildin bezemelerinde ağırlıklı olarak bitkisel motifler, rûmiler ve geometrik süsleme unsurları kullanılmıştır. Eserlerde çoğunlukla süslemenin yer aldığı serlevha tezyinatı dönem örneklerini yansıtmaktadır. Kullanılan motif, renk ve desen bakımından oldukça zengindir. Kompozisyonda tığ desenleri durak işaretleri genel anlamda benzer tarzda ele alınmıştır. Eserlerde motif olarak hatâyi, peç, gonca, yarı üsluplaştırılmış motif, rumi ve yapraklar kullanılmıştır. Tezhipli bütün sayfalar altın ve lacivert ve kahverengi rengi ağırlıkta olup, açık mavi, kiremit kırmızısı, pembe, yeşil, turuncu ve kırmızı renkler tercih edilmiştir. İncelenen eserlerde tasarım bakımından güller, hizip, secde ve cüz

gülleri olarak çeşitlendirilmiş ve uygulanmıştır. Bazı eserler süslemesiz ele alınsa da eserlerin çoğunda süslemelere yer verildiği görülmektedir. Sonuç olarak incelenen eserler genel itibariyle renk, desen, motif ve işçilik bakımından dönem özelliklerini yansıtmakta olup 19. yüzyıl Batılılaşma dönemi üslûbun bütün özelliklerini bünyesinde taşımaktadır. Hat levhaları genel olarak değerlendirdiğimizde eserler, uygulama olarak ahşap, cam ve kâğıt üzerine yapılmış boyama ve yazılardan oluşmaktadır. Bu sanat dalı içerisinde süslemelerde pek nadiren Batılılaşma etkisi görülse de bu sanat dalı İslam ile özdeşleşen bir dal olduğu için kendine has özellikler yansıtır. Yazıların genel olarak istif tekniğinde celi sülûs ve celi talik hattı ile yazıldığı görülmekte olup bulunduğu dönem özelliklerini yansıtmaktadır.

Maden sanatı Türklerin en eski ve en önemli sanatlarından biridir. Malatya ve Arapgir maden işçiliği noktasında geçmişten beri önemli bir yere sahiptir. Maden yaşamın birçok alanında kullanılmıştır. Dini mimari içerisinde de önemli bir yere sahip olan madeni eserler içerisinde en önemli ve çokça kullanıldığı alan şamdan ve buhurdanlardır. Bu eserler kullanım amacı kadar camilerde hoş bir etki ve görsel bir şölen sunmaktadır. Eski tarihli örnekler bakıldığında genel anlamda dövme tekniğinde yapılmış olup Osmanlı son dönemine ait eserlerdir. Eserler daha çok döküm tekniği kullanıldığı görülmektedir. Çalışmamızda yer alan eserler genel anlamda döküm tekniğinde yapılmış olup hemen hemen hepsi Osmanlı son dönemine aittir. Eserlerin dönem özellikleri yansıttığı görülmektedir. Eserlerin genel anlamda süslemeden uzak olup var olan süslemeler kazıma delik işi ile yapılan süslemelerdir.

Çalışmamızda yer alan dokuma eserler genel anlamda 19 ve 20 yüzyıla ait eserlerdir. Halı ve kilimlerin hepsi Malatya yöresine ait olup bölgenin yaşam, inanç, gelenek ve göreneklerini yansıtmaları bakımından önemlidir. Eserler dönem özelliklerini yansıttığı gibi bölgeye has süsleme ve motifleri yansıtmaları bakımından önemlidir.

Ahşap eserler açısından değerlendirdiğimizde vaaz kürsüsü hariç 19. ve 20. yüzyıla tarihlendirilir. Sakalı şerif sandıkları sedef kakmalı ele alınmış olup oldukça güzel işçiliğe sahiptir. Bu dönemde bu örneklerin benzerine çokça karşılaşılmakta olup kullanım amacına uygun olarak özenli ele alınmışlardır. Çalışmamızda yer alan rahlelerin biri süslemesiz olup diğeri sedef kakmalı ele alınmıştır. “X” formunda ele alınan rahleler form olarak çokça kullanılan bir örnektir.

Çalışmamızda yer alan saatlere bakıldığında birçoğu aynı markaya sahip ürünler olup camilerde çokça görülmektedir. Sandık formları saat düzenekleri dönemindeki örneklerle benzer ele alınmıştır. Çalışmamızda yer alan tek örnek şeklindeki burç küresi oldukça ünik bir örnektir. Osmanlı dönemindeki burç kürelerine nazaran farklılar sunmakta olup paralel ve enlemsel dereceler benzer olsa da küre formu farklı ele alınmış olup daha çok dünya haritası tarzında tasarlanmıştır.

Genel anlamda değerlendirecek olursak eserler dönem özellikleri yansıtmaktadırlar. Eserler camide kullanılma amacıyla vakfedilen eserler olduğu için kullanım amaçları benzerlikler göstermektedir. Değerlendirme karşılaştırma kısmında verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere Arapgir’de yer alan eserler Anadolu’da ki örneklerine benzer olup kendi dönemi içerisinde sanatsal açıdan Arapgir’in Anadolu’da bulunduğu noktayı göstermesi bakımından önemlidir. Bu tarz eserler açısından önemli yere sahip olan Arapgir’de bunun gibi sayısız eserin tek tek incelenip, gün yüzüne çıkarılması ve literatüre kazandırılması kültürel mirasımız açısından oldukça önemli olup ilçenin ve bölgenin kültürünü yansıtmaya açısından da önemlidir.

Bu bölümde tezimizde ele aldığımız taşınır kültür varlıklarının, farklı bölgelerde yer alan vakıf yolu ile vücuda gelmiş diğer taşınır kültür varlığı eserlerle karşılaştırılmıştır. Eserler değerlendirme ve karşılaştırma yapılırken tek tek ele alınarak değil belirli gruplama yapılarak genel olarak değerlendirilmiştir. Bu gruplama ilk önce daha önce yaptığımız şekilde yazma eserler, madeni eserler, ahşap eserler, dokuma eserler, hat levha eserler ve diğer eserler şeklinde ele alınmıştır. Yazma eserler kendi içerisinde cilt yönünden serlevha ve süsleme yönünden ele alınmıştır. Madeni eserler şamdanlar ayrı ele alınmış olup şamdanlarda kaide ve gövde yapısı yönünde bir sınıflandırma yapılarak karşılaştırma yapılmışken buhurdanlar ve el şamdanları ayrı ele alınmıştır. Dokuma eserler tür yönünden kilim, halı seccade gibi yönleri ile ele alınarak karşılaştırması yapılmıştır. Hat levha eserler, ahşap eserler ve diğer eserler kendi türü içerisinde benzer örneklerle karşılaştırma yapılmıştır. Bu bağlamda özellikle Türkiye’nin dört bir yanından getirilen vakıf eserlerinin bulunduğu Ankara Vakıf Eserleri Müzesi’ndeki eserler ile Malatya Vakıflar Bölge Müdürlüğü Deposu ve Malatya bölgesinde yer alan camilerdeki teberrukat eşyalarından yararlanılmıştır. Bunların dışında Erzurum Çifte

Minareli Medrese Vakıf Müzesi ile Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi ve Şanlıurfa Vakıflar Bölge Müdürlüğü deposunda yer alan eserlerden yararlanılmıştır.

3.1. Dokuma Eserler

Tezimizde yer alan dokuma eserlerin çoğu kilimlerden oluşmakta olup içlerinde bir adet halı seccade, bez üzeri işlemeli bir seccade ile Kâbe örtüsü olmak üzere toplam 12 eser yer almaktadır. Eserler 19. ve 20 yy. tarihlerinde (Kâbe örtüsü hariç) Malatya yöresinde dokunmuş eserlerdir.

3.1.1. Kilimler

Katalog 46, 59, 60, 106 ve 116 numaralı eserler birçoğu kilim cicim şeklinde ele alınmış olup yatay kuşaklar halinde dizayn edilmiştir. Genel olarak süslemeli kuşak ve aralarında süslemesiz şeritlerin art arda dizilmesi ile oluşturulmuştur. Benzer özelliğe sahip eser araştırmasında bu tarz eserlerin dizaynında benzer bir üslubun kullanıldığı görülmektedir. Malatya, Orduzu Köşebaşı Caminde yer alan kilim örneği belirtilen eserlere en yakın örneklerden biridir. Yine aynı süslemelere ve dizayna sahip diğer eser ise Malatya Vakıflar Bölge Müdürlüğü deposunda bulunan eserdir. Bu eserde de içerisinde geometrik şekiller, akrep motifleri tarzında benzer süslemeler yer almaktadır.

Fotoğraf 323: Orduzu Köşebaşı Cami içerisinde yer alan kilim

Fotoğraf 324: MVBM deposunda yer alan kilim

Katalog 66 da yer alan eser Malatya yöresinde dokunmuş bir eserdir. Bu esere benzeyen birçok örnek yer almakta olup bunlardan en yakın örnek yine aynı bölgeye ait olan Darende Mağaraönü Cami içerisinde yer alan kilimdir. Bu kilimde orta zemin tamamen aynı ele alınmış farklı olarak fazladan bir bordür ve bordür içerisinde kurtağzı motifleri yer almaktadır.

Fotoğraf 325: Mağaraönü Cami içinde yer alan kilim

Yine orta zemini benzer ele alınmış bir diğer eser Ankara Vakıf Eserleri Müzesi 535 numaralı envanterine ait eserdir. Kilimin yarısı mevcut olup burada da altıgenler içerisinde sıralı bir şekilde kurt ağzı motifleri yer alır

Fotoğraf 326: AVEM 535 numaralı envantere yer alan eser

Katalog 122 de yer alan eser, 19 yy. eseri olup Malatya yöresine aittir. Bu eserin çok yakın bir örneği AVEM envanter 65 ve 286 da kayıtlı eserlerdir. Eserlere baktığımızda katalog 48'in uzun bordüründe yer alan elibelinde motifleri ile çevrili bir bordürle çevrelenmiştir. Orta alanda daha fazla iç içe baklava dilimleri yer alır ve dilimler daha yayvan ele alınmıştır. Bu şeritlerde tamamen sıralı kurtağzı motifleri ile süslenmiştir. İç Anadolu yöresine ait bu eserde bu eserde süsleme ve dizayn aynı olsa da baskın renkler farklı ele alınmıştır.

Fotoğraf 327: AVEM 286 envanterine kayıtlı eser

Fotoğraf 328: AVEM 65 envanterine kayıtlı eser

Fotoğraf 329: Darende Çakır Mehmet Cami içerisinde yer alan eser

65 numaralı katalog eser Malatya yöresine ait olup 19.yy. eseridir. Bu esere en yakın örneklerden birisi Darende Çakır Mehmet Cami içerisinde yer alan eserdir. Bu eserde katalog 65 de yer alan eserdeki gibi orta kısım panolara ayrılmıştır. Ancak burada beş panoya ayrılmış olup süsleme çeşitliliği fazla olmayıp baklava diliminin köşe dolgusu ve iç kısmında kurtağzı motiflerine yer verilmiştir. Orta alanı çevreleyen bordürler burada iki yerine üç bordür olarak ele alınmış olup bir ve üç nolu bordürler katalog 65 ile aynı ele alındığı görülmektedir.

3.1.2. Halı Seccade

Çalışmamız içerisinde yer alan tek halı olan eserimiz Hacı Yahya Cami içerisinde yer alan 63 numarada kayıtlı seccadedir. Malatya yöresine ait olup 20.yy. eseridir. 20 yy. gelindiğinde özellikle dokuma sanatında desenlerde bozulmalar görülür. Bu nedenle yakın örnekleri bulmak zorlaştırmaktadır. Katalogda yer alan esere en yakın yine bölge eserleri olan Malatya Vakıflar Bölge Müdürlüğü deposunda yer alan iki seccadede görülür. Bordürleri farklı ele alınmış olup orta alanda kademeli daralan mihrap nişi ve içerisinde aynı dizayna sahip sandık motifleri yer aldığı görülmektedir.

Fotoğraf 330: MVBM deposunda yer alan halı seccade

Fotoğraf 331: MVBM deposunda yer alan halı seccade

Sonuç olarak dokuma eserlere bakıldığında gerek kendi bölgesi ve diğer bölge eserlerle aynı süslemeleri yansıttığı görülmektedir. Özellikle bölgede yer alan eserlerin dokumada diğer bölgelerle aynı seviyede olduğu ve bulunduğu dönemin özellikleri yansıttığını söyleyebiliriz.

3.2. Madeni Eserler

Çalışmamızın çoğunluğunu oluşturan eser grubu içerisinde madeni eserler yer alır. Madeni eserler içerisinde çoğunluğu şamdanlar oluşturmakta olup yedisi

buhurdanlık, biri mum söndürme makası ve bir adet bardak yer alır. Eserlerden birkaçı hariç çoğu döküm tekniğinde yapılmıştır. Genel anlamda süsleme bulunmamakta olup var olan süslemeler ise kazıma ve delik işi tekniğinde yapılmıştır. Eserlerde kullanılan malzeme olarak yoğunluğuna göre pirinç, demir, saç ve bakırdır. Eserleri tek tek karşılaştırma mümkün olmadığından karşılaştırma gruplar halinde ele alarak karşılaştırma yapılmıştır. Küçük farklılıkları olsa da benzer eserler gruplandırılarak ele alacağız.

3.2.1. Şamdanlar

Şamdanlar içerisinde birbirine yakın formda ele alınmış olan etek formunda ve çan tipi kaideli 6 adet eser bulunur. Bunlar Gümrükçü Osman Paşa Cami içerisinde yer alan 18A, 18B, 19A ve 19B eserler ile Cafer Paşa Cami içerisindeki 47A ve 47B numaralı eserlerdir. Bu eserler geniş ve büyük ele alınmış kaideleri kısa gövdeleri ve düz ele alınmış mumlukları bulunur. Şanlıurfa Rızvaniye Caminde bulunan şamdan ile Ankara Vakıf Eserleri Müzesinde 2154, 2155, 2161, 2164 ve 2171 numaralı envantere kayıtlı eserlere bakıldığında malzeme yapım teknikleri aynı olup benzer forma sahiptirler. Aynı şekilde kaide, gövde ve mumluk yapılarına sahiptir.

Fotoğraf 332: Şanlıurfa Rızvaniye Cami içerisindeki şamdan

Fotoğraf 333: AVEM 2154 nolu envanter

Fotoğraf 334: AVEM 2155 nolu envanter

Fotoğraf 335: AVEM 2161
nolu envanter

Fotoğraf 336: AVEM
2164 nolu envanter

Fotoğraf 337: AVEM
2171 nolu envanter

Çalışmamızda birbirine benzer diğer eserler ise Cafer Paşa Cami, Şakir Paşa Cami, Göz Cami ve Süleyman Çavuş Cami içerisinde yer alan katalog 48, 83A- 83B, 93 ile 103 numarada kayıtlı eserlerdir. Eserler yuvarlak konik kaideli olup gövdeleri alt kısımlarında bilezik ve boğumlar yer alırken gövdenin üst kısımları aşağıdan yukarı genişleyen bir forma sahiptir. Mumluk kısımları ise lale formunda ele alınmıştır. Ankara Vakıf Eserleri Müzesinde yer alan 2354, 2366 ve 2641 numaralı envanterlere kayıtlı eserler ile Darendede Çavuşoğlu Ömer Ağa Cami içerisinde yer alan üç şamdan benzer formdadır. Bu eserler yuvarlak konik kaidelidir. Gövdelerinde bilezik ve bombeler yer alırken gövdelerin üst kısmı aşağıdan yukarı doğru genişleyerek sonlanmaktadır. Omuz kısmında aynı şekilde sıralı silmelere yer verilmiş olup lale formulu mumlukları yer alır. Tarih olarak da yakın tarihli olup örnek olarak eserler katalog 103 de yer alan eserde tarih yer alıp burada 1303 tarihi yer alırken Darendede yer alan şamdanlarda 1306 tarihleri yer almaktadır.

Fotoğraf 338: AVEM
2354 nolu envanter

Fotoğraf 339: AVEM
2366 nolu envanter

Fotoğraf 340: AVEM
2641 nolu envanter

Fotoğraf 341: Çavuşoğlu
Ömer Ağa Caminde yer
alan eser

Fotoğraf 342: Çavuşoğlu
Ömer Ağa Caminde yer
alan eser

Fotoğraf 343: Çavuşoğlu
Ömer Ağa Caminde yer
alan eser

Benzer nitelikte olan bir diğerk grup eser ise Cafer Paşa Cami ve Mirliva Ahmet Paşa Cami içerisinde yer alan 49, 51, 53 ve 54 numaralı katalog eserleridir. Eserlerin kaideleri yuvarlak veya altıgen konik kaideleri bulunmakta olup gövdeleri bir boğumla başlayıp aşağıdan yukarı genişleyen altıgen gövdelidir. Gövdeden boyuna geçişte farklı uzantılarda dilimli sarkıtlar yer alır. Mumluk kısımları lale ve alttan yukarı hafif genişleyen bir forma sahiptir. 1894 tarihli katalog 51’de yer alan eser bazı farklılıklar göstermektedir. Bu özelliklerde benzer formda ele alınmış AVEM 2337 envanterinde kayıtlı eser, Malatya Vakıflar Bölge Müdürlüğü deposunda yer alan 12, 15,17 ve 22 numara kayıtlı eserler ile Elâzığ Saray Cami içerisinde yer alan şamdan çalışmamızda ki eserler ile benzer niteliktedir. Kaide, gövde ve mumluk formlarının birbirine çok benzer ele alındığı görülmektedir. Katalog 49 da yer alan eserde sarkıt kısmı olmayıp yapısal olarak AVEM 2337 envanter ile Malatya Vakıflar Bölge Müdürlüğü deposunda kayıtlı 17 numaralı eserlerle benzerlik göstermektedir.

Fotoğraf 344: AVEM
2337 nolu envanter

Fotoğraf 345: MVBM
deposunda yer alan 22 nolu
eser

Fotoğraf 346: MVBM
deposunda yer alan 17 nolu
eser

Fotoğraf 347: MVBM deposunda yer alan 15 nolu eser

Fotoğraf 348: MVBM deposunda yer alan 12 nolu eser

Fotoğraf 349: Elâzığ Saray Cami içerisinde yer alan eser

Bu grulamada geneli yuvarlak konik kaideli ve ince gövdeli eserler ele alınmıştır. Mirliva Ahmet Paşa Cami içerisinde yer alan katalog 52 ve 56 numaralı eserler altıgen kaideli ince gövdeli büyük ele alınmış mumluk kısmı bulunur. Gügümcübaşı Hüseyin Ağa Cami içerisinde ki katalog 73A ve 73B numaralı eserler yuvarlak kaideli olup ince ve zarif gövdede bombelere yer verilmiştir. Göz Cami içerisinde yer alan katalog 94A ve 94B eserler yuvarlak konik kaideli ince gövde ve lale formu mumlukları yer alır. Süleyman Çavuş Cami eserleri olan katalog 101 ve 102 numaralı eserler yuvarlak konik kaideli düz gövde ve gövde ile aynı genişliğe sahip mumluğa sahiptir. Ayşe Hanım Camine ait olan katalog 107 ve 111 numaralı eserler yuvarlak konik kaide ince ve bombeli gövde ile gövdeye nazaran büyük ele alınmış düz mumlukları bulunur. Bu eserler kendi içlerinde bile farklılık arz etmekte olup birebir aynı olmasa da yakın benzerlik gösteren AVEM içerisindeki 2157, 2334, 2396, 2398, 2408, 2437, 2442, 2444 ve 2455 envanter numaralı eserleri örnek gösterebiliriz. 2157,2334 ve 2442 envanter numaralı eserler kaide yapıları ve gövde bombeleri farklılıklar gösterse de sıralı bombe ve ince gövde yapısıyla katalog 73Ave B eserleri ile 111 numaralı eserlerle benzerlik gösterir. Yine 2437 ile 2444 envanter numaralı eserler 101 ve 102 numaralı katalogda yer alan eserler ile çok yakın benzerlik göstermektedir. 2396 envanter numarasında yer alan eserde katalog 107 numaradaki eserle benzerlik gösterir.

Fotoğraf 350: AVEM 2157
nolu envanter

Fotoğraf 351: AVEM
2334 nolu envanter

Fotoğraf 352: AVEM
2396 nolu envanter

Fotoğraf 353: AVEM 2398
nolu envanter

Fotoğraf 354: AVEM
2408 nolu envanter

Fotoğraf 355: AVEM
2437 nolu envanter

Fotoğraf 356: AVEM 2442
nolu envanter

Fotoğraf 357: AVEM
2444 nolu envanter

Fotoğraf 358: AVEM
2455 nolu envanter

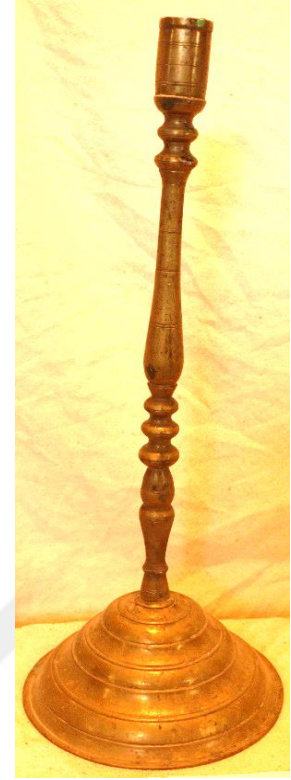
Şamdan eserler açısından son olarak vazo formu gövdelere sahip eserleri bir grup içerisinde yer vereceğiz. Çalışmamızda bu eser grubu içerisine girecek eserler baktığımızda; Mirliva Ahmet Bey Cami, Hacı Yahya Cami, Şakir Paşa Cami ve Ayşe Hanım Cami içerisinde yer alan katalog 55, 62A-62B, 82A-82B ve 111A-111B eserler yer alır. Gövdeleri farklı boy ve kalınlıkta ele alınmış olsa da gövde ya tamamen ya da kısmen vazo formuna yer verildiği görülmektedir. Kaide ve mumluk kısımlarında farklılar göstermektedir. Kataloğumuzda yer alan bu eserlere çok yakın benzerlik gösteren örnekler Erzurum Vakıflar Bölge Müdürlüğü deposuna, Erzincan Kemaliye İlçesindeki Bahçe Cami, Enbiyabey Cami, Adak Köyü Cami ve Erzurum Yakutiye İlçesi Narmanlı Camisinden getirilen eserleri gösterebiliriz. Bu eserlerin çoğu altta boğum ile başlayıp tüm gövde vazo formunda olup üst kısmı bir boğumla biter. 324 nolu envantere kayıtlı eser katalog 55 de yer alan eser ile çok yakın benzerlik taşımakta olup alt kısımda sıralı boğumlar ve orta kısımdan yukarı doğru daralan bir vazo formu yer alır. Genel olarak eserler form ve şekil olarak benzerlik göstermektedir.

Fotoğraf 359: EVBM deposu 311 nolu envanter

Fotoğraf 360: EVBM deposu 316 nolu envanter

Fotoğraf 361: EVBM deposu 324 nolu envanter

Fotoğraf:362: EVBM deposu 355 nolu envanter

Fotoğraf:363: EVBM deposu 449 nolu envanter

Fotoğraf 364: EVBM deposu 737 nolu envanter

3.2.2. Buhurdan ve Kandiller

Madeni eser grubunda son olarak değineceğimiz eser grubunu kandiller oluşturmaktadır. Kataloğumuzda toplam 8 adet kandil bulunmaktadır. Katalog 57, 58, 75, 95, 108, 109, 110 ve 119 numaralı kayıtlı eserler döküm tekniği ile yapılmış üzerlerinde delik işi kazıma tarzında süslemelere yer verilmiştir. Katalog 58 ve 119 da yer alan eser fotoğraf 443-444 yer alan eserlerle benzerlik gösterir. Kulp yapısı hazne ve kapak kısımları aynı formda ele alınmıştır. Katalog 95 ve 108 de yer alan eser fotoğraf 370 da yer alan eserle birebir aynı ele alınmıştır. Katalog 108 de yer alan eserin tutamak kısmı mevcut olmasa da aynı formdadır. Eserler kaide, kulp, hazne ve tutamak kısmı aynı ele alınmıştır. Katalog 109 da yer alan eser hazne ve kulptan oluşmaktadır. Erzurum Vakıflar Bölge Müdürlüğü deposu ve Ankara Vakıf Eserleri Müzesi envanterlerinde kayıtlı olan fotoğraf 373-374 da yer alan eserlerde benzer şekilde ele alınmış olup hazne ve kulptan oluşmaktadır. Katalog 75 da yer alan eserin hazne kısmı tam küre formunda olsa da 57 ve 110'da ki eserlerle aynı kategoride ele alınabilir. Fotoğraf 365-366-367 yer alan eserler ile benzerlik göstermektedir.

Fotoğraf 365: AVEM deposu 2617 nolu envanter

Fotoğraf 366: EVBM deposu 2635 nolu envanter

Fotoğraf 367: EVBM deposu 457 nolu envanter

Fotoğraf 368:
EVBM deposu 458
nolu envanter

Fotoğraf 369:
EVBM deposu 459
nolu envanter

Fotoğraf 370:
EVBM deposu 460
nolu envanter

Fotoğraf 371:
EVBM deposu
463 nolu envanter

Fotoğraf 372: EVBM
deposu 517 nolu
envanter

Fotoğraf 373: AVEM
deposu 2553 nolu envanter

Fotoğraf 374: EVBM deposu
467 nolu envanter

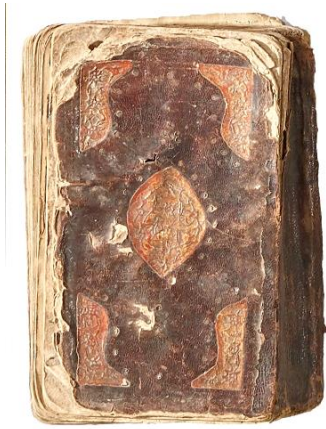
3.3. Yazma Eserler

Çalışmamızda 26 adet Kur'an-ı Kerim, 3 adet cüz takımı ve 3 adet fıkıh kitabı olmak üzere toplam 32 adet yazma eser bulunmaktadır. Yazma eserlerin karşılaştırması cilt tasarımı ile yazı ve tezhip süslemesi yönüyle yapılmıştır.

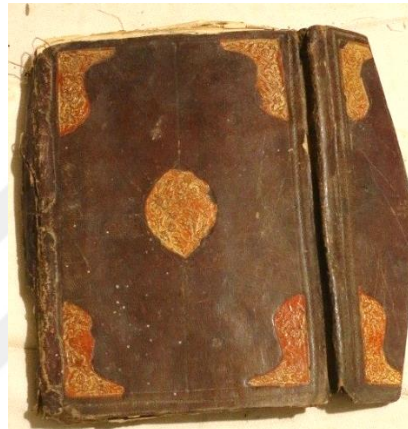
3.3.1. Cilt Yönünden Değerlendirme

Cilt açısından eserleri değerlendirirken özelliği ve süslemesi olmayan eserler değerlendirme dışında bırakılmıştır. Diğer eser ciltlerine baktığımızda kazıma, kakma tekniği ve boyama ile yapılmış süslemelerin yer aldığı ciltler mevcuttur. Bu anlamda katalog 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 67, 71, 72, 80, 81, 87, 88, 89, 90, 91 ve 104 numaralı eserlerin ciltleri süslemeli ele alınmıştır. Bu süslemeleri gruplayacak olursak katalog 1 ve 7 numaralı eserlerin ciltleri üzerinde boyama ile oluşturulmuş süslemeler

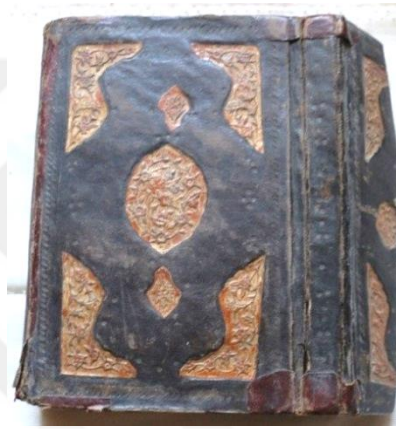
yer alır. Katalog 2, 3, 6, 8, 80, 81 ve 90 numaralı eserler genel anlamda aynı forma sahiptir. Dört köşebent ortada şemsenin yer aldığı kakma tekniğinde süslemelere yer verilmiştir. Diğer süslemeli eserlerin ciltleri ise birbirine yakın kazıma tekniğinde süslemelere sahiptir. Bu anlamda bu eserlerin ciltlerine bakıldığında dönemleri içerisinde sıkça kullanıldığı görülmektedir. Bu eserlere örnek verecek olursak Erzurum Vakıflar Bölge Müdürlüğü deposu, Malatya Vakıflar Bölge Müdürlüğü deposu, Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi ve Ankara Vakıf Eserleri Müzesi'nde yer alan eserler bazı örneklerle yer verilmiştir. Aynı döneme ait olan bu eserlerin kapaklarının form ve süsleme olarak benzer şekilde ele alındığı görülmektedir.

Fotoğraf 375: AVEM
2541 nolu envanter

Fotoğraf 376: EVBM Deposu
692 nolu envanter

Fotoğraf 377: EVBM
deposu 643 nolu envanter

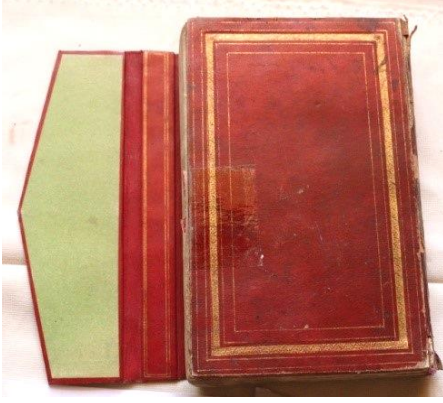
Fotoğraf 378: Konya Sahip Ata
Vakıf Müzesi deposu

Fotoğraf 379:
EVBM deposu 537
nolu envanter

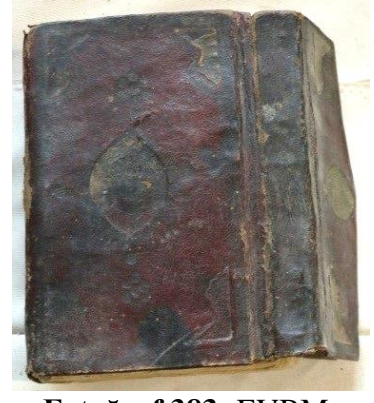
Fotoğraf 380: EVBM
deposu 545 nolu envanter

Fotoğraf 381: EVBM deposu 555 nolu envanter

Fotoğraf 382: EVBM deposu 573 nolu envanter

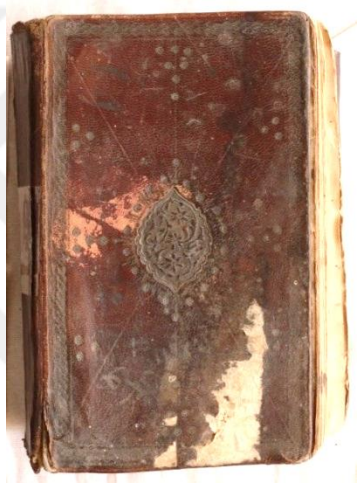
Fotoğraf 383: EVBM deposu 656 nolu envanter

Fotoğraf 384: EVBM deposu 623 nolu envanter

Fotoğraf 385: Malatya Yeşilyurt Zaviye Cami

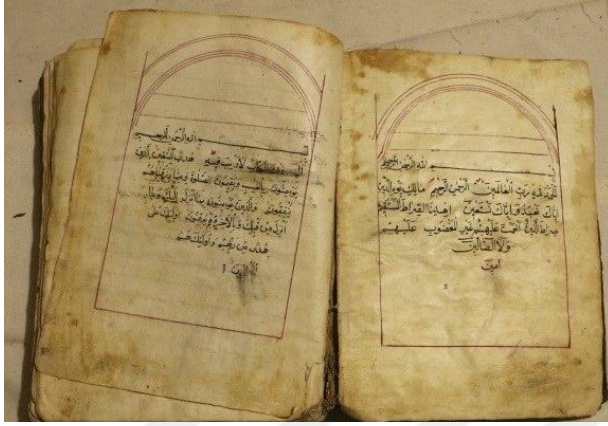
Fotoğraf 386: EVBM deposu 539 nolu envanter

3.3.2. Tezhip Yönünden Değerlendirme

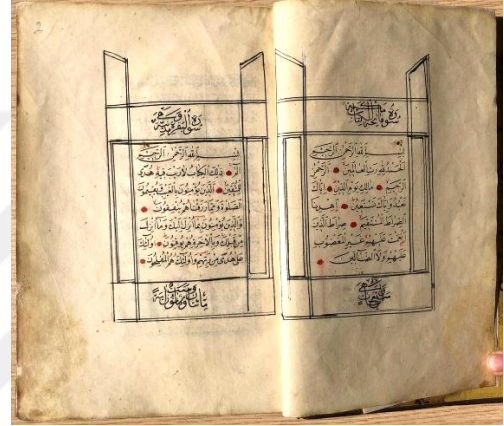
Eserlerimizi yazı, tezhip açısından incelersek tüm eserlerimiz genel olarak 18. ve 19. yy. eserleri olup nesih hatla yazılmış ve dönem özelliklerini yansıtır. Eserlerin bu konuda iki kısma ayırmak gerekir. Birincisi serlevhası (unvan) sayfası mevcut olup tezhipli ele alınmış olanlar ve serlevhası olmayan veya tezhipsiz ele alınmış olanlar.

Katalog 5, 11, 12, 68, 69, 70, 71, 72, 87, 88 ve 104 numaralı eserlerde herhangi bir süsleme unsuruna yer verilmemiştir. Bu eserler ya cetvelsiz ele alınmış ya da tek

çizgi veya altın yaldızlı cetvel içerisinde alınmıştır. Katalog 4 ve 6 da yer alan eserlerde cüz güllerine yer verilmiş bu eserleri serlevhaları mevcut değildir. Erzurum Vakıflar Bölge Müdürlüğü deposu, Malatya Vakıflar Bölge Müdürlüğü deposu, Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi'nde yer alan eserler bazı örneklere yer verilmiştir. Bu eserlerden fotoğraf 387-388 eserler katalog 12 ve 88 de yer alan eserler gibi natamam ya da basit gelişigüzel yapılmıştır. Fotoğraf 389-390 eserlerde katalog 4 ve 6 da yer alan eserlere benzer cetvel cüzgülü bulunup serlevhaları bulunmamaktadır. Diğer örnekler ise yukarıda belirtilen diğer süslemesiz eserlerle benzer şekilde ele alınmıştır.

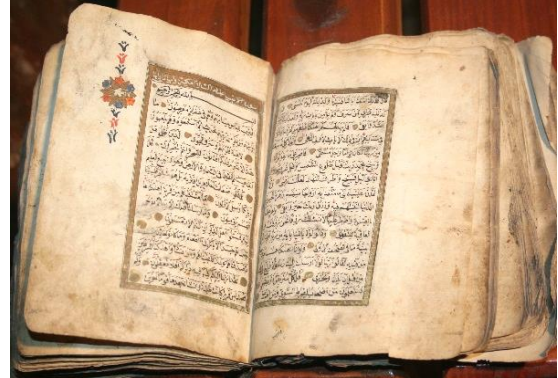
Fotoğraf 387: EVBM deposu 702 nolu envanter

Fotoğraf 388: EVBM deposu 1055 nolu envanter

Fotoğraf 389: MVBM deposu

Fotoğraf 390: KSVM deposu

Fotoğraf 391: MVBM deposu

Fotoğraf 392: MVBM deposu

Fotoğraf 393: EVBM deposu 542 nolu envanter

Fotoğraf 394: KSVM deposu

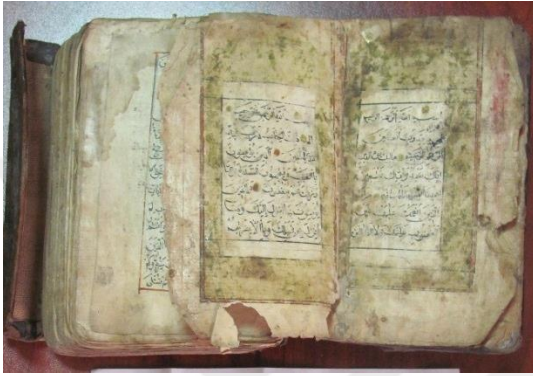
Çalışmamızdaki diğer eserlerin serlevhaları tezhip süslemeli ele alınmıştır. Süslemelere baktığımızda 18. yy. ve 19. yy. etkileri görülür. Bitkisel süslemelerin ağırlıkta olduğu süslemelerde penç, goncagül, rumi ve stilize bitki motiflerinin yanında pano veya daire formlu geometrik alanlar yer alır. Aynı döneme ait ve benzer süslemelere sahip olan, Erzurum Vakıflar Bölge Müdürlüğü deposu, Malatya Vakıflar Bölge Müdürlüğü deposu, Şanlıurfa Vakıflar Bölge Müdürlüğü Deposu, Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi ve Ankara Vakıf Eserleri Müzesi'nde yer alan örneklere yer verilmiştir. Bu örneklere genel anlamda baktığımızda çalışmamızda ki örneklere benzer süslemelere sahiptir. Tarihleme olarak bir iki örnek dışında aynı dönem eserleridir. Taç forumları, tığlar, forum ve süslemede ki desenler benzer şekilde ele alınmıştır. Süsleme alanları genel anlamda yapan ustanın beceri ve duyguları ile bağlantılı olduğundan süslemelerde farklılar olsa da birebir benzer örnekler de yer alır. Bu da dönem içerisindeki süslemede kullanılan motiflerin benzer olmasından kaynaklanmaktadır.

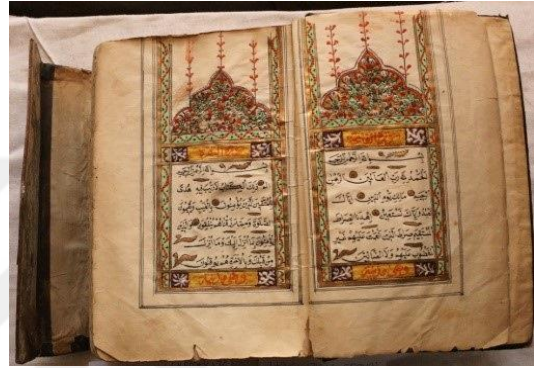
Fotoğraf 395: ŞVBM deposu

Fotoğraf 396: AVEM deposu 2678 nolu envanter

Fotoğraf 397: MVBM deposu

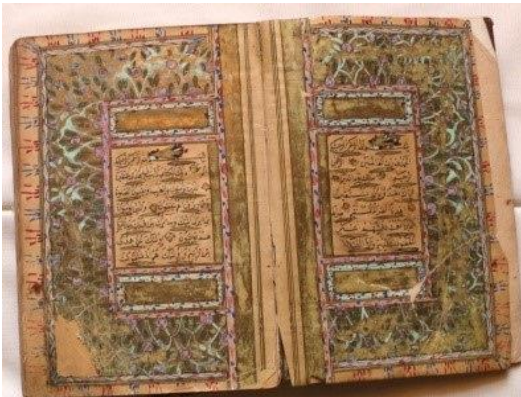
Fotoğraf 398: EVBM deposu 538 nolu envanter

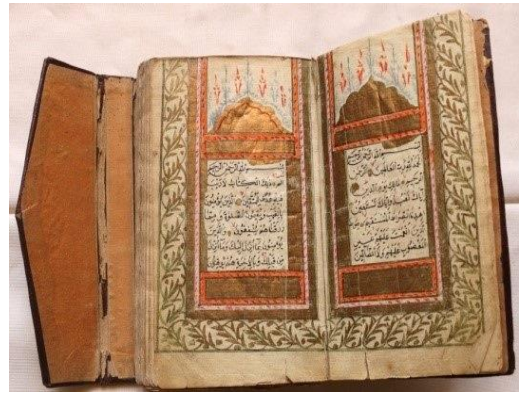
Fotoğraf 399: EVBM deposu 544 nolu envanter

Fotoğraf 400: EVBM deposu 545 nolu envanter

Fotoğraf 401: EVBM deposu 548 nolu envanter

Fotoğraf 402: EVBM deposu 551 nolu envanter

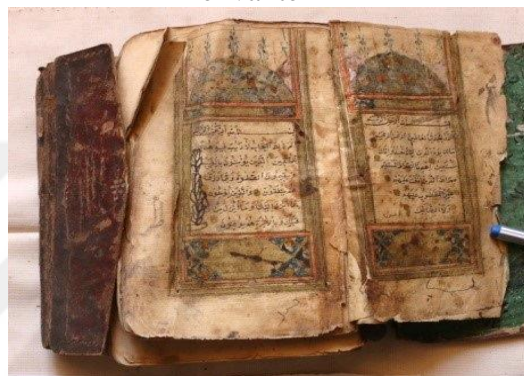
Fotoğraf 403: EVBM deposu 571 nolu envanter

Fotoğraf 404: EVBM deposu 574 nolu envanter

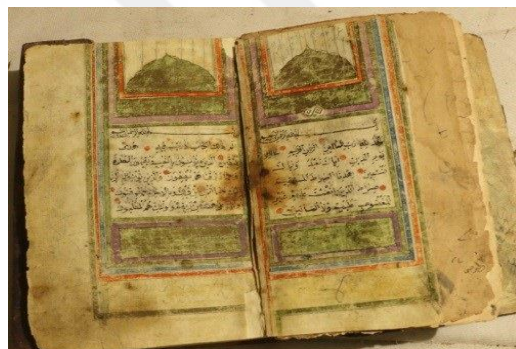
Fotoğraf 405: EVBM deposu 575 nolu envanter

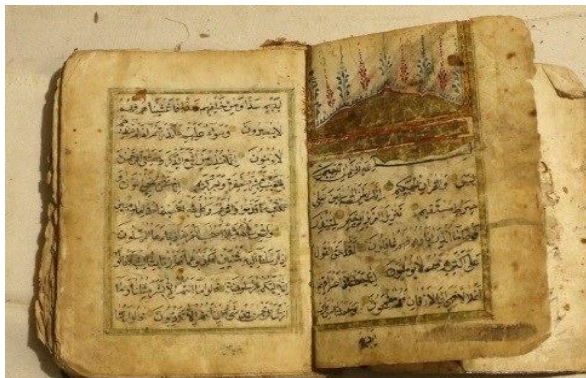
Fotoğraf 406: EVBM deposu 576 nolu envanter

Fotoğraf 407: EVBM deposu 659 nolu envanter

Fotoğraf 408: EVBM deposu 682 nolu envanter

Fotoğraf 409: EVBM deposu 692 nolu envanter

Fotoğraf 410: EVBM deposu 996 nolu envanter

Fotoğraf 411: EVBM deposu 1074 nolu envanter

Fotoğraf 412: EVBM deposu 1084 nolu envanter

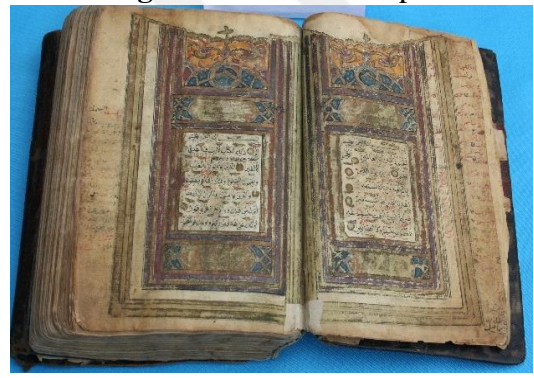
Fotoğraf 413: KSVM deposu

Fotoğraf 414: KSVM deposu

Fotoğraf 415: KSVM envanter 56

Fotoğraf 416: KSVM envanter 57

Fotoğraf 417: KSVM envanter 63

Fotoğraf 418: KSVM envanter 69

3.4. Hat Levhalar

Çalışmamızın önemli bir kısmını hat levhaları oluşturmaktadır. Eserlere genel anlamda baktığımızda celi sülüs ve celi talik hatla yazılmışlardır. Eserler ahşap levha tekniği, cam altı tekniği, kâğıt üzeri boyama ile ahşap kesme ve ahşap oyma tekniği ile yapılmış eserlerdir. Levhalar en eski tarihli 17. yy. en geç tarihli 20. yy. dönemlerine aittir. Hat levhalarında ağırlıklı ayet ve hadislere yer verilmiş olup bitkisel süsleme bir iki örnek dışında yok denecek kadar azdır. Hat levhalarının kullanım mahiyetleri yönünde belli bir standart kalıbı olmadığı için çok farklı uygulama alanı bulunmaktadır. Bu nedenle süsleme ve tarz anlamında farklılıklar gösterdiğinden bire bir yakın örnek bulmak zordur.

Aynı döneme ait ve benzer özelliklere sahip olan, Erzurum Vakıflar Bölge Müdürlüğü deposu, Malatya Vakıflar Bölge Müdürlüğü deposu, Şanlıurfa Vakıflar Bölge Müdürlüğü Deposu, Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi ve Ankara Vakıf Eserleri Müzesi'nde yer alan örneklere yer verilmiştir. Bu örnekler de çalışmamızdaki eserler gibi genel anlamda celi sülüs ve celi talik hatla yazılmışlardır. Eserlere baktığımızda ahşap üzeri boyama, cam altı boyama, ahşap oyma ve kesme tekniği ile yapılmıştır. Süsleme olarak tezimizde yer alan eserlere yakın süslemeler olup dönem özelliklerini yansıtmaktadırlar.

Fotoğraf 419: ŞVBM deposu

Fotoğraf 420: ŞVBM deposu

Fotoğraf 421: ŞVBM deposu

Fotoğraf 422: ŞVBM deposu

Fotoğraf 423: AVEM deposu 2504 nolu envanter

Fotoğraf 424: AVEM deposu 2507 nolu envanter

Fotoğraf 425: EVBM deposu 532 nolu envanter

Fotoğraf 426: EVBM deposu 887 nolu envanter

Fotoğraf 427: EVBM deposu 1153 nolu envanter

Fotoğraf 428: EVBM deposu 743 nolu envanter

Fotoğraf 429: EVBM deposu 900 nolu envanter

Fotoğraf 430: EVBM deposu 1227 nolu envanter

Fotoğraf 431: KSVM 73 nolu envanter

Fotoğraf 432: KSVM 94 nolu envanter

Fotoğraf 433: KSVM deposu

Fotoğraf 434: KSVM 98 nolu envanter

Fotoğraf 435: KSVM 96 nolu envanter

Fotoğraf 436: KSVM 104 nolu envanter

Fotoğraf 437: KSVM deposu

Fotoğraf 438: KSVM deposu

Fotoğraf 439: KSVM 100 nolu envanter

Fotograf 440: MVBM deposu

Fotograf 441: MVBM deposu

3.5. Ahşap Eserler ve Diğer Eserler

Bu grupta içerisinde sakalı şerif kutuları ve rahle örneklerine yer verilecektir. Bu eserlerin yapımında tıpkı hat levhalarda olduğu gibi belli bir usulün söz konusu olmadığı için kendilerine özgün tarz ve süslemelere sahiptir. Genel hatlarda benzerlik görülse de bire bir benzer örneklere rastlamak oldukça zordur. Bu anlamda çalışmamızdaki örneklere yakın eserlerin bulunduğu, Erzurum Vakıflar Bölge Müdürlüğü deposu, Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi ve Ankara Vakıf Eserleri Müzesi'nde ki örneklere yer verilmiştir.

Fotograf 442: AVEM 2224 nolu envanter

Fotograf 443: KSVM 72 nolu envanter

Fotoğraf 444: AVEM 2515 nolu envanter

Fotoğraf 445: EVBM 742 nolu envanter

Fotoğraf 446: AVEM 2225 nolu envanter

Fotoğraf 447: AVEM 2225 nolu envanter

3.6. Diğer Eserler

Bu grupta içerisinde saat örneklerine yer verilecektir. Bu eserlerin yapımında belli bir usulün söz konusu olmadığı için kendilerine özgün tarz ve süslemelere sahiptir. Bazı grup saat içerisinde oldukça benzer örneklere rastlanmıştır. Özellikle “R A” yazan markalara ait birçok örnekle karşılaşmış yapım tarzı kullanılan malzeme ve işçilik birbirine yakın benzerlikler göstermektedir. Bu anlamda çalışmamızdaki örneklerle yakın eserlerin bulunduğu, Erzurum Vakıflar Bölge Müdürlüğü deposu ve Ankara Vakıf Eserleri Müzesi’nde ki örneklerle yer verilmiştir.

Fotoğraf 448: AVEM 2471 nolu envanter

Fotoğraf 449: AVEM 2608 nolu envanter

Fotoğraf 450: AVEM 2472 nolu envanter

Fotoğraf 451: EVBM 845 nolu envanter

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan çalışmayla öncelikle eserlerin kayıt altına alınması, bölgede taşınır kültür varlıkları üzerine çalışma olmadığından bölgenin taşınır kültür varlıklarında vermiş olduğu örnekleri inceleyerek tanıtımının sağlanması ve bölgenin bu sanatlarda ülke içerisinde konumu ile dönemi içerisinde değerlendirilmesinin yapılması amaçlanmıştır.

Çalışma sonucunda araştırma sınırları içerisindeki eserlere ulaşılmış ölçüleri ve fotoğrafları alınmış ayrıntılı tanımları yapılarak kayıt altına alınmıştır. Çalışmada birçok sanat dalına ait eser incelenmiş olması bölgenin hemen hemen tüm el sanatlarında vermiş olduğu örneklerin kayıt altına alınarak tanıtımının yapılmış olması oldukça önemlidir. Bu sanat dalları içerisinde; yazma, hat levha, ahşap, dokuma ve madeni eserlerde verilmiş birçok örnek bulunmaktadır. Bölgenin bu eserlerde teknik ve tasarım noktasında dönemi içerisinde Anadolu'nun diğer bölgelerine benzerlik gösterdiği, eserlerde dönem özelliklerini yansıttığı görülmüştür. Süsleme unsurları açısından benzer şekilde dönem özelliklerini yansıtmış olsa da bölgeye has süslemelerde görülmüştür.

Yapmış olduğumuz çalışmalar neticesinde görmüş olduğumuz eksikleri ve önerilerimizi belirtecek olursak camiler açısından; bazı camilerde statik sorunların olduğu bazılarının ise zaman içinde yıpranmasından dolayı acilen onarımlarının yapılması elzem olduğu görülmüştür. Ayrıca taşınmaz kültür varlıklarının yerlerinin daha rahat bulunması için yön tabelaları konmasının da faydalı olacağını kanaatindeyim. Taşınır kültür varlıkları açısından; camilerde yeterli güvenlik sistemlerinin olmadığı bu anlamda gerekli güvenlik önlemlerinin alınması yerinde olacaktır. Ayrıca eserlerin bulunduğu ortamlarının sağlıklı olmadığı bu anlamda eserlerin daha sağlıklı yerlere taşınması veya cami içerisinde daha uygun alanlarda değerlendirilmesi gerekmektedir. Eserlerin birçoğunda yıpranma olduğu özellikle dokuma eserlerde ciddi sorunların olduğu gözlenmiş olup eserlerin bir an önce konservasyonlarının yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Arapgir Belediyesi. “Arapgir”. *Belediye Bülteni* 1 (2006).
- Arapgir Kaymakamlığı. *Cumhuriyetin 75. yılında Arapgir*. Malatya, 1998.
- Demirbağ, hasan - Fırat, Fahreddin. *Medeniyetin Beşiği Malatya*. Malatya, 2013.
- Eyliya Çelebi. *Seyahatname*. çev. Mehmed Zillioğlu. İstanbul: Üçdal, 1992.
- Güzel, Emine - Doğan, Kenan. “Arapgir Kavasbaşı Gedelec Camii ve Camideki El Yazması Kur’an-ı Kerimler”. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 11 (2021), 105-158.
- Halaçoğlu, Yusuf. “Arapkir”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 3/328-329. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.
- Koç. *Arapgir Türk İslam Eserleri*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Lisans Tezi, 2003.
- Komisyona. *Arapgir Yıllığı*. Arapgir, 1986.
- Komisyona. “Malatya”. *Yurt Ansiklopedisi*. VIII/5496. İstanbul, 1982.
- Komisyona. *Malatya Kültür Envanteri*. Malatya: Malatya Valiliği, 2014.
- Oğuz, Mevlüt. *Malatya Tarihi*. İstanbul: Günlük Ticaret Gazetesi Tesisleri, 1985.
- Semra Emek. *Malatya-Arapgir Şeyh Hasan (Cafer Paşa) Camii*. Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Raporu (ts.).
- Şen, Korkmaz. *Arapgir İlçesinin Tarihçesi ve Kültür Varlıkları*. Ankara: Akademisyen Kitapevi, 2018.
- Şentürk, Ahmet. *Malatya*. Malatya: Aksa Yayınları, 1984.
- Uluçam, Abdusselam. “Arapgir de ki Mimari Anıtların Bugünkü Durumu”. *Arapgir de ki Mimari Anıtların Bugünkü Durumu*. Malatya, 1986.
- Uluçam, Abdusselam. “Arapgir de ki Osmanlı Dönemi Yapıları”. *Türk Tarih Kongresi* VIII/X (1986), 2431.
- Uluçam, Abdusselam. “Arapgir Osman Paşa Camii Hakkında”. *Vakıflar Dergisi* 20 (1986).
- Ülkü, Canan. “Arapgir Hacı Yahya Camii”. *Sosyal Bilgiler Dergisi* 19 (2018), 6.
- Yakar, Özgür Yücel vd. *Sosyal Kültürel ve Ekonomik Yönleri İle Malatya*. Malatya: Malatya Valiliği, 2004.
- Yapıcı, Süleyman. *Osmanlı Vilayet Sâlnâmelerinde Malatya*. Malatya: Malatya Valiliği, 2014.
- Yücel, Fikri. *Arapgir’in Tarihi*. Arapgir: Arapgir Matbaası, 1967.